Philoſophorum hac noſtra tempeſtate Monarche Auguſtini Niphi Sueſſani In duodecimum Metaphyſices Ariſtotelis ⁊ Auerrois volumen ad etatis noſtre decus Antonium Iuſtinianum patritium Venetum: Commentarij in lucem caſtigatiſſimi nuperrime prodeuntes.

HIERONYMI PATERNI. SALODIENSIS IN laudem Cōmentarij ſupra xij° Metaphyſices Ariſtotelis ⁊ Auerrois a Philoſophorum principi Auguſtino Nipho Sueſſano editi: Carmen.

Solus Ariſtotelis nodoſa volumina nouit
 Corduba: ⁊ obſcuris exprimit illa nodis.
Gloria parthenopes Niphus: bene nouit vtrūq;
 Et nitidum media plus facit eſſe die.
Niphi cauſa igitur: tantum preſtabit vterq;
 Obſcuris quantum lucidiora ſolent.

❡ Eutychi Auguſtini Niphi Philothei Sueſſani in Commentariolum Duodecimi Libri Ariſtotelis Metaphyſices: & Auerrois Ad Antonium Iuſtinianum domini Pauli filium patritium Venetum ętatis noſtrę decus.

PROHOEMIVM.

Cum Hieronymus Bernardus domini Petri filius vna nobiſcum Antoni Iuſtiniane ętatis noſtrę ſplendor viuebat: ſemꝑ vt aliqua ſcriberem eiuſmodi in xii° libro ſollicitauit: aſſignans & tibi: & mihi bonam rationem: ꝙ cęteri libri etſi vtiles ſunt: hic tamen totius metaphyſices fructus eſt: propter qđ Alexāder hunc Carpon vocat: nullam ob aliam cauſam: niſi ꝙ totius ſcientię diuinę fructus eſt. Tu ꝟo addere ſoles: ꝙ etiam phyſicarum & mathematicarum fructus eſt. Nam (vt Alexander ait in prohemio phyſici auditus) diſciplinę phyſicę eo ſunt vt intellectus materialis perficiatur: qui intellectus ſpeculatiui adeptionem: quo perfecto: eoue acquiſito mox intellectus agens, videlicet Deus (cuius eſt liber iſte) copulatur illi: & nobis illo mediante vt forma: eaqua mox ipſi beamur. Diſciplinę ꝟo quę mathematicę dicuntur: eo ſunt: vt materialis intellectus corpori vnitus circa abſtractorum cognitionem ſe pręexerceat: vt videlicet facile ſit ſibi ſimpliciter abſtracta intelligere: vnde & ſcientię exercitij dicebantur: propter quod apud antiquos eas ante cęteras diſcipuli addiſcebant: hinc librum hunc omnium ſcientiarum finem dicebas. his rationibus: & aliis plurimis frequenter ad rem hanc excitaſtis. Hieronymus noſter deorū conſilio (vt cęteri mortales) obijt: nec Cōmentariolum noſtrum videre potuit: ꝗ̄ꝗ̄ qđ noſtrum Cōmentariolū explicat & veſpertine: ipſe luce matutina contueatur. Tu ꝟo qui poſt ipſum alius noſter & communis Męcenas factus es: Cōmentariolum accipe. Ipſum quem poſtulabas: intelligere rem quęrebas: nunc cum ipſum habes: quęro abſte ipſum corrigi. Nam (vt tibi Romę nuper dixi) euenit paupercula Philoſophia: & oīs fere bonitas. Illa paucula in te relicta eſt. Eſt tamen tanta: quanta pro diſciplinarum reuocatione ſufficit. In iſta enim diſciplinarū omnium iactura niſi ſemina ſiue inchoatiua ſupereſſent: perditum irent omnes ſcientię: ſemen quod diſciplinarum ſeruas: tantū & tale exiſtit: quod ſufficiet: & inchoare: & perficere illas. Cōmentariolum itaq; hoc accipe: & rogo perlegas: & (ſi placet) ęde. Inuenies primo verba textus Ariſtotelis per gręcos codices per me paſſim caſtigata: nec volui ob elegantiam linguę quędam omittere: quędam addere: quędam mutare: nam Ariſtotelis verba: & ordine: & efficacia vocum magnam habent momentum. Malo nāq; a Grammaticis incuſari: ꝗ̄ a Philoſophis qui rerum peritiam habent. Eadem quoq; ſingulis locis: vt clariora eſſent expoſui: non contentus tranſlatione ſola. vſus ſum quoq; antiqua conſuetudine: quam Auerroes circa textus obſeruabat: nam is ipſe barbarus Ariſtotelis ſenſus paſſim (vt puto) non acceperit: multa Alexandri/Themiſtij: & cęterorū gręcorum fragmenta colligens: quędam (& ſi non ad verba) ſatis ad aures Ariſtotelis adijcit. Sua itaq; cōmēta (vbi mihi viſum eſt) declaraui: quędam inutilia omittens: quędam mutans non verba exponens: ſed ſenſus exhauriēs. Quom enim ipm̄ proprua in lingua non legerim: verba non ſeruaui. Inſuperq; in vtriuſq; expōne dubitatiōes quaſdam ſubieci: vt amboꝝ ſnię clariores eſſent. Sūmā tn̄ ſeruaui breuitatē laudē a peritioribꝰ cupiens ꝗ̄ a pueris. Secutus ꝟo ſum Alexādri Aphrodiſij expōnē (vt plurimū) & fragmēta quędā cęteroꝝ gręcorum. Accipe itaq; mi Antoni: & (vt corrigas) quęſo. Vale. Et me (vt ſoles) Ama.

De ſubſtantia quidem theoria eſt.nā ſubſtantiarū principia ꝛ cauſe querūtur.

In iſto Libro ſeruabim⁹ moreꝫ nr̄m. Nā p̄mo v̄ba Ariſtotelis.queͣdmodū in greco iacent:declarabunꝫ:ꝛ errata latinoꝝ(ſiqua erūt)reijciemus. Scđo cōmēta Auerrois ꝛ maxime ea que neceſſaria ꝛ vtilia ſunt exponemus:lꝫ videaꝫ ſuperfluum. Naꝫ cū barbarus ſit grecoꝝ mēteꝫ ad plenū intelligere nō potuit.veꝝ qꝛ multa bona fragmēta ex veteribus collegit:ꝛ maxie hic:ꝛ ēt quia noſtro tp̄e famoſus eſt:ita vt nullus videaꝫ peripateticus:niſi Auerroiſta:cogor ipſm exponere.Adeſt p̄terea rogat⁹ nr̄oꝝ ſcholariū:cui nō parere:difficile videbiꝫ.excuſatū tn̄ me volo:qꝛ cū ipſm in ꝓprio idiomate non legerim:nec eius ſnias ex ꝓprio fonte potauerim:ſatis erit ſi eius ſnias colligere duxi.Excuſo ḡ me tertio in fine cōmēti ſiqua vera dixerit:an vera ſint:diſputabimus.Nec expectes a me diuiſiōes ꝛ ſubdiuiſiones:hoc enim euenit ex debilitate diſcretiue.vt dicit Auerro.Ad noſtrum ergo redeo.¶ Ariſtoteles rōcinaꝫ intentioneꝫ libri ſic.Cuiuſcūqꝫ principia ꝛ cauſe q̄runꝫ:theoria eſt ſube.p̄ncipia ꝛ cauſe queruntꝫ.ḡ ex obliquis p̄miſſis:ſube theoria eſt.apponit p̄ ꝯnem:ꝛ inqt de ſuba qdeꝫ theoria hoc eſt ſpeculatio:ꝛ intētio eſt.apponit minoreꝫ.ꝛ inqt. nam ſubarū p̄ncipia ꝛ cauſe querunꝫ.Quō differāt cauſa ꝛ principiū:ſatis in 5° dixit Ariſ.variauit aūt numerum caſus Ar.nam p̄ de ſuba in ſingulari ꝓponit.2° in ꝓbatione ſubſtantiarū p̄ncipia ꝛc̄.dicit eſſe querenda in plurali:qđ ideo facit:vt notaret ꝙ intentio eſt de ſubſtātijs pluribus vniuſtate tamen analogie:vt dicemus in cōmento.

Cōmētū primum. ¶ Dixit Alexander.] Primo proponit Auerroes ſyllm̄ Alexandri quō circa lr̄am formauit ipm̄.2° ꝓſequitur expoſitiones ꝛ reliqua nec̄ia.Sylls Alexā.eſt de ente ꝛ principijs ꝛ cauſis entis eſt theoria preſens:ſuba eſt ens p̄ncipalr̄ ꝛ cā entis:ḡ ſube eſt theoria.¶ Debes ſcire ꝙ p̄ma ph̄ia hoc ē metaphyſica conſiderat duo:ens inquātum ens:ꝛ p̄ncipia entis in eo ꝙ ens.Ens quidē eni inquātū ens:cōſiderat p̄ncipalr̄:ꝛ tanq̄ ſubtū p̄mū.p̄ncipia v̄o eius ꝯſiderat ꝑ attributionem ꝛ ſcđario.[Et dixit.] Circa illa verba in barbara tranſlatione[Conſideratio qdeꝫ ꝛc̄.] Auerrois exponit dupliciter.Uno mō limitādo ītētionē ad pr̄tem 12ᵐ.ita ꝙ ſit intentio nō totius metaphyſice:ſed pr̄tis duodecimi. Alio modo limitādo ītētionē ad totā metaphyſicā:ita vt ſit itētio totius prime ph̄ie.ꝛ hoc veꝝ eſt qꝛ tota metaphyſica ē de ſuba ſaltem p̄ncipalr̄:ħ eſt tāq̄ partis p̄ncipalis ꝛ p̄me ſpēi entis.p̄mo mō ꝓcedit prima expō.2° mō ꝓcedit ſcđa expō.[Sed melius eſt.] Cōparat has expōnes ꝛ vult p̄ᵐᵃᵐ eſſe meliorē.Et ꝓpterea dicit melius eſſe incipere cū intentione eius.ſ.ſube q̄ cū intētione entis cui⁹ cām ſubticuit:q̄ſi ergo dicat ꝙ meli⁹ eſt limitare ꝯſiderationē ꝛ intentionē in conſiderando de ſuba ad tractatū iſtum:q̄ limitare intētione eius.ſ.ſube ad totā metaphyſicā.[Et ſm̄ hoc.] Dubitabis tu ſi intentio eſt de ſuba in ħ libro ꝛ ſuba dī de gn̄abili ꝛ eterna.de qua nā ſubſtāria eſt p̄ſens ītētio:Rn̄det ꝙ intentio eſt de vtraqꝫ hoc eſt de quodā cōi analogo ſube eterne ꝛ generabili.dico de quodā analogo:qꝛ p̄ncipalr̄ loquitur de ſuba eterna ꝛ de p̄ncipijs eius ſcđario ꝛ ꝑ attributioneꝫ de ſuba ſenſibili gn̄abili.naꝫ de ſuba gn̄abili dixit in 2° ꝛ 3° tractatu hoc eſt 7° ꝛ 8° libris.[Et etiā.] 2° ambiges: de his dixit in nālibus vt phyſicis.ḡ ſuperfluit dicere hic.Rn̄det vt dixit 7° huius cōmētis 5° ꝛ 9° ꝙ vtraqꝫ ſcia.ſ.metaphyſica ꝛ nālis cōſiderāt de ſuba:aliter tn̄ ꝛ aliter.nā nālis cōſiderat de ſuba ꝛ principijs ſube in eo ꝙ mobilis ꝛ trāſmutabilis metaphyſica de ſuba ꝛ principijs ſube in eo ꝙ ſuba cōmunis mobili ꝛ imobili.lꝫ ergo cōueniant in rōne mālī:non tn̄ in rōne formali/penes quā ſecanꝫ artes ꝛ ſcie.de his latius dicemus cōmētis 5° ꝛ 8° huius.[Et ideo icepit.] Apponit corollariū.qđ ſic dirigꝫ:cū vtraqꝫ ſuba hic pertractatur:ꝛ ſenſibilis eſt notior ꝛ p⁹ quo ad nos:ideo de ea primo ꝛ ſcđo de reliq̄:ꝛ ꝓpterea facit mētionē de oībus declarās de ipſis alibi.[Et ideo.] Concludit diuiſioneꝫ huius libri in duas p̄tes.nā in prima de gn̄ali.In ſcđa v̄o de eterna loquitur.¶ Sed circa hec ambiges p̄ in quo differt ſuba inquātum ſuba ꝛ ſuba iquātū trāſmutabilis. p° dubi°. ¶ Scđo ambiges: Secūdu. nam Auerrois vī velle ens inquantū ens eē hic ſubꝫ.qđ ēt 4° huius cōmēto p̄ ꝛ cōmēto 5° annotauit:alibi v̄o vt in p̄ phyſicoꝝ cōmēto vltimo.Et alibi genus ſubaꝝ abſtractarū duplex eē ſubm̄.ḡ vī ꝯdictio.¶ Tertio ambiges verū ens finitum ſit ſubꝫ in metaphyſica queͣdmodū omnes dicūt de mēte Auerrois.¶ Ad p̄ᵐ debes ſcire ꝙ ſuba iquātū ſuba ꝛ ſuba inquantū eſt trāſmutabilis differunt duplr̄:penes ſubiecta ꝛ penes obiecta.penes ſubiecta qdeꝫ:qꝛ ſuba inquantum ſuba accipiꝫ inquantū qđdaꝫ cōe ſube abſtracte intranſmutabili ꝛ ſubſtātie mālī tranſmutabili. Metaphyſicus enim conſiderat ſua conſiderata ꝓut conueniunt abſtractis ꝛ mālibus:ꝛ ꝓpterea dicit Ari.in huius libri 6°. Sīqdē ergo nō eſt aliq̄ altera ſuba p̄ter nā cōſiſtētes:phyſica vtiqꝫ erit p̄ma ſcia.qđ pro tāto dicit qꝛ cōſiderata phyſica ſunt cōmunia ſolis mālibus.Cōſiderata v̄o metaphyſica ſunt cōia mālibus ꝛ imālibus.ꝛ propterea ſi nō eſſent ſuba imāles(vt dixerūt heraclei)p̄dicata phyſica eēnt p̄ᵃ:ꝛ per cōſequens phyſica eſſet prima.¶ Scđo differunt penes obiectū ſeu rōnē obiectiuā:nā quō dico in eo ꝙ ſuba intelligo inquantū nec includit nec excludit principia motus ꝛ tranſmutationis.ꝛ ꝑ ꝯn̄s inquantū eſt qđdam abſtractū per non incluſionem a mā.Sed cū dico inquantū tranſmutabilis intelligo inquātum includit p̄ncipia tranſmutatiōis ꝛ motus in ſe vel in ſuis inferioribus.Ex his ſequiꝫ ꝙ duo ſunt conſiderata a metaphyſico:quedam per excluſioneꝫ a mā vt motores orbium:que eētialiter excludunt mām.q̄dam per non incluſionē materie vt ſunt p̄dicata cōia materialibus ꝛ abſtractis.Cōſiderata v̄o phyſica ſunt vno mō De ſuba metaphyſice diuiſiō. tn̄:nā lꝫ abſtrahant a conditionib⁹ materie:qꝛ ſunt vniuerſalia:non tamen abſtrahunt a materia:qꝛ nec a natura que diciꝫ de mā ꝛ forma.Et ꝑ hec ſatiſfit ad 2ᵐ.nam apđ Auerroem ſubiectū capiꝫ qn̄qꝫ pro genere cōi ad oīa cōſiderata:quandoqꝫ pro p̄ncipaliſſima ſpecie generis.Capiendo ḡ ſubiectū pro genere:ēens in eo ꝙ ens eſt ſubiectuꝫ.Capiēdo pro principaliſſima ſpecie:genus ſubſtantiarū ꝛc̄.eſt ſubꝫ. ¶ Ad 3ᵐ dixi ego quādoqꝫ ꝙ de mēte Auerrois ens īfinitum non datur:nec in q̄litate:nec in quātitate:nec ſimul:nec aliter.Et ꝓpterea nō differt ens realr̄:vel ens nature:ꝛ ens. Ens nāe. quare ſi ens eſt ſubiectuꝫ ꝛ ens finitū eſt ſubiectum.ſunt.n. Ens finitum idē. nomina multiuoca idem ſignificantia.quemadmoduꝫ cultellus ꝛ gladius.Amplius non cōmunius eſt obiectum metaphyſice q̄ obiectum intellectus.modo obiectum intellectus coniuncti memorijs ſenſibus ꝛ experientijs eſt ens finitum:quare ꝛ ſubiectum metaphyſice,eſt ens finitū.Sed de hoc diſputare tempus ſit in rurſum.

Et enim vt totum quoddā ſit omne: ſubſtantia eſt prima pars.ꝛ ſi eo qđ eſt ꝯſequenter:adhuc ſit primū ſubſtantia.deinde quale aut quantum.

¶ Scđo rōcinaꝫ eandem ꝯnē ſic.de p̄ma p̄te entis eſt p̄ma ꝛ principalis intētio vel hui⁹ vel totius metaphyſice: ſuba eſt prima pars.ergo de ſuba eſt p̄ncipalis intētio vel totius

metaphyſice vel huius partis. Duius ſylli ponit tñ proba-
Opio an- tiquoꝝ.
tionẽ minoris p teſtimoniũ antiquoꝝ. Ubi debes ſcire ꝙ antiqui poſuerunt vniuerſum ens dupl'r: vel vt totum integrale ſicut eſt nauis vel aial: vel vt totum ordine ⁊ attributione ad vnũ vt exercit⁹ q vnus eſt ordine ad vnũ pncipẽ.
Parme. Meliſſus Dẽocrit⁹
Parmenides qdem ⁊ Meliſſus vniuerſuꝫ ens poſuerũt p̊ modo. Democritus ꝟo ſc̄do mõ. Ambe ꝟo he ſecte ponũt p̊mã oium partiũ ſubam. Jngt etenim ſi oẽ. i. ens ſit vt qd̃dã totũ. i. integralitate. Subſtantia eſt p̊ma ps. et ſi oẽ ſit vt totum: eo qd̄ eſt ꝯñter. i. attributione ⁊ ordine vt Democriti dicũt adhuc ſic. ſuba eſt p̊maꝫ deide q̄le aut quãtũ: ⁊ reliqua predicamẽta. vocat aũt ens oẽ / more Platonis q totũ omne ponit deum. ⁊ deum vocat omne.

Com. 2ᵐ ❡ Jntendit.] Pretermittit Auerroes litere continuationeꝫ: qꝛ̃ per ſe pſpicua eſt. Ampli⁹ ꝓtermittit lr̃e ſyllm̃: qꝛ̃ faciſe ꝯſtrui põt. Sꝫ tñ ꝟba text⁹ conat̃ exponere. ⁊ p̊ ꝓmittit duas Alexãdri expõnes. 2° refellit ſc̄dam expõnẽ: poſtmodum tranſit ad reliqua vt videbit̃. ❡ Circa primaꝫ debes
Totũ 2ˣ
ſcire ꝙ totũ eſt duplex apud Alex.ᵐ ꝯtinuũ vt lignũ ⁊ aial: ⁊ totuꝫ ordine vt ciuitas vel exercitus. vult mõ Alexãder ꝙ ens ſiue ſit totum cõtinuum: ſiue ſit totum ordie ſuba ſemꝑ eſt p̊ma pars: ⁊ ſic habet̃ ꝓbatio minoris. ait Auerrois ꝙ hec eſt expoſitio vera: ſi ſupple itelligit̃ vt dicet poſtmo.ᵐ [Dixit ⁊ põt.] Apponit ſc̄dam expõnem ⁊ vult ꝙ p q̄ſi vniuerſum Ari. itelligat genus: ⁊ p h̄ qd̄ dicit ps p̊mi intelligat ſpẽm. q̄ſi ergo dicat ꝙ ſi ens eſt q̄ſi genus: ſpẽs p̊⁹ eſt ſuba. ⁊ ſic ꝯſideratio principalioꝛ erit de ſuba. Et hec expõ cadit in p̊ ꝟbo tñ. qꝛ 2ᵐ ꝟbũ vult eẽ intelligẽdũ iuxta p̊ᵐᵐ expoſitionẽ. [Deide debilitauit.] Cõtra hãc expõnẽ obijc̃ Alex. nã verũ gen⁹ nõ hꝫ ſpẽs poꝛes ſe adiuicem ſed oẽs ſũt ſm vnũ ordinẽ ⁊ equales. q̄ expõ eſt icõgrua. [Dico q̄.] Ponit expõnẽ ꝓpriã circa p̊mũ ꝟbũ text⁹. Subticuit aũt expõnẽ circa 2ᵐ. qꝛ poſtea redibit ad hec. Expõ q̄ Auerrois eſt illa quã Alexãder debilitauit. Et vult ꝙ ens duob⁹ modis põt intelligi ſe hñe ad decẽ p̄dicamẽta vel vt genus vt herculei fingunt. vel vt pure analogũ vt ꝑipatetici dicũt: ſiue q̄ ens ſit vt genus: ſiue vt analogũ: ſemꝑ ſuba eſt p̊ma pars: ⁊ ſic hr̃
Analogũ duplex.
minoꝛ. ❡ Debes aũt ſcire ꝙ duplex eſt analogũ. qd̄dã cui nulla reſpõdet nã: ⁊ tale eſt equiuocum vt ens. qd̄dam cui reſpõdet aliqua nã vt genus vt 7° phyſice auſcultatiõis dĩ. Tũc põt exponi textus quãtũ ad vtrũqꝫ ꝟbũ ſic. etenim ſi oẽ id eſt ens ſit vt totũ qd̄dã. i. vt gen⁹: ſuba eſt p̊ma ps. ⁊ ſi eo qd̄ eſt ꝯñter. i. vt pure analoguꝫ adhuc ſic ſuba eſt p̊mũ: deide quale aut quãtũ. p̊ᵐ q̄ ꝟbũ ⁊ 2ᵐ itelligũt de toto analogo. ſꝫ p̊ᵐ ꝟbũ verificat̃ de toto analogo gñe. 2ᵐ ꝟo de to-
Solõ argumenti Alexãdri
to analogo puro. [Multa eni que ſunt.] Nũc rñdet ad argumenta Alexãdri ⁊ negat maiorẽ: qꝛ (vt dicit) multa que ſunt eiuſdẽ gñis ſunt prioꝛa adiuicẽ vt ſunt ſube poꝛes iter ſe. q. d. ꝙ eſt ibi ordo perfectionis cuꝫ quo ſtat vnitas generis. naꝫ prioritas inuenitur in eodem genere vt ordo perfectionis: ⁊ in diuerſis generis vt ordo analogie queadmodũ ens dicitur de decẽ predicamentis. hec q̄ eſt expõ Auerro. [Scd̄m hoc igitur.] Recolligit nunc dĩam inter Alex. ⁊ ſe ⁊ vult ꝙ Alexander per totũ itelligat totũ continuũ ⁊ indiuiduũ. ipſe ꝟo intelligit totũ vl̃e collectũ ex ſpẽbus in qb⁹ inuenit̃ ordo. Auerrois q̄ expoſuit p̊mũ ꝟbũ ſed dedit itelligere expõneꝫ ſc̄di ꝟbi. ſed de hac expõne latius dicemus poſt. [Themiſtius aũt.] Hic narrat expõnem Themiſtij. vbi debes ſcire ꝙ Themiſtius exponit ſolum Alex. expõ-
Expõ Alexan.
nem. Alexãder. n. itelligit p totũ vnũ ꝯtinuũ: ⁊ p id qd̄ ẽ conſequẽter intelligit hic pus illud poſterius. Themiſti⁹ ergo exponit ꝟba Alexã. ⁊ vult ꝙ totũ ꝯtinuũ eſt triplex: vl̃ vnitate: vt aial ⁊ planta: vel contiguitate vt nauis ⁊ domus: vl̃ ordine vt exercitus vel ciuitas. Amplius p hoc pus ⁊ id poſteri⁹ Alexãder itelligit ordinẽ eſſentialẽ q̄lis eſt in nũeris.

Tũc collige expõnẽ Ariſ. ꝙ ſi ens ſit vt totũ h̄ eſt vel vnitate: vel ꝯtiguitate: vel ordie: vel ſit vt ꝯñter ens hoc eſt ordinatũ eẽntialr̃: ſuba eſt poꝛ vt coꝛ aialis eſt p̊ma ps totius
Argumẽta Auer.
aialis. vel ſic cã poꝛ cauſato. [Sꝫ ipſe.] Cõtra arguit Auer. dupl'r. Alex. eni dixit abſolute ſi ens eſt vnũ ꝯtinuũ vl̃ vnuꝫ ordine eſſentiali. vt Themiſtius addit ad p̊mũ moduꝫ: vel vnũ ꝯtiguũ vel vnũ ſeꝑatione. mõ hec additio eſt ſuꝑflua: nã nullus opinatus eſt ꝙ multitudo entiũ ſit vnũ ꝯtiguitate vel ſeparatione: ⁊ per ꝯñs hec additio eſt ſuꝑflua: cuꝫ ad nullam ſit vtilitatẽ. [Sed ſua expoſitio] Arguit ſc̄do cõtra idem. nã ſi Alexãder itelligit per hoc prius ⁊ idẽ poſterius ordinẽ eẽntialẽ in numeris: cũ talis ordo ſtet cũ vnitate generis: tũc ens eẽt vnũ genus. Sꝫ hoc videt̃ ꝯ Alex. vult eni in ſc̄do verbo per hoc prius ⁊ hoc poſterius ordinẽ attributionis analogie. nam ens nõ eſt genus ad ſubam ⁊ ad reliq̃
Rõnes ꝯ Alexãdꝝ P̊ria qõ
decẽ p̄dicamẽta: ⁊ ſic expõ Themiſtij eſt ſuꝑflua: qꝛ addit nõ neceſſaria: eſt falſa qꝛ iponit Alexãdro falſuꝫ: ⁊ id quod ipſe nõ dixit. [❡ Expõ igit̃.] Mouet Auerroes hic qõnes cõtra Alex. q̄rũ p̊ma eſt. nã Ariſ. declarauit in 7° ꝙ ſuba ſit prima ⁊ qũo prima. q̄ idẽ replicare hic videt̃ ſuꝑfluũ. [Sꝫ tñ.] Rñdet ꝙ Ariſ. nõ replicat idẽ ex p̊ncipali ꝓpoſito: ſed ex ſc̄dario ad denotandum ꝯ aduerſariũ ꝙ qũocũqꝫ ens ſit ſemꝑ ſuba eſt p̊ma ⁊ p̊ncipalis ps entis: ⁊ p ꝯñs theoria eſt
Sc̄da.
principalr̃ de ſuba. [❡ Et cuꝫ differimus.] Mouet ſc̄dam qõnem. nã Alex. exponit p totũ: totũ ꝯtinuuꝫ. mõ vĩ falſum nã non vĩ ꝙ diſpõ ⁊ modus ſe hñdi ſube ad alia nouẽ p̄dicamenta ſit talis. ens enim nõ vĩ vnũ ꝯtinuũ: qꝛ ꝯtinuũ eſt cui⁹ mot⁹ eſt vnus nõ ſic. 10. p̄nta. [Niſi intelligat.] Rñdet ꝙ Alexã. intelligit p vnũ ꝯtinuũ: ꝯtinuũ vnitate ⁊ continuitate nãe. Jta ꝙ intelligit ens eẽ vnũ cõe genus ad plura ſpẽ diſtincta: ꝯtẽta tñ in vno cõtinuo aduinato: in quib⁹ põt eſſe ordo vt pꝫ in mẽbris hoīs in qb⁹ eſt vnũ cauſe genus vtpote corpus qd̄ ꝯtinet̃ in vno cõtinuo vtpote aiali. Alexã igit̃ intelligit per vnum cõtinuũ vnũ ꝯtinuitate nature. [Et ſm
Coroᵐ
hoc.] Ex hoc iſert corollariũ. vꝫ. ꝙ per taleꝫ expõnẽ ſequit̃ ꝙ nulla dĩa eſt inter ordinẽ hunc nunc dictũ ⁊ ordinem in numeris ⁊ figuris: qꝛ vtrqꝫ ſtat cuꝫ vnitate generis: niſi in hoc tñ ꝙ ordo in illis nunc dictis eſt in continuis: ordo ꝟo in his eſt in diſcretis. Sic igitur pꝫ corollariuꝫ. [Et cum ita
Verificatio expõis
ſit.] Nunc verificat totã expõnẽ ⁊ quaſi dicat ꝙ ſequit̃ ex dictis ꝙ ſuba nõ poteſt intelligi ꝓcedere alia nouem predicamenta vera ꝓceſſione: niſi accidentalr̃ vel eſſentialr̃. Accidentaliter qdẽ qũo res eiuſdẽ generis precedunt ſe adinuiceꝫ prioritate perfectionis ⁊ accñtalr̃. Eſſentialr̃ ꝟo qũo cã precedit effectũ: prioritate cãe. ⁊ hoc mõ res eiuſdẽ analogi precedunt ſe p attributionẽ ad vnũ p̊mũ. deinde applicat ſnĩaꝫ verbis ⁊ ſermo pꝫ. [❡ Et accepit Ar.] Soluit ter-
Tertia qõ
tiam qõnem in verbis. Poſſet enim aliquis dicere. Si per te Ariſto. itelligit p vniuerſum genus: q̄re loco vniuerſi nõ dixit genus ⁊ erat ſermo facilioꝛ ⁊ abſqꝫ ſcrupulo: Rñdet ꝙ Ariſt. fecit hoc arte ⁊ induſtria ad tollẽdũ dubitationem Alexã. per quã debilitauit ſc̄dam expõneꝫ. Nam genus eſt duplex: vnum ꝯtinẽs ſpẽs eq̄liter ⁊ vniuoce: alterũ ꝯtinens ſpẽs ordine quodã. vniuerſum aũt ſemꝑ cõtinet ptes ordie quodam. ergo ad tollendum hanc amphibologiã: pretermiſit genus ⁊ loco eius accepit vniuerſum ⁊ ſic eſt expoſitio
Errores Themiſtij
vera. [Themiſtius ꝟo.] Redit ad Themiſtiũ ⁊ ipſuꝫ repꝛehendit in tribus. p̊mo qꝛ ipſe poſuit intentionem p̊me ptis textus in ſc̄da. nã itentio p̊me ptis eſt ꝙ ſi ens eſt gen⁹: ſubſtãtia eſt p̊ma ſpẽs. Themiſtius ꝟo exponẽdo ſc̄dam pteꝫ textus ait: ꝙ ſi ens eſſet ſicut numerus / ſuba eſſet p̊ma ſpẽs: mõ tãtũ eſt dicere ſi ens eſt vt gen⁹ quantũ eſt dicere ſi ens eſt vt numerus: qꝛ etiã numerus eſt genus: ⁊ ꝓpterea bene inquit Auerroes ꝙ Themiſtius tranſmutauit expoſitiões qꝛ poſuit ſenſum p̊me ꝑticule in ſc̄da. 2° erat qꝛ Themiſti⁹ addit

addit ꝙ ſi ens eſſet cōtinuū: vel vnū: vel ꝯtiguū: vel ordie. Suba cēt pma ps. mō ſuba nō hȝ talē cōparationē ad alia pdicamēta: ſicut ptes vnius ꝯtigui vel vni⁹ ſm ordinē. ꝛ ppterea recte inqt Auerroes ꝙ Themiſtius expoſuit pmaȝ partē in modū q̄ nō hȝ ſuba cū alijs accntib⁹. 2° errat qa Themiſtius pretermiſit verā cōparationē in 2ª pte textus que eſt cōparatio analogie. ꝛ ppterea dicit recte Auerroes ꝙ Themiſtius pretermiſit verā comparationē que eſt analogie: quā ſuba hȝ cuȝ alijs pdicamentis. Concludit igit ꝙ expō Alexādri eſt vera ſubaudi intelligēdo ipſaȝ mō pexpoſito. lȝ incomplete ponat eā Alexāder. [Themiſtij aūt.] Ponit cauſaȝ erroris Themiſtij ꝛ vult ꝙ cā eſt diminutio que accidit in expōne Alexādri. nā Alexāder p vniuerſum intelligebat ꝯtinuū. ꝛ non expoſuit q̄le ꝯtinuū ꝛ q̄ō. In 2ª etiā pte expoſuit p aliqd ꝯſeqt ad aliqd hoc pᵐ ꝛ h 2ᵐ. ꝛ nō expoſuit vtrum in eodem gñe vel in diuerſis gñibus: ꝛ hec erat diminutio in expōne Alexādri. Themiſtius aūt ex debilitate ſui itellectus neſciuit ſupplere vba Alexandri ꝛ ppterea errauit. ¶ Sed circa p̄ſtes expōnes tria occurrūt. Primū / vtrū rōnes Auerrois concludūt ꝯ Themiſtiuȝ. 2ᵐ eſt / vtrum ſub vno gñe poſſit eſſe ordo. 3ᵐ / vtrū mēbra ſint eiuſdē gñis ꝛ diuerſe ſpe. ¶ Circa pmā difficultatem vī ꝙ rōnes Auerrois non concludant. p° qdē rō. naȝ ꝯditionalis pōt eſſe nec̄ia ꝛ añs eſſe ipoſſe ꝛ ꝯñs ēt. modo lȝ nullus ponat pdicamenta eē vnum ꝯtiguū vel ordine: tñ hec cōditionalis valet ſi oia pdicamēta eſſent vnuȝ ꝯtinuū vel ꝯtiguū vel ordine ſuba eſſet pmū lȝ añs ſit ipoſſe. Scda ēt rō nihil valet. non eñ vult Themiſtius ꝙ ens ſit genus. Sȝ ſit tañ aliqd ꝯtinens plura ordie quodaȝ. v.g. vt numerus: h enim accipit vt exemplaȝ ꝛ nō vt ita ſit. pōt dici ꝙ Auerroes nō arguit ꝯ Themiſtiū demſratiue. ſed pbabilr. nam nālis non vtitur ppōnibus logicis niſi raro ſed veris. ¶ Amplius / qm̄ poſſumus eque bn̄ concludere ppoſitū cū ꝯditionali vera vel minus impoſſi melius eſt q̄ ꝯcluderē ppoſitū cū ꝯditionali facta ex ptib⁹ ipoſſibus: ꝛ ſic expō Auerrois eſt melior. ¶ Circa 2ᵐ vī eſſe dōm abſq̧ argumentis ꝙ ordo eſt duplex: accidentalis. ſ. pfectionis ꝛ eēntialis. ſ. cāe ad cauſatuȝ. Tūc dōm ꝙ ordo accñtalis pōt ſtare cum vnitate generis vt. 10. huius cōmento 7° dicit Auerroes. ait enim ꝙ in vnoquoq̧ gñe eſt dare vnū pfectū penes cuius acceſſuȝ ꝛ receſſum menſurant oia que ſunt illius gñis. Si vo accipiat ordo 2° modo ordo nō pōt ſaluari ſub vno genere: ſȝ nec ſub vno vniuoco ꝛ talis eſt ordo ſube ad cetera pdicamēta cauſam huius declarauit Arl. p auſcultationis phyſice cōmento 56. Et in deſtructionibus ꝛ in querē ibidem. ¶ Circa 3ᵐ vī ꝙ nō. naȝ ſi differūt ſpecie. g̃ hñt formas ſpecificas pprias. Ad hec videt breuiter quibuſdaȝ ꝙ mēbra nō hñt formas proprias ſpecificas qb⁹ differāt ſpe ꝛ genere cōueniāt: nam non vident dari tales forme partiales in doctrina Auerro. vt 7° metaphyſice cōmentis. 35. ꝛ. 39. accipitur: vbi dicit ꝙ digitus ſeparatus eſt eq̄uoce digitus. qō nō eſſet veruȝ: niſi corrumperet quātum ad ſuaȝ formā: ꝛ p ꝯñs forma ei⁹ eſt forma totius. Idē vī pbare Joānes in qbuſdaȝ ſuis qōnibus. Supponit enim duo. pᵐ eſt ꝙ cor eſt p̄ genitum qō poſtea generat oia alia mēbra vt in libro de morte ꝛ vita accipitur. 2ᵐ eſt ꝙ ſimile gñat ſile ꝛ ſit a ſimili vt 7° metaphyſice cōmētis. 22. 23. ꝛ. 27. ꝛ infra cōmēto. 18. Tunc arguitur ſic. Cor gñat alia mēbra / ex p̄ conceſſo. ꝛ hec gñatio eſt ſilis ex ſili / ex 2° conceſſo: ergo vna ſpēs eſt vtriuſq̧. ꝛ p ꝯñs vna forma oium mēbroꝝ. Uolūt g̃ ꝙ p eādē formā cor eſt cor ꝛ caro eſt caro: ꝛ os eſt os: ꝛ alia. Alij dicunt oppᵐ per vba Auerrois hic qui clare dicit ꝙ differūt ſpe. Cōueniūt vo genere: ꝛ idem Auer. 6. phyſicoꝝ. cōmēto. 59. Sȝ qa hic locus eſt incidentalis: hic ppterea non determino nunc: teneatur ergo vtraq̧ pars. ¶ Ad pmā pme ptis Auerroes cōmēto 39. Ibidem gloſſat dicēs ꝙ lō dī digitus eq̄uoce qa pnatur operatione digiti: ꝛ ſic eq̄uocatio eſt penes actum 2ᵐ: ꝛ non pmū. ¶ Ad 2ᵐ dōm ꝙ in illo libello nō habet ꝙ cor generet alia membra effectiue: ſed diſpoſitiue: h eſt ꝙ cū ipſȝ ſit genituȝ virtus genitiua mediāte ipſo gñat alia. ꝛ hec auctoritas hȝ alias gloſſas de qbus alibi. Ad aliā alterius ptis / tu vides ꝙ Auerroes loquit exēplariter. poteſt ēt dici ꝙ hec membra differunt accidētalr ſpe ꝛ ſic itelligit ſcda auctoritas. vt ipſemet Auerroes ibidē vī gloſſare. Siqs tñ legerit omnia vba Ariſtotelis ꝛ Auerrois pōt videre apte ꝙ magis inclinantur ad vnitatem forme oium mēbroꝝ: ſicut in libro p̄ de aia cōmētis. 58. 89. 90. 91. ꝛ. 92. videre potes: ſed h ſpeculatio longum requirit tempus de quo alˢ.

Simul autē nec entia vt eſt ſimpliciter dicere alia ſed qualitates ꝛ mot⁹: aut ꝛ non album ꝛ non rectum: dicimus ergo eſſe ꝛ hec: puta eſt non album. Amplius nihil aliorum ſeparabile: teſtant aūt ꝛ antiqui opere: naȝ ſubſtantie querebāt principia ꝛ elementa ꝛ cauſas.

¶ Erat ſylls de pma ꝛ pncipali ſpecie entis eſt pma ꝛ pncipalis intētio ſed ſuba eſt pma ꝛ pncipalis ps entis. ergo de ſuba principalis eſt intētio. pbanit minorē duab⁹ rōnibus. nunc ꝛ eādem 3° pbat ſic ſimpliciter ens eſt pmū ꝛ pncipali⁹ ente ſm qd. Sȝ ſuba eſt ſimplr ens ꝛ accidēs eſt ens ſm quid. g̃ ſuba eſt pncipale ens. Dnius tangit vim minoris. et inquit. Simul aūt alia. ſ. pdicamēta a ſuba nec ſunt entia vt eſt ſimplr dicere: ſed q̄litates ꝛ motus. ſ. ſed determinationes ꝛ predicata entis. lȝ dicet qs de quo pdicat ens quocūq̧ modo eſt ens. ſȝ de alijs pdicamētis pdicat ens aliquo mō: g̃ ſunt ens. q̄ſi reſpondet ꝙ maior eſt falſa: qa ſi ſit vera: tūc pnationes eſſent ens. nā de priuationibus aliquo mō predicat ens. inqt. aut ꝛ nō albū ꝛ nō rectuȝ. dicimus g̃ eſſe ꝛ hec ꝛ omne: vt puta / eſt nō albū. ꝛ ſic priuationes eēnt ens qō eſt abſurdum. debes p̄ ſcire ꝙ modi entis ſunt duobus modis: quidaȝ per modū permanētis vt quātitates ꝯtinue: qualitates de 2ª p̄ª ꝛ 4ª ſpe: ꝛ qdā p modū fieri ꝛ fluxus: ꝛ propterea dixit qualitates notādo ſtabiles: ꝛ motus notādo flexibilia. 2° debes ſcire ꝙ tam de noibus q̄ de habitibus dicitur ens rōne ſubiecti. Sed differunt qm̄ ſubiectū habitus hȝ eē quid. Subiectū vo pnationis hȝ eē deficiēs qd. Quidam noui pbant trib⁹ rōnib⁹ ꝙ entia poſitiua nō ſint ens per ſe ꝛ formalr. p̄ qa cauſant a ſuba. 2° qa non pñt exiſtere abſq̧ ſuba. 3° qa dicunt attributionē ad ſubam. Debes ſcire ꝙ per ſe pōt determinare totaȝ cōpōnē vt ſit ſenſus. hec enim eſt per ſe qualitas eſt ens. ꝛ pōt determinare pdicatū cōpōnis vt ſit ſenſus q̄litas non eſt ens qō eſt p ſe ꝛ formale. p modo ſolet ꝯcedi accidētia eſſe ens p ſe. 2° mō ſolet negari. Ego autē nolo diſputare hec: qa ad 7ᵐ huius ptinent. Sed argumēta huius boni hois nulla ſunt. primaȝ nō: qm̄ apud ipſos 2ª intelligentia cauſat a pma. ꝛ tñ eſt p ſe ꝛ ſimpliciter ens: lȝ nō ita pncipale ſicut deus vñ cauſalitas non tollit eē formale ꝛ p ſe. Scda minime / qm̄ forma nō poteſt exiſtere p nāȝ abſq̧ mā: ꝛ tñ forma ē pncipali⁹ ens q̄ mā. vt 7° huius dī. nec 3°. Qm̄ oēs ſube pdicamēti ſube dicunt per attributionem. Ad pmū apud Auerroem ꝛ tñ ſunt ens per ſe: qa ſube. hec g̃ ſunt puerilia. Amplius 4° pbat idem. Separabile ab alijs ꝛ alia nō ſeparabilia ab eo eſt pncipalius: ſuba eſt ſeparabilis ꝛ nō accntia a ſuba. g̃ pncipalis inquit. Amplius nihil alioꝝ. ſ. nouem pdicamentoꝝ ſepabile ſubaudi ꝛ ſubſtātia ſic: ꝛ hec fuit minor. Sȝ ambiges qd intelligit Ari. per ſubaȝ eē ſepabilem ꝛ accidēs non. Rñdere videt qdam ꝙ accidēs eſt inſepabile: qa ppriuȝ eſt ſibi in

Dubitōnes circa expōnes.

Prima.

Secūda. Ordo 2°.

Tertia de formarū plurat.

Ens de q̄bus dī. Expō recentioꝝ.

eſſe. Subſtantia vero abſoluit̃ ab ineſſe. Voluñt ğ ꝙ ſuba intelligit̃ res ſeparabilis: qa abſoluit̃ a mõ accidẽtis. ſed ſalua pace iſtud videt̃ puerile. Qm̃ per idem accñs erit ſeparabile: qm̃ ſepat̃ a mõ ſube. ꝑꝑea alij fingũt ꝙ lõ ſuba eſt ſeparabilis: qa eſt indepẽdẽs. accidẽtia aũt ſimplr̃ depẽdẽt. Sed nec hec placet. qm̃ forma ſuballs ſuba eſt: ⁊ tñ dependet a mã ſm̃ Auerroem in libro de ſuba orbis ⁊ alibi. põt ğ dici ꝙ aliqua ꝑpõ eſt vera ꝑ ſe que eſt falſa per accñs. vt oẽ aial põt videre nõ gdẽ de oĩ ſed iquãtũ aial. Sic hec eſt per ſe ſuba eſt ſepabilis ab accñte. Qm̃ inquãtũ ſuba eſt ſeparabilis qm̃ itelligo ꝑut ipſa põt hr̃e eſſe cõpletũ ⁊ per ſe ſubſiſtens abſqʒ dependentia ad accñs. Accñs vero nõ. ⁊ hec vera eſt per ſe. qa aliq̃ ſuba eſt cui nec accidẽs ineſt nec ipſa accidẽti ineſt: ⁊ hec vĩ gloſſa Auerrois infra vt dicemus: ſed de hoc alſ. [Teſtant̃ aũt.] Probat idem teſtimonio veterum. ⁊ ingt. Teſtant̃ aũt ⁊ antiq ope. i. facto. nã ſube querebãt pñᵃ/ ⁊ elñta/ ⁊ cauſas: credẽtes ſubaudi q̃rere cãs: elñta: ⁊ pñᵃ entis: ⁊ ſic vĩ apud eos ſuba eſſe pmũ ⁊ pncipale ens.

Cõ. 3m. ❡ Hec eſt alis cã.] Oſtendit Auerroes hac forma minorem predictam. Simplr̃ ens eſt principale in intẽtiõe: ſed ſuba eſt ſimplr̃ ens ⁊ accñs eſt diſpõ entis ğ ſuba eſt pncipalis.

Abſolutũ 3r. ❡ Debes ſcire ꝙ triplex eſt abſolutum. s. a termino/ a fundamento/ ⁊ a cã. ⁊ ꝑ oppoſitũ triplex eſt relatiuũ/ ad terminum/ ad fundamẽtũ ſeu ſubiectũ/ ⁊ ad cãm. relatio eſt relatiua his tribus modis. deus eſt abſolutus his tribus modis. Sola ergo ſuba eſt abſoluta. [Et qa aliquis.] Monet ⁊ ſoluit qõnez in textu ⁊ ſermo ꝑſpicuus qa nos ſequimur hanc expoſitionẽ. [Et cũ dixit.] Auerroes aliter exponit textum: ipſe enĩ vĩ velle ꝙ Ariſt. ibi [Amplius nihil alioꝝ.] hec cãm rõnis poſite. ſed hec expõ eſt extranea. textus enim grecus facit rõnem per ſe. reliquuʒ cõmenti perſpicuum.

Qui igit̃ quidẽ nunc: vniuerſalia ſubſtantias magis ponũt. nã genera vniuerſalia: que dicunt principia ⁊ ſubſtãtias eſſe. magis ꝑꝑ logice inquirere. Qui vero antiquitus: particularia. vt igneʒ ⁊ terram: ſed non cõmune corpus.

❡ Quia accipit teſtimoniuʒ ab antiqs ꝙ ſuba ſit pma ⁊ pncipalis pars entis: cogit̃ ponere põnes antiquoꝝ ⁊ diũ eorum. vult ğ ꝙ tã moderni q̃ antiq ↄueniãt in ponẽdo rerũ cauſas eſſe ſubas: ſed differunt duplr̃. pᵒ qa moderni ponũt vlĩa magis eſſe ſubas: q̃ particularia. E conuerſo antiq poſuerũt particularia magis eẽ ſubas vlĩbus. 2ᵒ differũt qm̃ moderni negãt pticularia eſſe cauſas. ⁊ ponũt vlĩa cãs eẽ ⁊ pncipia reꝝ. antiq vero totũ oppoſitũ. haꝝ differentiaꝝ tangit primaʒ tñ. Inquit/ qui quidẽ igit̃ nunc: hoc eſt Platonici poſuerũt vlĩa eẽ magis ſubas ſubaudi q̃ particularia: cuiᵘ cauſaʒ ſubſcribit ⁊ ingt: nã genera vlĩa ſubaudi ſunt: que dicũt pñᵃ ⁊ ſubas eſſe. quaſi arguat pñcipia ſũt magis talia pncipiatꝭ vlĩa ſunt pñᵃ. ğ ⁊c̃. hec autez nõ dicũt demõſtratiue: ſed magis ꝑꝑ logice ingrere/ hoc eſt ꝓbabilibᵘ ſyllogiſmis. Tunc ſubſcribit antiquoꝝ poſitionez. ⁊ ingt. qui vero antiqtus: pticularia ſubaudi ponunt pñᵃ ⁊ cãs reꝝ. vt ignẽ ⁊ terrã: ſʒ nõ cõe corpus ⁊ vlẽ: vt ponunt primi. Ecce ergo q̃ñ conueniunt quantũ ad hoc ꝙ cauſe reꝝ ſunt ſubſtantie: ſʒ differant.

Cõ. 4m ❡ Cum narrauit.] Preponit continuationẽ ⁊ breuiter enarrat Platonis poſitionem: que qa exponẽdo textuʒ pʒ relinquimus. [Vlia enim.] Cogitur Auer. declarare dñiam inter Platonẽ ⁊ Ariſt. ⁊ pᵒ preaccipit opinionẽ Ari. breuiter. ⁊ inquit. vlĩa eniʒ apud Ari. ſunt collecta ex particularibᵘ in intellectu qui accipit inter ea conſimilitudineʒ ⁊ facit ea vnã intentionem. debes ſcire ꝙ vlr̃ acceptum pro intentione hʒ tres cauſas. prima eſt materialis ſeu receptiua. 2ᵃ eſt agens. 3ᵃ eſt diſpoſitiua. Cũ dicit ab itellectu q accipit inter ea conſimilitudinem: intelligit mãm ſeu ſubtũ. vʒ. intellectuʒ mãlem: q eſt mã ſeu ſubiectum intellectoꝝ: cuʒ dicit/ ex pticularibus/ tangit cãm diſpoſitiuaʒ cuʒ dicit/ ⁊ facit ea vnã intentionem/ tangit agentẽ qui eſt itellectus agẽs: qui eſt vnus cum poſſibili in re lʒ differant mõ ⁊ rõne. [Plato vero ponebat.] Nunc narrat põnẽ Platonis q duo poſuit. pᵐ ꝙ vlĩa ſunt. 2ᵐ ꝙ ſunt perfectioꝛa ſingularibus. pmũ qdem verificat pro tanto qa ſcie ⁊ definitiones ſunt de ſingularibus: qð eſſe non poſſet niſi vlĩa ſint. 2ᵐ vero ex hoc qa ſunt pncipia ⁊ cauſe particularium. [Et intendit.] Exponit quid intẽdit Ariſt. ꝑ logice ingrere. ⁊ debes ſcire ꝙ falſaꝝ ꝑpõnuʒ quedam ſunt cõuenientes. i. ꝓbabiles: quedam nõ ↄueniẽtes. i. improbabiles ⁊ remote. quaſi dicat ꝙ Plato ꝓbat intẽtuʒ ꝙ ꝑpõnes falſas ⁊ improbabiles. Qm̃ hec dixit in diſputãdo. vbi accidit ꝑpter multas cauſas dicere extranea ⁊ natura remota. Multa quidem enim dicet homo diſputãdo que non dicet legendo. Reliquum cõmenti perſpicuuʒ: hic eſſet de vniuerſalibus pertractandum: ſed quoniaʒ millies alibi diximus: nunc ſit dictum intãtum.

Subſtantie vero tres ſunt: vna quidem ſenſibilis. cuius alia quideʒ ſempiterna: alia corruptibilis: quam oẽs cõfitentur: vt plante ⁊ animalia. Sempiterna aũt cuius elementa neceſſe eſt accipere ſiue vnuʒ ſiue multa. Alia vero imobilis: hanc dicunt quidaʒ eſſe ſeparabilẽ: hi quidẽ in duo diuidentes: alij in vna natura ſpẽs ponẽtes ⁊ mathematica: alij horum mathematica ſolum.

❡ Omnes ↄueniũt ꝙ Ariſt. ꝓſequat̃ ꝑpoſitum. ⁊ ꝙ ponat prime ſube diuiſionẽ. deinde mẽbroꝝ expõneʒ inquit. ſube vero ſpẽs tres ſunt. ⁊ verbuʒ illud ſube eſt caſus genitiui ⁊ grece ſic ſcribitur vſias: vbi cõſtat ibi eſſe caſus genitiui. exponit eas dicẽs: vna qdem ſenſibilis: cuiᵘ duo ſubſcribit membra ⁊. d. cuius alia quidẽ eſt ſempiterna (vt celuʒ) ⁊ alia corruptibilis: quã oẽs confitent̃ vt plante ⁊ aialia. ſempiterna autez ſubaudi eſt cuius elementa. i. principia neceſſe eſt accipere ſiue elementũ ſit vnuʒ ſiue ſint plura. he ğ due ſunt. deinde ſubſcribit 3ᵃᵐ ⁊ inquit. Alia vero imobilis. i. inſenſibilis. hanc quidẽ (vt Platonici dicũt) eſſe ſeparabilẽ a ſenſibilibus. Sed circa hãc diuerſi ſunt Platonici. nã hi qdẽ in duo ſunt diuidentes talem ſubaʒ imobilẽ: vtpote in ideas. et mathematica. alij ſunt ponentes ſpecies ⁊ mathematica in vna natura. ⁊ per ↄſequẽs nõ diuidunt. Alij horũ Philoſophoꝝ ſolũ ponunt mathematica ſeparata ⁊ negãt ideas vt pitagorici. ❡ Dubitatur circa lr̃am pmo: cũ ſuba ſit vnũ genus: qui a diuiſione incepit ⁊ non a definitione. 2ᵒ vĩ ꝙ ſube ſint tñ due. i. ſenſibilis ⁊ inſenſibilis: ⁊ ſi dicas ꝙ ipſe computat etiaʒ mẽbra ſubdiuiſa: hoc nihil eſt. Qm̃ ſuba inſenſibilis etiaʒ diuidi põt. ⁊ ſic erunt plura q̃ tres. 3ᵒ dubitabis qa videt̃ ꝙ ſubſtantie ſempiterne non dent̃ elementa. quare male dixit cuius elementa ⁊c̃. Nam elementa cauſe ſunt mãles. Multa alia occurrunt que in cõmento dicent̃. ❡ Ad pmũ ğ dicat̃ ꝙ Ari. ſumit hic ſubam nõ pdicamentaliter: ſed analogice vt ꝑ ſua verba ↄſtat: ⁊ qa eſt qõdã multiplex: ꝑpterea icepit a diuiſione. ❡ Ad 2ᵐ dõm ꝙ ſi enumerent̃ genera nõ ſũt niſi duo tñ. Si enumerent̃ ſpẽs: vere ſpecies ⁊ reales ſunt tres. i. ſempiterna ſenſibilis: ⁊ corruptibilis ſenſibilis: ⁊ imobilis. Sed ſi enumerent̃ ſpẽs vere ⁊ extimate: ſunt plures vt cõſtat. Ariſt. aũt enumerauit veras ſpẽs tñ. ❡ Ad 3ᵐ dicẽdũ ꝙ elemẽta ſumũt ꝑ pncipijs: vt expoſitoꝛ dicit. vel dicẽdũ ⁊ melius ꝙ ꝑtes apud Ariſt. elementa

Dubĩões Prima. Secũda

Tertia.

Solo.

elemēta dicunt̄ totius vt 2° phyſice auſcultationis dī. ⁊ q2 ſubſtantia celeſtis ⁊ itelligētia ptes ſunt orbis vt dicemus: ſumit elemēta pro his ptibus de qbus dicturus eſt.

Cō.5ᵐ. ¶ Dicit q ſbſtātie.] Auerrois ꝑ ponit ſenſu3 text° clar̄ ⁊ breuē. 2° ibi [Et dixit cui°.] Digredit̄ ꝑ° ꝑs pz. ¶ Circa ſcdam ptem debes ſcire q textus barbarus eſt mācus: ⁊ ſic iacet. [Ut plante ⁊ aīalia cuius elnta neceſſe eſt accipe.] Dubitat ḡ qs illud relatiuū cui° qd refert an. ſ. ſubſtātiā gñabilem: an eternā: an vtrāq3: hec dubitatio nō cadit in textu greco: q2 ſic iacet. [Ut plante ⁊ aīalis ſempiterna aūt cuius elnta neceſſe eſt accipe.] Ecce qūo ſuū añs hētur in textu. ⁊ ꝑpterea multe qōnes Auerrois ſunt ꝯfuſiones potius: ⁊ ꝓcedunt ex malo textu: ſ3 (vt dixi) q2 famoſus eſt op3 ipm ſeq. [Alexāder dixit.] Rñdet ⁊ ponit rñſionē Alexandri: qui vult q Ari. p id relatiuū cui° referat vtrāq3 ſubam. ſ. gñabilē ⁊ eternā3: qm̄ vtriuſq3 ꝓn° hic inueſtigat: vt loco ſuo dicet̄. [Et Alexander dixit.] Remouet dubium: nam qs poſſet dicere q metaphyſicus nō loquit̄ de ꝓncipijs ſubſtātie eterne: neq3 gñabilis: ſed nālis. q2 nālis loquit̄ de ꝓncipijs eterne in. 8. phyſicoꝝ. de reliqs loquit̄ in reliqs libris: vt de mā ⁊ forma in ꝑ ⁊ 2°. ¶ Ad hāc rñdet Alexāder negādo añs. nam demr̄are ꝓn° entium an ſint: eſt metaphyſici. ⁊ ſic negat añs.

¶ Ad rōnem oōm q nālis vtit̄ his tanq̄ ꝯceſſis ⁊ vt pōnibus declarat̄ in metaphyſica. ⁊ cōuerſo ꝺ ꝓncipijs corporum nālium: q2 nālis declarat illa an ſint. ⁊ metaphyſicus vtit̄ illis vt ꝯceſſis: ⁊ ſic duo ꝯcedit Alexāder. Primu3 eſt ſubſtātias abſtractas eē ꝓbat metaphyſicus ⁊ his tanq̄ cōceſſis vtit̄ nālis. 2ᵐ eſt mām ⁊ formā eſſe ꝓbat nālis: ⁊ his tanq̄ conceſſis vtit̄ metaphyſicus. ꝑmo ḡ ſoluit ⁊ inquit. ⁊ Alexander dicit. demr̄are enim ꝓn° entium que ſint eſt ꝑmi phi. ⁊ ſic negat añs. deinde ſubſcribit ſolōnem ad argumentum ⁊ inqt. ⁊ q iſtis vtatur nālis: eſt nō q2 declarat ea: ſ3 q2 ponit ea tanq̄ ꝯceſſa. hoc eſt primum ꝟbu3 Alexandri. deinde dat rōnem huius ⁊ inqt. ſubſtantia enim imobilis eſt ꝓnᵐ ⁊ cā rerum nālium: de quo modo loquit̄ principalr̄. ⁊ per ꝯñs opus eſt vt loquit̄ de illa ſm oēm modu3 ⁊ q2 ſit: ⁊ qd ſit. q2 eſt eius ꝓncipale ꝯſideratum. Deinde ponit 2ᵐ verbum ⁊ inqt. Illa aūt alia ꝓncipia ſunt tm̄ nālis. ſ. ad declarandū q2 ſint: ⁊ his vtit̄ metaphyſicus tanq̄ conceſſis. [Et dixit.] Reddit cām ſue expōnis. nam poſtq̄ dixit alia qdem ſempiterna alia corruptibilia. ſubdit, cuius elnta ⁊c̄. Ecce qūo idem relatiuu3 refert totum illud añs: ⁊ addit q ſic inuenit̄ in vna ſcriptura. [Et in alia.] Nunc ponit ſcdam expōnē iuxta ſcdam lr̄am verum. ⁊ ponit lr̄a3 que ſic iacet. Sempiterna aūt cuius elemēta neceſſe eſt accipe. ⁊ hāc exponit Alexander ⁊ intēdit per elnta ꝓnᵐ ⁊ cām ꝑmam corporis diuini: q2 hic loquit̄ Ariſt. de tali ꝓn° ⁊ cauſa. [Dixit ſ3 prima.] Cōparat ambas lr̄as inter ſe: ⁊ vult Alexāder q prima lr̄a ſit melior ⁊ dat duas rōnes. prima q2 cum ꝓnᵐ libri ponit q intētio eſt loq de ꝓncipijs ſubſtātie. mō ſub ſubſtātia itelligit̄ vtraq3: q2 ſub genere itelligunt̄ ſpēs. [Et etiam ipſe.] Scda rō eſt: q2 iſtud correſpondet ꝓſecutioni. Nam in ꝓſequēdo de ſubſtātia vtit̄ ꝓncipijs vtriuſq3 ſubſtātie. ⁊ primo loquit̄ de principijs ſubſtātie gñabilis: deinde tranſit ad ꝓncipia ſubſtātie eterne. ꝑma ergo ſcriptura eſt melior: tum q2 corrñdet itentioni: tum q2 corrñdet ꝓſecutioni.

Diſcreſio Auer. [Sed hanc qōnem.] Debes ſcire q qō inter Auerroem ⁊ Alexandrū mouet̄ ſub hac forma l3 ipſe nō dicat. v3. vtru3 ſubſtantias abſtractas eē ꝓbetur a nāli: ⁊ eſt annexu3. vtrū mām ⁊ formā eſſe ꝯſideret ſolus nālis. ¶ Circa cuius qōnis titulum debes ſcire q ſubſtantia triplex eſt: abſtracta a mā ⁊ ꝯditionibus māe. quedam ꝯiuncta māe ⁊ ꝯditiōi materie. quedam media. Subſtātie abſtracte due ſunt maneries. nam quedā ſunt deputate ad mouendū ſtellas: q̄ ſunt tot quot motus ⁊ mobilia celeſtia. vt. 48. cōmento dicet̄. ⁊ he quādoq3 vices ſubſtātie nuncupant̄: vt in libro de ſubſtātia orbis ⁊ in libro de ſomno. Nuncupant̄ ēt intelligētie ſeparate. vt 3° de aīa. cōmētis. 5. ⁊. 14. Quādoq3 vt forme celoꝝ: vt in ꝑ auſcultationis phyſice cōmento vltimo. ⁊ infra cōmento 37°. ⁊ ꝑmo celi cōmētis. 5. 95. ⁊ 2° celi cōmento 3°. Uulgo aūt angeli dicunt̄ vt meminit Auerroes in de ſomno. alie ꝟo nō deputate ad mouēdum ſtellas que apō quoſdam ſunt itellectus agens ⁊ poſſibilis: ex qbus aīam dicūt fieri rōnalem: ſed an veru3 ſit: in libro de anima diximus. Subſtātia ꝟo māe ⁊ ꝯditionibus māe ꝯiuncta eſt ſubſtantia mālis quam ⁊ oēs cōfitent̄. vt aīalia ⁊ plante. vt ad ꝓnᵐ auſcultationis phyſice. Media ꝟo eſt celeſte corp°. eſt quidem abſtractū a mā. Qm̄ eſt corpus ſimplex vt in libro ꝺ ſubſtātia orbis. Eſt etiam ingenitū ⁊ incorruptibile. ⁊ q̄tu3 ad hec cum ꝑmis ꝯuenit ſubſtātia. h3 ꝟo ꝯditiones materie q2 accñtia mālia vt motū ⁊ lucē ⁊ q̄titatem. vt capitulo 2° libri de ſubſtātia orbis. ⁊ in 2° celi cōmento 42° dictu3 eſt. ⁊ ꝓpterea media nūcupat̄ ⁊ ligamētū eternoꝝ ⁊ gñabiliū. vt ꝑmo celi cōmento 22° dicebamus. qō ergo itelligitur de ſubſtātijs abſtractis ⁊ nō oībus: ſed deputatis ad mouēdū ſtellas: q2 de alijs non loquit̄ Alexander ⁊ nos q̄nq3 locuti ſumus. ¶ Scdo debes ſcire q eſſe accipitur q̄nq3 pro eo a quo ſumit̄ nomē ens: q̄nq3 pro nota extremoꝝ que nō pōt intelligi abſq3 extremis: vt in peri hermenias diximus. hic accipit̄ 2° mō. Et ſic ſenſus qōnis eſt vtrū hec ꝓpō ſubſtātie abſtracte deputate ad mouēdū ſtellas ſunt: ſit vera: Intellecto ḡ ſenſu qōnis Auerroes recitat duo illa que ponit Alexander gloſſando illa. ſcdo ꝯfutat ea. inquit. [Sed hanc qōnem. cum enim dixit q demr̄are ꝓncipia entium eſt primi phi ⁊ non nālis: ⁊ q nālis ponit ea pōne ⁊c̄.] que verba ipſe gloſſat ⁊ legat̄ lr̄a ſuſpenſiue ⁊ dicit. i. ſed intēdebat q ꝓn° entium de qbus Phs ꝯſiderat ⁊ que nālis ꝯcedit eſſe: ſiunt ꝓn° ſubſtātie ſenſibilis eterne que ſūt ſubſtātie abſtracte: vtpote ſubſtātie mouētes ſtellas: ⁊ hoc fuit ꝑmum. Deinde ponit ſcdm ⁊ inqt. [Et q ꝓn° de qbus conſiderat nālis declarādo ea eſſe ſicut ꝓncipia gñabilis ⁊ corruptibilis: ⁊ h̄ eſt ſcdz: erit ſermo nō rectus.] Ecce qūo ait ambo verba eē falſa. [Subſtātia enim eterna.] Probat ꝑmum eē falſum: qm̄ in 8° declarat̄ ⁊ ſolus nālis ꝓbat ⁊ in nullo libro declarauit id niſi in 8°. ⁊ per rōnes nāles: ſicut declaratur in principio illius libri phoꝝ de mā ⁊ forma. [Et qūo eſt rectū.] Secundo ꝓbat 2ᵐ. nam hec eſt vna excluſiua. v3. nālis tm̄ ꝯſiderat principia ſubſtātie generabilis: modo huius excluſiue. ꝑma eſt vera. v3. nālis ꝯſiderat ꝓncipia gñabilis. ſed ſecunda eſt falſa. v3. ⁊ nulla nō ꝓncipia generabilis ꝯſiderat. qm̄ etiam ꝯſideret ꝓncipia eterne. [Conſiderat eni3.] Reddit cām huius q2 nālis cōſiderat de ente mobili. modo ſub ente mobili ꝯtinet̄ tam ſubſtātia eterna q̄ gñabilis. ḡ principia vtriuſq3 ꝯſiderat naturalis. [Si igitur aliqs.] Obijcit Auerrois ſibi ⁊ qō ſic componit̄. Nulla ſciētia h3 probare ſua ꝓncipia: ſed ſubm ſcientie nālis eſt corpus mobile: ⁊ ei° ꝓncipium eſt ſubſtātia abſtracta. ergo nālis non h3 ꝓbare ſubam abſtractā. [Dicemus.] Soluit ⁊ primo concedit minorez qūo dicit dicemus q hoc. i. minor ver̄ eſt. deide gloſſat maiorē q nulla ſcientia probat principia ſui ſubiecti demōſtratione a priori: ſ3 demr̄atione ſigni que eſt demr̄atio a poſteriori nō eſt incōueniens. ꝑmum ꝓbat q2 vel eſſet ꝓceſſus in infinitū: vel demr̄atio eſſet generis ſcientie ſubalternātis. Scdam ptez ꝓbat per ſi̅le. q2 nālis nō probat ſua ꝓncipia ꝓpter ſubiecti niſi demr̄atione ſigni non autem demonſtratione ſimplici. i. ꝓpter qd. [Et ideo impoſſibile.]

¶ Soluta qōne redit ad ꝯdicendum Alexandro ⁊ arguit primo ſic. via mot° ſolū declarat̄ ſubas abſtractas eē: ſ3 via motus eſt phica ⁊ nālis ⁊ non metaphyſica. ḡ phice declarat̄ ſubas abſtractas eſſe. minor ꝯſtat ꝑ ſe. maior aūt ꝓbat̄:

qꝛ via motus ↄ̄clarat͛ idē: ⁊ oēs alie vie quas conatur dare Auicēna in loco ꝓprio ſunt ꝓbabiles: ⁊ non demr̄antes vt ſupponit: ⁊ nos dicemus. q̄re ⁊c̄. [Et ſi eſſent.] 2° arguit: qꝛ ſi vie Auicēne eēnt bone: eēnt enūcrate ab Ari. in p° phia. ḡ vel Ar. mācus: vel ille vie ſunt inutiles: ⁊ ꝓpterea ↄ̄cludit eſſe ipoſſe pma pn̄ demr̄ari in metaphyſica. ¶ Contra. nāq; Alexāder dicit oppoſitū. R̄ndet ꝙ ſmo Alex. nō eſt intelligendus ſm ſui manifeſtū ⁊ vt v̄ba ſonant: ſed mō quo dicet poſt. [Et tn̄ Auicēna.] ¶ Ponit pcm̄ Auicēne ⁊ ↄ̄ſiſtit

Poſitio Auicēne.

in duab° ꝓpōnib°. pma eſt mām ⁊ formā ſiue nām eſſe ꝓbat metaphyſicus: ⁊ nālis vtit͛ illis vt ↄ̄ceſſis. 2° ꝓpō metaphyſicus ꝓbat ſubas abſtractas eē ⁊ nālis ſumit illas vt ↄ̄ceſſas. Sylls aūt Auicēne fuit. Nulla ſcia ꝓbat ſua pn̄a: nec demr̄atione ſigni nec demr̄atione ſimplr̄: ſ3 mā ⁊ forma ⁊ ſube ſepate ſunt pn̄a ſubīi ſcie nālis: mā qdem ⁊ forma pn̄a ſunt intrinſeca corpis mobilis. ſube v̄o ſepate pncipia ſunt extrinſeca corpis mobilis eterni ⁊ gn̄abilis. ergo nālis vtit͛ illis vt ↄ̄ceſſis ⁊ metaphyſicus ꝓbat: ecce quo mō Auic. dixit illud abſolute ⁊ ſine diſtōne: qꝛ nō diſtinxit inter ſubaz eternā ⁊ gn̄abilē: nec iter pncipia itrinſeca ⁊ extrinſeca: nec iter demr̄ationē ſimplr̄ ⁊ demr̄ationē qꝛ: ſ3 abſolute ꝓtulit verbū ſuum: ⁊ nō diſtinxit iter duas ſubas. ſ. eternā ⁊ gn̄abilem. [Si igit͛ aliqs.] Obijcit ſibi ⁊ qō ſic componit͛. pmuz

Nō cōtra Auerroē

Phs ↄ̄ſiderat de principijs entis in eo ꝙ ens eſt. Suba eſt ens in eo ꝙ eſt ens. ḡ ↄ̄ſiderat prima pn̄a ſube. Tunc vltra ↄ̄ſiderat pn̄a ſube. ſed pn̄a ſube ſunt pn̄a ſubiecti nālis phie. qꝛ mā ⁊ forma ſunt pn̄a ſubiecti nālis phie. ḡ cōſiderat pn̄a ſubiecti nālis phie: ⁊ p ↄ̄ſis metaphyſicus ꝓbat hec ⁊ nālis

Solutio.

vtit͛ illis vt cōceſſis. [Dicemus nos.] ¶ Soluit ⁊ ſolō ſua breuiter ↄ̄ſiſtit in h ꝙ metaphyſicus multa ↄ̄ſiderat de forma ⁊ mā ⁊ de ſubſtātijs ſepatis: ſed non niſi ſuppoſito illas eſſe pro ↄ̄ſtāti in phia nāli. v̄. ḡ. poſtꝗ̄ conſtans eſt in phia nāli mām ⁊ formā eē: ſilr̄ ⁊ ↄ̄poſituz eē: metaphyſic° oñdit mām eē potētiam ⁊ pte ſube: ⁊ formā eē actum: ⁊ pte ſube. demr̄at ſilr̄ formā eē pfectiorē ↄ̄poſito. ¶ Amplius/poſtꝗ̄ ↄ̄ſtat ſubſtātias abſtractas eē per motū eternuz: demr̄at in illis ordinē. ⁊ de deo ꝙ eſt pmū pn̄m ⁊ p° cā. ecce q̄ mō differūt iſte ↄ̄ſiderationes. nālis. n. vr̄ terminare qōnem an ſint: metaphyſicus v̄o terminat qōnez qd ſint. ⁊ ſic pſpicua eſt ſolō ad formā. [Sed qꝛ modus.] ¶ Dubitabit qs: cum intentio ſit de ſubſtātijs eternis: que appoſuit ⁊ d nō eternis: Soluit ⁊ inqt. ſed qꝛ [Modus ↄ̄ſiderādi in hac ſcia eſt de pncipijs ſubſtātie in eo ꝙ eſt ſubſtātia ſiue eterna ſiue nō: Incepit declarare in h tractatu de principijs ſubſtātie non eterne tanꝗ̄ de māifeſtiori ⁊ notiori quo ad nos. Et fecit.] ¶ Dubitabit adhuc qs. nā de his dixit in libris nālis phie. ergo ſupfluit hoc. R̄ndet ꝙ h facit rememoratiue ⁊ nō pncipaliter. Un̄ accipit tanꝗ̄ pn̄a ea que declarata ſunt in nāli huic: ⁊ de his ↄ̄ſiderat hic p ꝓprias rōnes ⁊ per ꝓpria huic ſcie: ⁊ exponit q̄uo ⁊ ſermo pz. [Sic igit͛.] Epilogat ⁊ vult

Nālis et metaphyſicus differūt cōuer.

ꝙ metaphyſica ↄ̄ſideratio ⁊ nālis conueniant ⁊ differant. Conueniunt qdē q̄ntum ad rem conſideratam: nam vtraqꝫ de ſubſtantia ⁊ pncipijs ſubſtātie loqtur. Differunt v̄o q̄ntū ad rōnem ↄ̄ſiderādi. Qm̄ nālis phs ↄ̄ſiderat de ſubſtātia ⁊ pncipijs ſubſtātie in eo ꝙ mobilis. metaphyſicus ↄ̄ſiderat ſubſtātiā ⁊ pn̄a ſubſtātie in eo ꝙ ſubſtātia. 2° differunt qm̄ nālis terminat qōnes an ſint pn̄a ſubſtātie. metaphyſic° v̄o terminat qōnē qd ſint: ⁊ qualia ſint pn̄a illa. [Et forte hunc modū.] ¶ His expeditis gloſſat verba Alexādri pp auctoritatem viri/⁊ vult ꝙ Alexāder velit ꝙ mathematicus ↄ̄ſiderat pn̄a ſubſtātie q̄ntum ad qd ſint per rōnes ꝓprias ſibi. nālis v̄o q̄ntū ad an ſint per principia ꝓpria ei. [Sed hec.] ¶ Contra hanc expōnem arguit Auerroes: nam Alexander dicit ꝙ metaphyſic° probat hec pncipia. ⁊ ꝙ nālis vtit͛ his vt ſuppōſitis: modo hac via ↄ̄ſiderationis non idiget nālis: neqꝫ eſt neceſſe ei ponere ipſum. nālis eniz nō vtitur his principijs ſub his rōnib°: ſub qbus ↄ̄ſiderat illa metaphyſicus. [Et forte etiam.] Aliter gloſſat ⁊ vult ꝙ nālis ↄ̄ſideret pn̄a ſubſtātie ꝓpinque vt mām ꝓpriam ⁊ ꝓpinquā: formā ꝓpriam ⁊ ꝓpinquā: ⁊ reliqua pn̄a ꝓpinqua. Metaphyſicus v̄o pn̄a remota ⁊ vlīa. ⁊ dicit ꝙ ſi iſte ſermo non ſic gloſſat͛ eſt dubitabilis ⁊ forte falſuz. [Quod aūt Alexāder.] Oſtendit Auerroes ꝙ ſcda lr̄a que hētur in ſermone nr̄o greco que ſic iacet. Sempiterna aūt cuius elemēta ⁊c̄. eſt verior: qꝛ de ſubſtātia eterna eſt pma intētio: ⁊ de reliq̄ eſt minus pncipalis intētio. Reliquū cōmenti eſt pſpicuū. Debes ſcire ꝙ hāc qōnem quā hic Auerroes mouet cōtra Alexandrum ⁊ ſoluit: ego pſcrutatus ſum ad plenū in libro nr̄o. d. d. octaua diſputatione: ⁊ in cōmento ſolonis pmi dubij. Et dixi oīa poſſibilia dici pro peripateticis: ⁊ tu vide illic. Qm̄ ſi hic poſuiſſez: eēt trāſpoſitio. Sed qm̄ dixit Auerroes ꝙ nālis ⁊ metaphyſicus q̄ntum ad rem ↄ̄ſideratā conueniunt ſed q̄ntum ad rōnem ↄ̄ſiderandi nō: qꝛ metaphyſicus ↄ̄ſiderat in vl̄i: nālis in particulari: iō videtur dicere ꝙ metaphyſicus ↄ̄ſiderat qdditates rerum in vl̄i ⁊ nō in par-

Utꝝ metaphyſic° cōſiderat qdditates rerū in vl̄i ⁊ pticulari.

ticulari. ¶ Propter hec querimus vtrum veruz ſit. ⁊ videtur ꝙ nō: qm̄ metaphyſicus ↄ̄ſiderat eēntias intelligentiaꝝ: ⁊ ↄ̄ſtat ꝙ tales eēntie ſunt pticulares: ergo ↄ̄ſiderat in pticulari. Sed debes ſcire ꝙ per pticulare intelligit qō ſpāle q̄ſi ſit ſenſus. Utrū metaphyſicus ↄ̄ſideret qdditates rerum in pticulari. i. in ſpāli. Ad dīam ↄ̄ſiderationis rerum ſm tranſcendentiā. ¶ Circa iſtud queſitum Auicenna in ſua metaphyſica ſentire videt͛ ꝙ metaphyſicus ↄ̄ſiderat quidditates rerum in vl̄i/hoc eſt ſub rōne tranſcendenti ⁊ particulari. i. rōne p̄ntali. Ad hoc recentiores ponunt multas rōnes ⁊ potiſſime ſunt due. prima/qꝛ ens eſt ſubiectum adequatū metaphyſice. ḡ oīa entia ↄ̄tenta ſub ente conſiderant͛ a metaphyſico. ſcda/qꝛ pma cognitio de re pertinet ad metaphyſicum: vt Auerroes hic cōmento pmo: ſed qdditas eſt pma cognitio de re: q̄re ad metaphyſicum ptinet. ⁊ hec vr̄ ratio Ariſt. circa pn̄m. 6. metaphyſice. Dicunt ergo ꝙ metaphyſica eſt ſcia totalis ⁊ vlīs continens in ſe duas ſpāles. ſ. nālem ⁊ mathematicam tanꝗ̄ ptes ſubalternatas ſibi. qꝛ ↄ̄ſiderāt de accn̄tibus qdditatibus ⁊ non per ſe de qualitate. Cuius exemplum eſt: qꝛ de linea cōſiderat geometria: de linea v̄o inq̄ntum viſuali ↄ̄ſiderat pſpectiuus. ſic de hoie vt hō metaphyſicus conſiderat. Sed de homine vt miſtus vel mobilis: nālis. huic vr̄ Auerroes conſentire 4° huius cōmēto 7° vbi inquit. ⁊ qꝛ oīs ſcia cōſiderat de his pncipijs modo proprio: manifeſtum eſt ꝙ ſcia que vtit͛ eis per ſe: ⁊ gn̄aliter: ē vniuerſalis in omnibus ſciētijs ⁊ eſt phia. Ecce q̄uo vult ꝙ phia ſit totum qōdam ⁊ reliqua ſint tanꝗ̄ partes. ¶ Sed contra hanc poſitionem eſt Auerroes hic ⁊ 2° metaphyſice cōmento 6° ⁊ 7° huius cōmento 39° verſus pncipium. ⁊ primo auſcultationis phice cōmento xj°. ⁊ alibi pluries. Recētiores pro parte Auerrois arguunt: qꝛ tunc relique ſcientie omnes eſſent ſupflue: qꝛ ſola metaphyſica ſatis eēt. Amplius/nos nō videmus Ari. tractare de definitionibus omniū rerum in pticulari in metaphyſica: eſſet eni liber nimis plixus. Sed he rōnes pmo aſpectu vident͛ nulle. qm̄ ſciētie inferiores nō ſunt ſupflue qꝛ conſiderant accn̄tia que fluunt a ſubſtātijs ꝓprijs: qꝛ (vt Auerroes inqt) metaphyſic° ↄ̄ſiderat qdditates abſolutas rerum vt hominis vel lapidis. phyſicus v̄o hoiem vt nālis: gn̄abilis ⁊c̄. Ait enim Auerroes 7° metaphyſice cōmento 5°. In phyſico auditu pſcrutat͛ de pncipijs corporis ſm ꝙ nālis. i. ſm ꝙ mouet͛ ⁊ quieſcit. Sed hec perſcrutatio eſt de eis ſm ꝙ ſubſtantia tn̄: ⁊ ꝓpterea nō ſupfluunt. Scda tollit͛ qm̄ ↄ̄ſiderando de vno conſiderat de quolibet: qm̄ ſi ſcitur ꝙ hō eſt ſubſtantia: ſcitur de equo: ideo nō curauit facere ſermonem pticularē in

quolibet ⁊ ſic non eſt liber proliſſus:nec eſt inconueniēs ſcientias inferiores eſſe de ente per accñs cuius eſt cauſa ꝑ ſe: alr oēs ſcie ſubalternate eſſent ſuꝑflue:vt ꝑſpectiua ⁊ muſica:⁊ cetere que ꝯſiderāt ens ꝑ accñs.Sȝ hec ſolo vi contra
Rō ſol. 3 Auerroē ⁊ rōnem. Auerroē ⁊ ꝯ rōnē.Contra Auerroē qdē:nam 2° phyſice auſcultationis,cōmēto 17° expſſe ponit ꝙ vnamet ſciētia eſt q̄ ꝯſiderat de ſubo ⁊ de accñtibus ꝓprijs.Contra rōnē vo: qm̄ accñtia ſciunt per qd q̄d eſt ſubi vt ꝑ de aīa colligitur. ḡ non pōt ꝯſiderare accñtia niſi ⁊ definitiōes ſubi.Adhuc tunc mala eēt diuiſio ſcie in tres:quam ponit 6° metaphyſice.Poſſet dici ꝓ hac pte ad p̄mū ꝙ Auerroes loqtur in accidētalib⁹ q̄ ſunt eiuſdē rōnis ſcibilis,q̄lr nō ſunt hec.❡ Ad 2m dōm ꝙ ſcia inferior vtit̄ p̄ncipijs ſuꝑioris ⁊ ſupponit illa:⁊ hoc mō vtit̄ definitiōe accepta a metaphyſico.❡ Ad tertiū dic ꝙ nihil eſt:qm̄ illa diuiſio non eſt eēntialis nec ꝓpria:ſed poſita eſt grā breuitatis ꝓpria.Ur̄ ergo mihi ꝙ ꝓ nulla pte ſint demrones.Sed ꝓculdubio opinio Auerrois eſt firmior ⁊ magis ꝯſona vbis auctor̄ ⁊ Ar̄.conſiſtit aūt in duabus ꝓpōnib⁹.p̄ma ſube abſtracte tam in vli q̄ȝ in pticulari ꝯſiderant̄ a metaphyſico: hoc eſt dicere tam ſi accipiantur ſub rōnibus cōibus:q̄ȝ ſi accipiant̄ ſub rōnibus ꝓprijs.hec ꝯ pluribus locis ꝑſpicua eſt.2° ꝓpō eſt qditates ſeu ꝓprie definitiones rer̄ pticularium in ſpecie cōſiderari debēt in ſciētijs ſpālibus:vult dicere ꝙ res p̄ntales ſub rationibus tranſcēdētibus gñaliſſima ꝯſiderant̄ a metaphyſico.ſed ſub rōnibus ꝓprijs ſub p̄priis contētis conſiderant̄ a ſciētijs ſpālibus:⁊ hec ꝑſpicua eſt in pluribus locis.⁊ h̄ aduertēs Ariſt.dicit metaphyſicū ꝯſiderare oīa vt contingit. ❡ Sed ſunt qōnes.p̄ma q: in nullo loco metaphyſice videmus Ar̄.tractare de qditatib⁹ ſubar̄ ſepatar̄:ſȝ de eis ꝑtractat ſub rōnib⁹ cōibus in ordine ad ſenſibilia:nec plus potuit facere.❡ Contra ſcōaȝ ē:qm̄ in nullo loco ſcie ſpālis ꝑtracta de qditatibus in pticulari:ſed ſolū per p̄dicata accepta ab accñtibus valde cōib⁹.Adhuc ⁊ fortius nō magis vī ratio ꝙ metaphyſicus debeat ꝯſiderare de qditatibus ſubar̄ ſepatar̄ q̄ȝ de qditatibus in pticulari:qd declaro ⁊ ſuppono ꝙ ad h̄ ꝙ aliqd ꝯſideret̄ a metaphyſico regrat̄ ꝙ ſit abſtractū ſm rōnē a motu ⁊ a mā:vt pȝ de ente ⁊ vno que ꝯſiderant̄ a metaphyſico:⁊ tn̄ non ſūt ſm rem abſtracta a motu ⁊ a mā.❡ Tunc arguo qditates rei in pticulari ſunt abſtracte a motu ⁊ mā ſm rōnē:ergo metaphyſice ſunt ꝯſiderationis.⁊ ſi nō:querit̄ q̄re magis ille q̄ȝ iſte.
Soln. ❡ Ad has dicēdum ⁊ ad p̄mū ꝙ pro tanto ſube ſepate qditatiue ptinēt ad metaphyſicū: q: ſi poſſent definiri pure qditatiue:earum definitiones eēnt ꝓprie metaphyſico.ꝓ tanto vo qditates pticulares conſiderant̄ a phyſico:q: ſi definirent̄:eēnt ꝓprie ei.❡ Ad 2m p̄ncipale dicendum ad hoc,ꝙ aliqd ſit metaphyſice ꝯſiderationis regrit̄ ꝙ vel ſit abſtractum ſm eē a mā ⁊ motu:vel poſſit ꝑmiſceri cū abſtracto ſm eē a mā.Exēplum primi:vt ſube ſeparate. Exēplum ſecundi:vt actus:potētia:ens:vnum:ſuba ⁊ reliq̄. hec enim ſunt cōmunia mālib⁹ ⁊ imālibus:⁊ ſic dici pñt abſtracta ſm eſſe permiſſiue.❡ Debes ſcire ꝙ iſte due ſecte pñt concordari:nā ꝯſiderare qditates in particulari ē duplr. vno mō ſiſtendo in illis.alio modo abſtrahēdo ab illis.prima ſecta forte itelligit ſcōo modo.ſcōa ſecta itelligit primo modo:rōnes vo ꝑſpicue ſunt ex dictis.

IN hec qdem igit̄ naturales:cum motu enim ſunt.hec aūt alterius.Si nullū illis p̄cipiū cōe eſt. Senſibilis vo ſuba mutabilis. Si aūt mutatio eſt ex oppoſitis vl medijs:ſed oppoſitis nō oib⁹: nō albuȝ enim vox. Sed ex contrario:neceſſe ſubeſſe.⁊ quid mutabile in ꝯtrarietatē:nō eniȝ ꝯtraria tranſmutant̄. Amplius hoc qdem manet:aliud vo ꝯtrariū nō manet. Eſt igit̄ aliqd tertium preter contraria materia.

❡ Dictū eſt eē tres ſubas.ſ.inſenſibilē:ſenſibilē mobilē:⁊ inſenſibilē imobilē:nunc q̄ſi adijcit dūam quādam q̄ſi dicat ꝙ inter has tres ſubas hec eſt drīa:q: ſbe ſenſibiles ſiue corruptibiles ſiue ꝑpetue ptinēt ad ꝯſiderationē nālis phie:q̄ determināt de ente mobili.q: he ſube ſūt cum motu.Suba vo ſeparabilis ⁊ imobilis ptinet ad ꝯſiderationeȝ alterius ſcie ⁊ nō ad eādem.hoc tn̄ intelligēdo ſi nullum p̄nm ſit cōe vtriſq̄ȝ ſubis:q: ſi in aliq̄ ꝯuenīāt:ptinebit vtriuſq̄ȝ ſubar̄ ꝯſideratio ad illam que illud cōe ꝯſiderat.⁊ ꝓpterea ſcientia nālis ſolum de ſenſibilibus conſiderat:metaphyſica vo de vtraq̄ȝ inq̄ntum cōicant in h̄ ꝙ ſūt entia ⁊ ſube:⁊ hoc inquit ille qdeȝ igit̄.ſ.ambe ſenſibiles:eterna:⁊ corruptibilis ſūt nāles:⁊ phice ꝯſiderationis:nā ſunt cū motu.hec aūt.ſ. ſenſibilis eſt alterius vtpote metaphyſici. Si nullum illis ambabus.ſ.ſenſibili ⁊ inſenſibili p̄nm cōmune eſt:q: ſi cōuenīūt in aliquo cōi p̄n° erūt ſcie:que eſt de illo p̄n°. ❡ Sȝ q̄ res daris ideis ⁊ mathematicis vt qdam dicunt:cuius ptis phie eēnt:❡ Uidet̄ ꝑ dictuȝ Ari.ꝙ ſint ꝯſiderationis metaphyſice:q: ſube ſunt inſenſibiles.Certe iſte locus eſt mihi valde occultus.Ari.ponit ꝙ ſole ſenſibiles ſube que eterne ſiue corruptibiles ſint nāles. Ex hoc ſequr ꝙ oēs alie ſint metaphyſice:oppoſitum aūt huius opȝ dicere.q: ſi darent̄ idee eēnt phice ꝯſiderationis:⁊ mathematica eēnt mathematice conſiderationis.alr deſtruerent̄ oēs alie ſcie.Tene a me hanc ꝯnem:ꝙ ſi darent̄ idee ⁊ mathematica:ſola metaphyſica eſſet.⁊ ꝓ ꝯſa Ariſt. hn̄ dixit:⁊ tn̄ in hoc ꝯſiſte q: eſt difficile.[Senſibilis vo ſuba.] His acceptis ſyllogizat ad eē māe:⁊ vtit̄ ſyllo hypo°° hoc mō:ſi mutatio eſt de oppoſito ꝯrio in oppoſitū ꝯrium ⁊ ſuba ſenſibilis oīs tranſmutatur:neceſſe eſt ſubeſſe qd mutabile in ꝯrietatē:nam ꝯria nō trāſmutant̄ ſubiectiue:ſed hn̄ ſunt termini trāſmutationis. pone ḡ aīs ⁊ hēbis ꝯnem.inqt.Senſibilis vo ſuba eſt mutabilis:hec eſt vna pars.ſi aūt mutatio eſt ex oppoſitis vel medijs:ſed oppoſitis nō oībus.nō albū enī vox eſt:⁊ tn̄ ex voce nō ſit albū:ſed ex ꝯrio qd eſt oppoſitū ꝑ ſe necē eſt ſubeē ⁊ qd mutabile in ꝯrietateȝ.Cuius ꝯnis cām ſubſcribit ⁊ inquit:non enim ꝯria trāſmutant̄.ſ.vt ſubm:ſed hn̄ vt termini.Amplius 2° ꝓbat idem ⁊ inqt.Amplius hoc qdē manet: illud vo ꝯrium nō manet : eſt igitur aliqd 3m p̄ter ꝯria mā. Hec deductio aptius declarabit̄ in cōmento.

❡ Dixit Alexāder.] Duo tangit Alexāder.p̄mū ꝙ nālis cōſiderat de oī ſuba māli. 2m eſt ꝙ nālis vtitur principijs declaratis a metaphyſico.⁊ hec duo Auerroes colligit de mēte ei⁹.[Sed iam declarauimus.] ❡ Contra hec Auerroes arguit:maxie ꝯ ſcōam ptē:q: eſt totum oppoſitū.naȝ nālis potius declarat p̄n° metaphyſico:nō qdē demrone ſimplr. ſȝ demrone ſigni. Sed dices ḡ metaphyſica ſubalternatur phice:q: p̄n° ſua accipit ab illa.Dic ꝙ non ſufficit:q: opȝ illa p̄n° eſſe declarata a ꝓori:vel adhuc ſunt necīe alie ꝯditiones:q̄s Ariſt.in poſteriorib⁹ adducit.[Et ꝯſideratio de ſbis.] Nunc venit ad textum ⁊ ponit ꝯnem textus.ſ.ꝙ conſideratio de ſuba imobili eſt alterius ſcie ab hac nāli:pertinet enī ad metaphyſicum : cui⁹ cām dicit ⁊ ſmo pȝ.[Alexander.] Reddit cauſam Alexandri q̄re Ari.incepit venari p̄ncipia ſube mobilis:⁊ vult hoc eſſe q: mathematici eſt ineſtigare talia p̄n° nālis vo ſupponit illa.[Et ad hoc.] Nūc exequtur pro pōnibus tria eniȝ p̄cedenū poſuit intētionē:diuiſioneȝ. ⁊ ordinē.de ſenſibili ſuba ꝓſequr venando p̄mo p̄ncipium māle illius.Et ponit duas ꝓpōnes loco aīdis.pria eſt omnis ſenſibilis ſuba eſt trāſmutabilis:quod itelligit vel mo

Cō. 6m

Dubiū & Solutio.

tu locali vel alteratione vel gñatione vel augumentatione. ſecunda eſt: oẽ qđ trãſmutaẽ: trãſmutaẽ de ɔtrario in cõtrarium. De enim ſunt due ꝓpõnes veriſſime hic. [Sed ea.] ❡ Contra ſcđam ꝓpõnem mouet qõnẽ. nã aliqua trãſmutatio eſt de medio ad extremũ: naʒ tepidũ põt fieri calm: ꝛ tñ non ɔ̃riaẽ extremo. [Quia illa que.] Rñdet ꝙ medium eſt miſtũ ex extremis: ꝛ ſic ex medio ſit trãſmutatio ratiõe ɔ̃rij in eo incluſi. ꝛ ſic ſaluari põt oẽm trãſmutationeʒ fieri ex ɔtrario. ❡ Debes ſcire ꝙ intentio Auerrois eſt mediũ nihil aliud eẽ niſi extrema miſta cuʒ tanta vel tanta ꝓportione: vt 10° huiꝰ cõmẽto 23°. ꝛ 5° phyſice auſcultationis. cõmentis 6° ꝛ 52° ꝛ 4° celi. cõ⁰ 26° Sed an h̃ ſit veruʒ: alibi relinquaẽ. [Et quõ dixit.] ❡ Debes ſcire ꝙ quadruplex ẽ oppõ. ſ. ɔ̃ria vt albedo nigrũ: ɔ̃dictoria vt albũ eſſe ꝛ nullũ eſſe albũ. ꝑuatiua: vt viſui cecitas. relatiua: vt pr̃i filius. verbum ḡ Ar̃. apud Alexandrũ intelligiẽ de oppoſitis cõiter acceptis ad ꝑuatiue oppoſita ꝛ ad ɔ̃ria. ꝛ hec expõ Alexandri. [Et quõ declarauit ꝙ neceſſe.] Nunc format ſyll'm hypotheticũ hoc pacto. Si ois trãſmutatio eſt de ɔ̃rio in contrariũ: ꝛ ois ſenſibilis ſubã trãſmutabilis: neceẽ eſt eſſe aliqđ ſubm: quod trãſmuteẽ in ɔ̃rietate illa: ita ꝙ in aliq̃ hora ſit ſub vna pᵗe ɔ̃rij: ꝛ in alia ſit ſub alia pᵗe. [Impoſſibile eni.] Probat ɔñtiam dupl'r. Tum qꝛ vnũ ɔ̃rium non recipit alteꝝ: tum qꝛ neceſſe eſt aliqđ ꝑmanere: ḡ neceſſe eſt dare tertiuʒ. ꝛ hãc expõnẽ laudat Auerrois. [Sed hoc qđ diẽ.] Circa dicta Alexãdri Au. digrediẽ ſpeculãdo v̄ba eius: ꝛ ponit duas ꝓpõnes. ꝑma nãlis dat cãm mãlem ꝛ efficientem: qa eſt ꝛ quid eſt: ita ꝙ terminat vtraſqꝫ qõnes. 2ª ꝓpõ lʒ metaphyſicus dẽt formã ꝛ finẽ eſſe nõ tñ qđ ſint vt oñdit Auerroes: ꝛ he patebunt poſt. [Scđm igiẽ hunc.] Apponit corollariũ: ꝛ vult ꝙ ſ'ʒ hunc modũ. ſ. de mã ꝛ agẽte tractet nãlis mõ ꝑdicto ꝛ de fine ꝛ foꝛa metaphyſicus. Tractat metaphyſicus de eſtis ſubẽ ſenſibilis: qꝛ de duobus eoꝝ vel de oibus in eo ꝙ pñª entis abſolute: ꝛ exponit ſe ꝛ ſermo pʒ. [Scđm hoc igiẽ.] ❡ Nũc ad formã rñdet ꝛ vult ꝙ nãlis de duabꝰ cauſis loquaẽ mõ predicto. Ego ſolitus ſum dicere metaphyſicũ ɔſiderare oẽs: ſed nãlis duas ꝓprie conſiderat vt mãm ꝛ agẽs. metaphyſicus duas: finem ꝛ formã. Sed poſtmodũ dicemus forte. ❡ [Et in hac ſcia.] Hec eſt 2ª ps corollarij ꝛ vult ꝙ Ar̃. ꝑ ptractet has duas cãs. ſ. materiam ꝛ agẽs. 2° de fine ꝛ forma: ꝛ hoc vt ille due ꝑme ſint vie ad has duas vltimas. ꝛ iter has duas ꝑmas ꝑ de mã: 2° de agẽte vt videbimus. Declarat aũt has duas primas eiſdem ꝓpõnibus: qbus vtebaẽ in nãli ph̃ia. ❡ Circa hec dicta eſt difficultas. nam ph̃s ptractat de oibus terminando qõnem an ſint: ꝛ metaphyſicus de oibus terminãdo qõneʒ qđ ſint: q̃re ergo dixit metaphyſicũ de duabꝰ vtpote forma ꝛ fine: ꝛ nãlem de mã ꝛ agẽte ingrere: ꝛ maxie qꝛ cõmẽtuʒ hoc videẽ ɔ̃riuʒ cõmẽto 5° lecto. Adhuc Auerroes ꝑ auſcultationis phyſice cõmẽto ꝑ dicit metaphyſicã ɔſiderare de q̃tuoꝛ cauſis tres ꝛ mãm ꝑtermittere. ꝛ cõmẽto 5° huius dixit q̃tuoꝛ ꝛ hic duas ecce ɔ̃dictio manifeſta: ꝛ hec eſt qđ nõ pua. Recentiores in ꝑ phyſicoꝝ ɔcordãt dictum Auerrois poſitũ in ꝑ phyſicoꝝ: ꝛ verbum ſuum poſitũ in 5° cõmento huiꝰ 12ᵐⁱ: ꝛ illi volũt verbum illud ꝑmi phyſicoꝝ eſſe intelligendum de metaphyſica q̃tum ad. 12. a medietate vltra. Hec peccat dupl'r. ꝑ qꝛ lʒ concordet illa: tñ adhuc remanet verbum pñs ɔcordandum. Amplius per idem dici poſſet phyſicũ librum nõ eẽ de mã: qꝛ a 3° vltra nihil dicit de mã. Aliter ergo viri magni dicũt ꝛ ɔcordãt 5ᵐ cõmentum cum 6°: ꝛ volũt metaphyſicũ in ɔſiderando duas cãs ɔſiderare. ſed in demõſtrando duas. ſ. finẽ ꝛ formã. Nãlis ṽo contra facit ɔſiderat itaꝫ quatuor: ſed per mãm ꝛ agens demõſtrat. Sed hec peccat dupl'r. ꝑmo qꝛ qđ de cõmento ꝑ ꝑmi phyſicoꝝ. 2° q̃re ſi metaphyſicus ɔſiderat q̃tuoꝛ cãs per ipſas nõ demõſtrat: eſt enim h̃ voluntarium. Solitus ſum ego dare ſolonem aliam ex cõmento 3° tertij huius: ꝙ. ſ. nãlis ꝛ metaphyſicus ꝓprie ɔſideret oia ex ꝓprietate tñ phyſicꝰ tres ſ. mãm formã ꝛ agens tanq̃ magis circũſcꝛibẽtes motũ: metaphyſicus duas. ſ. formã ꝛ finem tanq̃ magis ſeparabiles a motu. Appropriatius tñ phyſicus duas mãm ꝛ agẽs: metaphyſicꝰ vnã. ſ. finem: ꝛ ſic pñt dicta oia ɔſiderari. Tu ṽo ɔſidera dicta mea in ꝑ phyſicoꝝ. vel dic ꝙ phyſica ꝛ metaphyſica ɔſiderãt de q̃tuoꝛ ſ'm ꝑmitatem cõitatis ꝛ quelibꝫ de duabus ſ'm ꝑmitatẽ eẽntie. qñ ṽo dicit ꝑ phyſicoꝝ. metaphyſicum de tribus ɔſiderare: ſumit agẽs vt nõ diſtinguitur ɔ̃ formaʒ ꝛ finẽ. [Et ideo vi.] ❡ Moueret qõnem q̃re Ariſt. ꝓbat mãm eſſe: vel ḡ tanq̃ phyſicus vel tanq̃ metaphyſicus: nõ tanq̃ phyſicus ergo tunc ſupfluus. ergo tanq̃ metaphyſicus. ꝛ ſic pro Alexandro rñdet q̃ſi corollarie ex dictis ꝛ ꝑ ad rem: ꝛ vult ꝙ hec faciat tanq̃ nãlis: ꝛ nõ tanq̃ metaphyſicus. ſed ꝓꝑ duas cãs recapitulat idem hic: tum qꝛ vicine: tum qꝛ iſtud declaratũ in nãlibus facit ad notitiã declarandoꝛuʒ. [Sed tñ.] Aliter rñdet ꝛ vult ꝙ hoc faciat tanq̃ metaphyſicus. ſed alio mõ q̃ʒ qñ fecit h̃ tanq̃ phyſicus. Tanq̃ metaphyſicus enim tractat de eodẽ: ſed. vl'ius ꝛ per rõnes magis ꝓprias metaphyſico. Et huius ponit exẽplum: qꝛ ɔ̃clarato ꝙ mã ſit pñᵐ ſubẽ ſenſibilis: ɔ̃clarat quõ eſt ꝑnᵐ ſubẽ in eo ꝙ ſubã abſtrahẽs a ſenſibili ꝛ iſenſibili. ſili mõ ꝛ de forma ꝛ ṽba eius patẽt. [Et ideo.] Epilogat ſolutiones ambas ꝛ eius ſermo pʒ. [Et ſ'm hoc.] Nunc verificat tria dicta Alexandri per ordinẽ: ꝛ omnia illa verificat de duabꝰ cauſis. ſ. forma ꝛ fine: ꝛ ſermo eius pʒ. [Et accidit dubitatio.] Mouet. q. qꝛ dictũ eſt ꝙ ɔſideratio ꝑmi finis ẽ alia a ɔſideratiõe ꝑmi mouentis. Contra: qꝛ hec tria ꝑmus finis: ꝑma forma: ꝛ ꝑmum mouens ſunt idem ſubo. ḡ conſideratio eſt vna. [Scđm aũt.] Soluit qꝛ lʒ idem ſint ſubo: illa differũt rõne. ꝛ hec dr̃ia ſufficit pro dr̃ia ɔſiderationuʒ. nam primum ens in eo ꝙ mouens a nãli ɔſideratur: ſed in eo ꝙ cã ꝑma entis in eo ꝙ ens a ꝑmo ph̃o. [Scđm hoc igitur.] ❡ Ad formã rñdet ɔcedendo illa tria eſſe eadẽ ſubo: ſed differre modo. [Et ideo ſermo.] Concludit verbũ Alexandri nõ eſſe itelligendũ vt ipm Auicẽna itellexit: ꝛ ꝙ eſt dubitabilis ſermo ꝓꝑ illam modicam dr̃iam inter vnam ꝛ alterã ɔſiderationẽ. Cuius ſignũ ponit: qꝛ Themiſtius reliquit illum tanq̃ falſum. Hec de cõmento ꝛ textu. ❡ Circa dicta eſt queſtio vtrum iſte due ſcie de eadem re ſubo differenti rõne ſit vna: ꝛ videẽ ꝙ ſic: qꝛ ſcientie ſortiunẽ eſſe ſuũ a ſubiectis: vt in 6° huius ꝛ in 3° de aĩa diximus: qꝛ ſimilis eſt diffinitio ꝛ identitas. ❡ Reſpondeẽ ꝙ ſcie pñt conſiderari in rõne forme ꝛ in rõne habitus. ſi ɔſidereнẽ inquãtuʒ forme quõ forma ſit vna qꝛ ab agente vno: ꝛ ſubm ſit vnũ agens: ambe ille erunt vna forma: re ꝛ ſubiecto: diſtincte ratione. Si in rõne habitus: cum ſtet vnum deberi altera acqſita: erunt diſtincti habitus ꝛ re ꝛ ratione: ꝛ ſic perſpicua eſt ſolutio. Debes ſcire ꝙ ex hoc loco ſolet ſumi ꝙ inſeparatis a mã hec tria forma finis ꝛ agens ſunt vnum in ſubiecto ꝛ differunt rõne. Tu ṽo an ſit ita conſidera.

Margin notes: Nõ optia — Rñſio re cẽtiorum. — Scđa reſponſio. — Rñſio p pua. — Alia ſolo — Queſtio. — Rñſio.

Si itaqꝫ tranſmutationes ſunt q̃tuoꝛ: aut ſ'm qđ: aut ſ'm q̃titatem: aut ſ'm qualitatem: aut vbi: ꝛ generatio quidem ſimpliciter ꝛ corruptio ſ'm hoc ꝛ augumentum ꝛ decremẽtum que ſ'm quãtitatẽ: alteratio aũt que ſ'm paſſionẽ: latio autẽ que ſ'm locum. Si in cõtrarietates vtiqꝫ erunt eas: que ſingule trãſmutationes: neceſſe itaqꝫ tranſmutari materiam potentem ambo.

¶ Terminauit queſtionem an ſit materia. Nunc vero qd ſit oſtendit: ⁊ concludit hanc eius deſcriptionẽ. vz. mã eſt ens in potentia: vtit̃ autem ſyllogiſmo hypothetico: cuius antecedens ſunt due ꝓpões categorice per notam copulatiõis coniuncte hoc̃ pacto: ſi tranſmutationes ſunt quattuor vt generatio ⁊ corruptio i ſuba. Augumẽtatio ⁊ diminutio i quãto alteratio in quali: loci mutatio in vbi: ⁊ ſingule inter contraria vel media: neceſſe eſt tranſmutari materiam potentem ambo. Si igitur gs ponat aſſeũs ⁊ ꝯñs ꝯceſſuz. Jngt. Si itaqz tranſmutationes ſunt quattuor: quaꝝ expoſitionẽ ſubſcribit. d. aut ſm quid/hoc eſt ſm ſubam aut ſm q̃ntum aut ſm q̃le aut ſm vbi: ⁊ hoc exponit. d. ⁊ generatio quidez ſimplr̃ ⁊ corruptio contra ſcḋm hoc. i. ſm ſubam ſunt. dixit ſimplr̃: q2 generatio ⁊ corruptio ſm qd pñt eſſe in quolibet p̄nto. ⁊ augumẽtum ⁊ decrementum que ſm q̃ntum. alteratio aũt que ſm paſſionẽ. ⁊ dixit ſm paſſionem: q2 ſolum in 3ª ſpecie qualitatis eſt alteratio. latio aũt que ſm locuz. hec eſt p̄ma categorica. Si vtiqz in eas cõtrarietates erant: que ſunt ſingule tranſmutationes. hec eſt ſcḋa categorica. q̄bus addit ꝯñs ⁊ inquit. neceſſe itaqz trãſmutari mãm potẽtem ambo. ſ. extrema. eſt ergo mã ens (vt in prima demonſtratione dixit) potens: vt in preſenti dicimus.

Cõ. 7ᵐ. ¶ Quomodo declarauit]. Debes ſcire tria in pñti cõmento ſolũ q2 reliqua patẽt. p̄mum eſt ꝙ Auerroes aliter introducit textum. vult enim ꝙ Ariſt. declarat quot ſunt modi contrarietatis: ⁊ ꝙ ſint quattuor. v. g. Jn ſuba for° ⁊ p̄uatio. Jn q̃litate calor ⁊ frigus. Jn tactu duꝝ ⁊ lene. Jn guſtu dulce ⁊ amarum. Jn viſu album ⁊ nigrum. Jn quantitate magnuz ⁊ paruum. Scḋo debes ſcire ꝙ ex hoc vult vt ſequatur materiam eſſe ſm ſucceſſionem ſubm recipiens vtrũqz. ⁊ per ꝯñs ens in potentia. Tertio debes ſcire ꝙ qdam antiquoꝝ poſuerant mãm eſſe actu: ⁊ habere formã in ſui ſubſtantia: ita ꝙ forma erat ſibi ratio recipiendi. ⁊ contra hos arguit Auerroes: q2 mã nõ eſt mã niſi inquantum tranſmutatur: ⁊ non tranſmutatur niſi prout eſt potentia: ergo non eſt forma aliqua de eſſentia materie. Reliqua cõmenti patent.

Quoniam aũt duplex eſt ens trãſmutatur omne ex potẽtia ente in actu ens: vtputa ex potentia albo in actu albũ. Silr̃ aũt ⁊ in augumẽto ⁊ decremẽto: quare non ſolum ſm accidens contingit fieri ex non ente: ſed ex ente fiunt oĩa. potentia quidem ente: ex non ente vero actu.

¶ Ueteres negauerũt oĩno gñatiõem ⁊ vtebant̃ ſyllogiſmo diuiſiuo a deſtructione oium ptium ⁊ ꝯcludebãt oppoſitũ dati hoc mõ. vz ſi gñatio ſit vel ex ente vel ex non ente: ſed deſtruit̃ p̄ma ps: q2 ſi ex ente: g̃ res eẽt anteq̃ fieret. deſtruitur 2ª q2 ex nihilo nihil fit. hoc eni pterruit oẽs p̄hos: ergo ꝯcludit ꝯdictorium dati. vz. nulla gñatio eſt. Ariſto. ergo in hoc loco inducit ſolõnez que ſumit̃ ex declaratione nature mãe. Tum vt ſoluat ambiguitatẽ eoꝝ. tum vt dẽat ꝙ ea q̃ dixit de mã ſunt bene dicta: q2 ex illis ſoluitur omnis qõ accidens in re. Jnnuit aũt ad hoc ſolõnem per diſtinctionez: ⁊ vult ꝙ vtrũqz mẽbrum ſit ꝯcedendum ſm vnum modũ ⁊ negandũ ſm alium. ⁊ hoc duplr̃. põt enim dici ꝙ generatio eſt ex ente ⁊ ex nõ ente duplr̃. ex ente per accñs hoc eſt priuatione. que dr̃ non ens per accñs: ⁊ ex non ente per ſe: h̄ eſt ex forma: ſed ex p̄uatione que eſt non ens per ſe. Scḋo põt dici ꝙ gñatio eſt ex non ente potentia vtpote mã: ⁊ ex nõ ente actu. q2 mã eſt ens potentia ⁊ non ens actu. ¶ Debes ſcire ꝙ priuatio dr̃ ens ⁊ nõ ens. dr̃ quidem ens per accidens pro quanto accidit enti: hoc eſt mãe que eſt ens. dr̃ vero nõ ens per ſe pro quãto nullã hz entitatem formalem: ergo qui dicit generationem fieri ex priuatione: dicit illam fieri ex ente vno mõ: ⁊ ex non ente alio modo. ⁊ ex ente per accñs: ⁊ ex non ente per ſe. ¶ Ampli° materia dr̃ ens ⁊ nõ ens. dr̃ qdem ens potentia: non ens vero actu. ergo qui dicit generationẽ fieri ex mã ꝯcedit gñationem fieri ex ente ⁊ ex nõ ente. ex ente qdem potẽtia: nõ ente vero actu. ¶ Secũdo debes ſcire ꝙ ſolutio accepta a priuatione differt a ſolutione accepta a mã: q2 gñatio fit a priuatione tanq̃ a termino a quo: a mã vero tanq̃ ex ſubiecto. Sed vtraqz ſolutio ſatiſfacit qõni. Jngt. qm̃ autẽ duplex eſt ens vtpote potentia ⁊ actu vel per ſe ⁊ per accidens trãſmutat̃ oĩno. ſ. compoſitũ ex potentia ente vtpote mã in actu/ens vtpote in formam. Cuius exemplum ſubſcribit. d. vtpote ex potentia albo in actu album. Silr̃ aũt ⁊ in augumẽto ⁊ decremento trãſmutatur ex potentia magno in actu magnuz: ⁊ ponit exempla in accñtibus vt ſolutio ſit aptior. Tunc ſoluit ad formam qõnis ⁊ inquit: quare non ſolũ ſm accñs ꝯtingit fieri ex nõ ente. ⁊ hic dedit itelligere p̄mam ſolutionẽ. ſed ex ente fiũt oĩa potentia quidem ens nõ ente vero actu: hoc eſt ex mã q̃ dicit̃ vtroqz modo. Et ſic pz ſolo queſtionis.

¶ Quomodo declarauit.] Epilogat ⁊ ponit intentionez partis in vlĩ ⁊ in particulari. epilogando dicit eſſe declaratum ꝙ p̄ncipia ſint ſubſtãtie. i. predicata eſſentialia ꝯtrarioꝝ: q2 oẽ ꝯtrium eſt p̄ncipium ⁊ non ecõuerſo. hic eſt epilogus. Jntentio vero eſt declarare mãm ⁊ eſſentiam mãe: ⁊ hoc in vlĩ. Jn pticulari vero declarabit qualr̃ ens in ſingulo p̄nto diuiditur in duo. ſ. in actu ⁊ potẽtia. [Et Alexander.] ¶ Soluit queſtionem. nam poſſet dicere gs Ariſto. eſt valde breuis: ergo diminutus. Reſpondet Alexander vt refert Auerrois ⁊ dicit. ꝙ hoc declaratuz eſt in tractatu 9° ſufficientius in quo loqtur de potentia ⁊ actu: ⁊ ideo nõ curauit hic diffuſe dicere. [Et intelligebant.] Et gs dicet. quid intelligit Alexander per illam ꝓnomen hoc: Rñdet Aũ. ꝙ non intelligebat per illud ꝓnomen hoc referre ꝙ illa diuiſio ſit poſita in 9°. ſed intelligit duo. vz. ꝙ in 9° ſit dictum quõ potẽtia precedit actum: ⁊ quot ĩpoſſibilia contingunt negantib° potentiam eſſe: ⁊ eam eſſe ſimul cum actu. [Et hoc.] ¶ Contra. nulla ſcia ꝓbat ſuum ſubm eſſe. Rñdet ꝙ non ꝓbauit illic potẽtiam eẽ: ſed ad ꝯfirmandum q2 potẽtiam eẽ eſt ꝑ ſe manifeſtum. [Et cum poſuit.] ¶ Accipit nũc vnam ſuppoſitionem ad declarandum intentum. vz. ꝙ oĩs trãſmutatio eſt ex ente potẽtia ad ens actu nulla ſpecie trãſmutationis: id eſt nulla ſpecie motus veri: h̄ declarat inductiue in generatiõe: corruptione: ⁊ alteratiõe. [Et intẽdebat.] Quia gs dicere poſſet quõ ens actu ſit ex ente potentia: an eiuſdẽ generis an diuerſi: Et ꝙ oẽ ens actu ſit ex ente potẽtia eiuſdem generis ⁊ eiuſdem p̄nti ⁊ non alterius. [Et quia hoc.] ¶ Nunc ponit defectũ antiquoꝝ ⁊ tria facit. p̄ ponit errorem eoꝝ. 2° ibi [Et mouit eos.] Ponit argumentum eorũ. 3° ibi [Et cũ poſuit ꝙ generatio.] Soluit qõnem duplr̃ vt diximus in lr̃a ⁊ ſmo eius pz. [Fecit igit̃.] Hic ſoluit qõnẽ quãdam. nam videt̃ Ari. valde breuis: ⁊ non declarat quõ gñatio fiat ex ente. Rñdet Aũ. ꝙ hic loqtur non principaliter ſed rememoratiue: ⁊ ideo ipſe copioſe declarat quo mõ ex ente per accñs ⁊ ente per ſe generatio fiat ⁊ ſermo ei° pz. [Et Alexãder.] Nunc colligit qõdam verbum Alexandri hic ⁊ reducit id ad ſuum propoſitum ⁊ totum patet.

Et hoc eſt Anaxagore vnũ. Dignius enim eſt q̃ ſimul omnia. ⁊ Empedoclis miſtura ⁊ Anaximãdri: ⁊ vt Democritus aut nobis erant omnia potentia: actu vero minime. quare materiam vtiqz erant tangentes.

Cõ. 8ᵐ.

De princi pio mãli poſitióes. ¶ De principio mãli apud antiquos fuerunt tres ſecte: que oẽs ↄueniunt in quodã: ⁊ differũt in quodam. Conueniunt quidem in hoc ꝙ p̃n^m mãle ponunt ens: ⁊ potẽtia aliquomõ. ens quidẽ qꝛ oẽs cõueniũt ex nihilo nihil fieri. potentia vero qꝛ res factas nõ ponũt oĩno preeſſe in illo p̃cipio penit^9 eodẽ mõ ſicut ſunt in effectu: qꝛ tũc gnõ eſſet ſuꝑflua. Differunt vero circa hãc potẽtiã. nã Anaxagoras ponit quodaꝫ vnum chaos: ⁊ dicit in illo ↄtineri oĩa actu entitatiuo: nõ tñ omnia actu effectuali. ⁊ ſic dicit id eſſe in potentia non ad formas: ſed ad exitus in effectu formarꝫ. Empedo. vero ⁊ Anaximander ſilr dicũt p̃n^m mãle eſſe ens: qꝛ dicunt eſſe quãdã mixturã: ſed eſſe in potentia nõ ad eſſe: qꝛ ibi oĩa ſunt ſed ad ordinẽ mẽbrorꝫ. Democritus vero dicit potentiã illã eẽ ad eẽ: qꝛ ponit corpa athomalia eſſe p̃mũ p̃n^m mãle ⁊ in eo eẽ potẽtiam ad eſſe per ↄgregationẽ. Ergo Anaxagoras dicit potẽtiam illaꝫ eſſe ad effectus. Empedo. ⁊ Anaximander: dicũt potentiam illam eſſe ad ordinẽ. Demo. vero potentiã ad eſſe dicit. ergo in duobus cõueniunt. qꝛ ponunt p̃ncipium materiale eſſe ens ⁊ potentiaꝫ: ſed differunt in mõ ponẽdi id p̃ncipium ⁊ illã potentiam. ¶ Ex quo pꝫ qualiter omnes tetigerunt mãm: qꝛ cũ Ar. eam poſuerunt aliquo mõ ens. ⁊ cũ eodem conceſſerunt potentiã aliquo modo ad formã. Sed defecerũt qꝛ id p̃ncipiũ poſuerunt ens actuale: ⁊ qꝛ potentiam non ponunt ſimplr ad formã ſed ad ↄditiones formarum. ⁊ hec dicit: ⁊ hoc. i. materia noſtra eſt id vnũ Anaxagore qõ chaos vocat. Subaudi ⁊ hoc vnũ noſtrum eſt meli^9 illo vno Anaxagore: dignius eniꝫ eſt q̃ ſimul oĩa qõ chaos di: vel ſilr oĩa. Idem eniꝫ ſunt: ⁊ hec noſtra mã ſilr eſt mixtura Empedoclis ⁊ Anaximãdri: ⁊ hec noſtra materia eſt vt Democritus inqt in carmine erãt oĩa potẽtia actu vero minime. mã enim hꝫ cum his tribus ↄuenientiã in duobus: ⁊ qꝛ ens: ⁊ qꝛ in potẽtia: ꝓpterea ↄcludit q̃re mãm vtiqꝫ erant tangentes: ſꝫ nõ potuerunt venire vſqꝫ ad ſummũ illius.

Cõ.9^m ¶ Uult declarare. Sex facit in cõmento. p̃mo enim ponit intẽtionẽ ⁊ epilogũ p̃dictorꝫ. 2° ibi ⁊ iſtã mãm cõtra declarata. Ponit opinionẽ Anaxagore ⁊ cõparationẽ illius opinionis ad illã Ar. 3° ibi Et iſta mã. Idẽ facit de Empedocle ⁊ ponebat iſte. Idem facit de Anaximandro. 4° ibi Democritus omnia. Idem ⁊ de Democrito 5° ibi dicit Alexander. Docet modũ quõ Ar. correxit verbum Democriti: 6° ibi ⁊ nã veritatis. Oꝫ intelligere quãtã vim habeat veritas ⁊ quo approximati ſũt veritati. ⁊ oĩa que dicit ſũt

Cõtra aut cẽ. ãc mi ſtura. manifeſta per ſe. Debes tñ p̃mo ſcire ꝙ ex cõmẽto ⁊ textu põt colligi bonũ argumentũ ↄtra Auicennã. tenebat enim Auicenna oĩa elementa manere in mixto actu ⁊ formaliter ſꝫ poſuit ea non habere ibi eſſe liberum. qꝛ ſolum qualitates ſunt remiſſe. modo ex verbis Ar. põt argui ꝙ data poſitione Auicenne ex mixto nõ poſſe ꝓpria generatione generari elementum: qꝛ vel elementum qõ prefuit: vel qõ nõ p̃fuit. Si qõ prefuit: ergo eſt alteratio: ⁊ non ſimplex generatio. Si qõ non prefuit: quare elementum nõ prefuit actu in mixto. ⁊ hoc eſt fortiſſimum argumentum. 2° debes ſcire ꝙ Democritus dixit omnia eſſe in potentia. Ar. autem addit, actu vero non. Sed quo modo ſit iſtud ſecundo de generatione viſum eſt.

Omnia vero mãm hñt queciiqꝫ tranſmutanẽ: ſed aliaꝫ ⁊ ſempiternorꝫ quecũqꝫ nõ gñabilia: mobilia aũt latione: itẽꝫ nõ generabilẽ habẽt: ſꝫ vñ quo.

¶ Concluſit mãm eſſe ⁊ ipſam eſſe in potentia ſubiectum ⁊ per teſtimonium veterum: nũc remouet. q. dictum eſt enim mãm eſſe ſubm in potentia ad ambo hoc eſt ad formam ⁊ ad priuationem. ⁊ ꝙ oĩa ſenſibilia habent mãm eiuſmodi. ¶ Cõtra. nã corpa celeſtia ſunt corpa ſenſibilia: ⁊ tamẽ nõ habent potentiã ad ambo. qm̃ ſunt ſempiterna. ¶ Rñdet ↄcedendo aſſumptũ. i. ꝙ oĩa corpa ſenſibilia hñt mãm: ſed potentia dĩ analogice. nã mã celeſtiũ corporꝫ eſt potentia ad formã loci ⁊ ad p̃uationẽ loci. mã vero gñabilium eſt potentia ad formã ſubalẽ ⁊ p̃uationem ſube: vtraqꝫ g͂ mã eſt potentia: ſed celeſtis eſt potẽtia ad ambo accidentia. Generabilium vero ad ambo ſubalia inquit. Omnia vero mãꝫ habent quecũqꝫ tranſmutanẽ. Qm̃ in omni motu opꝫ intelligere ſubm ⁊ ſic cõcedit aſſumptum. Sed quecũqꝫ non generabilia: mobilia aũt latione tñ. que ⁊c. de numero. ſempiternorꝫ. ſunt. habent ⁊ aliã. hoc eſt dictum equoce. verum nõ gñabilem. hoc eſt in potentia ad terminos gnõnis. Sed vñ quo. id eſt in potẽtia ad terminos mot^9.

¶ Et ſi oĩa. Ponit quandã gñalem ꝓpõnẽ ⁊ differẽtiã inter mãm ⁊ fundamentum. Differentiarũ. Generalis quidẽꝫ ꝓpoſitio eſt: oĩa ſenſibilia habent mãm. differentie vero materiarum ſunt due. nam eternorũꝫ mã eſt in actu: qꝛ omne qõ moueẽ eſt ens in actu. generabiliũ vero mã eſt in potentia: qꝛ omne qõ generaẽ eſt in potentia. Scda dña: materia eternorum eſt in potẽtia ad terminos oppoſitos accidẽtales in motu: mã generabiliũ eſt in potentia ad terminos ſubſtantiales. Fundamẽtum aũt eſt. qꝛ mãe differunt ſm differentiam motuũꝫ quibus ſubijciunẽ: ⁊ per habitudines ad diuerſas formas. Et ideo qõ. Corollariũ eſt ꝙ nullum trãſmutabile qõ eſt eternũ hꝫ mãm in potentia: vult dicere ad terminos ſubſtantiales. ⁊ hoc ſubſcribit cum dicit quaſi dicat ⁊c. ergo mã cum eſt non eſt in potẽtia ⁊ eſt in potentia: nõ eſt in potentia quidem ad terminos ſubſtantiales. eſt vero in potentia ad terminos accidẽtales. Et ex hoc. Hic colligit peccatum Auicenne ⁊ p̃mo ꝓponit hoc contra Auicennaꝫ ⁊ inquit. ⁊ ex hoc videẽ corpus celeſte non habere potẽtiaꝫ diuiſibilem. i. formã extenſiuam ſm diuiſioneꝫ corporis. i. formã mãleꝫ. Nam ſi. Hoc arguit ⁊ vtitur ſyllo hypothetico ſic. ſi celum haberet formã diuiſibilẽ ad diuiſionẽ ſubiecti: in eo eſſet mã que eſſet in potẽtia ad terminos ſubſtãtiales. deſtruit ↄñs. o. ⁊ iam declaratum eſt ꝙ nullum eternum hꝫ potentiam vt corrumpaẽ 2° celi ⁊c. ergo oppoſitũ antecedentis. deinde ſubſcribit peccatum Auicẽne ⁊ patet.

¶ Sed ↄtra. Qm̃ ſuba celi ſubijciẽ motori: ergo põt recipere illum: põt recipere: ergo in ea eſt potentia ad ſubſtantiã. Dubitatõ Solutio.

¶ Rñdeo ꝙ ſba celi eſt in potẽtia ad motorem ⁊ per ↄñs dici põt. ſubm ⁊ mã reſpectu illius. Sꝫ hec potentia eſt ſm Qualẽ po tẽtia in ce lo. dimidium ↄtingentis hoc eſt ad eſſe tm̃: ⁊ non ad vtrũqꝫ. i. ad eſſe ⁊ non eſſe. Tu vero vide dicta noſtra in libro de celo: vbi de materia celi diffuſe diſputatũ eſt.

Dubitabit aũt aliqs ex quali nõ ente eſt generatio: tripliciter eniꝫ nõ ens. Si itaqꝫ eſt aliqd potentia: tñ nõ ſimiliter ex quocũqꝫ: ſꝫ alterum ex altero: neqꝫ ſufficiens: qꝛ ſimul res oẽs: differũt eni mã: qm̃ quare infinita facta ſunt: ſꝫ nõ vnũ. Intellectus enim vnus: quare ſi mã vna: illud factũ eſt ⁊ actu: cuius ⁊ materia erat potẽtia.

¶ Mouet circa dicta Ariſtoteles. q. nam accepit gñationeꝫ eſſe ex non ente ad ens. 2° querit quõ gnõ ſit ex non ente. Dubitatõ Ariſto. Inquit, dubitabit aũt aliqs ex quali nõ ente ſit gñatio. reddit cãm. q. dicẽs. tripl͛r enim nõ ens: ⁊ nõ expreſſit: qꝛ phyſice auſcultationis ſatis dixit. Ibidem enim dixit nõ ens quãqꝫ ſumi pro nihilo ſimpl͛r: ⁊ hoc modo vocaẽ priuatio tot^9 entis oĩno. qñqꝫ pro p̃uatione forme tñ: que quidem eſt ens p accidens pro quãto accidit enti. i. mãe. qñqꝫ ſumiẽ p ente in potẽtia: ⁊ ſic materia dĩ nõ ens: eo qꝛ non eſt ens in actu. Ideo eſt dubitatio ſatis rationabilis. triplici enim nõ ente

accepto

accepto.ex quali triū eſt gñatio.[Si itaq3]oubitationē ſpō
me non ſoluit quia vult eſſe ſolutam ex pmo auſcultatiōis
phyſice.vz.ꝙ generatio fit ex non ente dupl'r.i.priuatiōe ꝛ
mā:nō autem ex nō ente ſimpl'r.Sed ſoluit aliā.q.incidē-
tem ad principālem ſolonē:qa ſi generatio fit ex nō ente.i.
ex mā.ergo quodlibet fit ex quolibet.¶ Rñdet ꝯcedēdo
antecedens ꝛ negādo ꝯñs.d.Si itaq3 eſt aliqd potētia ſub-
ſtādi ex quo fiunt gñationes:tñ nō ſimil'r qōlibz fit ex quo-
cūq3:ſed alterū3.i.determinatū ex altero.i.determinato: eo
qa lȝ omnia generabilia conueniant in vno pncipio cōi ma
teriali:nō tñ in pximo:imo differunt in materijs proprijs.
[neq3 ſufficiens.]refellit.q. Anaxagore ad.q.ſcdam. Rñdet
enim Anaxagoras ꝙ ideo gñata ſunt multa:quoniā lȝ mā
ſit vna:in ea ſunt ſimul oīa.ppterea qñ gñatur aliquid ge-
neratur ex ſuo cōpari.¶ Contra arguit dupl'r.pͦ qa ſuppo-
nit falſum.mā enim non eſt vna oium:qō itelligit de proxi
ma.2° qa nō poſſet reddere cām:quare oīa generabilia ſunt
multa:imo deberent eſſe vnum qa agens vnū:ꝛ mā vnā:ꝛ
per ꝯñs factum vnū.d.neq3 ſufficiens.i.dicere qa ſimul res
oēs ſint:nam hoc videt̄ falſū:differunt enī3 mā.¶ Scdo
arguit.Qm̄ pp quid infinita facta ſunt:ſed nō vnū:quod vi
detur debere eſſe. Intellectus enī vnus qui eſt motor oium
apud ipſum:quare ſi materia vna illud factum eſt actu:cu-
ius ꝛ materia erat potentia:ꝛ per conſequens vnum:agens
vnum:ꝛ potentia vna.ergo factum vnum.

Cō. 11ᵐ. ¶ Uult.]ꝑponit intentionē in vl'i ꝛ in particulari:in ge-
nerali qdem:qm̄ Ariſt.intēdit declarare ꝙ mā ſit vna po-
tentia tñ ꝛ habitudine ſit plures:ꝛ ꝙ quodlibet ens miſtū
cum mā cōmuni hȝ per mām ꝓpriā determinatā nām. In
ſpeciali ꝟo qa ſoluit qōnē ꝛ ſermo patet.[Et qūo poſuit.]
Hic ſoluit qōnem ꝛ videt̄ ꝙ nō ſoluat.q.principalē:ſȝ aliā
Digreſſio que accidit illi ſoloni:vt diximꝰ in textu.[Et dixit hoc.]Di-
gredit̄ ꝛ ideo debes ſcire ꝙ materia eſt vna ſubīo ſimplr:
ꝛ per ꝯñs vna ſibi ineſt potentia:que eſt ſuum accidēs:nā3
non poteſt eſſe ſubiectū3 vnum:ꝛ ꝓpria accidentia plura ꝛ
hec potentia eſt vna oium ſicut mā eſt vna oium.eſt etiam
eterna ſicut ꝛ materia eterna.Sūt tamē in mā multe habi-
litates de nouo:quas noui vocāt potentias reſpectiuas:que
non eterne ſunt materie:ſed noue.per potentiā enim cōem
primo materia recipit elemēta:poſt elementorū receptiōē3
ipſi materie accidit quedā noua habilitas cōtrahēs mā3 ad
hanc formam ſuſcipiendā magis ꝙ̄ ad hanc. Receptis ꝟo
formis conſimilibus emergit quedā alia potentia plus cō-
trahens:ꝛ ſic mā eſt vna:potentie ꝟo noue ſunt multe:que
differunt per ordines ad diuerſos actus:ꝛ pp miſtiones di-
uerſas:ꝛ hoc declaratū fuit primo phyſicoꝝ.[Et qa antiq.]
¶ Hic oſtendit qūo antiqui ſm eorum poſitiones de mā
nō poſſunt ſaluare gñationē nec entiū multitudinem.ꝛ pri-
mo oſtēdit hoc in poſitione Anaxagore.2° ibi[ꝛ ſimile con
tingit.]Oſtendit idem in poſitione Democriti.3° ibi[ꝛ qūo
dixit.]applicat totū verbis Ariſtotelis:ꝛ ſermo eiꝰ eſt ꝑſpi
cuus:eſt enim ex textu manifeſtus.[Et intendebat.]¶ De-
ductio Auerrois fundatur in tribus propoſitionibus. pͣma
eſt ꝙ Anaxagoras nō potuit formas latitare in materia ſȝ
diuerſas diſpoſitiones:quia iam ibi eſſent abſtracte:ſtatim
enim quādo materia diſponit̄ reſpectu vniꝰ forme:illa for-
ma reducit̄ ad lucem.2° ꝓpoſitio ab vno agente re ꝛ rōne
prouenit vnum tm̄.3° ꝓpoſitio eſt ꝙ vel Anaxagoras po-
ſuit vnū agens re ꝛ rōne eſſe cām oium:vel poſuit ſolā ma-
teriam eſſe ſufficientē.Ex his habetur propoſitum.nam ſi
forme ſint diuerſe in materia:vel ſunt ab ipſa mā tm̄:vl' ab
agēte tm̄:vel diſpoſitionibus diuerſis:ꝛ quicqd dicit̄ pȝ eē
falſū.Anaxagoras ergo non potuit ſaluare entium plura-
litatem.Debes ſcire ꝙ propoſitio Ariſt.eget tribus condi-
tionibus.pͣma in agente proximo,ſcda mediāte diſpoſitio-
ne vnica.tertia in agente naturali.Eſt ergo propoſitio vni-
uerſalis ab agente vno proximo mediāte vnica diſpoſitio-
ne:ꝛ ipſo exiſtente naturali in paſſum proximū ꝛ vnica di-
ſpoſitione ꝛ naturali effectus eſt vnus. Ab vno agēte pue-nit vnū..

Tres itaq3 ſunt cauſe:ꝛ tria principia
duo quidem contrarietas:cuius hoc
qdem ratio:ꝛ ex quo ꝛ ſpecies:illud
ꝟo priuatio:tertiū ꝟo materia:poſt
hec qō non ſit materia nec ſpecies. Dico autē
vltima. Omne nāq3 trāſmutat aliqd:ꝛ ab ali-
quo:ꝛ in quid:a quo quidem primo mouēte:
cuius ꝟo mā:in quod ꝟo ſpēs. In infinitum
ergo ſunt:ſi non ſolum es ſit rotundum:ſed ꝛ
ipm rotūdū aut es:neceſſe eſt itaq3 ſtare.

¶ Uult nūc de forma agere:ꝛ primo quaſi que dixerat:epi
logat.ꝛ inquit.Tres itaq3 ſunt cauſe:ꝛ tria pncipia:qō expo
nit.d.duo quidem ꝯrietas.i.duo ꝯria:cuius ꝯrietatis h̄ qui-
dem eſt ratio more peripatetico.ꝛ ex quo more Anaxago-
re.ꝛ ſpēs more Platonico.forma enī his tribꝰ modis di. Il
lud ꝟo priuatio.hec enim duo ſunt extrema cōtrarietatis.
3ᵐ ꝟo his ſubiectū mā. Hic igit̄ eſt epilogus.ſed dices qūo
ſunt tres cauſe imo tria ſunt pncipia ꝛ quatuor cauſe. vt 2°
phyſicoꝝ dicit̄.Dicēdū ꝙ verū eſt q̄tuor eſſe cauſas:ſȝ ipſe
loquitur in ꝓpoſito.q.d.in ꝓpoſito noſtro tres ſunt cāe:ꝛ tria
pñ°.Simpl'r ꝟo cauſe ſūt plures.[poſt hec.]nūc de forma
tractaturus accipit quoddā cōmune forme ꝛ māe:ꝛ eſt for
ma primo ꝛ mā pͣma:vel qō idē3 eſt forma vltima ꝛ mā vl
tima ſunt ingenerabiles ꝛ incorruptibiles.ꝛ ſyllogiſmus eſt
cuiuſlibz generati eſt aliquod in quo a quo ꝛ in quod:ſȝ ma
terie ꝛ forme non ſunt in quo a quo ꝛ in qō:ergo nō ſunt ge
nerate:accipit maiorem ꝛ ꝯcluſionē:ꝛ inquit poſt hec acci-
piendum ꝙ nō ſit mā:neq3 ſpecies:dico aute3 vltima.Qm̄
mā compoſita ꝛ forma cōpoſita fiunt.ſed non ſunt vltime.
hec eſt ꝯcluſio ſyllogiſmi.Deinde ſumit maiorem.d.omne
nāq3 tranſmutat aliquid:ꝛ ab aliquo ꝛ in quid.i.cuiuſlibet
tranſmutati tria ſunt ſubiectū in quo:agens a quo:ꝛ forma
in quam.hec eſt maior:ꝛ ſubdit.d.a quo quide3 ſubaudi eſt
vt a primo mouente:cuius ꝟo.i.in quo ꝟo eſt mā: in quod
ꝟo eſt ſpecies.hec eſt maior:ꝛ maioris expō:ſubticuit autē
minorē:ſed ponit illius ꝓbationē ꝑ ipoſſe.ꝛ inqt. In infini-
tum ḡ ſunt ſi nō ſolū es.i.mā ſit rotūdū:ſed ꝛ ipm rotūdu3
aut es fiant.q.d.ſi mā ſit ꝛ forma ſic:tūc materie eſſet mā ꝛ
forma forme:ꝛ ſic ad infinitū3:neceſſe itaq3 ſtare.Ex his ꝑ-
ſpicuū ſit cōiter qualiter mā vltima ꝛ forma vltima ſint in-
genita ꝛ incorrupta:ꝛ h̄ eſt pͣmū demōſtratū de forma.

¶ Cum declarauit.]ꝑrimo epilogat oīa declarata. 2° ibi[ꝛ Cō. 12ᵐ
cum oīa iſta:]exponere incipit textum ꝛ totum patet.[For-
ma non generat̄ neq3 mā.]Auerroes accipit hanc ꝓpōnē3
compoſitū generat̄:ꝛ neq3 forma:neq3 mā.pͣmo ꝓbat ꝓpo
ſitionē3 vt fecimus in l'ra.2° ibi[ꝛ hoc qō dixit.]exponit il-
lam:ꝛ quoſdā3 terminos textus:ꝛ totus ſermo eſt ꝑſpicuus.
¶ Circa hec dubitabis.An forma vel compoſitū per ſe ge
neretur.Dico aūt de forma vltima:qa de forma miſta vel
compoſita nihil ꝓhibet. In iſta difficultate cōis poſitio eſt
ꝙ compoſitū pͦ ꝛ per ſe generat̄:capiēdo pͣmo ꝛ per ſe vt di
cit cauſalitatem:ꝛ ſic in qō generatur ꝛ forma per ſe primo
in quo.Utitur autē hec poſitio pluribꝰ argumentis.ꝛ preci-
pue propoſitione Ariſt.in litera.ꝛ pro hac parte ſunt aucto-
ritates infinite per Auerroem inducte.vt 7° prime philoſo
phie cōmentis.22.26.27.31.33.ꝛ 8° metaphyſice.cōmento
3° ꝛ alibi pluries.vnde 7° huius dicit forma nō eſt gñabilis
neq3 corruptibilis niſi per accidēs:ꝛ ſimil'r eſt de mā.gene-

rabile enim ꝛ corruptibile in rei veritate eſt indiuiduũ cõ- Pō.ppe. poſitũ ex forma ꝛ materia. hec ipſe cõmento. 23. ¶ Videtur autẽ mihi dicendum eſſe de mente Auerrois ꝙ forma ſimplr̃ ꝛ primo generatur. compoſitum ꝟo per accñs. ꝭ declaro ex dictis eius: nam gñatio ꝓprie ꝛ pmo eſt ad eſſe. eſt enim tranſmutatio de non eẽ ad eſſe. 5. phyſice auſcultationis. Sed id qꝺ vere eſt: actus eſt: vt dicit Auer. in. 7. cõmento ſcꝺi de aĩa: quare proprie ꝛ principaliter forma generatur. ¶ Amplius corruptio ꝛ generatio habent fieri circa idem: ſed corruptio eſt forme pncipaliter ꝛ pmo vt Auerroes inqt pmo phyſice auſcultationis cõmẽto. 68. ergo ꝛ generatio habet eẽ circa formã. Adhuc ꝓpter qꝺ vnũquodqꝫ tale ꝛ illud magis. ſed compoſitũ generaꝛ ꝓpter formã. ergo ꝛ forma magis. Rurſum id gñaꝛ qꝺ extrahitꝛ de potentia ad actum: ſed forma ſola extrahitur de potentia in actum: ꝛ cõpoſitum ratione forme: vt. 8. metaphyſice cõmento. 15. ꝛ. 7. metaphyſice cõmento. 31. ꝛ infra cõmento. 18. ergo forma generaꝛ principaliter. Poſtremo cõpoſito nullũ correſpõdet eſſe preter eſſe forme apud Auerro. 7. huius. eo ꝙ compoſitum non dicit tertium eſſe. forma enim totius ꝛ forma partis idem ſunt apud ipſum ꝙ materia nõ eſt pars quidditatis. ergo cõpoſito nõ correſpondet generatio alia a generatione forme: ꝛ ſic per ſe ꝛ pncipaliter forma generabitur. he rationes nõ ſunt demõſtrationes: ſed ſunt ſatis probabiles ꝛ mihi bone ſicut ꝛ oppoſite aduerſarꝫ ſunt ꝓbabiles. Sed ꝓpter rõnes oppoſitorũ debes ſcire ꝙ generatio eſt ad eẽ: aliquid autẽ eſſe eſt duplr̃: vel vt per ſe exiſtẽs: vel vt per ſe ſubſiſtens. id qꝺ per ſe exiſtit: qꝺ eſt ꝛ alia ſũt propter ipſum: ꝛ hoc modo forma per ſe exiſtit. id ꝟo ꝑ ſe ſubſiſtit qꝺ eſt ꝛ nullius pars eſt: ꝛ ſic compoſitũ per ſe ſubſiſtit qm̃ eſt ꝛ nullius neqꝫ pꝭ neqꝫ accñs eſt. Tũc pꝫ ꝙ forma principaliter generaꝛ vt per ſe exiſtẽs. ꝛ hoc mõ rationes mee ſunt probabiles. Compoſitũ ꝟo principalr̃ gñaꝛ vt per ſe ſubſiſtẽs. ꝛ hoc mõ ſonant rationes ꝛ auctoritates oppoſite partis: ꝛ ſic perſpicuum quo modo forma ꝑ ſe generatur ꝛ per accidens: ꝛ ſic compoſitũ per ſe generaꝛ ꝛ ꝑ accidens. aliter tamẽ ꝛ aliter: ꝛ ſic de queſtione.

POſt hec ꝙ quecunqꝫ ex vniuoco fit ſubſtantia: nã ꝛ que nã ſunt ſubſtãtie ꝛ alia. Aut enim arte: aut natura fit: aut fortuna: aut caſu. Ars quidẽ igitur: principium eſt in alio. natura autem principium in ipſo. hõ nãqꝫ hominem generat: relique ꝟo cauſe: horum priuationes.

¶ Proponit Ariſt. hanc cõcluſionẽ. oĩs ſubã fit ab vniuoco, dico omnem ſubam fieri ab vniuoco: tã de nãli ꝙ̃ arte facta. Sed quo accepit cõcluſionem hanc difficile eſt: põt tñ dici ꝙ hec de cauſa accepit hanc: ꝙ dicitur cõpoſitum generari. ꝛ ideo poſſet dici ſi cõpoſitũ generaꝛ: quõ generaꝛ an ab vniuoco vel quõ: vel forte hec eſt maior 2ᵉ ratiõis ꝭ modo. vꝫ omne qꝺ generaꝛ generatur ab vniuoco: ſorma ꝛ mã vltime non generantur ab vniuoco: ergo nõ generanꝛ. ꝛ ſic hec videtur 2ᵉ rõ: teſtaꝛ autẽ huic modus loquendi Ariſtotelis qui dicit. [Poſt hec ꝙ.] Hoc autẽ denotat hic velle tãgere ſcꝺam rõnem. Et forte nullus ante me inſpexit ad hec ꝛ valde conſonat textui greco. dicit enim meta tauta: qꝺ nõ conſueuit ponere: niſi quãdo ꝯtinuat plures rõnes ad idẽ. primo ergo accipit maiorẽ. ꝛ inquit. Poſt hec ꝙ quecũqꝫ ſubſtantia fit ex vniuoco ſubaudi ſit: loquor autẽ hic ample. q.d. de ſubam nam ꝛ que nã ſunt ſubſtãtie ꝛ alia. i. ꝛ ꝙ̃ nõ ſunt a nã: ſed arte. q.d. ſumo in maiori ſubam large prout ſe extendit ad nã factum ꝛ ad arte factum. Subiicuit autẽ minorẽ: que deberet eẽ: ſed forme ꝛ mã vltime nõ ſiũt ab vniuoco: quare non generanꝛ: ſed ꝙ minor ꝛ concluſio ſunt ꝑſpicue: conuertit totum ſermonẽ eius ad maiorem: ꝛ ꝓbat illam ibi [aut enim.] ꝛ videtur ꝙ ſua ꝓbatio ſit inductio: ꝙ res poteſt fieri quattuor modis: vel natura: vel arte: vel fortuna: vel caſu horum quattuor ſunt duo bonꝛ ꝛ reliq ſunt priuatiões. Modo cõſtat ꝙ nã factũ fit ab vniuoco: vt homo ab homine: ꝛ arte factũ ſimiliter. nam domus in re fit a domo in mente. relique ꝟo cauſe vt fortuna ꝛ caſus non ſunt cauſe ſed priuationes cauſarum: ꝛ ideo non eſt cura ſi que fiunt caſu ꝛ fortuna nõ fiunt ab vniuoco. Inquit. nãꝫ omne quod fit: aut arte: aut nã fit: aut fortuna: aut caſu. differt ꝟo caſus a fortuna: ꝙ caſus eſt natura agens preter intentiõẽ: ꝛ fortuna eſt intellectus agens preter intentionem. ꝛ apponit incidẽtaliter differẽtiam inter factum arte ꝛ factũ nã. ꝛ dicit ars igitur principium eſt in alio. natura ꝟo principiũ eſt in ipſo: vt 2ᵒ phyſicoꝝ dixit. Facta diuiſiõe idncit in generatione naturali. ꝛ inquit. homo nãqꝫ hominem generat ſubaudi ꝛ domus in mente generat domũ in re. Subticuit autem exemplum in arte: quoniã in 7ᵒ poſuit exẽplũ de ſanitate. vt dicit Auerroes ibidem cõmento. 23. Et quia induxit in arte factũ ꝛ naturã: ne quis credat ipſum eſſe inſufficientem: addit relique ꝟo cauſe: vtpote caſus ꝛ fortuna: horũ ſcꝫ artis ꝛ nature priuationes ſunt. quia cauſe per accidens: ideo effectus illarũ nõ ſunt ab vniuoco: ꝛ hec expoſitio eſt optima: ꝛ nullus latinoꝝ intelligit locum hunc.

¶ [Quo modo declarauit.] Auerroes ponit intentionẽ ꝛ cauſam intentionis. Intentio quidẽ eſt loqui de cauſa agente. cauſa intentionis eſt quia compleuit ſermonẽ de forma ꝛ materia: ꝛ tu vides quo mõ hec expoſitio differt a noſtra ꝛ eſt bona: ꝛ apud Auerroem Ariſtoteles ſumit hanc concluſionem, omne generatum fit ab vniuoco in nomine ꝛ definitione: vt homo ex homine ꝛ equus ex equo: ꝛ ſic de ceteris. Cõ. 13. Rõnes ꝯ Ariſto. [Et dicit Alexander.] ¶ Contra hanc propoſitionẽ arguit Alexander tribus argumentis. primo, quia animalia ex putri materia orta: naturaliter fiunt: quia neqꝫ caſu: neqꝫ arte: neqꝫ fortuna fiunt. ꝛ tamẽ non ſunt ex ſimili in nomine vel definitione. [Neqꝫ etiam.] Secũdo mulus eſt a natura genitus. ꝛ tamen non fit a mulo ꝛ ſibi ſimili in nomine ꝛ definitione. [Quid autem.] Tertio obiicit. nãꝫ Ariſtoteles facit hanc copulatiuã: que fiunt a natura: fiunt ab vniuoco ꝛ alia, que explicat vt arte caſu ꝛ fortuna. ergo videꝛ velle ꝙ oĩa facta fiant ab vniuoco. hoc autem lꝫ ſit verum in natura ꝛ arte facta: nõ tamẽ in caſu ꝛ fortuna generaꝛ: nam hec non fiũt ab agente determinato: ſed ab infinito: vt ſcꝺo phyſicorum colligitur. [Et forte.] ¶ Soluit ꝛ primo vltimã queſtionem ꝙ lꝫ Ariſtoteles acceperit illam vlem omnis ſubſtantia generata fit ab vniuoco: poſt tamẽ in fine textus facit exceptionẽ volens hanc eſſe intelligendã de vere generato: modo que caſu ꝛ fortuna fiunt nõ vere ſunt generata. ꝛ propterea ſermo Ariſtotelis non verificaꝛ in illis. ꝙ autẽ hec non vere generenꝛ: pꝫ ꝙ nõ per gñationem: ſed per priuationes generationis fiunt. i. per defectus ꝛ errores in generatione. per hoc enim ꝙ ſperma ab aliquo accidente impediꝛ: generat aliquando manũ cum duobus vel pluribꝰ digitis. Et breuiter ad formã dicendum ꝙ genita caſu non ſunt genita: ꝙ lꝫ Ariſtoteles vniuerſaliter protulit verbum limitat id in fine. ¶ Confirmat autẽ hanc ſolutionem Alexandri per hoc ꝙ in tractatu 2ᵒ: hoc eſt in. 8. ſatis ample dedit hanc ſolutionem. [Et eſſe.] ¶ Soluit primam queſtionẽ ꝛ vult ꝙ lꝫ genita non fiant a ſimili ſpecie vel nomine: fiunt a ſimili in operatione hoc eſt in virtute. nam generantur a calore ſtellarum qui eſt virtualiter ſimilis genitis illis: ꝛ hoc ſatis eſt. poteſt etiã dici ꝙ quãdo gñatur aliqꝺ putrefactorum: vtpote veſpa, primo fit quoddã corpuſculũ ſile ſpermati quod habet duas partes: alteram quidẽ calidam

que eſt velut ſpiritus formatiuus.alterum ⁊o humidũ ex
qua format corpus.Jlle ergo ſpiritus eſt ſimilis animali ge
nito ſaltem in virtute:⁊ de his ample dicemus in cõmẽ.18.
[Dicitur etiam.]¶Aliter reſpondet ad.3.q.⁊ eſt ſolũ apud
quoſdam.voluit enim ꝙ litera non debet legi copulatiue:
ſed ſingulum debet referri ad ſingulum.Jntelligitur ergo
ſic ꝙ omne quod fit fit ab vniuoco ſm ſpeciem modi faci
endi ⁊ nõ ſm ſpẽm rei facte.verbi grã.omne quod fit a na
tura fit ab ente nature ⁊ non ab ente artis:⁊ omne qd fit ab
arte fit ab ente artis ⁊ nõ ab ente nature.Similiter ⁊ de ca
ſu fato ⁊ fortuito.⁊ ſic vniuerſale verum eſt omne qd fit fie
ri ab vniuoco ſui gñis ⁊ non ſue ſpeciei.[Ars eſt ꝑncipiũ.]
¶Hic ponit differentiam inter artem ⁊ naturam:que dif
ferentia ex declaratione litere perſpicua eſt.[Et cum nõ di
xit.]¶Dubitaret forte aliquis.dixit Ariſtoteles generata
generari quattuor modis ⁊ ſubticuit de genitis voluntate:⁊
ſic videntur quinque modi.Reſpondet ꝙ voluntas redu
citur ad artẽ q̃a eſt ꝑncipiũ agendi in alterũ quẽadmoduz
⁊ ars.agit eniz in potentijs executiuis que ſunt alie ab ea:lz
apud quoſdam voluntas agat in ſeipſam actum volendi:ſz
hoc relinquitur ꝙ non eſt peripateticum.[Homo enim.]
Facta diuiſione inducit nunc ⁊ vtitur vno exemplo.Colli
git Alexander hic ꝙ Ariſto.loquitur in ſuo ſermone de ge
neratis primarie/hoc eſt per ſe ⁊ non de generatis ſecunda
intentione que vocant gñata per accidens ⁊ caſu.Cuius ſi
gnum dat:q̃a ea que fortuna ⁊ caſu generant̃ vocat genera
ta primariue ⁊ non abſolute:⁊ Auerrois primo ponit verba
Alexandri.2° ibi[⁊ vt dicit Alexander.]exponit verba illa.
[Dixit Alexander.]Aliter reſpondet Alexander ad ꝑmam
⁊ vult ꝙ generata ex putrefactione ſunt caſu ⁊ non per ſe ⁊
ſicut excluduntur a copulatiua.addit tamẽ eſſe manifeſtũ
ex alijs libris ab arte facta fieri ab vniuoco.q̃a.7.metaphy
ſice cõmento.23.declarauit ſanitatem in re fieri a ſanitate
exiſtẽte in anima medici.[Quoniaz ⁊o mulus.]¶Ad 2m
de mulo reſpondet ꝙ mulus fit ab vniuoco ſm ſpeciez ꝓ
ximã ⁊ non ſm ſpeciem ſpecialiſſimã eo q̃a aſinus:equus:
⁊ mulus ſunt eiuſdez ſpeciei ſubalterne ⁊ nõ ſpecialiſſime.
Moderatio Auer. [Et hoc quod dixit Alexander.]Recitatio expoſitionib⁹ et
queſtionibus ⁊ ſolutionibus Alexan.in iſto loco vult Auer
roes aliqualiter moderare dicta Alexandri.⁊ ꝑmo obijcit:
nam lz artificialia ſint ab vniuoco:tamẽ non apparet ex te
xtu.Jn textu enim non plus habetur niſi ꝙ ſubſtantie ſunt
ab vniuoco:⁊ cauſa erroris eſt/q̃a litera non eſt legenda co
pulatiue vt legit Alexãder.ſed illa particula[⁊ alia.]que in
barbara tranſlatione iacet[⁊ illa alia reſidua.]non tenetur
copulatiue.ſed illa particula[et]eſt principiuz noui ſermo
nis cuius appoſitum eſt:⁊ illa alia reſidua aut ſunt artificia
liter ⁊ reliqua.[Et in alia.]Confirmat q̃a in alia tranſlatio
ne non inuenitur ſcriptum illud artificiale ⁊ ſignũ eſt ꝙ eſt
additum extra.[Et idem.]Tertio q̃a ſermo iſte ponitur in
7.vbi non ponit illã particulã/artificiale.[Et inuenimus.]
Quarto arguit q̃a in alio ſermone hec litera copulatur hoc
modo.[Neceſſe eſt vt hoc ſit.]⁊ reliqua vbi poſt non repe
riri verbum illud:ſed ſolum ꝙ omne qd fit aut fit naturalr
aut per ſe.i.caſu.[Et reputo.]¶Pro Alexandro arguit et
oſtendit ꝙ litera debet legi copulatiue ſic ꝙ illa particula
[⁊ alia.]vel vt habet barbara trãſlatio[⁊ illa alia reſidua.]
debet legi cum precedẽti ⁊ non ꝙ ſit principium noui ſer
monis:⁊ ſignum huius ponit q̃a probat̃ illis verbis ſubſcri
bit.[Aut enim.]Modo hec particula enim vel hec parti
cula:quoniã dat intelligere ꝙ ſermo nõ incipit ab illa par
ticula.[⁊ alia.]vel ab illa[⁊ illa alia reſidua.]⁊ certe Alexã
der loquitur iuxta verba greca.hec.vz.que eni natura ſunt
ſubſtantie ſunt:⁊ alia.vel enim arte ⁊c̃.[Et hoc inuenimus.]
Jdem confirmat per tranſlationem Joãnis ⁊ repetit ⁊ba

precedentis textus cuz verbis preſentis:vbi patet illa par
ticula.Quoniaz eſſe additam vt reddat cauſam eius qd pre
ceſſit.[Et qd plus.]Tertio probat idem q̃a addit artificia
liter facta:modo cõſtat illa fieri ab vniuoco.hec faciunt pro
parte Alexandri:⁊eſt ergo queſtio ambigua pro vtraqz pte.
[Sed videtur mihi.]Cum queſtio erat ambigua ꝓ vtraqz
parte.Auerroes nũc ponit opinionem propriaz ⁊ vult ꝙ ꝓ
poſitio ſolum vera ſit in ſubſtãtijs.Quoniã per illud ⁊buz
[⁊ alia.]quod in barbara tranſlatione habet̃.[⁊ illa alia re
ſidua.]intelligit accidentia.q.d.ſubſtantie fiunt a natura et
a ſibi ſimili:⁊ illa alia reſidua.i.accidentia fiũt aut caſu aut
fortuna:⁊ hoc pacto vult Auerroes literam eſſe legendam.
¶Sed ad argumenta nõ reſpondet que erant pro Alexã
dro:poſſet tamẽ dici pro Auerroe negando tranſlatiões:et
hoc quia Alexander habuit falſum textum.Tu ⁊o in his
conſidera[Et ſm hoc.]¶Contra.quia ſi propoſitio Ari
ſtotelis eſſet vera in ſubſtantijs:tunc animalia ex putrefa
ctione orta fierent ab vniuoco.¶Reſpondet ⁊ cõcedit an
tecedẽs ⁊ cõſequẽs ⁊ cõſequẽtiam:⁊ hoc probat duabus ra
tionibus.ꝑma/quecũqz fiunt caſu non habent ordinem:ſed
orta ex putrefactione habẽt ordinem:ergo non fiũt caſu.ſe
cunda ibi[Et plura eorum.]Et eſt quecũqz fiunt in tempo
ribus terminatis non fiunt caſu:ſed hec orta ex putrefactio
ne fiunt in periodis terminatis.ergo non a caſu.[Hoc autẽ
quod.]Reprehendit Alexandrũ in alio.quoniam Alexan
der allegauit ſolonez ſuam de aialibus ex putrefactiõe or
tis in phyſicis:mõ dicit Auer.Alexãdrũ peccaſſe per obli
uionẽ:q̃a talis ſolutio nõ reperitur in libro phyſicoꝝ.excu
ſat tamen ipſum eo q̃a forte liber phyſicoꝝ eſt diminut⁹ in
libro eius.Sed hec excuſatio eſt fuga.forte enim Alexãder
intelligit per pĥica omnes libros naturalis pĥie.nam in li
bro de generatione aialium dedit ſolutionẽ illam Ariſtote
les.[Et cuz diximus.]Quia accepit hec aialia fieri ab vni
uoco:exponit qñ.nã Alexander voluit in ꝑma expoſitiõe
ꝙ fiunt ab vniuoco in virtute.i.a calore ſolis ⁊ ſtellaꝝ mul
tiplicato in aere.ipſe dicit ꝙ fiunt duplr ab vniuoco:vno
modo(vt dicit Alexãder)a calore ſolis ⁊ aliarum ſtellarũ.
ſecũdo modo a virtute formatiua reperta in particula ſeu
corpuſculo putrefacto.Jmaginatur enim ꝙ ſicut a patre et
matre deciduntur duo ſpermata e quibus fit quoddã cor
pus quod embrio dicitur:ſic a calore ſolis ⁊ ſtellaruz gene
ratur corpuſculum quoddã ſimile embrioni:⁊ ſicut in em
brione eſt pars ſubtilis ſpirituoſa que ſpiritus formatiuus
dicitur ſicut in corpuſculo illo adeſt pars ſubtilis aerea ſpi
rituoſa.ergo duplex eſt vniuocatio:⁊ vniuerſalis qualis eſt
inter calorem celeſtem ⁊ animal id/⁊ particularis reperta
in particulari ſemine.Uirtus autem illa que eſt in corpore
vel in ſemine illo aſſimilatur arti apud Ariſtotelem:⁊ ideo
eſt ſimilis illi genito:⁊ quaſi probat hoc Auerroes:ars gene
rat ſibi ſimile:ſed virtus illa cõtẽta in ſemine eſt ſimilis ar
ti:ergo generat ſibi ſimile.ꝓbat minorẽ.q̃a nulla videt̃ dif
ferentia inter illa tria:ſed inter virtutem que eſt in corpu
ſculo in ſemine ⁊ arte:niſi in hoc tñ ꝙ illa que fuit in ſemi
ne deciſa eſt a patre ⁊ matre:ea ⁊o que eſt in corpuſculo de
ciſa eſt a ſole tñ:cuius ſignum dicit q̃a Ariſto.dicit.Homi
nem generari ab homine ⁊ ſole.[Et ideo.]¶Corollarium
contra Themiſtiũ.Themiſtius eniz ꝓbauit pro Platone
formas ⁊ ideas eẽ vt ſaluaret generationem aialium ex pu
trefactione ortorum.dicit mõ Auerroes ꝙ nulla eſt ꝓpter
hoc neceſſitas:q̃a talia animalia generant̃ a ſole ⁊ corpuſcu
lo illo loco ſeminis facto.Sz in hoc cõmento adſunt q̃ſtio
nes.ꝑma eſt expoſitoria.Arguit eni calidũ in corporib⁹ iſe
rioribus gñari a ſole ⁊ nõ a calido.ergo ꝓpõ falſa.Ampli⁹
2° celi cõmento.42.Calor cauſatur a motu ⁊ luce:⁊ tñ non
ſunt vnius rõnis.Adhuc in ſubſtãtijs arguit̃.nã 3° de celo

cõmento.58. Ponit ꝙ ignis poteſt generari ab igne ⁊ a conculſione lapidū:quãdo ergo generabitꝰ a concuſſione:certū eſt ꝙ non generabitꝰ a conueniẽti in nomine ⁊ deffinitiõe.ꝗre propoſitio falſa. Rurſum motoꝛ celeſtis coꝛpoꝛis efficit motum:⁊ tñ motus ⁊ motoꝛ nõ ſunt vnius ſpeciei. ¶ Circa hanc expoſitionem Alexãder dedit tres expõnes.⁊ prima eſt ꝙ debet intelligi in vere genitis ad excludendū genita caſu ⁊ foꝛtuna que generantur.qui errores ſcdo de vniuocatione in foꝛma vel in virtute:⁊ hoc ꝑpter aĩalia genita ex putrefactione. ¶ Scda expoſitio fuit ꝙ debꝫ intelligi vniuerſaliter in omnibus.ſꝫ ſimilitudo debet eſſe in genere vt ſi ẽ ens nãle a nã:⁊ ſi artificiale ab arte ⁊cͣ. ¶ Tertia expoſitio fuit ꝙ dꝫ intelligi in vere genitis ⁊ de vniuocatione in ſpecie ſpecialiſſima vel ſubalterna:dico in vere genitis:excludendo animalia ex putrefactiõe ⁊ caſu facta:dico in ſpecie ſpecialiſſima vel ſubalterna ꝑpter gñationem muli ex his oẽs rationes ceſſant. Themiſtius autẽ vt dicitꝰ cõmẽto 24.gloſſat ꝓpoſitionẽ tribus conditionibꝰ ſeruat.ſ.in agẽte principali ꝓpinquo:⁊ eẽntiali:⁊ tu vide ibidẽ. Auerroes aũt videtꝰ gloſſare hanc in ſubſtãtijs:⁊ videtꝰ velle omnem ſubãm fieri a ſibi ſili.in accidẽtibꝰ aũt vult ꝓpõnẽ non hic locum. Sꝫ hec ſolo vꝫ falſa.ꝑmo ꝑ ignẽ qui gñatꝰ ab igne ⁊ ab excuſſione lapidis.2º videtꝰ falſum qꝛ vel intelligit ꝑ vniuocationẽ in virtute vel in foꝛma.ſi in virtute erit vniuerſalis in oĩbus.ſi in foꝛma eſt falſa in ſubſtãtijs genitis ⁊ putrefactione.⁊ hec videtur maxima ipſi. Adhuc contradicit ſibi.qꝛ.7.huius cõmẽto.30.dicit propoſitionẽ eſſe verã ſolum in generatis ex patre ⁊ matre.⁊ hoc vult eſſe vniuerſaliter in oĩbus ſubſtantijs:⁊ vtinam eẽt ſolo aliqua ꝑ ipſo que eẽt vtilis.foꝛte propter hec recentioꝛes fingunt ꝓpoſitionẽ eſſe verã in omnibus tam ſubſtantijs ꝙ̃ accidẽtibus. Quoniã omne qḋ fit ab vniuoco fit:vel in foꝛma ⁊ mõ eẽndi foꝛme:vel in foꝛma tñ:vel ſpecialiſſima:vel generica:vl virtute:⁊ ſic conſtituunt gradus quatuoꝛ vniuocatiõis:⁊ tu vide eos. Sed hec ſolo eſt contra textum qui tñ videtꝰ verificare in ſubſtantijs. Adhuc etiam caſu videntur fieri ab vniuoco iſto modo. Et ꝑpterea videtꝰ mihi eſſe dicẽdū cū Auerroe.vbi debes ſcire ꝙ Auerroes vult hic per gñationẽ vniuocam eam in qua effectus ⁊ agens ſunt conuenientia in foꝛma:ſed foꝛmam ſumit tñ per gradū a quo .ſumitꝰ ſpecies ꝙ̃ pro gradu a quo.ſumitꝰ genus ꝑdicamẽti. Tunc ipſe vult duas ꝓpõnes.prima/ſolaꝫ ſubſtãtia generatis ab vniuoco in foꝛma predicamẽti.hoc eſt dicere/ ſolum ſubſtãtia fit a ſubã principalr.2ª/aliqua ſubſtantia fit a ſili in ſpecie ⁊ aliqua a ſimili in predicamẽto.ꝑma pars pꝫ.7.huius com.30.2ª pars patet in animalibus generatis ex putrefactiõe. In accidẽtibus autẽ non eſt ſic. Quia accidẽs põt generari ab accidẽte ⁊ a ſubſtãtia. ¶ Tũc ridetꝰ ad argumẽta ꝯtra hoc.primũ tollitꝰ eo qꝛ ignis gñatur principalr a ferro ⁊ a lapide ſꝫ diſpoſitiue a motu. ¶ Ad 2ᵐ dõꝫ ꝙ itelligit vniuocationẽ foꝛme ꝑdti ⁊ nõ foꝛᵉ ſpẽi.⁊ ſic nõ põt intelligi accidẽs ſic fieri. Quia accñs qñq; ab accidente:qñq; a ſuba fit. ¶ Ad tertiã pꝫ ꝙ nõ ꝯdicit per ſecũdam concluſionem.

Subſtantie autẽ tres ſunt:mã quidem: hoc aliquid exiſtẽs apparere.nã quecũq; ſunt tactu ⁊ non connaturalitate:mã:⁊ ſubiectuꝫ:nã vero:⁊ hoc aliqd inquantum ⁊ habitus quidaꝫ. Amplius tertia que eſt ex his ſingularis vt Socrates ⁊ Callias. In quibuſdam ꝙ igitur hoc aliquid nõ eſt preter compoſitam ſubſtãtiã:vt ſpecies domus: ſi nõ eſt ars. Sed nec eſt gñatio nec coꝛruptio hoꝛum:ſed alio mõ ſunt ⁊ non ſunt vt domus que ſine materia ⁊ ſanitas.⁊ oẽ qḋ ſcḋm artem. Sed ſiquidem in eis:que ſunt natura.

¶ Incepit tractare de foꝛmis ⁊ declarauit primo qualr ipſa per ſe nõ eſt generabilis ſed vt pars compoſiti:⁊ ſic de ea locutus eſt in comparatione ad agens:nunc iteruꝫ de ea loquitur in comparatione ad materiam ⁊ ad ſubſtãtiaꝫ compoſitam:⁊ hoc vt contradicat Platoni ⁊ alijs male ſentientibus.ꝑmo tamẽ iterum diuidit ſubſtãtiam ſenſibileꝫ. Fuit enim prima diuiſio in tres partes:vt in ſubſtãtiam ſenſibilẽ eternam:⁊ ſubam ſenſibilem gñabilẽ:⁊ ſubam inſenſibilẽ. Nunc diuidit ſubſtãtiam ſenſibilẽ gñabilẽ:⁊ hoc in tres vt in mãm foꝛmã ⁊ compoſitũ.⁊ ſingulaꝫ propria declaratione declarat. Inquit.ſubſtantie autẽ.ſ.ſenſibiles ſunt tres. mã quideꝫ hoc aliquid exiſtẽs apparere.debes ſcire ꝙ aliquid eſt hoc aliquid vere:vt foꝛma vel cõpoſitum.⁊ hoc qꝛ eſt actus vel hñs actum. Aliud dicitꝰ eſſe hoc aliquid apparẽter:non qꝛ ſit hoc aliqd:ſed qꝛ apparet eẽ tale.eo quia ſicut ſubſtãtia cõpoſita ſubijcitur accidẽtibus. ſic mã ſubijcitur foꝛmis. Expoſitoꝛ ⁊ ſequaces Aũe hec ad antiquos referunt.dicit enim ꝙ antiqui ſolam mãm cognouerunt ⁊ ꝑpterea differunt ſolam illam eẽ ſubſtãtiã:reliqua vero accñtia. Sꝫ iſti peccant valde.nõ enim Ariſtoteles ad antiquos loquitur ſed illudmet dicit qḋ in phyſicis accepit. dixit enim mãm non eẽ ſcibilẽ niſi ꝑ ſimilitudinẽ ⁊ ad foꝛmã ⁊ ad ſubiectum compoſitũ.⁊ hoc vꝫ dicere hic. Inquit.n.materia quidem hoc aliquid exiſtens apparere.⁊ iſta particula apparere debꝫ legi in ablatiuo:nam grece ſic iacet.materia quidem hoc aliquid exiſtens to phenesthe.modo greci vtũtur datiuo pro ablatiuo:quaſi ergo dicas.materia quidem hoc aliquid exiſtẽs apparere:hoc eſt quadam ſimilitudine ⁊ ꝓpoꝛtione.non ꝙ ſit vere hoc aliquid ſed ſimilitudine ⁊ pꝛopoꝛtione ad hoc aliquid.omne eniꝫ ſimilitudinarie tale põt dici tale:huius autẽ cauſam ſubſcribit Ariſto.d.nã ꝙ̃cunq; ſunt tactu ⁊ non connaturalitate: vt ſunt opera artis:vt domus:arca:⁊ hõ.ſunt materia ⁊ ſubiectuꝫ ⁊ nihil tertiũ ex his aut preter hec.⁊ hac ſimilitudine materia ad foꝛmã dicitur hoc aliquid. Fecit autẽ errare expoſitoꝛes mala tranſlatio:eo qꝛ in tranſlatione eoꝛum habebatꝰ ſubſtãtiam apparere.⁊ hoc non ſic habetꝰ in greco:ſed exiſtens apparere.⁊ tu vides quõ ex mala trãſlatione cadunt. [Natura.] Nũc foꝛmã exponit.⁊ inquit.nã vero ⁊ hoc aliquid.ſumit autẽ naturam pro foꝛma:qꝛ nã dicitꝰ de vtraq;:ſed per quãdam excellẽtiam de foꝛma.hec autẽ dicitꝰ vere hoc aliqd ⁊ non apparentiã:vel ſimilitudinẽ:ſed abſolute. Sꝫ quoniaꝫ foꝛma dꝫ qñq; priuatio:adijcit ad quã ⁊ habitus qdã ſubaudi reducitꝰ:nam foꝛma efficitꝰ habitus quãdo in mã permanet. [Amplius.] Deſcribit tertiã.⁊ inqt. Amplius tertia que eſt ex his.ſ.materia ⁊ foꝛma eſt ſingularis:vt Socrates ⁊ Callias. [In quibuſdam ꝙ igitur.] ꝑmiſſa diuiſione ſubſtantie ſenſibilis coꝛruptibilis:nunc ꝓſequitur de foꝛma.⁊ ꝑ ſumit hanc concluſioneꝫ in foꝛmis artificialibus.vꝫ.foꝛme artificiales nõ ſunt ſeparate a ſubiectis ſeu ſubſtantijs cõpoſitis.2º ſumit hanc hypotheticam ſi que foꝛme ſunt ſeparate a ſubſtãtijs cõpoſitis:ille ſunt nãles:non tamen ipſe accepit antecedens nec conſequens:ſed loquitur hypothetice. inquit. In quibuſdã quidem igitur hoc aliquid.i.foꝛma nõ eſt preter compoſitaꝫ ſubſtãtiam ⁊ exponit ſe.d.vt domus ſpẽs.i.foꝛma. [Niſi ſit ars.] Soluit tacitam.q.qꝛ quis põt dicere ꝙ domus ſpecies eſt ars exiſtens in mẽte artificis ⁊ non in re:domus ergo eſt ſeparata. ¶ Soluit ⁊ arguit contra.d.niſi ſit ars. Contra arguit.d.quecũq; ſunt in mente nõ generantur neq; coꝛrumpũtur:ſed ſpecies domus generatur ⁊ coꝛrũpitur.ergo nõ eſt in mente. Ponit maioꝛẽ.d.Sꝫ

nec

nec eſt generatio nec corruptio hoꝝ:puta/que ſunt in mēte: ſed alio modo ſunt ⁊ non ſunt:qꝛ per doctrinaꝫ vel diſcipliñam.i.domus que ſine materia.i.que eſt in mente ⁊ ſanitas ⁊ omne qḋ ſm artem.hec eſt prima concluſio ⁊ eius declaratio.ponit ſecūdam.d.Sed ſiquidem ſubaudi ſint forme abſtracte:ſunt in eis que ſunt natura:hanc autem non declarat:ſed poteſt declarari per conſequentia poſt.hec ergo eſt expoſitio huius loci ſane iuxta verba greca.

Cō. 14. ❡Cum dixit.] Proponit intentionem partis ⁊ cauſam intētionis.Uult itaqꝫ ꝙ Ariſt.diuidit ſubam in tres quēadmodum fecit in nālibus ⁊ in 7ᵒ huius.cauſa huius diuiſiōis eſt vt per ipſam poſſit deuenire ad cognitionem prime forme: ⁊ primi finis:⁊ hec expoſitio parum differt a noſtra.[Dicit Alexāder.] ❡Mouet nunc.q.Alexandri circa id verbum [hoc aliquid exiſtens apparere.] Ubi Alexāder dicit mihi etiā in hoc ſermone eſt difficultas:⁊ propterea dat quatuor

Expō pª. expoſitiones.❡Prima ergo expoſitio eſt ꝙ mā nō eſt h aliquid ſui nā:ſed ipſo apparere/hoc eſt forme qua ipſa mā ſentitur vel videt̄:nā ipſa ſeipſa eſt inſenſibilis:ſentit̄ autez

2ª expō. propter formā.[Dicit autez erit.] ❡Scḋa expoſitio eſt/ꝙ mā eſt hoc aliquid exiſtens ipſo apparere.i.apparenter. vt videbatur antiq̄s ⁊ nō exiſtēter:quoꝝ fundamentū fuit qꝛ mā reperitur in quolibet:⁊ omne quod eſt in quolibet eſt h

Expō pª expōnis. aliquid.ergo mā eſt hoc aliqḋ.[Intētio autez.] ❡Poſitis expoſitionibꝰ Alexādri Auerroes declarat illas ⁊ dicit.Intentio autem ⁊ ſenſus prime expoſitionis Alexandri eſt/qꝛ mā eſt illa que videtur aut ſentitur non propter ſe ſed propter formā:⁊ tunc litera debet legi conuerſe.vꝫ.mā quidez apparet ſm ꝙ eſt hoc aliquid.i.actuata per formā ⁊ nō ꝙ ſit hoc aliquid per apparentiam:⁊ hec eſt expō prima. Sꝫ hec expoſitio valde contorquet textum ⁊ eſt falſa.Contorquet quidem textum vt patet in greco.eſt ꝯo falſa. quoniā Auerroes primo celi cōmēto 95ᵒ ait māꝫ itelligi ꝓpter formā:⁊ rem ſentiri ꝓpter mām:ecce quo mō cōtradicit huic. ❡Dicendum pmo ꝙ lꝫ contorqueat textum/hoc nō eſt inconueniens propter veritatez.❡Dicēdū ſcḋo ꝙ mā ⁊ forme poſſunt comparari inter ſe ⁊ ad compoſitum. Si inter ſe/ſic materia eſt ſenſibilis propter formam: ⁊ ſic intelligit hic.Si ad compoſitum:ſic compoſitum eſt ſenſibile ꝓpter materiā ⁊ intelligibile propter formam:⁊ ſic loquitur pmo

Expō 2ª. celi.[Intentio ꝯo ſecūde.] ❡Exponit ſecundam ⁊ vult ꝙ mā ſit hoc aliquid apud ſenſum:nā ſenſus non diſcernit differentiam inter mām ⁊ formam ſed intellectus. ⁊ hoc dicit propter antiquos qui tm̄ ſenſibilia cognouerunt:⁊ ſic materiaꝫ ſolā ⁊ non formam perceperūt:⁊ ſic apud eos ſola materia eſt ſubſtantia:⁊ forme ſunt accidentia: eo quia forme ſunt intelligibiles tm̄:⁊ non ſenſibiles.[Dicit Alexander.] Exponit Alexāder ſecundam partem textus ⁊ videt̄ ꝙ ipſe in hac parte ſequatur ſecundā expoſitionem nunc poſitaꝫ: ⁊ ſic vult ꝙ reddat cauſam quare veteres non dixerūt niſi materiā: ⁊ vult ꝙ hoc dixerunt propter argumentū a ſimili.naꝫ ita ſe hꝫ forma naturalis ad mām nālem ſicut artificialis ad ſubſtantiam:ſed in artificialibus ſola materia eſt ſubſtātia.ergo in naturalibus:hec eſt expoſitio ſecūde par-

3ª expō. tis textus.[Sed forte.] ❡Tertia expoſitio Alexandri eſt de materia proxima:qꝛ hec eſt hoc aliquid ipſo apparere/

4ª expō. hoc eſt ipſo exiſtere actu.[Et forte dicit.] ❡Quarta expoſitio eſt noſtra quaꝫ diximus in textu.⁊ vult ꝙ materia ſit hoc aliquid non vere ſed apparere ipſo.ideſt ſimilitudine ⁊ proportione ad formā ⁊ ad ſubſtantiā compoſitaꝫ.reddit cauſam huius expoſitionis.d.ꝙ non dicit de ea in alio loco, vꝫ.ꝙ ipſa ſit cognita ſm ſimilitudinem:non debet contradicere huic qḋ dixit modo.nam materiā intelligere nō poſſumus niſi per comparationē ad ſenſibilia ⁊ nobis primo nota.[Et forte.] Adaptat nunc ſecundam partez textus ad hanc expoſitionem.quaſi dicat.ꝙ ideo materia eſt hoc aliquid per comparationeꝫ:quoniā ſic ſe habet ad formas ſicut ſubiectum ad accidētia artis.addit Alexāder ꝙ Ariſto. forte vtitur hoc verbo hoc aliquid loco huius verbi aliqua ſubſtantia. Inquit Auerroes.hec igitur ſunt verba Alexandri.Accipe ergo quatuor expoſitiones bonas ⁊ ego vltimā tm̄ teneo.[Intentio autem primi.] ❡Exponit nunc per ordinem omnia dicta Alexādri.⁊ primo expoſitionem ſecūde partis textus.⁊ quaſi dicat.dico materiā eſſe ſolam ſubſtātiam:quoniā in rebus artificialibus cum contingūt ſe ſola materia eſt ſubſtantia ⁊ ens:reliqua ſunt accidentia ⁊ ponit exempla ⁊ ſermo patet.[Intentio autem tertie.] ❡Exponit tertiā ⁊ vult ꝙ mā proxima ſit exiſtens hoc aliquid ipſo apparere.i.reſpectu ſubſtātie ſenſibilis:quia ipſa eſt inquantum eſt pars ſubſtantie compoſite.⁊ ſupra hoc exponitur id qḋ ſubſcribit.d.nam quecūqꝫ ſunt tactu ⁊ non connaturalitate eſt mā ⁊ ſubiectuꝫ:quod dicit eo qꝛ materie proxime ſe tāgunt:quoniā tactus eſt corporuꝫ modo māe prime ſunt corpora:que ꝯo cōnaſcuntur primo ſunt elementa: que non ſe tangunt:ſed cūꝫ miſto connaſcuntur. ⁊ huius ponit exemplū ⁊ patet.[Intentio quarte.] ❡Exponit quartā ⁊ vult ꝙ Ariſ.velit tres eſſe ſubſtātias.i.mām ⁊ formā ⁊ cōpoſitum: ⁊ materiā vult eē hoc aliquid ipſo apparere.i.ipa proportione ad formā.eſſe enim materie eſt eē relatum ad formā.Eſt autem hec proportio ſimilitudo quedā ſic ꝙ ita ſe habet materia ad formas ſicut ſubſtantia ad formas artificiales:⁊ per hoc patet prima ⁊ ſecunda pars textus.[Et

omnia.] ❡Uult modo ponere quintā expoſitionem.⁊ primo premittit cām ſue neceſſitatis:⁊ vult ꝙ ideo eſt ponenda quinta expoſitio qm̄ ex his quatuor Alexandri nihil noui ſcitur de mā quod non eſt omnibus cōmune: ⁊ ꝓpterea eſt ponēda quinta vt ſaluetur ſenſus litere:⁊ cū hoc habeatur aliquid noui in ipſa mā nondum compertuꝫ.[Et videtur mihi.] ❡Premiſſa cā neceſſitatis quinte expoſitionis nunc proſequit̄ ⁊ primo premittit intentioneꝫ partis.⁊ inquit.⁊ videtur mihi ꝙ intendebat dare differentiā īter naturā māe in eſſe:⁊ nām forme vniuerſalis:⁊ maxime illius forme vniuerſalis quod eſt genus.hec ergo eſt itētio.[Reputatur enim.] Probat neceſſitatē.⁊ inquit.reputatur eniꝫ ab antiquis ꝙ prima mā habet nām rei vniuerſalis predicabilis de pluribus:⁊ hoc qꝛ cōmunis multis:imo oībꝰ generabilibus ⁊ corruptibilibus quo fundamento quidā extimant mām eſſe corpus:⁊ forte tangit Auicēnā vt pmo phyſicorum cōmento.63.⁊ forte tangit Platonem: vt pmo perihermenias:⁊ forte tangit alios.[Et ſi ita eſſet.] Contra ergo hanc poſitionē adducit duas rationes quas clarius ſcripſit in primo huius cōmēto.17.⁊ inquit.⁊ ſi ita eſſet haberet formā ſubaudi qua ſubſiſteret:tenet cōſequentia qꝛ omne corpus eſt tale propter formā.⁊ ſic nō eſſet pura potentia.[Et nō eſt.] ❡2ᵒ arguit/ſi materia eſt vniuerſale genus vtpote corpus non eſt vna ſm numerum ſed ſm formaꝫ ſubaudi mediam inter potentiam ⁊ actum.modo dictum eſt alibi ipſam eſſe vnā nūero.ergo ⁊c̄.[Demonſtrādū igit̄.] ❡Sꝫ dubitatur.qꝛ ſi mā eſt vna numero non videt̄ poſſe reperiri in pluribus.vt primo huius cōmento.28.31.⁊.46. qūo enim aliqḋ pōt eē vnuꝫ numero ⁊ reperiri in pluribus: videt̄ enim implicare cōtradictoria.[Hoc qdeꝫ.] ❡Rñdet queſtioni ⁊ diſtinguit de vno numero:qm̄ vnū numero duplex eſt in actu ⁊ in potentia.In actu qdem vt Socrates ⁊ Callias:qꝛ q̄libet hoꝝ eſt vnus ꝓpter formā vnam.tale ꝗ vnū numero ipoſſibile eſt reperiri in pluribꝰ.Sed vnū numero priuatione ⁊ potētia bene pōt pluribꝰ in eſſe.[Qḋ nō hꝫ.] ❡Solonē declarat ⁊ oſdit ꝙ mā eſt vna numero et cōis pluribus.vna numero qdeꝫ ꝑ h qꝛ caret formis indiuidualibus qbus numeret̄ ⁊ plurificetur.cōis ꝯo qꝛ caret

vna forma qua res dicatur vna numero ⁊ non per formaꝫ
cōmunem:ſicut genus.ergo ſm carentiā formarum indiui
dualium eſt vna numero:dēpta enim cauſa pluralitatis re/
linquitur vnitas.Scdm carentiaꝫ ꝟo forme indiuidue eſt
cōmunis pluribus:quoniā res eſt vna per vnam formaꝫ:
q̄a dempta cauſa vnitatis relinquitur pluralitas.⁊ commu
nitas.ergo mā eſt vna numero ⁊ cōmunis pluribus.⁊ ſolū
fundamētuꝫ eſt q̄ꝛ eſt ens in potentia.[Forme eni.]⸿ Sꝫ
circa dicta mouet.q.quoniā ſimilr̄ erit de vlibus.naꝫ vlia
ſunt entia in potentia.ergo q̄dlibet vniuerſale erit vnum ⁊
cōmune ſicut mā:añcedēs ꝓbatur.q̄ꝛ ſcire vle eſt ſcire in
potētia.⁊ hoc pro tāto q̄ꝛ vle eſt ens in potentia.ergo vle
erit vnum numero ⁊ cōmune ſicut mā.[Coniūctio igitur.]
⸿ Rñdet q̄ cōmunitas vlis ⁊ materie differunt:q̄ꝛ vni/
tas rei vlis eſt extra aīam in potētia:q̄ꝛ rōne forme que ē
vniuerſale potentia.Sed vnitas materie eſt pp̄ priuatiōeꝫ:
q̄a nō intelligit̄ talis niſi ꝓpter ablationē formarū:mō pri
uatio eſt ens rōnis ⁊ non eſt ens extra animam.[Materia
igitur.]⸿ Corollariuꝫ cōcludit ⁊ dicit.mā igitur non habet
eē extra aīam ſm hunc intellectum.ſ.inquātum cōis oībus
generabilibus ⁊ corruptibilibus.quādo non intelligitur ſic
niſi ſm priuationē:mō priuatio eſt ens in aīa.[Et q̄uo ita.]
⸿ Solu.ſ.q.q̄a ſi ſic/tunc mā nō differt a priuatiōe nec eſt
ens extra aīam.Rñdet q̄ differt a ꝑuatione ⁊ eſt extra aīā
mā inquātuꝫ ſubiectū indiuidui ſenſibilis qđ videt̄ ⁊ nō ꝓ/
pter illud qđ intelligit̄ ex ea.i.ꝓpter priuationē.ergo inquā/
tum ſubiectū eſt ens extra animā.ſed inquātum priuata:eſt
ens in aīa.[Et hec.]Nunc declarat qualiter ſe habeāt eius
dicta hic.⁊ inquit.⁊ hec eſt perfecta imaginatio materie eo
q̄ꝛ ſcitur eius vnitas ⁊ eius cōitas:⁊ per cōſequēs eius nā.⁊
hoc expreſſe nunq̄ꝫ dixit Ariſto.in aliquo loco ſed inuenit̄
ex eius verbis:ſupra quibus dicit Joānes/⁊ hoc eſt veruꝫ:
q̄ꝛ in ꝓmo metaphyſice dicit.q̄ in fundamēto nature nihil
eſt diſtinctū.⁊ Auerroes cōmēto 17° ibidē declarat qualr̄.
⁊ 7° huius dicit q̄ ipſa nec eſt quid/neqꝫ quale/neqꝫ quātū/
neqꝫ aliquid alioꝝ q̄bus diuiſum eſt ens.Ex his duob⁹ pōt
ſumi ſententia Auerrois de mā.Ego autē ex alijs locis col/
ligo intellectum Auerrois de mā.dicit enim Ariſt.8.meta/
phyſice.neqꝫ omnis mā eſt:ſed quoꝝ generatio eſt ⁊ tranſ/
mutatio:vbi Auer.cōmen.14.dicit.⁊ ex hoc verificatur q̄
prima mā rerū generabiliū ⁊ corruptibiliū eſt eadem.ſ.q̄ꝛ
omnia generabilia ⁊ corruptibilia alterant̄ adinuiceꝫ.⁊.10.
huius dicit.mā enim negatione oſtendit̄.vbi Auerro.com/
mento.24.ideꝫ colligit.Jd ergo inuenit̄ ex verbis Ariſto.
nō tamē ita explicate atqꝫ ita colorate ſicut dic̄ Auerroes.

Digreſſio nea.

⸿ Sed circa dicta ſunt queſtiones non pue.Prima ſi ma
teria eſt cōmunis pluribus(vt dicit Auerroes)ergo predi/
catur de pluribus.cōſequens eſt cōtra Auerroem ꝓmo hu/
ius cōmento.17.⁊ cōtra rōnē:q̄ꝛ ſi predicat̄ de pluribus:
vel predicatur in q̄d vel in quale:ſi in quid erit genus:ſi in
quale erit dr̄ia.⸿ Scđo dubitat̄.q̄a ſi genus eſt ens ex̄ aīā
mā in potētia.ergo q̄nqꝫ erit ens extra aīaꝫ in actu:q̄ꝛ fru
ſtra eſt illa potentia que non reducit̄ ad actum.primo celi.
⸿ Tertio q̄ro q̄uo forma eſt fundamētuꝫ vniuerſalitatis:
vel q̄ꝛ ipſa forma ⁊ vle idem ſimpliciter:vel q̄ꝛ forma gñat
vlitatē:qđ eſt falſuꝫ:q̄ꝛ intelligēs gñat vlitateꝫ.⸿ Quarto/
cuilibet enti poſitiuo debet̄ vnitas poſitiua:q̄ꝛ eadē rō en/
tis ⁊ vnius entis:vt 4° hui⁹ ſcribit̄.ſꝫ mā eſt ens poſitiuuꝫ:
q̄ꝛ ſubā ⁊ illius ſpēs.vt per diuiſionē ſuperius poſitā in te/
xtu pꝫ.ḡ ⁊ vnitas ēt erit poſitiua.⸿ Quinto/q̄ꝛ tūc mā eēt
vna numero priuatiue ⁊ plures numero.vna q̄deꝫ q̄ꝛ caret
pluribus formis quib⁹ diuidat̄.plures ꝟo q̄ꝛ caret vna qua
vnificet̄.ḡ vna ⁊ plures.⸿ Sexto/tunc per idē dici poſſet
vna ſpecie priuatiue ⁊ vna genere:q̄a caret plurib⁹ formis
ſpecificis q̄bus ſunt multa.⸿ Septio/vr̄ falſum qđ dicit.ſ.
q̄ priuatio ſit ens in aīa:q̄ꝛ principiū tranſmutationis rea
lis eſt reale.mō priuatio eſt pn̄cipiū gñationis ⁊ corruptio
nis realis vt predix imus:q̄re erit reale quoddā.⸿ Prima Solõe
quidē ſoluit Auerro.7° huius cōmētis.23.⁊.24.⁊ 8° huius
cōmento.6.⁊.9.metaphyſice cōmēto.12.⁊ videtur mihi q̄.
ſua ſolõ conſiſtit in hoc q̄ mā poteſt ſumi dupl̄r.Uno mō
vt pars:⁊ ſic nō predicatur niſi de ſeipſa.Alio mō vt totū.
verbi gr̄a.pro materiato/⁊ ſic predicatur de pluribus q̄ꝛ de
oībus gñabilibus.quodlibet enim gñabile eſt materiatuꝫ.
⸿ Tunc ad auctoritatem dico q̄ mā nō ꝑdicat̄ in q̄d ſꝫ in
quale:q̄ꝛ nō eſt quidditas nec ps q̄dditatis ſed additum ei:
⁊ ſic ꝑdicatur in quale:q̄ꝛ ꝑdicat aliq̄d extra eſſentiaꝫ:q̄ꝛ ḡ
dicit māꝫ non ꝑdicari:dicit mām non ꝑdicari ad modum
generis.ſ.in quid.nec ꝓpter hoc eſt dicere:q̄ꝛ nō predicatur
in quale eſſentiale vt dr̄ia.Secūda tollit̄.q̄ꝛ non opꝫ q̄ oē
in potentia reducat̄ ad actū eodē mō quo fuit in potentia:
⁊ ideo vult dicere Auerroes q̄ vle extra animā acceptum
actu eſt ſingulare:potentia ꝟo vniuerſale:mō non oportet
vt tale fiat vniuerſale extra animam.⸿ Ad tertiam rñdet
Auerroes ꝓmo huius cōmento.27.q̄ forma dicitur funda
mentum vniuerſalitatis propter tria.Primo/q̄ꝛ ꝓpter for/
mam repertam in cōpoſito intellectus cōcipit compoſituꝫ
vniuerſalr̄.Scđo/q̄ꝛ vniuerſale nō eſt niſi forma concepta
ſub rōne toti⁹ abſqꝫ ꝯditionib⁹ mãe.Tertio/q̄ꝛ a forma eſt
ꝑdicatio eſſentialis.ergo forma dicitur fundamētū vniuer/
ſalitatis ⁊ per cōtrariū ꝑuatio vt vides.⸿ Ad quartaꝫ mi/
hi videt̄ eſſe dicendū q̄ vnitas numeralis materie pōt cō/
parari ad ſubiectū remotum:vtpote ad eſſentiaꝫ mãe ⁊ ſic
dicitur poſitiua:vel ad ſubiectū ꝓximuꝫ:vtpote ad priua/
tionē mediante qua intelligit̄ materia vna:⁊ ſic vnitas eſt
priuatiua.⸿ Ad quintā/Auerroes cōcedit totum:eſt enim
materia vna numero ⁊ plures numero:⁊ dicit hoc non eſſe
inconueniens in ente in potentia:ſed bene eſſe incōueniens
in ente actu.vn̄ vnum priuatione ⁊ plura priuatione nō op
ponuntur/ſed bene vnus poteſt eſſe ⁊ plura.⸿ Ad ſextam
cōceditur totum.poteſt enim dici vna ſpecie per priuatio/
nem plurium formarum ſpecificarum ⁊ vna genere ſimi/
liter.Sed Auerroes non expreſſit hec propter breuitatem.
⸿ Ad vltimam dōm q̄ priuatio formaliter eſt ens in aīa
tñ.ſed fundamentaliter eſt ipſa potentia materie.mō non
eſt inconueniens aliqđ eſſe principiū per accidens trāſmu/
tationis realis ⁊ eſſe ens in aīa:⁊ tu vide alios:ex his pꝫ to/
ta ſententia Auerrois de materia.plura dici poſſunt:ſꝫ hec
ſatis.[Si igitur.]⸿ His expeditis venit ad expoſitionem
verborum Ariſtotelis.⁊ ꝓmo premittit vtilitatē expoſitio/
nis ⁊ hoc ex quattuor.primo/q̄a facit intelligere eſſe mãe qđ
eſt valde difficile.2°/q̄ꝛ eſt ꝓprium huius ſcientie.naꝫ phy/
ſicus declarat eſſe materie ꝑ trāſmutationē:metaphyſicus
per ordinem ad formam:⁊ propterea hic ſermo eſt ꝓprius
metaphyſico.3°/quia nullus pōt intelligere eē materie niſi
mō iſto.4°/q̄ꝛ q̄uo verba Ariſto.inſpexeris inuenies hanc
expoſitioneꝫ non remotā ab eis plus alijs quinque:⁊ dixit
quinqꝫ q̄ꝛ reuera quattuor ſunt:ſed quia dixit q̄ intelligit ħ.
in loco ei⁹ quod diceret q̄ eſt aliqua ſubſtātia:ꝓpterea vo
cat expoſitiones eſſe quinque.ſed reuera quattuor ſunt quia
illa quinta cadit in vno verbo tñ.[Et ſm hoc.]⸿ Nūc ve
nit ad rem.Ubi primo debes ſcire q̄ apud Auerroem ma
teria nullum hꝫ eſſe de ſe:ſed eſſe eius eſt in comparatione
⁊ ordine ad formam eo q̄ꝛ mā dependet in eſſe ⁊ conſerua/
ri a forma.Utrum ꝟo forma dependeat ſic a mā:alibi di/
ximus.opꝫ ḡ ſupponere q̄ mā nec eſt ens/nec q̄d/neqꝫ q̄/
le/nec aliq̄d alioꝝ ꝑdicamētoꝝ niſi pp̄ formā.Et ad ħ ſup
ponēdum ꝑcepit Auerroes mām eſſe vnā numero ꝑuatio/
ne forme ⁊ cōem entiū:⁊ hoc ad demōſtrationem intelligere
totum eſſe mãe eſſe ꝓpter formā vel ordinē ad illā:ħ ergo
premiſſo

ꝑmiſſo:facile eſt exponere verba Ariſt. dicit enim mā eſt ꝗ aliqd ex̄io apparere hoc eſt ipſa ꝓportione ad formā. naꝫ ipſa ſm ſe nullū hꝫ eſſe niſi vel ꝓpter formam vel ꝓpter ordinē ad formā. [Et qꝛ eſſe.] ¶ Exponit ſecundam ꝑtem textus: ⁊ vult ꝙ hec cām ꝓximi verbi: ⁊ īngt. nam quecūqꝫ ſunt caſu .i. quorūcūqꝫ eſſe eſt in ꝯtactu ⁊ comparatione ad aliud ⁊ non ꝯnālitate .i. ⁊ nō forma .i. ⁊ eius eſſe nō eſt fo͛a: eſt mā ⁊ ſubm. nam ſola mā eſt per eius eſſe in cōparatiōe ad aliud. Barbara aūt trāſlatio quaꝫ Auerroes cōmentaꝛ alr hꝫ ſed in id redit: ⁊ ꝓpterea aſſumpſi noſtram literam. [Et q̄ſi intendit.] Epilogat expōnem ⁊ vult, ꝙ per oīa hec Ari. inuit eſſe māe: ⁊ ꝙ ipſa nullum hꝫ eſſe niſi in cōparatiōne: ⁊ ſic per ꝯtactum itelligit compationem: ⁊ per ꝯnālitatē itelligit formā: ⁊ tu applica totum hoc verbis ſuis. ¶ Sed dubitaꝛ. nā hec expō nō differt a p̄ma Alexandri: vt pꝫ intuenti. ¶ Dicendū, ꝙ q̄tuꝫ ad modū exponēdi nō differt: ſed bñ q̄tum ad rem expoſitam. nā Auerroes voluit Ariſ. per hec dare itelligere eſſe māe ⁊ nō Alexander. Sed quō mā depēdeat a forma ⁊ non ecōuerſo: alibi enucleauimus, nunc ꝟo hec ſupponēda ſunt: qꝛ ex 2° auſcultationis phyſice clare habeaꝛ. [Et forte intendit.] Dat ſcđam expōnem: ⁊ hanc vocat manifeſtiorem ſm verba: ⁊ vult ꝙ Ariſt. innuat dīam iter formā ⁊ mām. nam mā eſt ſenſibilis ⁊ forma intelligibilis: ꝓpterea mā ſenſu ꝑcipiꝛ: forma ꝟo itellectu. ⁊ iuxta hoc exponit ſcđam ꝑtem. ⁊ quaſi dicat. nam quecūqꝫ ſunt caſu ⁊ nō ꝯnālitate .i. forma ſunt mā ⁊ ſubiectum: id eſt ſunt māe ꝓxime que dicunꝛ ſubiectuꝫ ⁊ quaſi tangit elemēta. elemēta enim ſunt ꝯtactu ⁊ nō ſunt vnū in forma. ⁊ propterea ſunt materie ⁊ ſubm .i. ſunt materie actu ⁊ ꝓxime. ⁊ ꝓpterea hic ſermo verus ſolū de materijs ꝓximis. nā hec ſunt ſenſibilia ⁊ ꝓprie apud nos nota. [Et dicit ſm ꝯtactū.] Tūc ponderat verbū cur .ſ. Ariſt. dixit quecūqꝫ ſunt caſu ⁊ nō miſtione. R̄ndeo qꝛ tactus eſt cōior: qꝛ eſt tam miſtorū in vna forma q̄ vnitoꝝ ſed non in vna forma. vt ergo vteretꝛ ſmone vniuerſaliori: dixit tactu. Sed dices. Tunc hec expō non differt a tertia Alexandri. Reſpōdet vt ſupra: ꝙ quātum ad modū exponendi eadem ſunt. nō aūt q̄tum ad rem expoſitam. [Et cum dixit hoc.] Hoc reliquum cōmenti ꝑſpicuuꝫ eſt per ſe: ⁊ maxime ex expōne textus facta per me: nec in hoc eſt aliqua vtilitas.

Uapropter vtiqꝫ non male Plato ait: qꝛ ſpecies ſunt quecunqꝫ natura. Si qdem ſunt ſpecies: alie ab his vt ignis: caro: caput: omnia enim materia ſunt: ⁊ maxime ſubſtantie vltima.

¶ Quaſi corollarie ꝯducit q̄tum ad quid Plato bene dixit vbi debes ſcire ꝙ ꝯditionalis eſt duplex: quedam neceſſaria neceſſitate rei: ⁊ quedam necīa neceſſitate illatiōis: ⁊ poteſt addi tertia que eſt neceſſaria ſm rem ⁊ illationem. qui ꝯcedit ergo ꝯditionalē neceſſariaꝫ vtroqꝫ modo bñ: aut qꝛ ſimplr ⁊ ex toto verum ponit. qui ꝟo ꝯcedit hypotheticaꝫ neceſſariā vno mō tm̄ nō male dicit: qꝛ dicit ꝑtim verum ꝑtim falſum. ⁊ hoc Plato ꝯcedit. Ponit enī hanc hypotheticam: ſi idee ſunt: forme nāles debent eſſe tales idee: ⁊ non forme artificiales. modo hec hypothetica ē neceſſaria vno mō .ſ. ſm ꝯſitiaꝫ ⁊ nō ſm rem: ⁊ ideo nō male ait Plato: inquit. quapropter vtiqꝫ nō male ait Plato ſpēs eē quecūqꝫ natura ſiqdem ſpēs ſunt alie ab his. Dixit aūt Platonē nō male dicere ſed nō dicit ipſum bñ dicere: vtens inuida laudatione: qꝛ Plato dicit hypotheticam vno mō tm̄ veraꝫ ⁊ nō vtroqꝫ modo. exemplum ſubſcribit eoꝝ a qbus ſpēs debēt eſſe alie: ſi debēt eſſe idee. d. vt ignis: caro: caput. Cuius cām ſubſcribit: oīa enim mā ſunt ⁊ maxime ſubſtantie vltime. q̄ſi dicat ꝙ ſublatis formis ⁊ poſitis illis in abſtractione vt Plato ingt: oīa reliq̄ ſunt vltima mā maxime ſubſtantie que indiuiduū dꝛ. qꝛ vt in p̄ntis dꝛ ꝓprie ⁊ p̄ncipaliter ⁊ maxime ſubſtat. Sed de hoc diceꝛ in cōmento.

¶ Dixit Alexander.] Que dicit continuando patent. Debes Cō.15. ſcire ꝙ ſermo Ariſt. pōt dupl͛r itelligi. Uno modo ꝙ Plato velit formas ipſas nāles compoſitoruꝫ eſſe abſtractas. Alio mō, ꝙ Plato velit formas formaꝝ ſubſtantiaꝝ ꝯpoſitarum eē abſtractas: ⁊ ꝓpterea dat duas expōnes. Prima ſupponit Platonem ſentire p̄mum itellectū. 2ᵃ ꝟo ſupponit 2ᵐ itellectū. differūt ergo he expōnes: qꝛ p̄ma vult ſcđm Platonē ipſas formas ꝯpoſitoꝝ eſſe ſeꝑatas. ſcđa vult ipſarum formas exiſtere ſeꝑatas. [Dicit ⁊ erit.] Docet ꝯſtruere ꝟba ⁊ debes ſcire ꝙ textus barbarus ſic ſtat (qꝛ iſta ſi fuerint alio mō: ſunt oīa que exiſtunt ſm nām) vult mō Auerroes ꝙ ſiue primo ſiue ſcđo mō exponaꝛ textus: lr̄a dꝫ legi tranſpoſite. vꝫ. ꝙ hec particula iſta conſtruaꝛ cum ly ſunt ⁊ ly forme ſubintellecte conſtruaꝛ cum ly fuerunt alio mō .i. ſi forme habent eſſe: ⁊ hoc modo certe legiꝛ in tranſlatione noſtra vt vidiſtis: ⁊ ꝟba Auerrois (vt puto) ſūt corrupta hic ex ignorātia verboꝝ eiꝰ. [Et omnes.] Reducit totā ſententiam in duo. nam opinio Platonis poteſt dupliciter itelligi. Uno mō ꝙ ipſe ſubſtātie que ſunt forme ponantur abſtracte: vt forma aque ⁊ forma ignis ⁊c. ⁊ ſic itelligit prima expoſitio. Alio mō vt intelligat Plato formas formaruꝫ .i. vniuerſalia formaꝝ eſſe abſtractas. vtputa vniuerſale hominis ⁊ vniuerſale leonis ⁊c. ⁊ ſic intelligit ſecunda expoſitio. Prima ponit tm̄ ſpēs indiuiduoruꝫ ſeparatas. 2ᵃ ponit vniuerſalis ſpērum eſſe ſepata. Ambe ergo expōnes vere ſunt in ꝑte pro quāto ſolum in formis nālibus loquuntur: ⁊ nō in artificialibus. [Duo enim.] Ponit conuenientiam ⁊ differentiam inter has expōnes. Cōueniētia eſt qꝛ ſunt propinque q̄tum ad hoc ꝙ nō male dicunt excludendo artificiales formas. differunt ꝟo: qꝛ p̄ma perſcrutatio eſt nālis .i. vtrum forme compoſitoꝝ abſtracte ſint. Sed ſcđa eſt metaphyſica .ſ. vtrum forme abſtracte ſint alie a formis ſenſibilibus: qꝛ tractare de diſtinctione ⁊ differentia eſt ꝓpriū metaphyſici. [Et ex hoc ſm Alexandrum.] Literam illaꝫ dupl͛r exponit Alexander. Uno mō vt excipiat adhuc hec a ꝓpōne Platonis. vꝫ. ignis: caro: caput: ⁊ cetera membra. ⁊ ſic forme nāles ſūt idee: exceptis illis que ſunt velut partes aliorū integrales: ⁊ ſic habeꝛ prima expoſitio. Uel poteſt intelligi vniuerſalius vt excipiantur quecunqꝫ ſunt vt materia: vt itelligatur forme naturales ſunt abſtracte: exceptis illis que ſunt vt materia. [Intelligēda eſſet.] ¶ Debes ſcire ꝙ litera barbara ſic iacet: ⁊ hec ſubſtantia eſt illud quod eſt maius valde: ⁊ illud poſtremum ⁊ indiuiſibile. p̄ma expoſitio itelligit per ſubſtantiam, compoſitū: ⁊ per illud itelligit mām: quaſi dicat ⁊ hec ſubſtantia .ſ. ꝯpoſita eſt maius valde: ⁊ illud .ſ. mā eſt poſtremum ⁊ indiuiſibile. ⁊ hāc Alexander vocat corpus cōe. poteſt 2° mō itelligi ꝑ ſubiectuꝫ miſtum: ⁊ per illud elīa vt ſit ſenſus: ⁊ hec ſuba eſt illud qđ eſt maius valde: hoc eſt miſtum eſt nobile: ⁊ illud .i. elementum eſt poſtremum ⁊ indiuiſibile. Iuxta hec certe pōt eligi bonus intellectus in verbis grecis poſitus. lege ergo ſic: quapropter vtiqꝫ non male Plato ait ſpecies eſſe quecunqꝫ natura: ſiquideꝫ ſunt ſpēs alie ab his que ſunt alioꝝ materie: vt ignis: caro: caput. nam oīa ſunt mā vltima ⁊ eius ſubſtātie que maxime eſt. Ignis enī ē mā vltima miſti ⁊ caput ⁊ reliqua quare exceptio debet fieri ab his: ⁊ quantū ad hoc ponit textum ſuū Alexander. [Dicit Alexāder.] ¶ Sꝫ dubitaꝛ. nā elementa ⁊ talia non ſunt mā vltima maxīe ſube. ¶ R̄ndet, ꝙ per mām vltimā non itelligit indiuiſibilem. Cuius cauſam dicit ipſe Auerroes: qꝛ Ariſto. comparat inter ſubſtātias compoſitas ⁊ actu entes. Intelligit ergo ma-

teriam vltimam.i. primã que dicitur vltima compoſitione ⁊ prima reſolutione. Quantum ergo ad duo Plato bene dicit.ſ. ꝙ forme artificiales non poſſunt eſſe idee: ⁊ ꝙ forme naturales poſſũt eſſe idee ſed nõ omnes: ſed ſole he que nec ſunt mã nec partes integrales alicuius totius. ⁊ hoc qꝛ talia nõ poſſunt exiſtere per ſe. Sed quantum ad reliqua male dicit: qꝛ reuera idee non ſunt neqꝫ dari poſſunt vt plurima argumenta oſtendunt. ⁊ ppterea recte inquit Platonẽ non male dicere. ſed cum dixit ipſum bene dicere: pro quãto in parte verum dixit ⁊ in parte falſum.

Mouentes quidem igitur cauſe: velut prius facte exiſtentes. que autem vt ratio: ſimul. Quando enim ſanatur homo: tunc ſanitas eſt: ⁊ figura ꝫree ſphere ſimul ⁊ ꝫrea ſphera.

¶ Accepit primo formas artificiales nõ poſſe ſeparari a cõpoſito: ⁊ ꝙ ſi que ſeparari poſſunt ille ſunt naturales. adijcit ⁊ tertio ꝙ nec iſtud eſt vniuerſaliter verum: qꝛ nõ in formis que ſunt vel partes itegrales alicuius totius vel miſti. Nunc ergo vlterius oſtẽdere vult ꝙ nulla forma poteſt ſeparata eſſe. ⁊ vtit̃ tali ſyllogiſmo. Omne ſeparatuꝫ ab aliquo preexiſtit generationi illius ⁊ remanet poſt corruptionem eius. Sꝫ nulla forma preexiſtit generationi compoſiti: nec remanet poſt corruptionem eius. ergo nulla forma eſt ſeparata. maiorem tanqꝫ perſpicuam ſupponit: ⁊ minorem declarat per diuiam inter cauſas mouẽtes ⁊ formales. Subtiuit autẽ ꝯcluſionem: qꝛ prius eam dedit intelligere. inquit. Mouentes quidem igit̃ cauſe ſunt velut prius facte. dixit velut prius facte: qꝛ non ſemꝑ cauſe efficientes ſunt prius facte: qꝛ quandoqꝫ ſunt ꝑpetue vtraqꝫ ex parte: que autem vt ratio.i. cauſe formales ſunt ſimul.ſ. cum ipſis factis. Cuius probationem ſubſcribit per exempla.d. quando enim ſanatur homo, tunc ſanitas eſt etiam ⁊ non prius nec poſt. Et figura ꝫree ſphere tunc eſt quando ſimul eſt ꝫrea ſphera. patet ergo veritas minoris.

Cõ.16m. ¶ Cum declarauit.] Auerroes videtur velle Ariſto. ex principali propoſito declarare differentias inter cãm formalem ⁊ agentem: ⁊ hoc nulla alia cauſa niſi vt declaret naturam forme ⁊ nãm agentis: ⁊ certe expoſitio poteſt ſtare. Ego vo textum introduxi modo dicto ⁊ ppter cauſam predictam: verba cõmenti perſpicua ſunt.

Si autem ⁊ aliquid manet poſterius: perſcrutandum eſt. In quibuſdam enim nihil prohibet: vt ſi eſt anima tale: non omnis: ſed intellectus. omnem naqꝫ impoſſibile forſan.

¶ Minor habebat duas partes: ⁊ ꝙ nulla forma preexiſtit generatiõi compoſiti: ⁊ ꝙ nulla forma remanet per ſe poſt compoſiti corruptionem: ⁊ probauit primã partẽ per differentiam datam inter agentes cauſas ⁊ formales. Nunc ergo de ſecunda vult ſe excuſare: lꝫ addat quandam veritatem q̃ primo aſpectu apparet: ⁊ inquit. Si autem ⁊ aliquid.ſ. de numero formarum manet poſterius: hoc eſt poſt compoſiti corruptionem: ꝑſcrutandum eſt: opponit tñ id qð ꝑmo videtur aſpectu ⁊ inqt. In quibuſdam enim nihil prohibet: exponit in quibus i.d. vt ſi eſt aia tale non ois ſed intellectus: omnem naqꝫ ſeparari eſt impoſſibile forſan. Sed quõ intelligitur textus iſte in cõmento aperte diſputabitur: quoniam expoſitor contradicit Auerroiſtis.

Cõ.17m. ¶ Dicit Alexander.] Proponit q. Ariſto. ⁊ fundamentum q. eſt ergo queſtio. Utrum aliqua formarum remaneat poſt compoſiti corruptionem. [Deinde narrauit.] Ponit fundamentum qõnis ⁊ cõponit̃ ſic. aia ſeu intellꝰ hois eſt forma hois: aia ⁊ intellꝰ hois remanet poſt corruptionem hois. ḡ aliq̃ forma manet poſt corruptionem cõpoſiti. [Sed non.] Rñdet Alexander ꝑ vba Ariſt. Ubi debes ſcire ꝙ partes aie rõnalis quedam ſunt depẽdentes in eẽ ⁊ in conſeruari a mã vt cibalis: concupiſcibilis: ſenſibilis ⁊c. Siũr intellectus mãlis qui di virtus aie apud Alexandrum: quedã ſunt nullo mõ dependentes a mã ⁊ corpe: vt intellꝰ adeptus ⁊ intellectus agẽs: ⁊ tales remanẽt poſt corruptionem: vt in 3° de aia dictum eſt. Tunc cõſtrue lrãm ſic: vt ſi eſt aia tale non ois.i. non tota ſed intellꝰ ⁊ itelligitur adeptus vel agẽs omnem naqꝫ ipoſſibile eſt forſan ſeparari. addit tñ cur Ariſto. adijcit forſan. ⁊ vult qꝛ eſt pprium alterius libri. [Et hoc qð dicit.] Nunc declarat põnem Alex. ⁊ vult ꝙ apud Alexandrum ſit triplex itellectus: ⁊ forte quadruplex. Unus eſt intellectus agens eternus. ⁊ vnus mãlis eductus de potentia mãe. ⁊ tertius compoſitus aliquo mõ: ⁊ eſt itellꝰ in habitu: vt diximus 3° de aia. quartus eſt intellꝰ adeptus qui ẽ ipſe intellectus agens vt cognitus a poſſibili. vult modo Alexãder verbum Phi eſſe verum ſolum de adepto. hic enim nõ naſcit̃ hoi de nouo: ⁊ tñ non corrũpit̃ hoie corrupto: ſed poſterius remanet. [Sed nõ eſt.] Recitata poſitiõe Alex. narrat põnem Themiſtij ⁊ Theophraſti: ⁊ ponit omnes propoſitiões quas ꝯceſſerũt hi. Prima, intellꝰ mãlis remanet poſt hois corruptionẽ. 2a, intellꝰ agẽs eſt quaſi forma intellectus mãlis. ⁊ nõ dicunt abſolute eſſe formã qꝛ hꝫ modum forme: vt dixit in 3° de aia. ⁊ ppterea vocat̃ compoſitum q̃ſi ex mã ⁊ forma. 3a, intellectus agens creat intellecta vno mõ ⁊ recipit alio mõ. creat quidem per ſe inquantum intellectꝰ: ⁊ recipit eas per accñs inquantum ꝯiungit̃ itellectui poſſibili qui recipit eas: ⁊ ſic recipit eas per accidẽs. [Nos autem.] ¶ Epilogat oia que dixit in libro de aia breuiter: ⁊ ponit multas ppõnes breuiter: que ad longum ſunt declarate in 3° de aia. quarum ꝑma eſt. Intellectus agẽs eſt quaſi foia itellectus mãlis. Tum qꝛ hꝫ rõnem pfecti ⁊ intellectus mãlis hꝫ rõnem ipfecti. Tum qꝛ ꝯiungitur ei aliquo mõ: lꝫ nõ mediãte diſpõne qualitatiua ⁊ q̃titatiua: ⁊ ppterea non dr̃ vera forma ſed quaſi forma. 2a eſt, ꝙ itellꝰ agens agit intellecta per ſe ⁊ recipit ea per accidens: pro quãto copulat̃ intellectui poſſibili qui per ſe recipit illa. 3a, intellectus mãlis eſt gñabilis ⁊ corruptibilis vt dicet̃. 4a, itellꝰ in habitu hꝫ ꝑtem generabilem.ſ. phantaſmata ipſa: ⁊ ꝑtem incorruptibilem.ſ. itellecta ipſa vlia. dictum eſt enim ꝙ corrumpitur q̃tum ad id per qð eſt ens verũ: ⁊ eternum q̃tum ad illud per qð eſt vnum entium in mũdo. ⁊ qꝛ dixit ꝙ itellꝰ mãlis eſt corruptibilis declarat quõ ⁊ vult ꝙ corrũpat̃ q̃tum ad actionem ⁊ nõ q̃tum ad eſſentiam. 5a, intellectus mãlis ab extrinſeco itrat nos: qꝛ non reducit̃ ex ſemine ſed deforis aduenit. ꝙ autem intellectus mãlis veniat deforis: ſupponit. [Si enim eſſet.] Quia accepit ꝙ intellectus materialis reſpectu agentis eſt velut locus ⁊ nõ quaſi materia. potius enim aſſimilat̃ loco q̃ materie: qꝛ mã eſt res indiuidua. Sed intellectus mãlis eſt res vlis. ¶ Amplius, mã dependet a forma: ſed itellectus mãlis nõ depẽdet qꝛ eſt eternꝰ: ⁊ propter multa alia que dixit in cõmento 6° tertij de anima. [Et ſi actio.] Probat ſcðam partem.ſ. ꝙ ipſius itellectꝰ agentis operatio eſt corruptibilis, prout copulat̃ poſſibili: qꝛ ſi non: erit ergo eterna. ſed in eternis actio eterna eſt eius ſubſtantia: vt dicet̃ cõmẽto 51°. ergo erit ſubſtantia itellꝰ. Tũc vltra ſi actio hec erit ſubſtantia eius. ḡ ſemꝑ erit ꝯtinuus ipſi itellectui mãli: ⁊ quo ad ſubſtantiam ⁊ quo ad operationẽ. cum ſubſtãtia eiꝰ ⁊ operatio idem ſint. [Sed quõ.] Ponit ḡ quõ nr̃a operatio eſt corruptibilis vbi inuit talem diſtinctionem ꝙ ipſius intellectus agentis operatio duplex eſt. vna eſt illius vt agens eſt: ⁊ hec eſt creare intellecta: ⁊ talis debetur ſibi in principio

quo itellectus poſſibilis incipit perfici in nobis:alia eſt ei⁹ vt forma eſt.ꝛ hec eſt ipſemet intellectus agens vt copulať ipſi poſſibili:ꝛ hec debeť ei in fine.ſ.quãdo intellectus mãlis adeptus eſt totũ intellectum ſpeculatiuum.ergo vult ꝙ actio eius proꝑt copulať cum mãli in ꝑncipio ſit alia a ſubſtantia eius.Actio ꝟo ei⁹ ꝑut copulať in fine eſt ſubſtãtia ꝛ forma alij nõ ſibi.[Et ideo.] ⁋ Corollariũ/qrñ actio agentis eſt alia ab eius ſubſtãtia: ideo fuit poſſibile vt aliquod eternum vtpote itellectus poſſibilis intelligat aliqđ corruptibile.ſ.virtute agentis de nouo abſtrahentis.[Si igitur.] ⁋ His declaratis vult declarare qd ſit proſperitas ꝛ quãdo:vbi debes ſcire ꝙ donec remanet aliqđ ꝓducibile faciẽdum:ſemꝑ agens hꝫ potentiam actiuam. Qrñ cuilibet potentie paſſiue correſpondet actiua.ergo per ꝯuerſionez per contrapoſitionẽ ſi nullum eſt ꝓducibile:nulla erit potentia actiua in agente: quare quõ oĩa ſpeculabilia ꝛ intelligibilia ſunt actu intellecta nihil remanet amplius ꝓduci.ergo ceſſat potentia ab agente:ꝛ per ꝯñs deſtrueť hec actio:que eſt alia ab eo. Eſt ergo ſupponẽdum intellectum agentẽ quãqꝫ remanere abſqꝫ actione que eſt alia ab eo ꝓpter rationem dictam.[Et tunc.] Nunc arguit:poſito caſu ꝙ actio hec ceſſet:aut nõ intelligemus omnino per hunc itellectum:aut intelligemus per eius ſubſtantiaꝫ.ſed eſt impoſſibile vt aliq̃ hora non itelligamus per ipm aliter eſſet ocioſus.ergo itelligemus per ipm inq̃tum eius actio eſt eius ſubſtantia.ꝛ hͦ eſt vltima ꝓſperitas.ſ.vt itelligamus per eius ſubſtantiã/ſicut ipſe itelligit ſe. ⁋ Sed quid ſit iſte itellectus agens per cuius eſſentiã intelligimus.Utrum deus vel aliq̃ intelligẽtia inferior:dictum eſt 3° de aia ꝛ in libro nr̃o de intellectu. Amplius/verũ felicitas ſit ipſe itellectus:an aliqđ medium quo vnitur ipſi itellectui:dictuꝫ eſt ibidem.Adhuc etiam quõ ꝑueniemus ad hec qñqꝫ ꝛ qbus:diximus ibidem.hec enĩ dicta ſunt in trãſcurſu ꝛ tranſitu ꝛ per modum epilogi. ⁋ His viſis veniamus ad verba textus.videť enim ex textu ſumi ꝯtra Auerroem rõnalem aiam non ꝑexiſtentez corporib⁹:vt dicit Auerroes:qui ponit eaꝫ eternam a ꝑte ante ꝛ poſt ꝛ vnam.Qrñ quãtum ad hoc ꝯuenit cum verbis Ariſtotelis.ꝛ videť remanere poſt hominis corruptionem:qrñ quantum ad hoc differt ab alijs.ergo ex textu aperte ſumitur ꝙ incepit ꝛ nõ deſinit.Jnqt enim. Jn quibuſdam enim nihil ꝓhibet vt ſi eſt aia tale non omnis:qꝛ nõ quelibet:qꝛ non ſenſitiua/nec vegetatiua ſed intellectiua.i.ſed ſola rõnalis.vocat enim itellectum aiam rõnalem:omnem nãqꝫ animam ꝛ ſenſitiuã ꝛ vegetatiuam ꝛ rõnalẽ ſeparari eſt forſan ĩpoſſibile.Ecce quõ aperte ſumiť rõnalis aia incipere:quẽadmodum ꝛ alie forme ꝛ remanere:ꝛ in hoc differt ab eis. ꝛ in hac gloſſa multum letať expoſitoꝛ contra Auerroez:ſꝫ pace ſua dixerim.ipſe nõ ꝑcipit verba nec ſenſum verboꝝ Ariſtotelis.lꝫ enim ꝓ ſua ſit veritas:nec ſumus: nec volumus:nec appetimus ꝯtradicere veritati.Sed in hoc eſt falſitas ꝙ ipſe credit talem veritatem eſſe in verbis Ariſtotelis hic ꝛ alibi.Adſunt etiaꝫ alij ꝑclariſſimi theologi:qui Ariſtotelem in tali queſito eẽ ſemper dubium aſſerant:ſed quocunqꝫ modo ſit ex verbis his nõ colligiť.Propterea debes ſcire ꝙ apud Auerroim rõnalis aia non eſt compoſituꝫ ex intellectu agente ꝛ intellectu mãli vt credit Joãnes.hec enĩ eſt vera fictio nec ab Auerroi alicubi inueni.ſed rationalis anima apud Auerroem eſt quoddã compoſitum ex parte ſenſitiua ꝛ ꝑte itellectiua.Accipiať enim totum illud anime qđ ex ſemine eradicať:ꝛ ponatur loco partis mãlis:ꝛ totuꝫ id qđ deforis aduenit loco partis formalis:ꝛ ex his conſtituitur rõnalis anima conſtituens compoſitum in eſſe ſpecifico:ꝛ plures ſꝫm numerum indiuiduoꝝ ſpeciei hominis lꝫ intellectus ſit vnus oĩbus.tale autẽ ꝯſtitutum incipit ſimul cum compoſito:quẽadmodũ omnes forme mãles ꝛ aliqd

De aia ꝛ ſ mlis apõ Auerroẽ

eius remanet:vtpote intellectus: ꝛ in hoc differt ab alijs:ꝛ hec expoſitio multum conſonat textui.dicit enim in quibuſdam enim nihil prohibet vt ſi eſt anima tale non omnis hͦ eſt non tota ſed aliqd eius.i.intellectus.omnem nãqꝫ.i.totã nãqꝫ impoſſibile eſt forſan: qꝛ ſaltem ſꝫm ꝑtem ſenſibilem traduciť ex ſemine.ꝛ ꝙ hec ſit mens Ariſtotelis patet.nam Ariſtoteles nullibi ſumit intellectum pro anima.diciť eniꝫ grece intellectus nus . anima ꝟo grece dicitur pſyche : nec alicubi viſus eſt variare terminos.ꝛ hoc quia anima dĩ totum quoddam:intellectus ꝟo ꝑs eius vt in principio tertij dictum eſt:imo intellectus nõ dĩ forma niſi equiuoce:vt dictum eſt in cõmento.Ex his apparet talem veritatem non colligi ex verbis Ariſtotelis.q̃uis idem ſit catholice dictuꝫ atqꝫ nullatenus ambigendum.

PAlam itaqꝫ quia non oportet ꝓpter hoc eſſe ideas. homo enim hominez generat : qui ꝟo ſingularis ſingulariter aliquem. Similiter autem in artibus.medicinalis enim ars:ratio ſanitatis eſt.

⁋ Confutauit põnem Platonis ꝛ declarauit q̃tũ veritatis ꝯtinebat. Nunc ğ vult ſoluere arg̃m eius.erat aũt argumentum eius:qꝛ oẽ qđ fit:fit ab vniuoco:ſed non põt eſſe aliqđ vniuocũ niſi idee:ğ opꝫ ideas eſſe.Soluit.d.palaꝫ itaqꝫ qꝛ nõ opꝫ ꝑꝑ hoc/ſubaudi argumentũ eẽ ideas.nam hõ gñat hoiem:ſed qui ſingularis ſingulr̃ aliquez.etiam vlis vlem nec vlis particularem gñat.Silr̃ autez in artibus ſubaudi opꝫ dici.nam medicinalis ars eſt rõ ꝛ ſilitudo ſanitatis a q̃ fit.non ergo opꝫ ponere ideas vt res ꝓducanť a ſili:quõ inferius inueniať ſimile a quo ſuum ſimile ꝓducať.ꝛ ſic poſitio Platonis nullo mõ eſt neceſſaria:nec q̃tum ad poſitionem ipſam nec q̃tum ad argumentum poſitionis.

⁋ [Cum declarauit.] Auerrois ꝯuenit nobiſcum in exponendo Ariſtotelis textum:ſed vult ꝙ Ariſtoteles ꝓbet in litera ſuã ſolonẽ ex loco a ſimili.nam ſicut in arte ita in nã. ſed in arte omne qđ fit:fit a ſimili ꝛ nõ ab idea.ergo ĩ nã oẽ qđ fit: fit a quodam ſili hñte formã rei facte in potentia actiua.ſꝫ ꝟo ſcis iſtud nõ eſſe ita: vt pꝫ in textu greco:ſed vtcunqꝫ totum eſt bonũ.[Themiſtius.] Digreditur cõtra Ariſtotelis dicta.Et primo inducit Themiſtij poſitionem ꝛ argumenta Themiſtij.Themiſtius ergo opinať ꝙ idee ſint ſed quo pacto dicemus : vtiť argumento ex eis que fiunt abſqꝫ patre ꝛ matre: vbi certuꝫ eſt talia fieri a ſili ꝛ nõ a patre. ergo ab idea.Et huius argumentum ait Ariſtotelem fuiſſe obliꝟum.ꝛ dixit argumẽtũ nõ bonũ.[Et nos.] Remouet Themiſtius dubium.diceret eniꝫ qs talia aialia fieri caſu ꝛ nõ ab agente ꝑ ſe:vt diximus cõmento.13. ⁋ Contra arguit ꝛ ſyllo eius eſt:oẽ id ante cuius gñationem procedit debitus ordo ꝛ debitus proceſſus nãe fit per ſe ꝛ ab agente:ſed in oĩbus talibus ꝑcedit ordo ꝛ ꝓceſſus nature.ergo generantur ab agẽte.minoꝛ pꝫ in aialibus factis ex ſemine.ꝛ eodez mõ pꝫ in animalibus factis ex putrefactione.nullum enim horum fit niſi ꝑceſſerit quedam reſultatio.i.diſpõ habilis per quã ita hoc ꝙ nõ id producať. vt pꝫ in animalibus ex ſemine generatis ꝛ ex putrefactione etiam.[Dicit ꝛ non decipiat.] Contra.qꝛ non vꝫ ſimile in animalibus ꝑfectis ꝛ talib⁹ vilibus.ergo lꝫ animalia perfecta ꝓducanť ordine ꝛ debito ꝓceſſu:animalia talia vilia non ſic:ꝛ ꝓpterea caſu ꝓducuntur. ⁋ Contra arguit:qꝛ vilitas nõ tollit ordinez rei generande.nam videmus aliquẽ gñare rem a luto ꝛ ab auro: ꝛ nĩ vtroqꝫ modo facit cuꝫ ordine ꝛ debito proceſſu.[Et ſi tu bene.] Scdo ꝑncipalr̃ arguit Themiſtius animalia perfecta fiunt ordine ꝛ debito proceſſu.ꝛ hoc qꝛ ꝓcedit reſultatio ſeu diſpoſitio certa in materia ad illa determiate.quero

Cõ.18m.

Digreſſio ꝛ põ Themiſtij.

ergo a quo talia gñantur: ⁊ certum eſt ꝙ non a patre ⁊ matre: qm̃ hec nihil faciunt ad ꝯpoſitionem hoīs: ſꝫ faciant ad ipſum fieri nihil tñ ad factū. nam corpus nihil facit ad corpus niſi in extremitate. ſed nã facit in ipſo corpore itrinſeco: ergo talia erunt ab agente alio ⁊ tale eſt idea. [Et non eſt.] ¶ Cõtra. quõ nã dirigit ſe tali mõ: vt ſimul cū idea producat debitū effectum. Rñdet ꝙ hoc facit inq̃ntum dirigit̃ ab itelligentia nõ errãte que eſt aia in terra: hoc eſt in ſphera actiuoꝝ ⁊ paſſiuoꝝ de qua Plato dicit ꝙ fit ex dijs ſecundis: ⁊ vocat eam in Tymeo aiaꝫ mundi. ⁊ Ariſtoteles dicit eam fieri ex ſole ⁊ orbe declini. i. ꝣodiaco. [Et ideo.] Cõcludit propoſitum ꝙ lꝫ nã nõ intelligat qd̃ facit: tñ agit ordiate pro quanto dirigit̃ ab illa aia quõ ꝓphete loquunt̃ futura lꝫ nõ itelligant illa: q2 dirigunt̃ ab intelligentia nõ errante. ¶ Sed dubitat̃ quõ nõ corpus poteſt fieri a corpe: cuꝫ g̃ talis aia nõ ſit corpus: non videt̃ poſſe fieri a ſole ⁊ orbe declini. Amplius ſi ꝓphete loquunt̃ futura cum loq̃la ſubordinet̃ rõni: videt̃ ꝙ debeant ꝑſcire futura. ¶ Debes ergo ſcire ꝙ hãc mundi animam declarauimus in libro nr̃o de aia. ⁊ Themiſti⁹ in libro de anima caplo z3° declarauit omnia hec. Poſſumus ergo dicere ꝙ Themiſtius ſic intelligit non vt dixi. nam aia duplex eſt: vna terrena que nõ dr̃ anima mundi, ſed aia gñabilis: ⁊ hanc vocat Themiſtius aiam in terra: ⁊ talis apud Platonem fit a dijs ſecundis. i. ideis. apud Ariſtotelem hec fit a ſole ⁊ orbe declini tanq̃ a cauſa vli. ⁊ ab agente ꝓprimo tanq̃ ab inſtr̃o. Poſſet itelligi per aiam in terra aiam mūdi vt dixi: ⁊ tūc tn̄ ſolue argumentum. ¶ Ad z^m, forte ipſe loqtur more aſtrologoꝝ: qui ꝓphetas euenire a virtutibus celoꝝ aſſerunt: vt qñ preſuerit aliqua magnaꝝ ꝯiunctionum Saturni, ⁊ Iouis: ⁊ maxime qñ talis ꝯiunctio mutauerit triplicitatem. ⁊ Saturnus fuerit in z^a domo vel 3^a ab aſcẽdente ꝯiunctionis: vt Albumaſar inquit: ⁊ tunc certuꝫ eſt tales eſſe ⁊ futura predicere: qui tñ non precognoſcunt futura qñ ab impetu loquunt̃. vel hoc itelligit de melancholicis apud medicos vel de demoniacis. Tu vero hec conſidera. [Et vliter neceſſe eſt.] Dedit Themiſtius neceſſitatẽ ponendi ideas. Nunc vult ꝯcludere ꝙ nõ ſufficiunt ⁊ ſupponit vnum. vꝫ. ꝙ oẽ qd̃ fit: fit a debito ꝑncipio mãli ſimili ⁊ ꝓportionali rei facte: q2 nõ qdlibet fit ex quolibet. Ex hoc ſeqtur ꝙ dꝫ forma anteq̃ fiat p̃exiſtere in materia tota ⁊ tota debet educi de potẽtia agentis. ⁊ hec eſt poſitio Themiſtij: ⁊ verba ſua vide. [Et apparet ꝙ iſte.] ¶ Reprobat nunc poſitionem Themiſtij in duobus. primo q2 neſcit quõ fit generatio. z° q2 neſcit quõ generatum fit a conuenienti in noīe ⁊ definitione. Hec ergo duo que credebat declarare videt̃ Themiſtium ignorare. [Quõ enim intellexit.] Declarat hec ſimul ⁊ ꝓponit ꝙ de mente Themiſtij generatum fit de nouo pro quanto agẽs creat formam ⁊ ponit eam in mã: ac ſi nullo modo ꝯtineat̃ in mã: ſed eſſet aliud in mã ⁊ aliud in effectu. ¶ Arguit modo ſi ita eſſet: tunc eſſent forme creantes animalia ⁊ plãtas ⁊ generata ex putrefactione: ita ꝙ darent formes: animationes: creationes: ⁊ eſſe talibus. Eſt ergo enthymema Auerrois ſi eſſet: vt Themiſtius inqt. Tunc darent̃ ſubſtãtie creatrices. [Et contingit.] Deſtruit ꝯñs predictum hoc modo: ſi forme creatrices ſunt. ergo tales erũt anime. tenet ꝯñtia: qm̃ aia creatur ab anima quõ dẽat eſſe ſſimudo. Tũc vltra: ſi aie vel abſtracte ⁊ imateriales nullo mõ dependẽtes in eſſe ⁊ ꝯſeruari: vel non abſtracte ⁊ dependentes in eſſe ⁊ cõſeruari a mã. hec eſt diuiſio ſylli hypothetici. [Sed ſi fuerint.] Deſtruit alteram partem ⁊ infert alteram quaꝫ iterum deſtruet: ⁊ per ꝯñs falſum dixit. Debes aũt ſcire ꝙ forma dici põt abſtracta dupliciter: ſm eſſe ⁊ inſtrumẽtū; ⁊ ſm eſſe tñ: non tamen ſm inſtrumentum. Exemplaꝫ pmi vt deus. Exemplum ſecundi vt virtus formatiua: que

qdem eſt abſtracta ⁊ vtitur inſtrumẽto corporeo. ꝑmo quo deſtruit ꝑmam ptem. d. ſi fuerint non abſtracte: ita ꝙ fuerit coniuncte inſtrumẽtis ꝓprijs ⁊ formis mãlibus qbus vtit̃ vt inſtr̃is ſic, ꝙ neqꝫ ſubiecta in qbus ſunt etiam ſint abſtracta: itaqꝫ nullo mõ ſint abſtracte neqꝫ ſubiecto neqꝫ inſtr̃o: ſed hẽant de ꝑncipijs inſtr̃alibus calorem aialem: ſi inquaꝫ hoc dicat̃: tunc erunt facte. Eſt g̃ enthymema ſi dicat̃ tales formas creatrices eſſe mãles ⁊ ſm ſubiectum ⁊ ſm inſtr̃m. Tunc erunt facte: ⁊ tũc erit qd̃ a quo tales fiant quõ oẽ qd̃ fit dꝫ fieri a ſſli: ⁊ ꝓpterea dat aliud mẽbrum ꝙ opꝫ tales creatrices formas eſſe abſtractas ⁊ ideas. [Et hoc non tñ.] ¶ Deſtruit hanc ſcdam ptem: nam ſi dicat̃ tales eẽ abſtractas hoc non tñ erit in aialibus ex putrefactione genitis: ſꝫ ex ſemine genitis. nam in ſeminibus ſunt virtutes ⁊ forme ſimiles formis artificialibus que formãt corpora ⁊ tales facte ſunt: vt etiam ille in putrefactis. ergo ab alijs: ⁊ per ꝯñs opꝫ deuenire ad ideas ſimplices eternas: quo Themiſtius hꝫ idem dicere ⁊ in animalib⁹ genitis ſemine ⁊ putrefactione quare argumentum eius non eſt neceſſarium. [Unde qdam.] ¶ His adductis pro ⁊ contra: nũc narrat opinioneꝫ Auicẽne, ⁊ Themiſtij: ⁊ hi voluũt duo. ꝑmum, ꝙ omnes forme ſubſtantiales gñabiliũ fiunt ab vna vli abſtracta a mã que ab Auicẽna dr̃ colcodea, hoc eſt dator formarum. z° dicũt ꝙ talis colcodea ſit itellectus agens. ergo apud eos colcodea ⁊ intellectus agens ſunt idem ſubiecto ⁊ differunt ratione. dr̃ qdem enim colcodea ꝑ quãto creat formas. dr̃ vero itellectus agens pro quanto abſtrahit ſenſibilia a materijs. [Et rõcinat̃.] ¶ Nunc ponit fundamentum huius põnis ⁊ ſupponit duas ſuppõnes. ꝑma, tñ quatuor ſũt qualitates actiue. vꝫ. caliditas: frigiditas: humiditas: ⁊ ſiccitas: ⁊ tales. n. actiue dicunt̃ q2 agunt ſimilia. [Forme aũt ſubſtantiales.] Scda ſuppõ, nulla forma ſubſtãtialis eſt ꝑn^m actiuum ſue oppõnis vel ſui ſimilis qd̃ exponit: ita ꝙ ignis quõ fecerit alium ignem ſibi ſimileꝫ ex corpore graui. vꝫ. ligno: forma ſubſtantialis que eſt in eo vtpote q2 leuitas gr̃a exẽpli non agit leuitatem ſibi ſimilem. ⁊ hec ſuppoſitio pꝫ ex verbis Ariſtotelis in libro de gñatione: ⁊ in libro d̃ ſenſu ⁊ ſenſato. [Et cum ita ſit.] Tunc arguit: cum aliqs ignis generat̃: vel forma eius conſequitur primo facta: ita ꝙ fiat concomitatiue: vel ſit principalr. Si cõcomitatiue, tunc forma ignis fieret ex non forma ignis: ⁊ per ꝯſequens generatio fieret non a ſibi ſimili. [Et hoc non.] Secundo arguit: nam ſaltem in aia oportet dicere ꝙ fiat ab idea. nam non dicunt eodẽ mõ in aia ⁊ alijs. modo nos nõ vidimus aiam fieri ex aia ſibi: ſed potius ex non aia. fit enim aia ex ſꝑmate qd̃ non eſt aia: ergo ſi generatio eſt ab vniuoco opꝫ ſaltem aiam fieri ab aia: ⁊ per ꝯñs opꝫ eſſe ideam abſtractã a qua fiunt aie oẽs. ergo lꝫ qs poſſet fugere in elementis: ſaltem in aia non poſſet fugere. [Et hoc iã.] ¶ Cõfirmat hec auctẽ Themiſtij. nã Themiſtius ꝑmo de aia. caplo. z3. idem confirmat. Similiter ⁊ hic idem dicit. dicit eni aiam mãlem apud Platonem fieri a dijs ſecũdis: apud Ariſto. vero a ſole ⁊ orbe declini. hec g̃ eſt poſitio Auicẽne. ¶ Sed circa hãc põnem ſunt difficultates. ꝑma, nã cuilibet itelligentie corrñdet orbis ꝓprius. Quero g̃ qs orbis corrñdet illi intelligẽtie. z^a queſtio: talis itelligentia eſt prima: vel quem ordinem tenet in numero itelligentiarum apud Auicẽnã: ⁊ a qua producit̃: ⁊ multe poſſunt eſſe qõnes: ſed breuitatis cã relinquantur. q2 eam nõ intendimus ſeqi. ¶ Ad ꝑmaꝫ, videtur quibuſdam illi itelligentie correſpondere vnus orbis per ſe ⁊ alterũ ꝑ accñs. hec enim itelligẽtia ꝑmo ⁊ per ſe gubernat ſpheram lune. z° ⁊ per accñs gubernat ſpherã actiuoꝝ ⁊ paſſiuoꝝ: ⁊ ſic apud eos intelligentia lune eſt colcodea: ⁊ intellũs agens: intelligẽtia lune qdẽ pro quãto mouet ſpherã lune. Colcodea vero pro quanto ſecundario gubernat ſpheram

actiuoꝝ ⁊ paſſiuoꝝ. Intellectus autem agens pro quanto creat itellectū: ⁊ mouet itellectum mālem. Sed re vera hec eſt fabula. Auicēna enim in pluribus locis tenet talem itelligentiam eſſe ſolum reſpectu ſphere actiuoꝝ ⁊ paſſiuorū: nec vult eam eſſe intelligentiam lune: ⁊ talem vocat intelligentiam agentem quā poſuit abſtractā ꝓpter duo. ſ. ꝓꝑ itellectionē ⁊ ꝓꝑ gnōnem: ⁊ ego adducerē multos textus ſuos. ſed tu vide per te loca eius. ¶ Ad 3ᵐ dōm apud eū ꝙ itelligentia lune intelligēdo ſupiorem apud ipm: vtpote illam mercurij ꝑduxit hanc ſphere medie. Intelligendo ꝟo ſe ꝑduxit animam orbis lune: ⁊ ſic apud Auicēnam ex duplici rōne ꝑducendi intelligentia lune duas ꝑduxit res. [Et iſta queſtio.] Nūc vult ridere qōnē: ⁊ pmo ꝓponit difficultatē queſtionis: ⁊ quomodo ipſe vult loqui in hac mā. [Ibi dicamus.] Proſequitur ⁊ prima ps perſpicua eſt. ¶ Circa ſcōꝫ ipſe omnes pōnes reducit ad extrema duo: ⁊ ad medium: nam qdam differunt latitationem omnium formaꝝ: ⁊ alij extremi his 3rij dicunt creationē omnium formarum. pmi dicunt quattuor: quoꝝ pmum eſt qōlibet eē in quolibet. Secundum eſt gñationem eſſe ſolum exitum rerū de confuſo ad diſtinctum. Tertium eſt agens eſſe ſolum diſtinguens ⁊ nō gñans. Quartum erat ꝙ agēs ſolum diſponit mouendo mām: ſed itellectus ille creauit oīa ſimul. hec ergo quattuor erant de mente hoꝝ quoꝝ princeps fuit Anaxagoras. [Dicentes aūt creationē.] Scōam enarrat pōnem ⁊ vult eā ponere duo. pmum ꝙ agens creat totum eſſe cōpoſiti ex nihilo. 2ᵐ ꝙ nulla eſt neceſſitas mãe vt ſupppoſite gñationi: ⁊ hec vt dicit eſt opinio legis ſue ⁊ legis chriſtianorum: ⁊ addit de qua dicit Ioānes chriſtianus (vtpote euangeliſta) ꝙ tota potētia eſt in deo: ⁊ ſine ipſo nihil factū eſt: ⁊ ꝙ omnia in ipſo erāt: ⁊ hoc narrauit Alpharabius de Ioāne chriſtiano: q2 ipſe nō vidit: ſed forte pōt tangere Ioānem philoponum: qui fuit de primis chriſtianis: ⁊ talis quantum ad hoc 3dicit Ariſtoteli: vt dicemus. Debes ſcire ꝙ Auerrois falſū iponit noſtre religioni: nō enim chriſtiana religio vult agēs nāle nihil facere: ſed vult ꝙ ſi deus vellet poſſet oīa creare: tamē corpora phīca produxit: ⁊ dedit eis vītutes actiuas: ſed de his poſtmodum. [Opiniones aūt medie.] ¶ Nunc narrat medias ⁊ vult illas eſſe duas: ſed q2 vna ſubdiuidit ideo ſunt tres: ſed ponit pmo ea in qbus differunt: ⁊ ea in qbus 3ueniunt ſunt tria. pmum eſt ꝙ apud eos generatio eſt trāſmutatio in ſubſtātia. 2ᵐ eſt ꝙ in omni generatione ē neceſſarium ſubiectum: ⁊ per 3ñs nihil fit ex nihilo. 3ᵐ eſt ꝙ omnis generatio eſt ab vniuoco ⁊ ſibi ſilī. [Una aūt.] Poſitis his in qbus 3ueniūt: ponit ea in qbus differūt: ⁊ narrat poſitionē Auicēne: ⁊ hec 3ſiſtit in duobus. pmū omnis forma creat in mā ab agente: ⁊ ꝓpter hoc dicūt agentia materialia diſponere mām tm̄ ⁊ non agere principalr. 2ᵒ dicunt tale agens eſſe abſtractum: vtpote itellectum agētem: ⁊ talē vocant datorem: ⁊ hec eſt poſitio Auicēne. Themiſtius ꝟo dicit ꝙ rerum genitaꝝ quedam ſunt valde impfecta ⁊ materie prime ꝓpinque vt elemēta ⁊ miſta inaīata. ⁊ quedam ſunt pfecta ⁊ nobilia: ⁊ hec duobus modis. quedam habent ſimilia vt homo ⁊ equus ⁊c̄. quedam ꝟo nō hñt ſimilia vt putrefactione orta. Tūc Themiſtius dicit ꝙ ꝓ primis nō opꝫ recurrere ad agens abſtractum: q2 pro generatiōe ignis ſatis eſt ignis: nec pro pfectibus hñtibus ſimilia: q2 pro generatione hōis ſatis eſt homo: ⁊ ꝓpterea ponit ideam ꝓ generis ſponte: que ſunt pfecta miſta ⁊ viua: ⁊ per 3ſequēs opꝫ ponere agens ei ſimile: ⁊ ſic hꝫ dicere agens in generatiōe duplex. ſ. abſtractū qō ponitur tm̄ ꝓpter generationeꝫ aīalium ex putrefactione genitorum: ⁊ nāle qō ponit propter alia: ⁊ hec videtur opinio Alpharabij in libro de duab' phīloſophijs: ⁊ ꝫ ſatis ambigue loquitur. [Tertia aūt.] ¶ Nūc narrat pōnem Ariſtotelis: ⁊ ponit id in quo fere tota conſiſtit: ⁊ ingt. ⁊ eſt ꝙ agens phyſicum nō facit niſi compoſitum ex mā ⁊ forma. In hoc enim 3ſiſtit totum fundamētū Ariſtotelis. ergo videt velle ꝙ generatio non eſt inductio forme in mā: ⁊ hoc 3tra Platoneꝫ / Themiſtium / ⁊ Auicēnaꝫ. Nec ſit forme manifeſtatio vt ſenſit Anaxagoras: ſed eſt cō poſiti ex mā ⁊ foīa acceptio eſſe poſt non eſſe. [Et hoc ſit.] ¶ Declarat iſtud ⁊ vult ꝙ generationem compoſiti precedit quedam diſpōtio: que eſt inquantum agens mouet alterādo mām de diſpōnibus precedentibus ad diſpōnes ſequētes facientes pro noua forma tādiu doꝫ qūdiu exit qō erat in potentia ad actum: ⁊ ꝑducit compoſitū pfecte. ergo apud Ari. forma nō inducit nec ꝑducit: ſed compoſitū generat ꝓpter forme eductionem. [Et in iſta.] Aſſimilat hanc poſitionem pōnibus antiquoꝝ ad hoc vt oſtendat nō eſſe fictā: ⁊ pmo aſſimilat illam opinioni Empedoclis. Empedocles enim voluit agens ſolum 3gregare ſeparata vel diſgregare congregata. ⁊ ſic apud ipſum generatio nō erat niſi inordinatoꝝ ordinatio vel ordinatoꝝ ſeparatio: ait tm̄ ꝙ in precedēti caplo ipſe nihil dixit de agente: ſed vtcūqꝫ ſit agēs apud Ari. nō eſt 3gregans inter duo in rei veritate. i. actualia: ſed eſt extrahens id qō erat in potētia ad actum: ⁊ quaſi cōgregat inter potētiam ⁊ actum. i. inter mām ⁊ formam non deſtruendo mām priſtinam ſed illam pdiſponendo donec in compoſito ſiant duo. i. mā ⁊ forma vnum cōponētia. patet ergo qd ſit generatio apud Ariſt. ⁊ qd agens: ⁊ ex his pꝫ qualiter omne generans apud Auerroem eſt diſponēs ⁊ alterās: vt 7ᵒ huius cōmentū. 31. dixit. generans enim inqūtum ꝑducit compoſitū eſt gñans. inqūtuꝫ ꝟo educit formā eſt diſponens. ¶ Sed 3tra: qm̄ 2ᵒ phyſice auſcultationis vult Ariſtoteles ꝙ diſponens ſit aliud a dante formam vt exemplificat in artibus. Amplius lumen diſponit oculos: ⁊ colores inducunt ſenſationeꝫ. Adhuc apud Auerroiſtes ſpecies ſenſibilis vtpote phantaſma diſponit ad itellectionem: ſed intellectus agens cauſat intellectionem. poſſet dici pro nunc ꝙ verbum Auerrois intelligit in actione phyſica ⁊ corruptiua: vel forte verbum illud intelligit quando diſpoſitio eſſentialiter ordinat ad actionem pncipalis agentis: cuiuſmodi nō eſt forte in illis: ⁊ alias gloſſas diximꝰ in 3ᵒ de anima. Scias tamen ꝙ illa ꝓpō non acceptatur ab oībus. dicimus enim nos nāle agens vtpote hominem diſponere pro anima rōnali: ⁊ deum illam creare: ⁊ ſic apud nos opꝫ eſſe falſam hanc ꝓpōnē. [Et etiam.] Scōa ſimilitudo eſt ad ſecundam ſectam. Scōa enim ſecta voluit formas creari: modo hec 3uenit ⁊ diſconuenit. Conuenit qdem pro quanto in creatione ſit qō erat potētia fieri. Silr in generatione ſit qō erat potentia fieri. differunt ꝟo qm̄ in creatione ſit qō erat poſſibile fieri potentia in agente: ⁊ ꝓpterea ſit ens ex nō ente: vtpote forma ex non forma. [Et ſilr.] Tertia ſimilitudo eſt ad latitantes: nam latitantes ponūt formam pēſſe: ⁊ hoc modo Ariſtoteles. Sed differunt qm̄ Ariſtoteles vult illaꝫ preeſſe potentia exiſtente in vtroqꝫ. Anaxagoras vult illas pēſſe totalr: addit ꝙ opinioneꝫ Ariſtotelis voluerunt dicere antiqui: ſed non potuerūt. [Intentio igit.] Epilogat intētionem Ariſtotelis: ⁊ vult ꝙ Ariſtoteles intēdat ſimile fieri a ſibi ſimili totalr vel aliqualiter: non ꝙ agens nāle adducat ab extra formam in mā illa nullo pacto precedente: ſed agens eſt qō adducit ab intra formam ad extra: vt dictuꝫ eſt. [Et ſic eſt.] ¶ Soluit qōnem vtrum hoc ſit veruꝫ vlr. Et reſpondet ꝙ eſt vlr verum in decem pntis. ⁊ exemplificat in tribus vt in calido: magnitudine: ⁊ motu. Quando. n. generatur calidum opꝫ imaginari calidum preeſſe in mā: ⁊ ꝙ agens educit ipſum de potentia ad actum. Ampliꝰ ſimili modo ⁊ de magnitudine. nulla enim qūtitas ſit de nouo: ſed gnō q̄titatis nihil aliud eſt niſi terminatio dimēſionꝫ interminataꝝ: ⁊ ꝫ pacto dixit Auerroes dimēſiones inter-

minatas eſſe coeternas materie ꝛ nō vt Joānes fingit: ſed
de hoc in libro noſtro de ſubā orbis:qꜫ illud dicit͂ exempla
riter. Adhuc de motu ſimili mō eſt dicēdum.nō enim indu
citur: ſed educit͂ (vt diximus.) Debes ſcire ꝙ inducere eſt
agere nullo preſuppoſito: educere ꝰo eſt agere aliquo pre-
ſuppoſito.ſed qd ſit illud ꝑſuppoſitum dicemus ſuo loco.
[Et ideo.] ❡ Primū corollariū/ꝙ nō opꝫ agēs aſſimilari
oīb⁹ modis effectui:ſꝫ ſatis eſt ſimilitudo virtualis.[Gene-
rans igit͂.] ❡ Scdm corollarium eſt/ꝙ gñans aīam terre-
nam nō ponit aīam in mā̄ deforis:ſed eam ab intra extrahit
faciendo cōpoſitū: vt dixit.[Uñ ignis.] ❡ Tertium eſt/ꝙ
ignis gñari pōt a pluribus agētibus: vtpote ab igne ꝛ a mo
tu.vt pꝫ in excuſſione lapidis cū ferro: nā ad gñōnem req-
rit͂ ꝯueniētia ꝛ ſilitudo in forma:ſꝫ ꝯuenientia in ṽtute.mō
motus hꝫ potentiam ꝑducēdi ignem ſicut ꝛ ignis.[Et intē
tio.] Uult ſoluere.q.q̄uo iaīata pſit agere aīata ꝛ arguit ſic.
omne extrahens aliqd de potētia in actuꝫ dꝫ hēre aliq̄ mō
illud: ſed ṽtutes in ſemine extrahunt ꝓportiones ꝛ formas
que ſunt in potentia in mā̄ ad actum.ergo debēt habere ali
quo mō aīata ꝛ nō oībus modis.[Uirtutes igit͂.] Declarat
q̄uo ṽtutes exiſtentes in ſeminibus hñt aīas quas inducūt
in mā̄m:ꝛ vult ꝙ tales virtutes habeant aīas potētia ꝛ non
actu: quēadmodū domificator hꝫ domū potētia ꝛ nō actu.
Signū aūt huius eſt:qꜫ Ariſto. aſſimilat tales virtutes arti.

Virtus ſeminalis. Semen. Seminarium.

❡ Circa hec debes ſcire ꝙ reperiunt͂ hec tria.vꝫ. virtutes
ſeminales:ſemen: ꝛ ſeminariuꝫ. Semen qdem eſt corpus
qṓdam cuius forma non eſt intenta ꝓpter ſe:ſed vt ex illo
generet͂ aliqḋ ſimile agenti a quo deciſum eſt. Seminariū
ꝰo eſt exordium cuiuſlibet rei:ꝛ ꝓpterea ſeminariuꝫ apud
Platonem eſt inchoatio forme: virtutes ꝰo ſeminales ſūt
rōnes quedam exiſtentes in ſemine: inclinantes ſemen ad
actum.vt.ſ.ꝓducat͂ aliqḋ ſimile ei a quo deciſe ſunt:ſꝫ vtꝝ
ſint ſubſtātie vel accñs poſterius dicetur.[Et dicit in libro
de aīalibus.] ❡ Auerroes nunc intendit declarare quales
ſint tales virtutes: declarauit enim eas eſſe aliquo mō ſimi
les aīatis ꝛ aliquo modo diſſimiles. declarat modo quales:
qd:ꝛ q̄uo:ꝛ duo oſtendit.ṗmo ꝙ diuine.2° ꝙ ſimiles itelle-
ctui.diuine qdem:qꜫ dant vitam.ꝓpriuꝫ enim diuinoꝝ da-
re vitam:ꝛ hoc diuinum dī. Similes ꝰo itellectui:qm̄ ad-
ducant ad finem certum.ꝓpriū enim eſt rōni per debita
media venire ad finē.[Et qꜫ iſta ſemina.] ❡ Declarat mo
do inſtrumentuꝫ ṽtutis ſeminalis:ꝛ per hoc magis declara
bit͂ q̄lis ipſa ſit:ꝛ ṗmo accipit ꝙ virtus ſeminalis vtit͂ calo
re tanq̄ȝ inſtrumento:ꝛ non probat hoc:qꜫ ex libro de aīali
bus declaratū relinqt.[Et calor ignis.] Oſtendit qualis ca-
lor:ꝛ vult ꝙ hic calor non eſt igneus:ꝛ ſyllogiſmus ſuus eſt
nullus:calor igneus facit animationē ꝛ figuram:talis calor
facit aīationem ꝛ figuram.ergo non eſt igneus.[Et dicit͂ Ari
ſtoteles.] Scdo idem probat auctē Ariſtotelis:qui dicit ꝙ
iſte calor non eſt ignis neqꜫ igneus.[Ignis enim.] Tertio
idem ꝓbat:nam calor igneus corrumpit:iſte calor generat.
ergo non eſt igneus.[Et ideo videt͂.] Quarto calor ſimilis
arti nō eſt igneus.ſed iſte calor eſt ſimilis arti.ergo non eſt
igneus.[Et iſta forma.] Soluit dubiuꝫ.ſ.que eſt illa forma
que conſeruat talem calorem ꝛ ipſum ducit ad debitum fi-
nem.ꝛ primo ponit ꝙ talis virtus vtens tali calore non eſt
aīa actu ſed potentia productiua. Secūdo dicit ꝙ eſt ſimi-
lis arti vt dicit Ariſtoteles:ꝛ intellectui. Arti qdē pro quan-
to ordineꝫ ꝛ menſurā ſeruat in ſui opatione. Intellectui ꝰo
pro quanto non vtit͂ determinata parte corporis tanq̄ȝ ſui
organo. Tertio dicit ꝙ iſte calor eſt in ſeminibus. Quinto
dicit ꝙ fit ab hñte ſemen ꝛ a ſole: vt pꝫ per verba Ariſtote
lis.ꝛ ſic pꝫ que eſt illa forma:ꝛ q̄s ꝛ qualis ſit calor qui ē in-
ſtrumentuꝫ forme.nam forma illa eſt virtus ſeminalis:nō
qdem forma caloris inherens ſed directiua: calor ꝰo non
eſt igneus ſed aīalis.ꝛ ſic duplex dicitur calor.[Et factus.]
❡ Declarauit q̄lis ſit calor ſeminalis:nunc qualis ſit calor
ſimilis calori ſeminali declarat.ꝛ dicit͂ primo ꝙ ille calor
putredinalis viuificatiuus fit in terra ꝛ aqua. In terra/pro
aīalibus terre ſꝫ:in aqua/pro aīalibus aquaticis:a calore ſo-
lis admiſto.i.contracto per calorem aliaꝝ ſtellarum.eſt.n.
calor ſolis nimis cōmunis vt dicit Ptolemeus in libro qua
tripartiti ṗmo.ſed receptis in alijs ſtellis ꝯtrahitur ad certaꝫ
ſpēm rei generande.ꝓbat aūt hoc:qꜫ ſol ꝛ alie ſtelle ſūt acti
ua ṗncipia oīum viuentium.ꝛ hoc Hermes teſtatur.ḡ nūc
triplex eſt calor.ſ.elementalis: aīalis:ꝛ putredinalis:ꝛ q̄uo
fiant pꝫ.[Calor igit͂.] ❡ Ex his concludit ꝓpoſituꝫ ꝛ decla
rat qualis eſt calor celeſtis:ꝛ inqt.Calor igit͂ ſolis ꝛ ſtellaꝝ
multiplicatus ꝛ diuiſus in aqua ꝛ terra per medium:qḋ.ſ.ē
aer generat animalia ex putrefactione nata:ꝛ vl̄r omnia
que fiunt ex non ſemine: vt herbe ꝛ plante. Scdo dicit cō
tra Themiſtium:nō ꝙ illic in orbe decliui ꝛ in ſole ſit aīa
ma in actu inuēta ſicut narrat Themiſtius. Addit ꝛ omnia
iſta declarata ſunt in libro de animalibus. Debes ſcire vt
Ptolemeus ſenſit in primo ſui quatripartiti:ꝙ aer eſt ma-
teria ſolis ꝛ lune ꝛ aliarum ſtellarum:ꝛ medium.materia q
dem pro quanto eſt valde paſſiuus reſpectu alioꝝ elemen
toruꝫ:medium ꝰo qꜫ defert actiones corpoꝝ celeſtium ad
nos. Sol enim ꝛ luna ꝛ alie ſtelle alterantes aerem alterāt
nos mediante illo.ꝛ hoc dixit Ariſtoteles.8.phīce auſculta-
tionis.[Ergo calores.] ❡ Contra.qꜫ calores iſti celeſtes de
berent eſſe abſqꜫ regula ꝛ menſura:qꜫ non hñt intellectum.
❡ Rñdet ꝛ declarat q̄uo iſti calores animalis ꝛ putredina
lis regunt͂ a calore celeſti:ꝛ vult ꝙ iſti calores habent talē
menſuram ꝛ ordinem ꝓpter duo:ꝛ ꝓpter quātitatem mo-
tuum ſtellarum:ꝛ ꝓpter appropinquationem ꝛ remotionē.
Sapientes enim aſtrologi volunt ꝙ planeta velox aliam
hēat menſuram ꝛ aliā planeta tardus.aliam retrogradus:
ꝛ aliam directus:ꝛ aliā eleuatus in ſuo paruo circulo:ꝛ aliā
depreſſus.ergo ex quātitatibus motuum variant͂ calores ꝛ
effectus.adhuc volunt ꝙ variant͂ calores ꝓpter aſpectus.
alium enim calorem ꝓducit Luna qñ aſpicit͂ a Marte de
quarto:ꝛ alium qñ aſpicit͂ a Sole de trino:alium qñ Joui
vel Ueneri ꝯiungit͂:ꝛ alium qñ ꝯiūgit͂ Saturno vel Mar
ti.hi enim aſpectus fiunt per remotionem ꝛ appropinqua-
tionem ſtellarum inter ſe ꝛ ad tertiam:ꝛ hoc eget longa decla-
ratione que eſt propria aſtrologie. Satis autem eſt ſcire ꝙ
calor celeſtis multiplicatus ad nos varias menſuras ſuſci-
pit ex varia cōſtellatione:que habet͂ ex varia motuū diīa ꝛ
aſpectuum.hinc enim fit vt iſte calor qñqꜫ ad nos tranſmiſ-
ſus ſit viuificans:quandoqꜫ mortificans:quandoqꜫ fatalis:
quandoqꜫ ꝯtrius. Erit ergo iſte ordo:naꝫ calores aīalis ꝛ pu-
tredinalis regulantur a calore celeſti:ꝛ celeſtis regulatur a
cōſtellationib⁹ varijs:ꝛ ꝓpterea pꝫ ꝙ calores ſunt quatuor:
vt igneus:aīalis:ꝛ putredinalis:ꝛ celeſtis:ꝛ oēs reliqui ſunt
regulati:ſolus celeſtis eſt regula:ſed vtrum iſti differāt ſpe
cie:ſatis in libro de ſubſtantia orbis. ❡ Sꝫ ꝯtra.hec eſt du
bitatio magna:qꜫ ſi oia que hic fiunt:fiunt a calore celeſti.
Tunc frigiditas ꝛ pluuia ꝛ oia calori ꝯtria fierent a calore.
hoc eſt falſum:qm̄ nullum contrarium gñat reliquum. Ad-
huc multi ſunt hic effectus q non pñt reduci ad calorem: vt
ſunt impetus fatales quos Ptolemeus ꝛ Firmicus ponūt
ꝛ Ariſtoteles in libro de bona fortuna.ergo calor ille nō po-
teſt eſſe vl̄is cauſa oīum eoꝝ que hic fiunt. ❡ Amplius in
terre viſceribus multa fiunt ad que calor nō poteſt per ae-
rem multiplicari.ergo opꝫ ponere aliud ṗncipiuꝫ a calore.
❡ Circa hec debes ſcire ꝙ aſtronomi opinantur corpora
celeſtia agere in nos mediante aere alterato: ꝛ hoc triplici
inſtrumento vtpote motu:lumine:ꝛ influentia. Motu ꝛ lu-
mine qdem: pro quāto multiplicatur calor per illa ad nos
qui eſt

Ordo calorum.

Quatuor calores.

Utrū fiāt oia a celeſti calore.

qui eſt pñcipium oīum viuentiū. Influentia ꝟo pro quāto
penetrat in viſcerib⁹ terre:ꝛ ꝑ quāto illa alterando aerem.
Complexionem noſtram in hora exitus filij a matrice alte-
rat. que quidem relicta noſtre complexioni eſt pn^m multoꝝ
operum ſaltē ꝓpēſiuū: variū ſm̄ varias celoꝝ ↄſtellatio-
nem. ꝛ hanc Ariſtoteles impetū: aſtrologi fatum appellant.
Ab hac qdem eleuanť hoīes ad ꝓlia: ad furta: ad honores:ꝛ
ad cetera bona que nobis īſunt. Ab hac epidimie: ab hac dī
luuia: penurie: fames:ꝛ cetera accñtia mundi emergunt. Et
preterea ſectarum mutationes:ꝛ cometarum apparitiones
ꝛ alia fere infinita. vebitur enim hec ad nos mediante aere
ꝛ alterat nos per quē aer alteratus alterat nos. ſicut in ma-
gnete: magnes enim alterat aerē ꝛ aer alteratus alterat fer-
rum ꝛ ſic ferrum acquiſiuit impetum quēdā quo mouetur
ad eam. Hec aūt influētia nec eſt calida: nec frigida: nec hu-
mida: nec ſicca. ſed ꝓpria virtus ſtellarū quēadmodum ca
lor propria virtus ignis ꝛ frigiditas ꝓpria aque ꝛ cetere ce-
teroꝝ. ꝛ hec qdem eſt que accipit menſuras diuerſas ſm̄ di
uerſas ſtellaꝝ conſtellationes. ¶ Sed an hec influētia ſit
neceſſaria: in multis noſtris editionibus diximus. Sꝫ mo-
do quē ſentiat Auerrois explicamus. Debes ergo ſcire apđ
Auerroem ꝛ forte apud Ariſt. ꝙ eſſe omniū ꝛ opera oīuꝫ
ſunt velut vita: nam viuere viuentibus eſt eſſe ꝛ operari:ꝛ
ſic lapidis eē ꝛ eius operatio vita eſt lapidis vt ita loquar:
ſilr eſſe plāte ꝛ eius operatio eſt ſilr velut vita eius. adhuc
ꝛ in aialibus ꝛ hoībus eſt ſilr. eſſe enim alalium ꝛ hoiuꝫ eſt
velut vita eoꝝ ꝛ opationes eaꝝ ſimilr ſiue bone ſiue male:
vita autē oīs a calido eſt vt Ariſ. dicit. Uideť ergo ꝙ totius
vniuerſi perfectio ꝛ omnium viuentium opera a calore de
beant eſſe. Ex his emergit Auerrois ſententia: ꝙ. ſ. omnia q̄
ſunt: ſunt ꝛ fiunt a calore celeſti: qui motu ꝛ lumine in aereꝫ
multiplicatur:ꝛ mediante aere ad nos ꝛ cuncta reliqua ꝛ ꝓ
pter hoc Ariſto. in principio octaui phyſice auſcultationis
dicit ꝙ motus eternus eſt velut vita omnibus que nā ſubſi
ſtunt. ſecūdo ſequitur ꝙ calor iſte eſt potentia omnis: eſt. n.
potentia a qua potentia frigiditas potētia omnia quecunqꝫ
ſunt nec contrariať aque nec frigiditati: nec alicui cū omnia
ſit potentia. ꝛ quia eſt quoddam vīe ſemen oīum. ideo opꝫ
vt determinetur a corporibus celeſtibus a diuerſis eorum
motibus ꝛ a diuerſis aſpectibus ꝛ a diuerſis ſitibus ſtella-
rum. Sic enim determinatus efficitur ꝓprius ita ad plantā
ꝙ nō ad ventum: ita ad id qđ non ad illđ:ꝛ ꝓpter hec nulla
eſt neceſſitas ponēdi influentias vt aſtronomi ponunt cuꝫ
calor iſte ſufficiat: eſt enim potentia oīa. ꝛ ad actuꝫ deducť
per determinatas cōſtellationes. ¶ Tūc ad pmū dūm ca-
lorem iſtum nulli eoꝝ que ſunt hic contrariari. nō opꝫ ↄ̄ria
eſſe eiuſdem generis. ¶ Ad 2^m dūm ꝙ ꝛ impetus reducū-
tur ad talem calorē: qa lꝫ iſte vt ſic non ſit fatalis: tñ deter-
minatus per certam ↄſtellationē fit fatalis. ¶ Ad 3^m dūm
ꝙ calor iſte ad viſcera terre penetrat: nam alterat aerem ꝛ
aer alterat ſuperficiem terre:ꝛ ſic per partem poſt partem
alterat viſcera ꝛc̄. [Et iſta menſura.] ¶ Soluit queſtioneꝫ
aliam. naꝫ iſte calor potentia eſt omnia ꝛ determinatur ad
diuerſa ꝓpter diuerſas menſuras ꝛ tunc eſt queſtio. Unde
ſunt he menſure? Reſpondet ꝙ iſte menſure ſunt ab arte
intellectuali diuina que ars eſt cura dei:ꝛ hoc declarat: naꝫ
cura dei eſt velut ars vniuerſalis ſicut militaris ſub qua cō
tinentur plures artes particulares. ſicut eni ſub militari cō-
tinetur frenefactiua:ꝛ alie multe ad vnum finem ordinate:
ſic ſub cura dei ſunt plures cure particulares ꝓprioꝝ mo-
torum proprias ſpheras gubernantium. [Scđm hoc igiť.]
Tunc verificat ſermonem antiquorum:ꝛ vult ꝙ hoc pacto
natura particularis agit ordinate ꝛ ad debitum fineꝫ q̄uis
non intelligat: quoniā facit hec quaſi rememorata:ꝛ vt di-
recta ab intelligentijs gubernantibus. Secūdo dicit ꝙ vir-
tutes ꝛ proportiones que fiunt in elementis a motibus ſo-
lis ꝛ aliaruꝫ ſtellarum ſunt he quas reputat Plato eſſe for
mas ꝛ eas intendit: ſed non potuit ad hoc pertingere. [Ari-
ſtoteles autē.] ¶ Cōfutatis his repetit fundamentuꝫ Ari
ſtotelis qđ eſt ꝙ agens non ꝓducit formam per ſe: qꝛ tunc
crearet eam:ꝛ ſic aliqđ fieret ex nihilo qđ eſt contra pmos
philoſophantes. 2° dicit ꝙ de mente Ariſtotelis forma nō
per ſe ꝓducitur ſed per accñs ꝓpter compoſitum. Dicit ꝗ ꝙ
quando homo cōſeruauerit tale fundamentū nō accidit ei
error. Dicit quarto ꝙ imaginatio ſuper creationes induxit
homines ad ponendum ideas ꝛ induxit loquētes triū legū
que ſunt nunc: dicere aliquid fieri ex nihilo. Ecce quot bona
emergunt ex fundamento Ariſtotelis. ¶ Sed dubitať cir
ca hec quia non videtur bene dictum ꝙ qa forma per ſe ꝓ-
ducitur ꝓpterea creeť: qꝛ poſito ꝙ per ſe ꝓducať: nō ſequit
ergo creatur: qꝛ pōt ſupponere potētiam in mā. Debes ꝗ
ſcire ꝙ apud phōs creatio eſt productio alicuius nulla ꝑ-
te illius preſuppoſita. Ex his accipitur ſolō. q. ſi forma ꝑ ſe
ꝓducitur cum nulla pars illius ꝓſupponať. ergo creať vt pꝫ
per definitioneꝫ creationis. ſed de compoſito nō eſt ita: qꝛ
ſi compoſitū per ſe ꝓducitur: qūo eius aliqua pars preſuppo
nitur (vtpote in mā) ideo non creať. ꝛ ſic patet differentia.
[Et cum loquentes.] Redit ad opinionē loquentiuꝫ in ſua
lege:ꝛ enumerat oīa mirabilia que conceſſerunt in ſuis fun
damentis:ꝛ dicit pmo cū loquētes noſtre legis opinabanť
ꝙ agens agit creando formas ex nihilo ꝛ nullaꝫ hꝫ agens
viderunt hic: dixerunt vnum eſſe agens omnia ſine medio:
ꝛ dixerunt ſecūdo ꝙ actio iſtius agentis tranſit in vno in-
ſtanti in actiones contrarias: quia ſimul calefacit ꝛ infrigi-
dat. ꝛ conuenientes: quia agit conſimilia. ꝛ infinitas ſm̄ nu-
merum agentiū particulariuꝫ. Dicit tertio ita ꝙ negāt ignē
comburere ꝛ aquam humectare:ꝛ dicunt omnia hec indi-
gere creatione. Dicunt quarto ꝙ corpus non creat corpus
neqꝫ facit venire in corpore aliquam diſpoſitionē ꝛ aliquā
formam. qa quātitas nō eſt de pñcipijs actiuis. Dicit q̄nto
adeo ꝙ dicunt ꝙ homo nō mouet lapideꝫ ꝛ expellens non
eſt mouens ſed illud agens creat motū. Dicit ſexto ꝛ nega-
uerunt propter hoc potentiā eſſe in rebus. Cōtra quos dic̄
ſeptimo ꝛ error iſtorum eſt manifeſtus nec curat contradi-
cere illis. ¶ Debes ſcire ꝙ ſapientes legis noſtre nō dicūt
hec fabuloſa: que dicunt mahumetani. nos eniꝫ concedim⁹
virtutes ꝛ potentias actiuas ꝛ paſſiuas in rebus: ſed qđ di-
cunt mahumetani de facto nos dicimus de poſſe: quoniam
pōt deus ſuſpendere actiones oīum cauſarum:ꝛ preuenire
illas: ſed de facto non facit. ꝛ ꝓpterea que dicit Auerrois ↄ̄
eos non ſunt contra nos. [Iſtis etiaꝫ hoībus.] Addacit alia
mirabilia contra eos ꝛ dicit pmo iſtis ē hoībus accidit mī
rabile ꝛ eſt ꝙ apđ eos bene pōt deus creare ex nihilo:ꝛ nō
priuare in nihil. ꝗ poteſt creare ꝛ non annihilare ꝛ huius cā
erat apud eos: qꝛ actio agentis nō eſt niſi aliqđ facere:ꝛ ꝑ
ↄſequens annihilatio non eſt actio:ꝛ ſic deus nō pōt annihi
lare. [Conſidera igitur.] ¶ Cōtra arguit qꝛ non maior rō
eſt de vno q̄ꝫ de altero: imo annihilatio facilior eē videť: qꝛ
facilius eſt deſtruere q̄ꝫ conſtruere. [Si igiť.] ¶ Dubitat
qūo agens facit priuationeꝫ. Rñdet ꝙ per accñs. ꝛ dicit ꝓ
ꝙ pro quanto agens extrahit generatū de potētia ad actū.
non generando. a. corrūpit. b. qꝛ generatio vnius eſt corru
ptio alterius. Dicit 2° ꝙ oīs potētia non exit in actum: niſi
propter extrahēs qđ eſt in actu:ꝛ ꝓpterea agens generādo
corrumpit ꝛ hoc mō ſiūt ꝓuationes per accidens. [Si igiť
potentia.] Contradicit 2° alij dicto loquentiuꝫ ꝛ dicit pmo.
Si igiť potentie non eſt ens ꝛ in reruꝫ nā exiſtens: nō inue-
niret agens aliqđ:ꝛ ſi non eſſet agens aliqđ nec actu nec po
tentia: nihil eſſet omnino hic in actu:ꝛ omne ens in actu eſt
agens. Dicit ſcđo qūo poteſt dictum eorū tolerari ꝛ vult ꝙ

omnes proportiones ⁊ formе ſunt in potentia in prima mã
⁊ ſunt actu in primo motore: ⁊ huius exemplũ eſt in formis
artificialib⁹ que aliquo modo habent eſſe in aĩa artificis. B
ergo modo poſſunt dicere verum: q̄ .ſ. q̄ deus facit omnia
aliquo modo tanq̄ cauſa vl̃is: ſed q̄ oĩa faciat tanq̄ cã parti-
cularis ⁊ proximanon verum dicant. ¶ Sed dubitat̃ quo-
modo ſunt oẽs forme actu in primo motore. ſi eniʒ ita eẽt:
tunc oẽs res prefuiſſent. ¶ Dicendum q̄ per eſſe actu intel-
ligit ea eſſe in potentia actiua: nam potentia actiua eſt actus
reſpectu potẽtie paſſiue: ⁊ ſic dicere ſolent alij q̄ ſunt in pri-
mo motore actu .i. in actu virtuali. Sed circa finem hui⁹ cõ-
menti multa eſſent digna conſideratione. ſed q̄a ea ſepe te-
tigi in alijs meis libris, nunc de inchoatiõe formaꝝ gñabi-
lium breuiter q̄dam diſſeredũ. ¶ Quidã ḡ ex latinis ⁊ ma-
gnis opinati ſunt inchoationem formarũ gñabilium eſſe in
mã: appellant autẽ tales inchoationes formas impfectas
que poſtmodum virtute agẽtis pficiant̃. Et ꝓpter hoc dif-
ferũt ab Anaxagora. q̄m Anaxagoras ponit formas p̄exi-
ſtere ⁊ perfectas ⁊ totas. ſed ait illas eſſe indiſtinctas: ⁊ q̄
agens ſolum dat diſtinctionem ⁊ ordinẽ. Iſti ῾ro opinant̃
q̄ forme preexiſtunt imperfecte ⁊ confuſe. Impfecte: q̄ nõ
tote. Cõfuſe: q̄a nõ ꝓpeys quãtitatib⁹ ſepate. Uident̃ autẽ
iſti hec dicere propter multa ſed p̄cipua ſunt: q̄m mã ⁊ põt
⁊ eſt apta recipere formas. mõ potẽtia ⁊ aptitudo differũt
q̄m potentia eſt rõne mãe ⁊ aptitudo ratione forme: ꝓpter
qđ p̄mo auſcultationis phice Ariſto. tradit mãm appetere
formam. mõ appetit⁹ vt dicit ibidẽ Auerrois cõmento. 80.
eſt ratione forme. ḡ in mã opʒ preeſſe tot aptitudines appe
titus: quot formas poteſt ſuſcipere: p̄ ↄñs opʒ formas p̄eſſe
⁊ non ſubeſſe pfecto: q̄a tũc gñatio nulla eſſet. ḡ ſubeſſe im-
perfecto. 2⁹ dicũt hec ꝓpter euitare creationem. nam ſi for-
me per ſe pducunt̃: opʒ ad hoc vt nõ creet̃, vt aliqđ earum
prefuit. ⁊ per ↄñs opʒ formas imperfectas p̄eſſe. ¶ Sʒ tũc
circa hec diuerſi diuerſa dicunt: nã q̄dã volũt formas pre-
eſſe impfectas quantũ ad ptes formaꝝ ⁊ ſic per inchoatio-
nes intelligunt partes formaꝝ. Et contra hos rõnes multe
ſunt demonſtratiue: ſed precipue eſt illa quã cõmẽto. 11. di
ximus: q̄a ſi agens ſit vnũ: ⁊ potentia vna factũ erit vnũ: ⁊
alia multa que relinquo. ¶ Alij euitantes hec fingunt for-
mas preeſſe totas ſm̃ eſſentias: ⁊ non ſm̃ eſſe. ſunt autem eſ-
ſentie quidditates ſpecifice accepte: ⁊ he prefuerunt ſemꝑ
eſſe autem earũ fit. ſed procul dubio apud hos gñatio nulla
erit. Q̄m ſi tota eſſentia Socratis p̄fuit: ḡ per generationeʒ
Socrates nec acquirit nomẽ nec definitionẽ: nec per corru
ptionem nõ pdit nomen nec definitionẽ. Amplius, cum eẽ
ſit accidẽs eſſentie. ergo gñatio terminaretur ad accidens. ⁊
per ↄñs eſſet alteratio. ¶ Alij fingũt ⁊ nos aliquãdo q̄ for
me preexiſtunt in forma a qua ſumit̃ genus corporis: opi-
nant̃ enĩ cũ mã formã corporis de genere ſubſtãtie coeter-
nam. ⁊ q̄m oẽs forme gñabiles cõtinent̃ ſub forma corpalĩ
dixerunt inchoationes indiuiduales eſſe formã talem: hec
enim forma eſt media inter purãm potentiã ⁊ purũ actũ:
⁊ ꝓpter hanc euitant creationes: q̄m aliquid forme generã-
de prefuit vtpote aliqđ generis: nõ aũt indiuidui. Amplius
ꝓpter hãc ſaluãt appetitum materie: ⁊ ei⁹ aptitudinem: q̄m
nõ appetit ⁊ eſt apta nata ꝓpter talẽ formaʒ. Adhuc ꝓpter
hãc gñatio nihil aliud eſt q̄ꝫ extractio formarum ex poten-
tia formali huius generabilis forme: ⁊ alia multa: ⁊ nos di-
ximus in alijs locis q̄ hec eſt mens Auerrois, Lincoñ. ſis
⁊ multoꝝ: ⁊ Simplicius in p̄dicamentis videt̃ inſpicere il-
lam. Nec expecta a me expõnẽ huiuſ: q̄m in libro de ſuba
orbis ſatis. ¶ Sed procul dubio Auerrois in p̄ſenti cõmẽ-
to nõ tetigit eã: ⁊ ꝓpterea nunc dicemus per ea que ↄſonãt
Ariſtoteli ⁊ Auerroi hic. Et primo q̃ñ forme ſunt in mate
ria aũ gñationem apud Auerroem. 2⁹ q̃ñ põt euitari crea-
tio apud ipſʒ. Quãtũ ad p̄mũ ex ῾bis Auerrois cõmẽto 2⁹
huius. 12. forma poteſt itelligi preeſſe in mã tribus modis.
Uno mõ ſm̃ potentiã remotã ſm̃ quã nihil preeſt de for⁹
nec de diſpoſitiõe eius: ⁊ hoc modo potẽtia eſt ſempiterna
mãe vt dicit Auer. p̄mo celi cõmẽto. 120. ⁊ hoc mõ potẽtia
nihil eſt forme: ſed mere potentia paſſiua ad formã. 2⁹ mõ
preeſt forma in mã in potentia ꝓpinqua quodã modo icli
nata ad formam per qualitates nãles: ⁊ hec potentia apud
Auerroem dĩ reſpectiua: ⁊ non eſt eterna: ſed noua inducta
ab aliquo agente extriſeco vt p̄mo phyſicoꝝ cõmẽto. 71. 3⁹
mõ poteſt preeſſe nõ tñ in potẽtia paſſiua remota: vel pro
pinqua: ſed actiua: ⁊ hoc modo forme ſunt in potentia in ſe-
minibus: vt dicit Auerroes hic ⁊ cõmẽto. 62. primi phyſi. ⁊
hoc modo forma equi eſt in ſemie equi: ⁊ forma oliue in ſe-
mine oliue: ⁊ talis potentia eſt noua ⁊ generabilis vt vides.
¶ Tunc breuiter patet q̃ñ Auerroes concederet inchoa-
tiões. Uoluit eniʒ formas omnes preeſſe paſſiue: ⁊ hoc eter
no tempore diſpoſitiue: ⁊ hoc non eterno tempore: ⁊ effecti-
ue ſaltẽ in virtutibus ſeminũ. Sʒ nullo mõ conceſſit ichoa-
tiones formarum vt p̄mi dixerũt: ⁊ hoc in p̄ſenti cõmento.
q̄a forte alibi fecus eſt. ¶ Quantum ad 2ᵐ dicendũ q̄ eui-
tari poteſt creatio ↄſeruãdo fundamẽtuʒ Ariſtotelis. vʒ. q̄
forme nõ generant̃ niſi per accñs pro quanto generant̃ ad
generationẽ totius qđ p̄ ſe generat̃: modo gñatio ⁊ creatio
hoc modo differũt q̄ rei creãde nihil preeſt vt pars rei ge
nerande opʒ aliquã parteʒ preeſſe mõ ſi cõpoſitũ per ſe ge
neratur aliqua eius pars prefuit: ⁊ ſic euitatur creatio: p̄ſpi-
cuum ergo quo modo ponat Auerroes inchoationes: ⁊ quo
modo euitet creationes hec ſatis de iſta materia: quoniã tot
ſcribunt: ⁊ etiam nos alibi tot diximus: que repetere eẽt cõ-
fuſio. Satis enim ſit nobis locum monſtraſſe.

Cauſe autẽ ⁊ principia aliorũ ſunt: vt
eſt: aut vt nõ. Si q̄s dicat vniuerſalr̃
⁊ ſm̃ proportionẽ eadẽ oĩum. Dubi
tabit aũt vtiqʒ aliquis. vtꝝ altera aut
eadẽ ſint principia ⁊ elementa ſubſtantiarũ ⁊
eoruʒ que ſunt ad aliquid. ⁊ cuiuſlibet predica
mẽtoꝝ cathegoriarũ ſilr̃. Sed inconueniens ſi
eadẽ oĩum. ex eiſdem eniʒ erũt que ad aliquid
⁊ ſubſtãtia. Quo mõ igit̃ hoc erit: nã extra ſub
ſtantiã ⁊ alia predicamẽta nihil eſt cõe. prius
autem eſt elemẽtũ. q̄ꝫ quorũ eſt elementũ. At
῾ro neqʒ ſubſtantia elementũ eſt horuʒ que ad
aliquid nec horum aliquid ſubſtantie.

¶ Egit de ſubſtãtijs ſenſibilibus ⁊ de principijs eaꝝ aliquo
modo. Nunc circa principia vult magis inſiſtere ⁊ vult de
clarare de principijs quedã ſm̃ rõnẽ ꝓpriã metaphyſico:
nam idem ⁊ diuerſuʒ ſunt rõnes ꝓprie metaphyſico. p̄mo
ẽt ꝓponit veritatẽ rei. ⁊ inq̄t. Cauſe aũt ⁊ p̄ncipia ſunt alio-
rum alia ⁊ intelligit per cauſas ⁊ principia nõ noĩa multiuo
ca: ſed per cauſas intelligit intrinſecas: ⁊ per p̄ncipia extrin
ſecas: q̄a dixit eſſe alia alioꝝ exponit q̃ñ. d. vt eſt hoc eſt
vno mõ aut vt non alio mõ: qđ exponit. d. ſi quis dicat vl̃r
⁊ ſaltem proportionem ſunt eadem: ſimpliciter aũt nõ ſunt
eadem. Eſt ergo veritas queſtionis q̄ omniuʒ predicamẽ-
toꝝ cauſe ⁊ principia ſunt eadẽ. vno mõ .ſ. ꝓportione ⁊ vl̃r
⁊ ſunt non eadẽ ſimplr̃ ⁊ pticulariter. ¶ Dubitabit autẽ. ꝯ.
Ueritas hec eſt valde obſcura ⁊ ꝓpterea mouet queſtiõeʒ
circa hanc ⁊ hoc vt veritas plenius comprehendatur. inq̄t.
Dubitabit autẽ vtiqʒ aliq̄s verũ altera aut eadẽ ſunt princi
pia ⁊ elementa ſubſtantiaruʒ ⁊ eorũ que ſunt ad aliquid: ⁊

cuiuſlibet ꝑdicamētoꝝ ſimilr: ⁊ intelligit per elementa id quod intellexit ꝑ cauſas / hoc eſt cauſas intrinſecas ⁊ per ꝑn cipia cauſas extrinſecas. Sꝫ cur ſpālem mētionem fecit de relationibus: in cōmēto dicet. ℂ Pro nūc tñ dōm ꝙ ideo eſt qꝛ qdā nō enumerarūt illas īter decē ꝑnta: qꝛ nō hīt eē vel ſolū eē eaꝝ eſt in aīa. Expoſitor aūt finxit aliā cauſaꝫ. ⁊ eſt totū bonum. ſed incōueniēs. ℂ Arguit ad ꝑteꝫ q̄ōnis ⁊ vtit̄ ſyllo hypothetico a deſtructiōe ꝯñtis ad deſtructionē añtis hoc mō. Si ſunt eadem oīum relatiua ⁊ ſubē erūt ex eiſdē ꝑncipijs. Sꝫ deſtruit̄ ꝯñs qꝛ vel illa ꝑnª erūt ex ſubſtātiā ⁊ alia ꝑnta: vel ꝯtenta ſub ſubā: vel aliquo. 9. ꝑntoꝝ. ꝙ nō pñt eē extra ſubāꝫ arguit ſyllo cathegorico ſic. oē elemētū eſt ꝑus eo cuius eſt ſꝫ ex̄ ſubam ⁊ alia ꝑnta nihil aliō eſt cōe ⁊ ꝑus. g̊ nō ſunt ex̄ ſubāꝫ. Nec pōt dici talia ꝑnª eſſe ſub ſubā vel aliquo. 9. ꝑntoꝝ qō relinqt tāq̄ manifeſtū. ⁊ h̄ inqt. Sed icōueniēs ſi eadē oīum. ex eiſdē eni erūt que ad aliqd ⁊ ſuba hec eſt maior: deſtruit ꝯñs. ⁊ inquit. quō igit̄ h̄ erit ⁊ deſtruit ꝑᵐ. ⁊ ꝑ accepit mīorē. ꝺ. nā ex̄ ſubam ⁊ alia ꝑdicamēta nihil eſt cōe. ſ. ꝑus: deide ponit maiorē. ꝺ. ꝑus aūt elntū q̄ ea quoꝝ eſt elntū hec eſt maior. deinde deſtruit 2ᵐ mēbrū. ⁊ inqt. At vo neq; ſuba elntum eſt hoꝝ quo ad aliquid nec aliqd hoꝝ que ad aliqd eſt aliqd elntum ſube. Illa ergo nec pñt eſſe extra decē ꝑdicamenta nec contenta in aliquo. 10. ꝑdicamentoꝝ. hec eſt ꝑma ratio ad q̄ōnem.

Cō.19ᵐ. ℂ Iſta q̄ō.] Introducit textū ⁊ ꝑ dicit iſta q̄ō iā inducta eſt in ꝑncipio iſtius artis vt in 3° libro ⁊ mō intrat eaꝫ ad ſoluēdū eā. hec eſt itroductio ⁊ cōtinuatio. ℂ Dicit 2° ⁊ eſt q̄ō hec. vꝫ. vtruꝫ ꝑnª ⁊ elnta. 10. ꝑntoꝝ ſint eadem aut diuerſa. hec eſt q̄ſtio. ℂ Dicit 3° ꝙ ſolo q̄ſtionis eſt ꝙ hec ꝑnª ſunt eadē vlr ⁊ ꝑportione ⁊ nō ſimplr. [Et qꝛ hoc.] ℂ Mouet q̄ſtionem lraiem: cur. ſ. ſpālem mētionē fecit de relatione. ⁊ dicit vt nos diximus: qꝛ apud quoſdā relōnes nō numerātur inter entia: ſed ſunt q̄ſi ſcōo intellecta hoc eſt ens rōnis. ad dandum g̊ itelligere ea eſſe in numero. 10. ꝑntoꝝ ꝑpter mentionem fecit de his. [Deinde icepit dicere.] Auerroes format rōnem ſic. Si eadem ſunt ꝑnª oīuꝫ vel illa eēnt ex̄ 10. ꝑnta ⁊ cōmunia ⁊ priora. 10. ꝑntis. vel eſſent in aliquo ꝑdicamēto nō extra ꝑdicamēta cōmuniora ⁊ priora: qꝛ tūc eſſet aliqō prius ⁊ cōius. 10. ꝑntis: ⁊ ſic eſſet poſitio Platonis. Si vo hec eſſent ſub aliquo. 10. ꝑntoꝝ. vtpote ſub gñe ſubſtātie: tunc oīa eſſent ſuba: q2 ꝑncipia opꝫ eſſe eiuſdem generis cū ꝑncipiatis: ⁊ nec pñt poni in genere relōnis: q2 tūc ſuba eſſet relatio ꝑ idem. Amplius / tūc ſube reſolueretur in relationes: qꝛ corruptum reſoluitur in ſua ꝑncipia ⁊ maxime materialia: g̊ nullo modo: ⁊ per conſequens principia non ſunt eadem omnium ⁊ verba eius ſunt perſpicua.

Amplius quo mō ꝯtingit eſſe elemēta oīuꝫ eadē. nullum eniꝫ pōt eſſe elementorum ex elementis compoſito. Idem vt ei quā eſt ba. b. aut. a.

ℂ Scōo arguit ad q̄ōnem ēt hypothetice ſic. Si elnta oīuꝫ 10. ꝑntoꝝ ſunt eadem: elemētū eſſet idē miſto ex elemētis deſtruit ꝯñs: qꝛ ipoſe eſt elemētū ⁊ miſtū eſſe eadē vt ei qō eſt ba. ipoſe eſt. a. aut. b. eē idem. Dūſ nō ponit niſi deſtructionē ꝯñtis. ⁊ inquit ꝑ exēplū. Amplīˢ quō ꝯtingit elnta eē oīum eadem. q. ꝺ. non eſt poſe ⁊ nō facit ſyllm: ſed deſtruit ꝯñs tm̄. ꝺ. nullū eni elntoꝝ eſſe pōt ideꝫ cōpoſito ex elntis vt ei qō eſt ba / miſto. b. aut. a. nō pōt eē idem: ſꝫ quō valeat ꝯñtia: difficile eſt: pōt tñ dici ꝙ oē qō eſt / eſt ſub aliquo. 10. ꝑntoꝝ. ⁊ per ꝯñs recipit predicationē alicuius eoꝝ: ex hoc deducitur ꝯñtia: ſi ꝑnª eēnt eadem oīuꝫ: tūc ꝑnª illa eſſent. g̊ ſub aliquo ꝑdicamētoꝝ ⁊ ſunt ꝑnª illius: g̊ ꝑnª recipiūt ꝑdicationem principiati. ⁊ ꝑ ꝯñs idē ſunt illi. qō falſum eſt: qꝛ nihil eſt ſuipſius ꝑncipium. ⁊ hoc mō perſpicua eſt ꝯñtia ⁊ falſitas ꝯſequētis: de qbus ſtatim in cōmento dicetur.

ℂ Manifeſtum eſt.] Auerroes format rōneꝫ textus vt nos fecimus hoc mō. vꝫ. ſi eadē eēnt elnta oīum: tunc elemētuꝫ ⁊ miſtū ex elntis eēnt eadē: vult vt ꝯñs habeat̄ ꝑ impoſſi: ⁊ per ꝯñs oppoſitū añtis eſt ꝯcedenduꝫ. [Et Alexāder.] Ut dicebat̄ ꝯñtia eſt multū obſcura: ⁊ nō vī valere: ⁊ ꝑpter ea poſuit multas formas deducendi illā ⁊ oēs volūt ꝯñtiam non valere niſi ꝑ accñs ⁊ nō ꝑ ſe: qꝛ argūᵐ ꝑ ſe tenet in eī mā: ⁊ ꝑpterea tenet ꝑ accñs qꝛ ſolū in caſu ⁊ in ꝑſenti mā. ꝙ aūt non teneat abſolute pꝫ: qꝛ ſꝫ elntuꝫ ⁊ miſtū ſint eiuſdē nature: differūt qꝛ elntū eſt res ſimplex ⁊ miſtū res cōpoſita. Dicit 2° ꝙ ꝯñtia valet ſtātibꝰ duobꝰ. ſ. ꝙ elntum eſt vnum illoꝝ. ſ. ꝯtentum ſub aliquo eoꝝ. ⁊ ꝙ ſit vle elntū oīum. 10. ꝑntoꝝ. Stātibus g̊ his ſequit̄ ꝑpoſita ꝯſequētia: nam per ſcōam elntuꝫ eſt oīum cū ⁊ elntuꝫ ⁊ ipm eſt vnū eoꝝ. g̊ eſt elntum ⁊ elntatū: ⁊ ſic pꝫ ꝯñtia. [Et hoc nō vī.] ℂ Contra hāc deductionem arguit Auerroes hoc mō: qꝛ lꝫ ſit vera tñ nō appet ex ſuis vbis. [Et ideo dicit Alexāder.] ℂ 2ᵃ ꝺductio etiā fundat̄ in duabꝰ: quoꝝ ꝑᵐ eſt vt eē habeat elntuꝫ. 2ᵐ eſt vt elnta que dicunt̄ eē oīum ſunt ens extra. 10. ꝑnta. Ex his arguit̄ per ſcōam. elntuꝫ illud eſt ens prius ⁊ cōius 10. ꝑdicamētis: ⁊ per ꝑmā oē ens hꝫ elntum. g̊ tale habebit elemētū: ⁊ ſic vel erit ꝑceſſus in infinitū vel idē erit elntuꝫ ſuimet. [Et hoc q̄ō.] ℂ Contra hoc obycit Auerroes qꝛ ꝑpoſitio illa oē ens eſt ex elemēto nō eſt vlis: qꝛ oē ens vel eſt elntum vel ex elnto: ⁊ ꝑpterea nō opꝫ vt omne ens habeat elntū. [Niſi.] ℂ Rñdet ꝑ Alexādro ꝙ vbū Alexandri intelligit̄ de entibꝰ in actu: qꝛ ens in actu eſt cōpoſitū: ⁊ ſic ſcōa deductio fundat̄ in duobꝰ: quoꝝ ꝑmū eſt ꝙ oē ens in actu hꝫ elntuꝫ. 2ᵐ eſt ꝙ que ſunt entia ſunt in actu: ⁊ ſic ꝑ primam elntuꝫ illud cōius ⁊ ꝑus cū ſit ens erit in actu. ꝑ ſecūdam g̊ habebit elntuꝫ ꝑ ꝑmā ⁊ ſic vel erit ꝑceſſus in infinitum vel idē erit elntuꝫ ſui [Et h̄ diſſoluet̄.] Dat itellectū prime ꝑpōnis. ſ. quō itelligitur ꝙ oē ens in actu habeat elementuꝫ: vult eniꝫ ꝙ hoc ſit verū de elnto actu vel potētia: miſta enim hīt elnta actu: qꝛ q̄mor corpora. ſꝫ corpus ſimplex habꝫ elnta potētia: qꝛ mām ⁊ formā: mā eniꝫ ⁊ forma elnta dicunt̄ in potentia. Sꝫ certe hec defenſio Alexandri non placet. petit eniꝫ ꝑnᵐ qꝛ ſupponit oīa entia eſſe in actu. Forte enim diceret aduerſarius ꝙ elnta. 10. ꝑntoꝝ nō ſunt entia in actu. ⁊ propterea bene dicit Auerrois ꝙ eſt probabilis ⁊ non demonſtratiua: qꝛ forte eſt ex cōceſſis ⁊ nō ſimpliciter. [Themiſtius autē.] ℂ Tertius modus deducēdi ꝯñtiam eſt Themiſtij. ꝯñtia g̊ erat. Si elnta ſūt oīuꝫ eadē. g̊ idem elntuꝫ erit miſto. ꝑbat̄. qꝛ tale elntū vel ꝑdicat̄ de eis vel ſubycit̄ eis. Si ꝑdicat̄ de eis: tūc aliqō eſt prius. 10. ꝑntis qō eſt impoſſibile. Si ſubycit̄ eis: tūc q̄ōlibet eoꝝ ꝑdicabit̄ de eo: ⁊ ſic compoſito eſſet idē: ⁊ ſic ꝑ eē idē intelligit ſm ꝑdicationē. [Et inuenimus.] ℂ Dicit ꝙ Alexander adhuc dat 4ᵐ modū ⁊ non ponit illū nec ſcio qꝛ ſcit. Dicit 2° ꝙ in q̄daꝫ ſcriptura inuenit aliter ⁊ ponit illaꝫ ⁊ ſmo ꝑſpicuus eſt. his g̊ tribus modis pōt deduci ꝯñtia.

Nec vtiqꝫ intellectualiū elementoruꝫ eſt: vt vnū aut ens. Inſunt enim hec ⁊ vnicuiqꝫ cōpoſitorū. nihil igit̄ erit eoꝝ / nec ſubſtātia: nec ad aliquid. ſed neceſſariū. nō ſunt igit̄ oīum eadē elemēta.

ℂ Remouet q̄ōnem tacitam qꝛ ꝗs dicere pōt ꝙ duo ſunt oīum predicamentoꝝ elementa: vtpote ens ⁊ vnū. ⁊ hec eſt opinio Platonis: mō hec verificant̄ de. 10. generibus. q̄re nihil prohibet elementuꝫ eſſe idē compoſito. ℂ Cōtra hec obycit Ariſt. ⁊ vtit̄ iſto ſyllo. vꝫ. vnū ⁊ ens inſunt vnicuiqꝫ 10. ꝑdicamētoꝝ: ſed nullū ꝑdicamentū ineſt alicui. 10. ꝑdi Cō.20ᵐ.

camentoꝝ.ꝗ nulliũ.10.predicamẽtoꝝ eſt vnũ vel ens.ꝑmo ponit obiectionez.ꝛ inqt. Nec vtriqz intellectualiũ elemẽtorũ eſt vt vnum ꝛ ens. vocat aũt hec intellectualia elñta more Platonis: deinde accepit maiorem.ꝛ inquit. Inſunt eni hec vnicuiqz compoſitoꝝ hoc eſt vnicuiqz.10.ꝑntoꝝ: appellat enim ꝑdicamenta compoſita: ꝛ hoc ſi habeãt elñta. Subdicit minorem ꝛ dat ꝯnez.ð. Igitur nec ſuba nec ad aliquid nihil erit eoꝝ.ſ.nec ens nec vnũ: ꝛ per ꝯñs ẽt ſm Platonez elemẽtũ differt a miſto. deinde ꝯcludit ꝯnẽ ꝑncipalẽ.ð.non ſunt igiꝰ oium eadem elñta. ꝛ hec eſt ꝯclo ex his argumentis concluſa. Debes ſcire ꝙ in textu latino reperiꝰ ſmo ſic. Sed neceſſariũ eſt ꝑnª propinqua eẽ diuerſa. non igiꝰ ſunt oium eadem elñta. Ego autez non inueni in ſermone greco iſtud nec video quõ poſſit iſtud ſtare: ꝛ ꝓpterea lege ſic. Nihil igitur erit eorum nec ſuba nec ad aliquid. hec eſt ꝯcluſio ſylli predicti: ꝛ intendit/ergo nec ſubſtantia nec ad aliqd eſt ens vel vnum. ſed neceſſariũ.q.d.ꝙ eſt falſum: qa neciũ eſt ſubſtãtiam vel quoduis ꝑdicamentorum eſſe ens vel vnũ. ꝛ ꝓpterea dicit. Sz neceſſariũ eſt quodlibet ꝑdicamentorũ eſſe ens ꝛ vnũ/non igiꝰ ſunt eadez omniũ elemẽta. ꝛ ego laboraui in iſta litera ꝛ non inueni latinos laboraſſe ad verba ſed ſolum ſunt contenti in ſenſu litere.

Cõ. 21m ℭ Cum declarauit.] Primo ponit cõtinuationẽ hoc mõ.vz. ꝙ Ariſt. declarauit elemẽta eadem ſenſibilia non poſſe eẽ oium.10.ꝑntoꝝ. nunc declarat ꝙ nec eadem elemẽta itelligibilia qualia eſſent vnũz ꝛ ens hec eſt intentio ꝛ ordo.[Et Alexander.] Alexander exponit rõnẽ Ariſt. verba eni Ar. ſunt hec enim duo exiſtunt in omni cõpoſito. ꝛ hec in tranſlatione arabica. Ex his verbis vult Alexãder Ariſto. hãc tale enthymema. vnum: ꝛ ens ſunt in omni compoſito. ergo nõ ſunt elñta compoſitoꝝ. deducit ꝗ Alexander ꝯñtiaz dupliciter. primus modus ſupponit duo. ꝑmũ ens ꝛ vnũ demõſtrant ſimplicia ſicut compoſita hoc eſt ens ꝛ vnũ verificatur de compoſito ſicut de ſimplici: nã hec eſt vera/cõpoſitũ eſt ens ꝛ ſimplex eſt ens. 2m in oi cõpoſito ſunt duo.ſ. ſimplex ꝛ compoſitũ: ꝛ cũz neutrũ ſit dignius eſſe elemẽtũz alterius: ſequiꝰ ꝙ nullum erit elñtum idem omnium.[Aut ſic.] ℭ Scdo deduciꝰ ꝯñtia ſic qa tunc compoſitũz ꝛ ſimplex eſſent idem: qꝛ vnũ diciꝰ de ſimplici. ergo vnũ eſt ſimplex. ꝛ vnum diciꝰ de cõpoſito.ꝗ vnũ eſt cõpoſitũ. ergo vnũ erit ſimplex ꝛ compoſitũz. he ſunt due deductiones Alexãdri. [Et Alexander dicit.] Sequiꝰ alia ps textus. vz. nihil igiꝰ erit eoꝝ nec ſuba nec ad aliquid ſed neceſſariũ. Circa hãc literam vult Alexander ꝙ debeat copulari ad textum cõmenti precedentis.[Dicit qꝛ hoc.] Reddit cãm quare dz copulari ad illum textũz ꝛ nõ ad poſterem: qa vterqz loquiꝰ de elementis abſolute ꝛ nõ de elemẽtis intellectualibꝰ.[Dicit ꝛ intendit.] Nunc exponit vim rationis. q.d. ſi ens ꝛ vnũ ſint elementa: tunc nullum ꝑdicamentoꝝ erit ens neqz vnũ. ꝯñtia tenet qa nullum elemẽtatũ eſt elementũ. mõ hoc eſt falſum: qa neceſſarium eſt vt vnũ ꝛ ens dicanꝰ de quolibz: ꝛ ſic illa particula nullum refert ꝑdicamentoꝝ: hec eſt vna expoſitio.[Dicit ꝛ poſſibile.] ℭ 2º exponit literaz aliter ꝛ vult ꝙ illa particula nullũz eoꝝ referat nullum eorũ.ſ. nec ens nec vnum. q.d. nec ens nec vnũz erit ſubſtantia vel ꝛc. Et hoc eſt verum: qꝛ ad hoc vt hec duo ſint elementa.10. predicamẽtoꝝ nõ debẽt eſſe in aliq̃ decẽ generꝝ: ſed potius ꝙ vnumqðqz.10. ꝑntoꝝ ſit ens ꝛ vnum. formaꝰ ergo ratio ſic. Si ens ꝛ vnũ erũt elemẽta nullũ eoꝝ erit ſuba vel aliqð alioꝝ ꝑdicamẽtoꝝ: hoc eſt falſuz: qa nihil eſt extrinſecuz a.10. ꝑntis. omne enim qð eſt dz eſſe in aliquo ꝑdicamẽtorum. a ꝑmo ergo ad vltimũ vnum ꝛ ens nõ ſunt.ꝗ nullũ ꝑdicamẽtorum eſt ens: qꝛ qðlibet ꝑdicamẽtorum eſt vnũz ꝛ ens.ꝗ ſi hec non ſunt: nec aliqð ꝑdicamẽtoꝝ erit. vel ſic/ſi ens ꝛ vnum erũt elemẽta oium cum non poſſint eſſe intrinſeca: ꝗ extrinſeca: extrinſeca ergo erũt non entia. ſed.10.ꝑdicamenta ſunt miſta entia. ergo miſta entia erunt ex non entibus: ſed hoc eſt impoſſibile qꝛ neceſſarium eſt vt miſtũz ens ſit ex entibus.[Et abbreuiatio.] ℭ Abbreuiat ratiões ambas in hoc caplo. prima eſt ſi vnum ꝛ ens eſſent elementa: tunc compoſitum ꝛ ſimplex eſſent idez: ꝯñſequentia fuit expoſita. Scdo vnum ꝛ ens ſunt entia in anima ꝛ nõ extra animam: qꝛ ſunt vlia.ꝗ nõ ſunt elñta entium realiũ. Tertio ſi ens ꝛ vnũ eſſent elñta oiuz: tũc ꝑdicamẽta eẽnt nõ entia vt fuit deductũ ꝓxime harum triũ rõnũz. ſcða eſt addita ab Auerroi ad bene eſſe. tu vides quo mõ in iſto cõmento eſt confuſio. ꝛ propterea ſequere expoſitionem noſtram: quia cum illa textus eſt per ſe perſpicuus.

A Ut vt dicimus: eſt qdem vt eſt: eſt aũt vt nõ. puta forſan ſenſibiliũ corpoꝝ: vt quod ſpecies: calidũ. ꝛ alio modo: frigidum priuatio. Materia ꝟo in potentia hec primum ſm ſe. Subſtãtia ꝟo: ꝛ hec: ꝛ que ex his: quorum ſunt pricipia hec. aut ſiquid ex calido ꝛ frigido ſit vnum vt caro ꝛ os. Alterum enim neceſſe eſt ab illis eẽ qð factum eſt. horum quidem igitur eadez elementa ꝛ principia: aliorũz ꝟo alia. oium autez ſta quidem dicere: non eſt: ſed ꝓportionaliter: quemadmodum ſiquis dicat ꝙ principia ſunt tria: ſpecies: ꝛ priuatio: ꝛ materia. Sed horũz vnũquodqz alterũz circa genus vnũquodqz: vt in colore album/nigrũ/ſuperficies/lumẽ/tenebra/aer. ex his autem dies ꝛ nox. Tex.

ℭ Duo ꝓpoſuit. vz. ꝙ omniũz ſint eadẽ principia ꝓportionaliter: ꝛ ꝙ oium ſint eadez ꝑncipia vl'r: nunc ergo declarat primũ.ſ.ꝙ oium ſint eadẽ ꝑnª ꝓportionalr: ꝛ ꝑmiꝰ declarat hoc in elñtis ꝛ principijs intrinſecis que ſunt mã forma ꝛ priuatio: ꝛ vult ꝙ quodã mõ ſit veꝝ eadem eſſe ꝑnª oiuz ꝛ quodã mõ nõ eſt verũz: ꝛ hec eſt ſolo ꝑme ptis qõnis.d. aut vt dicimus eſt qdẽ vt eſt.q̃ſi dicat. vno mõ eſt veꝝ: eſt autez vt nõ.ſ. alio mõ nõ eſt veꝝ. ꝛ pticula illa[aut] q̃ greco ſcribitur he non eſt ſolo: ꝛ declarat primo quõ non eadẽ: ꝛ dicit vtpote ſenſibilium forſan corpoꝝ vt quidẽ ſpẽs ꝛ forma calidum ſubaudi ſe hz. Et alio mõ frigidũ: ꝑuatio. materia ꝟo: ꝙ potẽtia hec ꝑmũ ſm ſe. hec ergo tria.ſ. calidũ/frigidũz/ꝛ mã/ſunt ꝑncipia oium ſenſibiliũ corpoꝝ eadez: vt ſunt quatuor elementa ꝛ miſta ex eis. Sed quia dixit ꝛ voluit intelligere hec tria principia eſſe ſubſtantiaꝝ: ꝛ per cõſequens eſſe ſubas: ꝛ qa dixit forſan eſſe ꝑncipia ipſemet ſe declarat cur dixit forſan. ꝛ inquit. Sz ꝛ hec ꝛ que ex his q̃rum ſunt principia hec ſunt ſubſtãtie: aut ſiqd ex calido et frigido ſit vnum vt caro ꝛ os. q.d. voco hec eſſe principia ſubſtantie vel ſi non ſubſtantie ſaltem eius qð ſit vnum ex his vt ſunt caro ꝛ os. ꝛ propterea dixit forſan. Debes ſcire ꝙ reuera calidum ꝛ frigidum ſunt accidentia ꝛ qualitates ꝛ non ſubſtantie: ꝛ ꝓpterea dicit ꝙ vel ſunt ꝑncipia ſubſtãtie vel ſaltem eius qð ex eis ſit quicqd ſit illud. addit. alterum enim neceſſe eſt qð factũ eſt eſſe ab illis. ꝛ propterea dixit. vnum: vel melius qa qs dicere põt ꝙ ꝑncipia ꝛ res ſpa nõ ſunt in eodem genere. dicit. Sed ꝛ hec ꝛ que ex his: quorũz ſunt principia hec ſunt ſubſtantia. aut pro ꝛ ſiquid ꝛ calido ꝛ frigido ſit vnum vt caro ꝛ os: ſubaudi iterum eſt ſubſtantia. reddit cauſam cur debet eſſe vnum ꝛ dicit. naz alterum neceſſe eſt ab illis eſſe qð factũ eſt. ꝯcludit nunc quomodo non eadem. ꝛ inquit. horum quidem igiꝰ eadem elemẽta ꝛ ꝑncipia

principia.alioꝝ ꝟo:alia ergo oium nõ eadẽ.⁊ ſic pʒ 2ᵃ pars ſolonis.Subſcribit poſt quõ oium eadẽ.⁊ inq̃t.oiuʒ autem ita quidẽ dicere nõ eſt.ſ.mõ ꝓdicto.Sed ꝓportionabilr.ġ eſſe eadem pñ ołuʒ ſpẽ:nõ eſt:eſſe aũt eadẽ ꝓportione eſt. Declarat q̃uo eadẽ ꝓportione ⁊ dicit.quẽadmodũ ſi ꝗs di-cat ꝙ pncipia ſunt tria:ſpẽs/⁊ priuatio/⁊ mã.hec ġ eſt idẽti-tas ꝓportionis:ꝙ ſicut in ſuba ſunt tria pncipia ſic ⁊ in quo libet genere:non tñ identitas ſpecifica.qᷓ declarat dicens: ſed hoꝝ vnumq̃dq̃ʒ alterũ eſt ⁊ diuerſuʒ circa vnũq̃dq̃ʒ ge nus:vt in genere q̃litatis.vʒ.in colore album/nigrũ/ſuperfi cies:nam albũ forma:nigruʒ priuatio:ſuperficies mã. Aliõ exẽplum ſubſcribit.ſ.lumen:tenebra:aer.ex his autẽ ſiunt dies ⁊ nox.nam lumen eſt vt forma:tenebra vt priuatio:aer vt materia.Ecce ergo q̃uo eadẽ eſſe pncipia oium ſm ſpe-ciem falſum eſt.ſed eadẽ ſm ꝓportionẽ ⁊ ſimilitudinem ni hil ꝓhibet.⁊ ſic vtraq̃ʒ pars ſolutionis patet.

Cõ.22m. ¶ Cum induxit.] Cõmentum iſtud eſt fere perſpicuũ.tñ q2 ſunt aliqua ꝟba vtilia ⁊ aliqua obſcura:ipſum exponã quã-tum ad aliqua eius ꝟba.Solo ġ q̃onis vt ponit Auerro.in hac prima parte eſt ꝙ ſimplr non ſunt oium eadem elmta. nec ſimplr oium ſunt diuerſa elementa:ſʒ medio modo.vʒ. eadem proportione ⁊ analogia:⁊ huius cauſa eſt vt Auer.i-nuere videtur.Quoniã ſuba antecedit alia predicamenta ⁊ eſt cauſa alioꝝ.ġ ſube ⁊ alijs ꝓdicamentis nihil eſt cõe vni-uocũ:⁊ per ꝯñs nec pncipijs ſube ⁊ pncipijs alioꝝ aliquid eſt cõe vniuocum:⁊ hanc ſniaʒ applicat verbis.[Et Alexã-der.] ¶ Dubitaret quis q̃uo Ariſtoteles ponat priuationẽ eſſe ſubam.Cui rñdet Alexander ꝙ hoc dicit pro tanto: q2 non ſumit priuationem pro carentia forme ſimplr ſed pro forma imperfecta q̃uo dicimus frigidũ eſſe priuationẽ.dicit 2º ꝙ frigidum ⁊ calidũ ⁊ hꝰ qualitates ſunt ſubſtãtie ⁊ ac-cidentia ſunt qᷓ ſube elmtoꝝ ſimplicium:accidentia ꝟo mi-ſtoꝝ:⁊ hec eſt opinio Alexandri cõtra quã Auerroes argu-it 5º phyſice auſcultationis cõmẽto.10.⁊ nunc tranſeat.[Et q̃uo iſta ſint.] Ex verbis Ariſtotelis colligit pmo ꝙ oia pn cipia ſube ſunt ſuba. Ita ꝙ hoc nomen ſuba dicit de princi-pijs ⁊ de cõpoſitis ex his.qᷓ nõ eſt intelligendũ eodẽ mõ: ſed q̃ſi equiuoce.2º dicit ꝙ omne compoſitum eſt aliud a ſuis cõponentibus:⁊ Auerroes dat cãm q2 hʒ aliaʒ formã: ſed in hoc eſt dubium q2 alibi dixit ꝯ̃riũ.tu ꝟo intellige ſic ꝙ compoſitũ eſt aliud q2 ſuperaddit ordinẽ:ptes ꝟo abſo-lute non dicunt ordinẽ:⁊ ſic per formas intelligit ordinem. [Et intendebat.] Colligit nunc ꝙ in ſubſtantijs nõ ſunt ea-dem pñ ſimplr nec diuerſa ſimplr nõ eadẽ qᷓ:qꝛ miſto-rum pncipia ꝓxima ſunt materia ⁊ forma cõpoſite.ſimpli cium ꝟo mã ⁊ forma ſunt ſimplices.eadem ꝟo ꝓportiõe. Qꝛ principia remota ſunt eadẽ oium ſubaꝝ ⁊ ſimplicium ⁊ compoſitoꝝ.[Et q2 etiã.] ¶ Declarat mõ q̃uo alioꝝ ꝓ-dicamẽtoꝝ pñ ſint ⁊ an eadẽ vel diuerſa ⁊ ſermo perſpi-cuus.[Et intelligendum.] ¶ Remouet.q.verum aliq̃ mo-do poſſunt eſſe eadem principia oiuʒ. Rñdet ꝙ principia remota pñt eſſe eadem oium:ſʒ ordine quodã p̃ ⁊ ꝑ ſe ſube. alioꝝ ꝟo ꝑ accñs ⁊ ſcdo.mã enim ⁊ forma ⁊ priuatio ſubales ſunt principia ꝓxima ſube.⁊ ꝯñter oiuʒ alioꝝ ꝓdicamẽto-rum.Qꝛ q̃cq̃d eſt cauſa cauſe eſt cauſa cauſatorum.

Quoniaʒ aũt nõ ſolum que inſunt cau ſe:ſed coꝝ que extra.vtputa mouens palam q2 alteꝝ principiũ ⁊ elemẽtuʒ. cauſe ꝟo ambo.⁊ in hec diuidit̃ pri-cipiũ. Qð ꝟo vt mouẽs aut ſiſtens:principiũ eſt q̃ðdam ⁊ cauſa. Quare elementa quidem ſm analogiam:tria:cauſe autẽ ⁊ principia:qua tuor. Sed aliud in alio ⁊ prima cã:vt mouẽs aliud aliq̃. Sanitas/infirmitas/corpus/mouẽs/ medicatiua. Species inordinatio talis. Late-res/mouens/edificatoria vtiq̃ʒ in ea diuiditur principium.

¶ Nunc ſecũdo oſtẽdit ꝙ cauſe extrinſece ⁊ intrinſece ſunt alie alioꝝ:⁊ non oium decẽ ꝓdicamẽtoꝝ eadem.⁊ p̃ docet dñiam inter elmtũ ⁊ pñm ⁊ cãm.2º oſtendit quot ſunt elemẽ ta ⁊ quot pñ.vi ġ p̃ ꝙ elmtum differt a pñ ⁊ cauſa.nã ele-mentum dr ſolũ de cauſis intrinſecis.cã ꝟo ⁊ pñm ⁊ de intrin ſecis ⁊ de extrinſecis.pñm ꝟo ⁊ cã idẽ ⁊ conuertibilia. inq̃t. Qꝛ autẽ nõ ſolũ que inſunt ſunt cauſe:ſʒ illa de numero co-rum que extra vt mouens:palã q2 ⁊ alteꝝ pñm ⁊ elmtũ:naʒ elmtum de intrinſecis ⁊ pñm cõe eſt vtriſq̃ʒ.cauſe ꝟo ambe ſed mõ diuerſo.q2 elemẽtum eſt cã vt ſpẽs illius.pñm eſt cã: vt conuertibile illi:⁊ propterea adijcit ⁊ in hec diuidit̃ pn-cipiũ:dicimus enim pñm duplex.ſ.intrinſecũ ⁊ extrinſecum quẽadmoduʒ ⁊ cãm duplicem:⁊ hoc declarat.ð.que ꝟo vt mouens aut ſiſtens:pñm eſt quoddã ⁊ cauſa. Ecce q̃uo pñm ⁊ cã conuertunt̃:ſed elementũ videt̃ ſpẽs vtriuſq̃ʒ.premiſ-ſa hac differẽtia oſtẽdit quot ſunt elmta ⁊ quot ſunt cauſe.⁊ inquit.quare elemẽta q̃dẽ tria ſunt ⁊ eadẽ oium ſm ꝓpor-tionẽ.cauſe aũt ⁊ pncipia ſunt quatuor addendo.ſ.mouens enumerauit priuationẽ inter elmta ſaltẽ ꝑ accidẽs. ¶ His duobus pmiſſis oſtẽdit nũc cõiter q̃uo cauſe] etſi quatuor ſint.] non tñ ſunt oibus eedẽ ⁊ hoc oſtendit per exempla.ð. ſed aliud.ſ.pñm in alio eſt.⁊ pma cauſa alia in alio:vt mouẽs aliud alij ineſt.ꝟbi grã.In medicatiuis ſanitas: infirmitas/ corpus/mouens/medicatiua.nam ſanitas vt forma: īfirmi-tas vt priuatio:corpꝰ vt materia.⁊ ars medicine vt mouẽs. In edificatiuis vt ſpecies eſt inordĩatio talis. Lateres mo-uens eſt edificatoria.⁊ in ea vtiq̃ʒ diuiditur principium: q2 idem eſt principium cauſe.cauſe ergo etſi ſint quatuor: nõ tamen eedem omnium:ſed cur pretermiſit finem:eſt dubi-tatio.Expoſitor fingit quia finis non habet rationem pnci-pij:quia mouet vt eſt intentio.ſed hoc ſtare nõ poteſt quia ſaltem erit cauſa:ergo ⁊ ſi non ſit principiũ:erit cauſa.Me-lius ergo eſt:q2 finis nõ ponit in numero cuʒ forma:⁊ ideo computat finem in computatione forme.

¶ Cum locutus.] Cõmentum perſpicuum eſt : ſed aduerte circa principium ꝙ Auerroes videtur ponere īter hec tria-lem differentiaʒ ꝙ elemẽtũ dr de intrinſecis tñ.pncipiũ dicitur de extrinſecis tñ.cã de vtriſq̃ʒ.⁊ hoc dʒītelligi ſm rõnem ꝓpriaʒ:q2 vt dicit cõmento pmo pmi phyſicoꝝ.qñ accipiuntur cõiter cõfundunt̃ ꝑ eodẽ.2º ꝓbat hoc ꝑ verba Ariſtotelis pmo phyſice auſcultationis in ꝓhemio.⁊ tu vi-de verba eius hic ⁊ ibi.3º ponit differẽtiaʒ inter agẽs ⁊ mo-uens.nam vult ꝙ mouens ſit in plus:q2 agens ſoluʒ eſt qᷓ agit paſſiones ⁊ paſſibiles qualitates:⁊ ꝑ abiectionẽ cõtra-rij:⁊ ſicut refertur ad patiens.mouens ꝟo eſt cõe ad omnẽ modum ꝓducendi.⁊ hoc idẽ dicit.3.phyſicoꝝ cõmento.3. [Dicit ꝙ aũt.] ¶ Debes ſcire ſecũdo circa hec ꝙ ex litera non habetur hec dñia:ſed videtur diuerſa:propterea ex vna litera accipitur dñia predicta.ex alia accipit̃ ꝙ elementum ⁊ principiũ differunt.q2 elemẽtũ de intrinſecis:pncipiuʒ de extrinſecis dicitur:ſed cauſa ⁊ pncipiũ ꝯuertunt̃.⁊ ꝓpterea adducit diuerſas tranſlationes ⁊ tu in his conſidera.[Me-dicina enim alia.] Remouet dubiuʒ qꝛ ſanitas in aĩa.vʒ. medicatiua ars eſt vniuoca ſanitati reali.ergo faciet opera tionem ſanitatis realis. ¶ Reſpondet ꝙ lʒ ſint ſimiles dif-ferunt tamen.Quoniam ſanitas in rebꝫ eẽ reale. In mente ꝟo habet eſſe intentionale.⁊ ꝓpterea non facit operatiões ſanitas que eſt in aĩa:nec eq̃les ⁊ ſanitas realis:q2 tunc medi cus diceretur ſanus formalr a ſanitate mẽtali qᷓ eſt falſuʒ. ab illa enim dicitur artifex.reliquũ cõmenti ꝑſpicuum eſt. Cõ.23m

Quoniam aũt mouens. In phyſicis q̃dem: homo. In his autẽ que a mente: Species aut contrariũ: modo quodaʒ tres vtiqʒ erunt cauſe. ſic autem quatuor. nam ſanitas aliqualr̃ ars medicinalis: ⁊ dom⁹ ſpẽs: edificatoria: ⁊ hõ hoiem generat. Adhuc preter hec: vt primum oium: mouens omnia.

¶ Docet reducere q̃tuor cauſas ⁊ q̃tuor p̃n° in tria. dixit enĩ eſſe q̃tuor p̃n°: vt mã / forma / p̃uatio / ⁊ agens: nũc ait illas reduci in tres cauſas: qr̃ mã ⁊ forma ⁊ agens quaſi in idẽ veniunt: ⁊ ꝓpterea computent̃ pro vna. g̃ erunt tres cauſe ſeu tria p̃n°. hoc ergo ꝯducit ꝑ moduʒ ſylli hypothetici: ⁊ dicit. Qr̃ autẽ mouẽs in phyſicis q̃deʒ hõ eſt: in his autẽ que a mente. i. quoꝝ p̃n̄ eſt mens: vt ſunt res artificiales: mouẽs eſt ſpecies: ⁊ hoc in operatione recta: aut ꝯtrarium ſpẽi: ⁊ h̃ in operatione obliqua. Concludit mõ quodã tres vtiqʒ erunt cauſe: ſic aũt hoc eſt mõ alio q̃tuor. ⁊ h̃ declarat. d. naʒ ſanitas aliquo mõ ars medicinalis eſt. ⁊ ſpẽs domus aliq̃ modo ars edificatoria: ⁊ hõ hoiem g̃nat. ⁊ ꝓpterea hõ g̃nans ⁊ hõ genitus idẽ ſpecie ſunt. Adhuc aũt ⁊ p̃ter hec eſt vt mouẽs oĩa oium p̃ncipiũ qð fere eſt oibus idem. ergo cauſe vt differunt ſunt quatuor vt reducuntur: ſunt tres.

Co.24. ¶ Cum declarauit.] Auerroes in p̃ma parte oſtẽdit quo mõ cauſe erant tres ⁊ q̃uo quatuor: ⁊ vult ꝙ ſint tres reductiue ⁊ q̃tuor ſeorſum accepte. 2° oſtẽdit q̃uo forma que eſt agẽs eſt idem quodã mõ forme ꝓducte: ⁊ vult ꝙ hoc ꝓ tanto eſt qr̃ forma agens eſt ſilis forme ꝓducte: ⁊ ſimile poteſt dici ideʒ: ⁊ hoc oſtendit per exempla in phyſicis ⁊ in artificialibus vt fecimus in lr̃a. [Et qa diſpõ.] ¶ Remouet̃ ꝑ hec verba qð ait. ſ. Ari. adijcit id verbũ. [Adhuc p̃ter hec ⁊c̃.] ¶ Et p̃ma reſpõſio Auerrois eſt ꝙ illud dictuʒ eſt vt oſtẽdatur ꝙ omnia ſunt quodã mõ primũ mouẽs: qr̃ primum mouens eſt ſicut mouens propinquum: ⁊ hoc quãtũ ad modũ agendi. ⁊ p̃mũ mouẽs mouet ad oĩa. ergo videt̃ quodaʒ modo oĩa pro quãto ꝯtinet oĩa. [Alexander.] Alexander dicit hoc verbuʒ eſſe additum ꝓꝑ duo: ⁊ vt oſtendat eſſe aliud mouens a p̃dictis cõe oĩbus illis: ⁊ vt oſtendat agẽs: ⁊ rẽ factam eſſe quodã mõ idẽ ſoluʒ in ꝓximo agente: qa in remoto non. ⁊ huius due ſunt rõnes. p̃ma qa nullũ agẽs remotuʒ eſt ſimile facto. mõ p̃n̄ mouens eſt agens remotuʒ. 2ª rõ: qr̃ mouens ad perfectionem rei nõ videt̃ ſile effectui: ⁊ p̃mus motor non videtur agere niſi ad ꝑfectioneʒ rei. g̃ ⁊c̃. Debes ſcire ꝙ primus motor agit ad perfectionẽ rei facte ⁊ nõ ad perfectionẽ ei⁹. ⁊ ꝓpterea nõ videt̃ debere aſſimilari reb⁹ quas ꝓducit. [Et veritas eſt.] ¶ Rñdet ꝙ p̃mũ p̃n̄ reb⁹ non cõuenit in pticulari ⁊ ſm modũ quo eſt p̃n̄ ꝓprium ⁊ particulare: ſed bene conuenit aliquo mõ vli. vbi debes ſcire vt dicetur cõmẽto. 51. ꝙ deus eſt quodã mõ oĩa eminenter ⁊ potentialiter q̃uo ignis eſt oĩa calida: ⁊ ſic conuenit in rõne entis ⁊ q̃uo ſit illud: cõmento. 51. dicetur. [Et Themiſtius.] ¶ Nunc ponit expõneʒ Themiſtij. qui vult ꝙ ideo Ariſtoteles fecit mentionem de primo motore vt oſtendat ꝙ eſt aliud ab iſtis proximis motoribus: ⁊ qð eſt intẽtuʒ ⁊ queſitum noſtruʒ in iſto libro. ⁊ hãc expõnẽ laudat. ⁊ ait ẽe ſibi videri. [Et Alexander.] Quia Ar. dixit in litera agens conuenire rebus factis: ⁊ ꝑ ꝯñs ꝙ factũ fit a cõueniẽti: gloſſat Alexander hãc ꝓpõnẽ ⁊ vult eã eſſe veram trib⁹ ſeruatis. vʒ. in agentibus cauſis ꝓpinqs ⁊ nõ remotis per ſe ⁊ nõ a caſu: ⁊ dicit̃ non a caſu: ꝓpter aĩalia orta ex putri mãque apud ipſum: qa fiunt a caſu: ⁊ nõ cõueniunt cũ factorib⁹ ⁊ agẽtibus. [Et in ſermone.] ¶ Sed ꝯtra / quia corrigens agit dolorem: ⁊ tamẽ nõ aſſimilat̃ dolori. Adhuc ſerra agit aſciſſionem: ⁊ tñ non aſſimilat̃ aſciſſioni. Reſpondet ibi [talis ⁊c̃.] ꝙ hec ſunt inſtrumenta non agentia ⁊ ꝓpterea additum eſt in agentibus mõ agentia ſunt ſpẽs ſerrantis ⁊ percutientis ⁊ illis ſpẽbus aſſimilantur hec. [Dicit igitur.] Colligit gloſſam ꝓpoſitionis. vʒ. ꝙ hec ꝓpoſitio intelligitur in agẽte nõ in inſtrumento ⁊ in propinquo non in remoto ⁊ in agẽte eſſentialiter non accidentaliter. dixit in agentib: ꝓpter effect⁹ ſerre ⁊ corrigere ⁊ talium. dixit propinquo: ꝓpter p̃mũ p̃ncipium qð agit cuncta: ⁊ tamen non aſſimilatur cunctis. dixit eſſentialiter: ꝓpter genita a caſu: vt animalia ex putrefactione orta. ⁊ hec eſt intentio Alexandri in iſto loco. Ex his ſoluuntur multe ⁊ prolixe queſtiones circa ꝓpõnem illam. quarum ſubmeminit ipſe cõmento. 13. ⁊. 18. ⁊ alibi.

Quoniam aũt ſunt hec quidem ſeparabilia. Illa autem inſeꝑabilia: ille ſube. ⁊ ꝓpter hoc omnium cauſe hec: qa ſine ſubſtantijs non ſunt paſſiones ⁊ mot⁹. Deinde hec erunt anima forſan ⁊ corpus: aut intellectus: ⁊ appetitus: ⁊ corpus.

¶ Preaccepit q̃uo ſunt oium p̃n° ꝓportione ⁊ ſimilitudine. Nunc oſtendit ꝙ ſunt eadeʒ ſimplr̃: ſed ordie quodã. p̃mo oſtẽdit ꝙ ſube ſunt cauſe accidẽtiũ. 2° q̃uo p̃n° ſube ſunt et principia accidẽtiũ. pro p̃mo vtit̃ rõne hoc mõ entium hec ſunt ſeparabilia hec inſeꝑabilia: ⁊ ſube ſunt ſeꝑabiles accidentia inſeparabilia. g̃ ſube ſunt cauſe accñtium. dicit. Qr̃ aũt ſunt hec q̃dẽ ſeꝑabilia: illa aũt inſeꝑabilia. hec eſt p̃ª ps antecedentis ille ſubſtãtie. ſ. ſunt ſeꝑabiles: ⁊ ſubaudi accñtia ſunt ſeparabilia. hec eſt 2ª pars. nunc dat ꝯñs. ⁊ inq̃t. ⁊ ꝓpter hoc oium cauſe ſunt hec. ſ. ſube: cuius cãm repetit. ⁊ inquit. qa ſine ſubſtãtijs nõ ſunt paſſiões ⁊ motus. ¶ Debes ſcire p̃mo ꝙ de rõne cauſe in actu ſunt duo. ſ. prioritas ⁊ ſeparabilitas. cauſa enĩ in actu: ⁊ eſt prior ⁊ eſt ſeꝑabilis. prior q̃dem: in eo ꝙ cauſa. Seꝑabilis aũt: in eo ꝙ effectiua: ⁊ econuerſo de rõne effectus: eſt enĩ poſterior ⁊ iſeparabilis. hinc patuit rõ Ariſtotelis. qa enim ſube ſunt ſeꝑabiles: ⁊ accidẽtia inſeparabilia. ¶ Amplius ſube priores: ⁊ accidentia poſteriora: hinc fit ꝙ ſube ſunt cauſe accñtiũ oium: ⁊ ſic enthymema preaccepit in antecedẽte duas ptes. 2° debes ſcire ꝙ omnia accidentia vel ſunt ad modũ habit⁹ vel ad modum motus: ⁊ qa habitus ⁊ paſſio idẽ ſunt: ꝓpterea dixit: qa ſine ſubſtãtijs nõ ſunt paſſiões ⁊ motus: volẽs per hec oĩa accidentia numerare. [Deinde hec erunt.] 2° loco ꝯcludit ꝙ remote cauſe ſunt oium eedẽ. nã mã ⁊ forma ſunt cauſe oium ſubſtantiaꝝ cõpoſitaꝝ: ⁊ ſube cõpoſite ſunt cãe oium accidentium. g̃ mã ⁊ forma ſunt cauſe oiuʒ accñtiũ. inq̃t. Deinde hec aĩa forſan ⁊ corpus ſunt cauſe oium accidẽtiuʒ celeſtium. Debes ſcire ꝙ via reſolutionis p̃me cauſe accñtium ſunt ſube. 2° cauſe accñtiuʒ ſunt p̃ncipia ſubarum. ⁊ econuerſo via compoſitionis. ⁊ ꝓpterea dixit deinde. tradit enĩʒ ordinem reſolutiuũ: ⁊ nõ cõpoſitiuũ. Sʒ ambiges de qb⁹ principijs loquitur Ariſtoteles in h̃ ꝟbo. Videt̃ expoſitio expoſitoris hic diuerſa a noſtra. Ipſe enim vult ꝙ Ariſt. in primo verbo loquat̃ de p̃ncipijs intrinſecis: ita ꝙ qa principia intrinſeca ſunt cauſe ſubaꝝ: ꝓpterea ſint cauſe accidẽtium: que nõ pñt eſſe abſqʒ ſubſtãtijs. In verbo ꝟo p̃ſti vult ꝙ Ariſtoteles oſtendat ordinẽ in ſubſtantijs: ⁊ ꝙ in ſubſtãtijs ſint p̃n°. prima oium ſubarũ vt ſunt aĩa ⁊ corpus celeſtia: et qa anima dr̃ fere equoce. dixit vel intellectus ⁊ appetitus ⁊ corpus. corpus enĩ celeſte habʒ de potẽtijs aĩe hec duo. vʒ. intellectum ⁊ voluntatem. Vult g̃ ꝙ hec duo ſint principia oium ſubſtantiarum effectiua. vʒ. intellectus corpus: ⁊ ſic cõſequenter dici pñt p̃ncipia etiã accñtiũ. Habes g̃ de mente eius duo: quorum p̃muʒ eſt eadẽ eſſe p̃ncipia accidẽtiuʒ intrinſeca: ⁊ hoc in verbo p̃mo. 2° ꝙ ſunt quedã p̃me p̃ncipia

ſubarum

5 expoſi-tionem. ſubſtantiarum ⁊ ↄſequenter accidentium que ſunt partes celeſtis corporis. ſed pace ſua textus non cõſonat expoſitioni tali. nos enim videmus apte in textu ordinem. nam primo ↄcludit ſubſtantias eſſe pncipia oium accidentium prioritate ⁊ ſepabilitate: deinde ſubdit quõ principia ſubſtantie ſunt pncipia accidentium: qꝛ quicqd eſt cã cauſe eſt cã cauſati. ℂ Amplius/ꝙ nõ loquatur de principijs exſpicuum: lꝫ eni intellectus ptineat ad pn^m actiuũ: corpus ⁊ mã nullo mõ ptinet ad principium actiuũ. Melius ergo videt̃ mihi ꝙ loquat̃ de pncipijs intrinſecis: ⁊ qꝛ accidentia ſunt duobus modis: quedam mãlia vt ea que inſunt corporibus generabilibus: ⁊ quedaꝫ imaterialia vt quecũqꝫ inſunt corporibus celeſtibus. ⁊ ꝓpterea dixit. deinde hec aia forſan ⁊ corpus ob accñtia pmo aduertens: ſubſcribit. aut intellectus ⁊ appetitus ⁊ corpus ad accidentia celeſtia alludens. Sed dices contra: qꝛ aia ⁊ corpus non ſunt vlia principia omniũ accñtium mãlium: qꝛ nõ ſunt pncipia accidentium elemẽtoꝝ. põt dici ꝙ ſic: qꝛ corpus eſt miſtum qͦdam cõtinens elementa: ⁊ per ↄñs continet mãm ⁊ formã: que ſũt vniuerſalia pncipia omnium. Hec videt̃ mihi expoſitio preſentis loci. ſed res quõ ſe habet: dicetur in cõmento.

Cõ.25m. ℂ Cum declarauit.] Proponit intentionem ⁊ tria innuit. primo ordinem qꝛ declarauit quõ eadem ſunt oium principia ꝓportione. Nunc ꝙ ſubſtantia ſit cã oium. 2° intentionem ⁊ cã intentionis. Intentio qdẽ: qꝛ declarabit ꝙ pricipia ſubſtantie ſunt pncipia reliquoꝝ: cã intẽtionis vo: qꝛ mã ſube eſt cã cuiuſlibet mãe accñtis. ⁊ ↄrietas in genere ſube vtpote forma ⁊ priuatio ſunt cauſe ↄrietatis in oibus reliquis. 3° excuſat Ariſt. nam hec declarauit in 7°. Sed nunc quaſi rememoratiue ſubmeminit. ⁊ ꝓpterea non ſuperfluus.[Et intendit.] Propoſita continuatione nunc pſequit̃. ⁊ primo accepit diſtinctionẽ: ⁊ vult ꝙ reꝝ quedam ſunt ſeparabiles: quedam inſepabiles. Separabiles ſunt ſube: inſeparabiles: ſunt accñtia. dicunt̃ qdem ſube ſeparabiles: qꝛ poſſunt eẽ abſqꝫ accñtibus ⁊ ſunt priores definitione: eo qꝛ ponuntur in definitione accñtium ⁊ nõ ecõuerſo. Accñtia vo inſeparabilia ſunt: qꝛ nullum accñs exiſtit abſqꝫ ſuba. Qꝛ ſũt paſſiones ⁊ motus ſubarum vt diximus in textu. hec eſt diſtinctio. Ex hac diſtinctione ſumit̃ ꝙ ſube ſunt cauſe accidentium ⁊ non econuerſo. Quia vt declaraui in textu ſube ſunt priores ⁊ ſeparabiles. accñtia ſunt poſteriora ⁊ inſeparabilia: ⁊ ſic ſube ſunt cãe ⁊ accñtia effectus. nec expreſſit in quo genere cauſe de quo alibi.[Et ſciendum.] ℂ Remouet. q. dictum eſt enim ſubam eſſe ſepabilem. mõ hoc non vꝫ verum: qꝛ ſuba miſta vel mãlis non poteſt eẽ abſqꝫ accidentibus. nam accñtia ſũt diſpõnes qbus ↄſeruat̃ forma in materia. ergo non põt eſſe abſqꝫ accñtibus. Rñdet verbũ Ariſtotelis eſſe veꝝ ſaltẽ de ſuba intelligibili. nam ſuba ſenſibilis non poteſt eſſe abſqꝫ accñtibus. ℂ Sed dubitat̃/qꝛ ſi ſuba mãlis non poteſt eſſe abſqꝫ accñtibus. ergo ex verbis Ariſtotelis nõ ↄcludet̃ ſubam mãlem eſſe cãm accñtium: ⁊ magis ꝙ̃ econuerſo accñtia eſſe cãm ſube mãlis. Amplius tũc verbum Ariſtotelis nõ eſſet verum niſi de ſuba itelligibili. Modo ſuba intelligibilis nõ eſt cã mãlis accidentiuꝫ. põt dici ꝙ aliqua ꝓpõ eſt vera in vli que eſt falſa in particulari apud Auerroem: vel vera per ſe que eſt falſa per accidens. ⁊ hoc ponit Auerroes. 6. auſcultationis phyſice. cõmento 15°. ⁊ 7° phyſice auſcultationis. cõmẽto 2°. Tunc dicendum ꝙ hec eſt vera: omnis ſuba eſt ſepabilis ab accidẽte per ſe: qꝛ ois ſuba eſt ſepabilis in eo ꝙ ſuba. Qꝛ aliqua ſubſtantia eſt ſeparabilis vt intelligibilis. non tñ ois ſubſtãtia de facto eſt ſepabilis qꝛ nõ ſuba miſta. ex his ſolue argumenta m.[Et poſt hoc.] ℂ Conuenit Auerroes cum expoſitore quãtum ad hoc. ſ. ꝙ Ariſtoteles hic declarat ordineꝫ in ſubſtantijs. vult enim ꝙ Ariſtoteles pmo declarauit ſubſtantiam eſſe pncipium oium. 2° ꝙ etiam in ſubſtantijs declarat pmam: ⁊ ſic vult ꝙ pn^m in ſubſtantijs ſit aia ⁊ corpus: aut intellectus ⁊ voluntas ⁊ corpus. Hec enim ſunt pncipia oium ſubſtantiaꝝ.[Et innuit corpora.] ℂ Remouet q̃ſtionem. poſſet eni qs dicere ꝙ intelligit per aiam ⁊ corp^s: ideo declarat vba Ariſtotelis verificari in corpore celeſti tãtũ: ergo per aiam intelligit formã celeſtis corporis: ⁊ per corp^s intelligit mãm eiuſdem. hec enim duo ſunt prima pncipia oium ſubſtantiaꝝ. 2° dicit ⁊ ꝓbat corpora celeſtia eſſe aiata: ⁊ vtitur tali ſyllo. quecũqꝫ ſunt pncipia aiatoꝝ ⁊ inaiatorum per ſe ſunt aiata: ſꝫ corpora celeſtia ſunt pncipia aiatoꝝ ⁊ inaiatoꝝ: ergo aiata. ⁊ per ↄñs coꝝ pncipia ſunt aia ⁊ corpus. ⁊ dr̃ forte qꝛ declarabit̃ poſt demonſtratione. Hec eſt expoſitio Auerrois: ⁊ cum eo ↄuenit expoſitor: ⁊ nos contra diximus huic perfecte.[Alexander autem.] ℂ Alexander exponit aliter: ⁊ vult ꝙ Ariſtoteles pmo accepit ſubaꝫ eſſe oium cãm: ex qua voluit hẽe principia ſube eſſe principia oium alioꝝ: ⁊ ꝓpterea declarans que ſint illa principia dixit: vt aia ⁊ corpus. ⁊ hec in aialibus generabilibus. vel intellectus ⁊ corpus. ⁊ hec in corporibus celeſtibus. ⁊ hec eſt expoſitio noſtra.[Et ideo.] Dicet qs/cur non dixit materiã ⁊ nãm: 2° cur dixit forte: vtriqꝫ reſpondet. ⁊ pmo ad pmũ: qꝛ. ſ. materia ⁊ natura ſunt inſepabilia: ⁊ ipſe preaccepit ſubſtantiam eſſe ſeparabilẽ. 2° rñdet ꝙ ideo dixit forte ꝓpter aiam que apud aliquos eſt abſtracta: apud aliquos non: ꝙ̃ per hec innuit corpora celeſtia: ⁊ per intellectum ⁊ voluntatem innuit pmum motoreꝫ. vꝫ. deum. qbus dicit Auerroes: ⁊ vtrunqꝫ iſtoꝝ eſt alteri propinquũ: qꝛ iſte due expõnes non multum differunt: qꝛ vtraqꝫ accipit principia ſubſtãtiarum. Reliquum cõmenti perſpicuum.

Amplius autem alio mõ ꝓportionalr̃ principia eadem: vt actus ⁊ potẽtia: ſꝫ ⁊ hec alia alijs ⁊ aliter. In qbuſdã qdeꝫ eni idem: qñqꝫ quidẽ eſt actu: qñqꝫ vo potẽtia vt viuũ aut caro: aut hõ. cadunt aũt ⁊ hec in dictas cãs. actus qdem enim ſpẽs ſi ſit ſepabilis: ⁊ qͦ ex ambobus. priuatio vo vt tenebre aut laborans. potentia autẽ mã. hoc enim eſt qͦ põt fieri ambo. Aliter autem actu ⁊ poteſtate differũt ea quoꝝ nõ eſt eadẽ materia. quorum nõ eſt eadem ſpẽs: ſꝫ altera. Quẽadmodũ hoĩs cauſa ſunt elementa ignis ⁊ terra vt materia ⁊ ſpẽs ꝓpria: ⁊ ſiquid aliud extra: vt pater. ⁊ preter hec ſol ⁊ obliquus circulus: neqꝫ materia entia: neqꝫ ſpẽs: neqꝫ priuatio: neqꝫ forme ſed mouentia.

ℂ Expoſitor videt̃ doctiſſime exponere hunc textum qꝛ eſt nimis breuis: ⁊ in aliqbus ꝓpter breuitatem mancus. ꝓpterea dicemus ꝙ Ariſtoteles declarat nunc. Secũdo mõ quõ pn^a ſunt oium eadem ꝓportione: ⁊ ideo pacciþit rem ⁊ inquit. Amplius aũt alio mõ ꝓportionalr̃ pncipia eadẽ ſũt oium vt actus ⁊ potentia. ergo ſi ↄſiderent̃ principia inquãtum actus ⁊ potentia vt ſic ſunt omnium eadem. Sed qꝛ in idẽtitate ꝓportionis reqrit̃ differentia: declarat ꝙ potentia ⁊ actus in diuerſis differunt ⁊ quãtum ad rem ⁊ q̃tum ad modum: ⁊ hoc ꝓponit. o. Sed ⁊ hec ſunt alia alijs. ⁊ hoc q̃tum ad rẽ: ⁊ alr̃: ⁊ hoc q̃tum ad modũ rei. Seruat autem talem ordinẽ: qꝛ pmo declarat quõ ſunt alia alijs q̃tum ad modum. 2° q̃tũ ad rẽm. debes ergo ſcire ꝙ dĩia in modo ſtat cum identitate in ſubiecto: mõ vnam et res in ſubiecto differt in modo ꝓ q̃to: qñqꝫ eſt in actu quãdoqꝫ in potẽtia.

⁊ hoc dicit in gbuſdam gdem enim idem qnq; quidem eſt actu, qnq; vero potentia: cuius exẽplum adijcit vt vinū aut caro aut homo: qđlibet enim hoꝝ qnq; eſt in actu: qnq; potentia. Ecce igit̃ quō erit vna res: ſed modus diuerſus. [Cadunt autem.] ℭ Remouet qõnem. poſſet enim qs dicere vtrum actus ⁊ potentia computentur inter principia predicta an nõ: q2 ſi nõ: tunc nõ erunt pñcipia quatuor. vz. materia: forma: priuatio: ⁊ mouens. R̃ndet ⁊ docet quō hec duo reducunt̃ ad illa pñcipia predicta. ⁊ pmo ꝓponit hoc ⁊ inquit. Cadunt aũt ⁊ hec in dictas cãs. nam actus qdez eſt ſpecies: ſi ſit ſeparabilis vt dixit plato. ⁊ ſi eſt qđ ex embobus q.d. q actus ſiue ſit ſeparabilis ſiue nõ: ſemꝑ cadit in ſpẽm ⁊ eſt forma. ⁊ q2 aliqs actus eſt dicens imꝑfectionem: ſubſcribit. priuatio vero ſũt actus hi vt tenebre ⁊ egrotans. aliqs ergo actus cadit in ſpẽm: vt ille qui dicit ꝑfectionez: ⁊ aliqs in priuationem: vt ille qui dicit diminutionez. potentia vero eſt materia. ergo potentia cadit in mãm. nam hoc. ſ. potentia eſt qđ põt fieri ambo queadmodū ⁊ ipſa mã: ⁊ ſic ꝯſpicua eſt ſolo queſtionis. [Aliter aũt.] Redit ad rem ⁊ declarat quō hec duo differunt in diuerſis q̃tum ad rem. ⁊ vult q actus ⁊ potentia in diuerſis ſint alterius rõnis, verbi gratia. actus ⁊ potentia ex qbus exiſtentia hominis conſiſtit: ſunt alterius rõnis ab actu ⁊ potentia ex quibus exiſtit alia exiſtentia: vtpote corporis celeſtis. ergo actus alterius eſt alterius rõnis. ſimiliter ⁊ potentia. ⁊ hoc inquit. Aliter autem actus ⁊ potentia differunt ea quoꝝ nõ eſt mã eadem: ⁊ quorum nõ eſt ſpẽs eadem ſed diuerſa: cuiuſmodi ſunt homo ⁊ corpus celeſte. ⁊ hoc declarat. d. queadmodum hois cauſe ſunt elementa cuiuſmodi ſunt ignis ⁊ terra vt mã: ⁊ propria ſpẽs vt aĩa. ⁊ ſiqđ aliud extra ſit vt pr̃: ⁊ hoc vt agens ꝓximum: ⁊ preter hec ſol ⁊ obliquus circulus qui ſignifer dr̃ grece zodiacus. ⁊ hec tanq̃ꝫ agentia remota. addit q hec videlicet pater: ſol: ⁊ zodiacus neq; ſunt mã neq; ſpecies: neq; priuatio: neq; forme: ſed ſunt mouentia. hec ergo ſunt principia hominis ⁊ per ꝯñs actus ⁊ potentia eius. in alijs vero q̃liter ſint: non explicauit ꝓpter breuitatem. Sed dubitat̃ q2 videtur q actus ſit eiuſdem rationis in omnibus ⁊ potẽtia ſimiliter: q2 vt dicit Auerroes ſunt rões vniuerſales omnium predicamentoꝝ. Dicendum q actus ⁊ potentia pñt cõſiderari in rõne phyſica ⁊ in rõne metaphyſica. Si cõſiderantur in ratione metaphyſica: ſunt eiuſdem rõnis in oĩbus: q2 ratio metaphyſica abſtrahit ab omni mãa. Sed ſi conſiderantur in rõne phyſica: ſic in alijs atq; alijs ſunt diuerſi. ⁊ hoc vt probat ratio Ariſtotelis.

Cõ. 26. ℭ Eum declarauit.] Cõmentum preſens. 26. eſt perſpicuũ quibuſdam neq; dicit aliquid extra literam.

Adhuc aũt videre opz: q hec qdem eſt vlr dicere: hec aũt non. oĩum igitur prima principia: qđ actu primuz ſpecie. ⁊ aliud qđ potentia: illa qdez igit̃ vlia nõ ſunt: principium enĩ ſingularium: ſingulare. homo qdem enĩ hoĩs vlr. Sed non eſt nullius. Verũ pelleus achillis: tui vero pr̃. ⁊ hoc. b. huius ba. oĩno aũt. b. ſimplr̃. ba. deinde ſi iaz que ſubaꝝ alia vtiq; alioꝝ cauſe ⁊ elementa: ſicut dictum eſt: coꝝ que nõ in eodem genere coloꝝ: ⁊ ſonoꝝ: ⁊ ſubaꝝ: ⁊ q̃titatis. p̃terq̃ꝫ ꝓportionaliter: ⁊ coꝝ que ſunt in eadez ſpecie diuerſa: non ſpecie: ſed q2 ſingularium aliud: ⁊ tua mã ⁊ ſpecies ⁊ mouẽs ⁊ ſpecies ⁊ mea. vniuerſali autem ratione: eadem.

ℭ Certe textus iſte eſt multũ latens: ⁊ ꝓpterea vr̃ q Ariſto. velit aliquo mõ verificare opinionẽ cõem ſuo tpe vigentẽ. Erat. n. famoſum ſuo tpe eſſe vlia ſeparata ⁊ eſſe cãs oĩum. modo vr̃ ſtultum ꝯdicere antique opinioni niſi aliquo mõ verificet̃: ⁊ ꝓpterea intendit declarare quō ꝯcedi põt vlia eſſe pñcipia reꝝ: ⁊ per hoc habebit̃ quō eadem ſũt pñcipia oĩum vlĩter: qđ erat ſm pñcipale ꝓpoſitum. Debes aũt ſcire q vle duplr̃ eſt. vno mõ per eſſentiam: ⁊ ſic illud erit vle qđ per eſſentiam erit abſtractum a mã ⁊ ꝯditionibus mãe. ⁊ hoc mõ põt dici intelligentie vlia: eo q2 per eſſentiã excludunt mãm ⁊ conditiones mãe. 2° modo ꝑticipatione quō vle mãle ⁊ vle aĩal ⁊ vle corpus dicunt̃ vlia. q2 per eoꝝ eſſentias ſunt in mã. ſed inq̃tum ꝯcipiunt̃: ſunt abſtracta a mã ⁊ ꝯditionib9 materie. de his dixit Auerroes q ſũt actu indiuidua. potẽtia vero vlia. Juxta hanc diſtinctionẽ Ariſtoteles vr̃ ꝯcedere duas ſubcõtrarias. pma eſt vlia ſunt rerũ pñcipia. 2a eſt vlia nõ ſunt reꝝ pñ a. pma ꝓpõ verificat̃ de vlibus ꝑticipatiue. nam hõ vlis eſt pñm hois vniuerſalis: ⁊ hic homo huius hois. 2a verificat̃ de ideis. declaratũ eſt. n. q nulla eſt idea que ſit cã ſingularium: q2 ad hec ſatis ſunt ſingularia. hoc ergo ꝓponit ⁊ dicit. Adhuc autẽ videre opz q hec qdem ſunt vlĩter dicere. hec eſt vna pars ſubcontrarietatis: hec aũt nõ hec fuit altera. deinde declarat primam ſubcontrariam ⁊ inq̃t. omnium igit̃ prima pñcipia ſunt hec duo. vz. qđ actu ſpecie primũ. i. eſt pmus actus acceptus cõmuniter ſm ſpẽm ⁊ aliud qđ potentia. Actus ergo ⁊ potentia ſunt prima pñcipia vlia oĩum. ⁊ ſic hoc modo vniuerſalitatis vniuerſalia ſunt pña rerum. Deinde declarat ſecũdã ſubcontrariam. d. illa qdem igit̃ que vlia vtpote idee non ſunt: cuius cãm ſubſcribit dicens. nam pñcipium ſingularis eſt ſingulare: hõ qdem enim hois vlĩter: ſed nõ eſt illius. ſ. pñcipium: ſed alicuius aliquo mõ inuenti in ſingularibus. eſt ergo ſuꝑflua idea pro tanto q2 homo hois eſt pñm ⁊ hui9 hominis hic homo. ⁊ hec per exempla oſtendit. d. veruz pelleus eſt pater achillis: tui vero pater. ⁊ hoc. b. demr̃atum eſt pñcipiũ huius. ba. compoſiti demonſtrati. oĩno aũt. b. i. vniuerſale. b. Simplr̃. i. vniuerſalr̃ eſt principium vniuerſalis huius qđ eſt. ba. ergo per hec perſpicuum eſt qualiter ſuperflue ſint idee. [Deinde ſi iam.] ℭ Remouet vnam dubitationem: q2 dictum eſt pñcipia ſubſtãtie eẽ eadem oĩum reliquoꝝ. quereret qs verũ dici pñt eadem oĩuz vniuerſalr̃. Reſpondet. d. deinde ſi iam que ſubſtantiaꝝ ſubaudi principia ſint oĩum eadem: erunt vtiq; alie alioꝝ cauſe ⁊ elementa ⁊ non ſimplr̃ ⁊ numero eadẽ qđ oſtendit. d. ſicut dictum eſt: eoꝝ que non ſunt in eodẽ genere pñcipia nõ eſt dicere ſimpliciter eadem: vtpote coloꝝ ⁊ ſonoꝝ ⁊ ſubſtantiaꝝ ⁊ quãtitatis. dico nõ ſunt eadem ſimplr̃ preterq̃ꝫ ꝓportionaliter. Quĩ ꝓportionalr̃ ſunt oĩum eadem. ⁊ eoꝝ que ſunt in eadẽ ſpecie non diuerſa ſpecie: ſed q2 ſinguloꝝ aliud ⁊ tua mã: ⁊ ſpecies: ⁊ mouens. aliud ſubaudi ⁊ ſpecies ⁊ mea mã ⁊ meũ mouens. q.d. q pñcipia nõ ſunt eadem eoꝝ que ſunt diuerſa genere: nec eadem eoꝝ que ſunt diuerſa numero. [Sed vniuerſali rõne eadem.] Ergo ſolutio eſt hec: q lz pñcipia ſubſtantiarum ſint eadem oĩum: tamen non ſunt eadẽ ſimpliciter: q2 diuerſoꝝ generum diuerſa ſunt pñcipia genere: ⁊ diuerſarũ ſpecierũ diuerſa pña ſpecie. quadam tñ rõne vniuerſali ſunt eadẽ: ex his ꝯſpicuuz pmo quō vniuerſalia ſint pña ⁊ quō non. 2° quō ꝯcedi põt. oĩum eſſe eadem pñcipia ⁊ quō non. Et ſic ꝯſpicuum eſt qđ erat ſecundum.

ℭ Dicto q pñcipia.] Introductio Auerrois differt a noſtra, Cõ. 27. nam Auerrois velle videt̃ q pñcipium rei eſt dupliciter. ſ. vniuerſale ⁊ ꝑticulare: ⁊ q Ariſtoteles comparet inter hec duo, ⁊ q verum pñcipiũ rei eſt ꝑticulare ⁊ non vniuerſale. 2° videt̃ Auerrois ꝓbare totum hoc q2 pñcipium debet eẽ prius principiato: ⁊ hec prioritas eſt ſm eſſe ⁊ non ſm rõ

nem.⁊ q̄ꝛ ꝓprie indiuiduū eſt prius alio ſm̄ rem:⁊ vl'e nō eſt prius alio niſi ſm̄ rōnem:ideo vera cāſitas reperit̄ i ſingulari. 3° dicit ꝙ re vera vl'e non eſt cā rei vl'is:q̄ꝛ vniuerſale nec gn̄atur nec gn̄at:ſed dī ꝙ hō hoiez gn̄at vl'r.hō ergo vl'is nō gn̄at hoiem vl'em:ſed hō hoiem gn̄at vl'r. ⁋ Sed dices que dr̄ia eſt iter hec: Dicēdum ꝙ aliud eſt res gn̄ata: aliud eſt modus gn̄andi.nam res generata ſemꝑ eſt ſingularis:eo q̄ꝛ gnōnes ⁊ oꝑationes ſunt ſemꝑ ſingularium : ſed modus gn̄andi pōt eē vl'is:⁊ ſic lȝ hō gn̄ans ſit ſingularis: q̄ꝛ tn̄ generat hoiez ꝑꝑ nām cōem vtriſqȝ:ideo hec generatio eſt vl'is ſm̄ modū:lȝ ſm̄ rem ſemꝑ ſit ꝑticularis.ꝑꝑ qḋ tria ꝯſiderant̄ in gnōne.ſ.rō generādi:ꝯditio generantis: ⁊ ſpm̄ generās.generās.n.ſingulare eſt:rō generādi vl'e. ꝯditio generātis eſt deſignatio.⁊ tu ꝑſiſte ſuper hoc q̄ꝛ eſt pulchrum.[Et q̄ꝛ reſiduū.] Hic Auerrois dicit p̄ ꝙ Alexander nō pl's de textu expoſuit. ⁊ hꝰ forte q̄ꝛ hēbat reliquū textus manifeſtū. Dicit 2° ꝙ quēadmodū cāa ſūt diuerſa genere ſic ⁊ cauſe:vtpote colorꝫ ſonorꝫ ⁊ quātorꝫ ⁊ ſubarum p̄nª ⁊ cāe ſunt diuerſa.Dicit 3° ꝙ ex his Ari.voluit habere ꝙ quedam ſunt cāe nuō dr̄ntes.ſpecie ḃo ꝯueniētes,vt Socrates ⁊ Plato.vl' ſpecie dr̄ntes, gn̄e ḃo ꝯueniētes,vt hō ⁊ equus: vel genere dr̄ntes ſed ꝯueniētes ꝓportione.⁊ hoc pacto eatiam diuerſorꝫ p̄ntorꝫ p̄nª ſunt diuerſa genera ꝓportione eadem.[Et poſt hoc.] Hic ēt dicit tria.dicit enī p̄ ꝙ ēt in eodē genere ſube ſunt cāa diuerſa nuō ſpecie ⁊ genere:⁊ ſil'r p̄nª in ſubꝗs ſunt diuerſa nuō ſpecie ⁊ genere.Et dicit 2° ꝙ per formā vl'em itelligit genus:⁊ ꝑ formā ꝑticularē itelligit ſpeciē.q̄ſi ḡ velit cāa in genere ſube q̄dā eē eiuſdē forme vl'is: quedā eiuſdē forme ꝑticularis. Dicit 3° ꝙ ex oīb⁹ his vult hēre ꝙ lȝ p̄nª ſubarꝫ dr̄ant genere:nō ꝑꝑ hoc dicunt̄ eadē ꝓportione ſm̄ vicinitatē. Reliquū cōmēti ꝑſpicuū ē.⁊ certe fere totū cōmentū eſt inutile ad ſmonem Ariſt.

Querere ḃo q̄ pricipia ⁊ elēnta ſubarꝫ ⁊ ad aliq̄d ⁊ q̄litatū: vtrꝫ eadē aut diuerſa:palam q̄ꝛ multipl'r dictorꝫ ſunt vniuſcuiuſqȝ.diuerſorꝫ ḃo nō eadez: ſed altera:ꝑterq̄ ſic ⁊ oīuz. Sic aūt eadē : aut eo ꝙ ꝓportionantur:q̄ꝛ mā:ſpēs:priuatio:mouens: ⁊ ſic ſubarꝫ cāe vt cauſe oīuz:q̄ꝛ deſtruūtur deſtructis. Amplius ꝙ primū endelechia: ſic altera pria quecūqȝ ꝯtraria:que nec vt gn̄a dicunt̄:nec vt multipl'r dicunt̄: ⁊ adhuc māe. que q̄dem igit̄ principia ſenſibilium. ⁊ quot ⁊ q̄uo eadem: ⁊ q̄uo altera dictum eſt.

⁋ Epilogat quecūqȝ dicta ſunt : ⁊ p̄ per modū q̄ōnis ⁊ ſolonis ⁊ ingt.Querere ḃo que p̄nª ⁊ elēnta ſubarum ⁊ eorꝫ que ſunt ad aliq̄d ⁊ q̄litatū:querere dico vtrū eadē vel diuerſa. R̄ndet palā q̄ꝛ p̄nª ſunt vniuſcuiuſqȝ multipl'r dictorꝫ ⁊ nō eodē mō oīum.hec eſt ſolo.hāc ſolonē declarat ⁊ recapitulat ꝙ trib⁹modis dicī pn̄t eadē oīum. p̄ ꝓportiōe:q̄m ſicut in ſuba ſunt tria:mā:forma: ⁊ ꝑuatio.ſic ⁊ in quolibet p̄nto vident̄ eē tria ita ſe hn̄tia. 2° reductiue:q̄m p̄nª ſube ſunt eadē oīum:eo q̄ꝛ ſine ſuba nullū eſt aliorꝫ. 3° q̄ꝛ actus ⁊ potentia ſūt p̄nª vl'ia oīum:eo q̄ꝛ q̄dlibet p̄ntorꝫ diuiditur per actum ⁊ potentiā.Ad hoc ḡ dicit diuerſorꝫ ḃo : non eadem ſed altera ꝑterq̄ ſic ⁊ oīum:exponit ſe.d.q̄uo ſic ⁊ oīum ⁊ ſequit.ſic aūt eadem aut eo ꝙ ꝓportionant̄:q̄ꝛ mā:ſpecies:ꝑuatio:mouens ſunt ꝓportione quedā in oīb⁹ p̄ntis.ponit 2ᵐ modum.d. ⁊ ſic ſubarꝫ cāe vt cāe.oīum:q̄ꝛ oīa deſtruant̄ deſtructis ſubſtantꝗs.addit 3ᵐ modū.d. Amplius ꝙ p̄ᵐ actus ⁊ ſubaudi potentia.ḡ eadē ſunt p̄nª oīum tribus modis:vel q̄ꝛ ꝓportione:vel reductiue:vel vl'r.[Sic altera.] Soluit.q. dictū eſt enī q̄uo p̄nª eadez oīum ſunt. ⁋ Queret ḡ qs vtrꝫ pn̄t dici eadem ꝯ̄tria oīum.ꝟ.ḡ.forma ⁊ priuatio dicant̄ eadem oīum. ⁋ R̄ndet ſic.quecūqȝ ꝯ̄tria prima dicenda ſunt altera.⁊ exponit q̄uo.d.que nec vt gn̄a dicūt̄:quaſi dicat ꝙ nec genere dicenda ſunt eadē:nec vt multipl'r dicunt̄.i.nec ſunt dicēda equoce.⁊ adhuc materie eē debēt:q̄ꝛ nec oīuz eadē genere nec oīum equoce.Sunt ergo tria p̄nª oīum ꝓportione eadem ⁊ analogia.reſumit ergo totū dicens.que q̄dem igit̄ p̄ncipia ſenſibilium:⁊ quot:⁊ q̄uo eadē:⁊ q̄uo altera dictū eſt.Eſt ergo ſolutio q̄ōnis ex toto ꝑſpicua.Et completus eſt ſermo de principꝗs ſenſibilium entium.

⁋ Cum queſiuit.] Hoc cōmētum eſt ꝑſpicuū:⁊ nihil cōtinet extra textum:⁊ expō eius eſt poſita in nr̄a expōne. ⁋ Sed circa finē huius.q.emergit difficultas.vī enī ex ḃbis pħi ſumi ꝙ accn̄s nō ſit forma ſimplex:cuius oppoſitū dixit i p̄° ⁊ ꝯ̄tria deducit̄:q̄ꝛ vnūqḋqȝ componit̄ ex ſuis p̄ncipꝗs.ſed cuiuſlibet accn̄tis ſunt ꝓpria p̄nª vt Ariſt.dicit.ergo q̄dlibet accn̄s eſt cōpoſitū.Amplius,in quolibet p̄dicamēto ſunt hꝰ duo:actus ⁊ potentia:ḡ ſaltez oē accn̄s componit̄ ex aliquo actuali ⁊ potentiali:⁊ per ꝯn̄s nullū accn̄s erit ſimplex.Debes ſcire ꝙ accn̄s pōt capi dupl'r.vno mō in abſtracto ⁊ ſic nō eſt in genere quēadmodū nec humanitas eſt in genere. declaratum eſt enī in topicis ꝙ album eſt in genere non autem albedo.Alio modo pōt capi in ꝯcreto ⁊ ſic eſt in genere.Tunc debes ſcire 2° ꝙ oē qḋ eſt in genere eſt cōpoſitum ex genere ⁊ dr̄ia,⁊ per ꝯn̄s ex actu ⁊ potentia vel mā ⁊ forma.Sed hec eſt dr̄ia iter ſubas ⁊ accn̄tia q̄ꝛ ſube cōponuntur ex ꝓprꝗs p̄ncipꝗs ſui generis.accn̄tia ḃo q̄ꝛ ſunt diminuta componunt̄ ex genere ſeu p̄nº potētiali ſui gn̄is ⁊ p̄nº actuali alterius gn̄is.p̄nᵐ q̄dez potētiale eſt accn̄s cōe vt albicoloratum.actuale ḃo eſt dr̄ia eius que ſumit̄ a ſubſtantia.ſuba.n.eſt ꝓpria dr̄ia accn̄tis. ⁋ Ad.q.ḡ dōm ꝙ in accidente pōt itelligi triplex compō.vna ex mā ⁊ forma:⁊ hec ſit totalr̄ ex p̄ncipꝗs alterius gn̄is:vel ſaltem ex mā alteri⁹ generis ⁊ forma eiuſdem.Alia eſt compō ex actu ⁊ potētia: ⁊ hec ſil'r eo q̄ꝛ actus eſt forma po⁹ mā.alia eſt compoſitio ex genere ⁊ dr̄ia: ⁊ hec eſt ex genere q̄dē ſui p̄dicamēti. dr̄ia ḃo alterius.Ex his ſoluit̄ ꝯ̄dictio.nam Ariſto. vult ꝙ accidens ſit forma ſimplex per excluſionez cōpoſitionis ſui generis.hic ḃo dicit ipſum eē cōpoſitum ſaltem concretiue acceptum ⁊ per principia alterius generis.

Quoniaȝ aūt erant tres ſube:due quidem que phyſice:vna ḃo que imobilis:de hac dicendum eſt. Quia neceſſe eſt eē ſempiternam aliquā ſubaȝ imobilem.nam ſube p̄me entiuz. Et ſi omnes corruptibiles:oīa corruptibilia:ſȝ impoſſibile motū aut fieri aut corrumpi. Semꝑ enī erat : nec tp̄s : nec enim poſſibile prius ⁊ poſterius eē cum nō ſit tp̄s. ⁊ motus ergo ſic eſt continuus vt tp̄s:aut enim idez aut motionis eſt aliqua paſſio:motus aūt non eſt ꝯtinuus niſi qui ſm̄ locum: ⁊ huiuſmodi qui circulo.

⁋ Nunc de tertia ſubſtantia dicere ꝓponit.Erant enim ſubſtantie tres:vtpote ſenſibilis corruptibilis vt aīalia ⁊ plante:ſenſibilis eterna vt corpus celeſte:de his dictum eſt mō. 3ª ḃo eſt inſenſibilis imobilis ſimpl'r ⁊ de hac dicendum. ꝓponit ergo intentionem ⁊ ingt.Q̄m aūt erant tres ſube: due quidem que nāles : vtpote que corruptibilis ⁊ eterna. vna ḃo que imobilis.de hac 3° dicēdum eſt.Et q̄ꝛ omni tractatui ſupponēda ſunt quedam vt principia: ꝓponit vnam quaſi p̄ncipium oīum eorꝫ que dicent̄ : ⁊ eſt ꝙ aliqua ſuba

eſt ſempiterna ꝛ imobilis. ꝛ B(ingt) qꝛ neceꝫ eſt eſſe ſempiternã aliquam ſubam. hec eſt pma ps.[imobilẽ.] hec eſt ſcũda ps ſuppõnis. pbat pmam ptem ſylli ad impoſſibile hoc mõ. Deſtructis pmis pncipiis reliqua oia principia deſtruunt. ſed ſempiterne ſube ſunt pncipia corruptibilium, ergo deſtructis ſubſtãtiis ſempiternis ꝛ primis reliqua oia deſtruunt. accepit minorem ꝛ inquit. nam ſube ſempiterne ſunt pme ꝛ pnª entium. Deinde addit ꝯclusionẽ ꝛ ingt. et ſi oẽs corruptibiles: oia corruptibilia. hec erat vis concluſionis. deinde deſtruit ꝯclusionem ꝛ vult hẽre oppoſitũ maioris: ꝛ hoc ingt. Sed impoſſe eſt motum aut fieri aut corrumpi: ſemp enim erat. Amplius nec tps põt. ſ. corrumpi. quare concluſio impoſſis eſt tum ppter motũ, tum ppter tps. probat ſcdm ꝛ ex ſcdo oñdit pmũ ꝛ ingt. nec eni poſſe eſt prius ꝛ poſterius eſſe qñ non ſit tẽpus ex hoc vult habere tẽpꝰ eſſe eternũ. Et hoc ꝯcludit ꝛ motũ eſſe eternũ ꝛ ingt. ꝛ motus ergo ſic eſt ꝯtinuus ꝛ ſempiternus vt tps. Cuius cauſam ſubſcribit. q. nam tps eſt aut idem motui: ꝛ hoc ſm quoſdã antiquos: aut tps eſt aliqua paſſio motus. ꝛ hec eſt põ Ariſ. Sed qꝛ gs obiicere põt de augumento aut de alteratione quoꝝ nullus eſt ꝯtinuus. addit. motus aũt nõ eſt ꝯtinuus. ſ. ſempiternus niſi qui ſm locũ. ꝛ qꝛ non quilibet talium. addit. ꝛ hõ eſt ſempiternus qui circulo. ſ. circularis. ex his vult hẽre impoſſibilitatẽ ꝯtinuationis: ꝛ per ꝯñs vult hẽre oppoſitum maioris. ſ. ꝙ ſint alique ſube ſempiterne. Et hec erat ſuppoſitio noſtra ſaltem quãtum ad primam partem.

Cõ. 29ᵐ ¶ Per hoc qđ.] Auerrois ꝓ dicit in epilogo Ariſt. qđ intelligat per pnª ſubaꝝ ſenſibilium: ꝛ vult ꝙ itelligat mãm formam: pùationẽ ꝛ mouens. ꝛ ꝙ ſunt tria vno mõ: ꝛ quattuor alio mõ vt diximus. 2º dicit ꝙ declaratũ eſt qñ ſunt eadẽ ꝛ qñ non. nam ſunt eadem ꝓportione ꝛ nõ ſunt eadẽ ſimpliciter.[Cõſiderandũ aũt.] Mouet Auerroes qõnẽ viꝫ qñ Ariſt. loqtur de ſenſibili ſuba intelligat eternam ꝛ corruptibilẽ vel corruptibilem tñ:[Alexander aũt.] ¶ Rñdet Alexander ꝙ de vtraqꝫ itelligit: ſenſibile enim eſt cõe eterno ꝛ corruptibili. nam plãte ꝛ aialia corruptibilia ſunt. ꝛ corpora celeſtia eterna: ꝛ vtreqꝫ ſenſibiles ſũt ſube.[In ſubſtãtia eni.] Probat qͣtuor rõnibus ꝙ antea locutus ſit de eterna ſenſibili. pͦ qꝛ locutus eſt de qͣtuor pncipiis: ꝛ illa reperiunt ſm ꝓportionem in eterna ſenſibili quẽadmodum ꝛ in corruptibili. 2º Ariſt. ponit diuiſionẽ in tres. ſ. ꝛ dicit duas eſſe nãles: ꝛ ħ dat intelligere de his dixiſſe. 3º qꝛ dicit dõm eſſe de eterna ꝛ imobili. ğ de aliis dixiſſe ſupponit aliꝛ eſſet diminutus. 4º qꝛ ſilr fecit in pͦ iſtius libri. dixit eniꝫ de duabus inſimul ꝛ poſtmodum de imobili tñ. Ex his qͣtuor vꝫ dicendum ꝙ Ariſt. loqtur de pnº ſube gñabili. talis aũt eſt eterna in ſenſibilis. dictũ enim eſt duplicẽ eſſe ſubaꝫ eternã ꝛ corruptibileꝫ. ꝛ ꝙ eterna eſt pnᵐ corruptibilis. Et hec eſt determinatio Auerrois.[Sed qꝛ ſermo.] ¶ Soluit. q. cur Ariſto. locutus ſit de vtraqꝫ ſuba. ſatis enim eſſet loqui de ſubſtãtia eterna qꝛ corruptibilis eſt propria phico. Rñdet qꝛ Ariſt. loqtur de ſuba ſimplr: ğ hꝫ loqui de mẽbris eius. ſunt aũt duo mẽbra eiꝰ. ſ. eterna ꝛ corruptibilis: ideo de ambabus loqtur.[Et ideo diuiſit.] Cõcludit vnũ corollarium. Ex his ğ pꝫ librum hũc merito eſſe diuiſuꝫ in duas ptes. ſ. in pmã vbi ptractat de pncipiis ſube gñabilis: que hꝫ aliqͣ conuenientiam cũ eterna. In 2º loquit de ſubſtantiis eternis ꝛ pncipiis eaꝝ.[Sed qꝛ.] ¶ Mouet dubiuꝫ. nam per idem debuit loq de pnº ſube gñabili: non tñ ſupponendo ſed determinãdo ꝛ demrãdo.[Sed tñ.] Rñdet ꝙ Ariſt. fecit ſicut fecerũt hoies ſcribẽtes: qui ſemp ꝓacipiunt aliqͣ pncipia tanqͣ ſuppõnes. Supponit ğ ex phyſicis eſſe aliqͣ ſubam ſempiternã. deinde declarat que ꝛ qualis hec per ꝓpoſitiones cões vtriqꝫ ſcie: reliquũ cõmẽti ꝑſpicuum eſt ꝑ ſe. ¶ Sed circa textum ꝛ cõmẽtum obiicit: qꝛ videt ꝙ rõ phi de tpe nulla ſit: qꝛ ſupponit ante tps eſſe prius. Diceret enim aduerſarius tps incipe per remotionẽ de pñti ħ mõ nunc nõ eſt tps ꝛ imediate poſt hoc erit. ꝛ ſic nõ ſeqtur ante tps fuiſſe tps. ¶ Sed certe hec ſolo friuola eſt. nam Ariſt. ſupponit duo. pͦ ꝙ tps nõ incipit eſſe per ſe: ſed ꝓpter aliqđ qđ per ſe incipit eſſe. Et huius rõ eſt: qꝛ tps eſt accñs: ꝛ nullum accñs per ſe icipit eẽ per ſe: ſed ꝓpter ſui ſubm. 2º ſupponit: nihil incipe eſſe niſi ꝓpter gñationẽ: hoc enim ſupponit ex ꝯſenſu oium qui de nã loqũt ꝛ per teſtimoniuꝫ omnium ſenſuum. Ex his facile deducit ſi tps incipit: tempus prefuiſſe. nã ſi tps incipit: aliqđ incipit: ad cuius inceptionẽ incipit tps: ꝛ hoc per pmũ acceptũ. ꝛ oẽ qđ incipit: incipit ꝑ generationem: ꝛ oẽm generationeꝫ preceſſit alteratio: ꝛ ois alteratio eſt in tpe. ğ ante gñationem fuit aliqđ prius ꝛ poſterius: ergo añ tps fuit tps. Et hec eſt deductio Ariſt. Si ỽo tu ſurgis ad creationẽ: Ari. nãlis phs: qui vtit mediis ſenſatis: vel eductis ex ſenſatis: negaret. imo nullus philoſophus hꝫ ponere illam: cũ ſit qđ ſupnãle. ꝛ de his diximꝰ in libro deſtructio deſtructionũ. Tñ theologus ğ vtit lumine ſupnãli ponet illam: ꝛ nos teſtimonio theologico debemus ei credere. ſecus eſt apud nãlem: qui ſolum vtitur teſtimonio ſenſus.

At ỽo ſi fuerit motiuum aut effectiuum: nõ opans aũt aliquid: non erit motus. Cõtingit enim potentiã hñs nõ agere. nihil ergo prodeſt: nec ſi faciamus ſubſtãtias ſempiternas quẽadmoduꝫ qui ſpẽs: ſi nõ aliqua potens inerit principium trãſmutare: nõ ergo neqꝫ ipa ſufficiẽs neqꝫ aliqua ſubſtantia ꝑter ſpẽs. nã ſi nõ egerit: nõ erit motus. Adhuc aũt neqꝫ ſi aget: ſubſtãtia autẽ ipſius potẽtia. nõ eni erit motus ſempiternus. Cõtingit enim potẽtia exñs: non eſſe. opꝫ igit principium eẽ tale cuius ſubſtãtia actus. Ampliꝰ igr tales opꝫ eẽ ſubſtãtias ſine mã. Sempiternas eni eẽ opꝫ: ſiqdem ꝛ aliqđ ſempiternum: actu igitur qͣuis dubitatio. videtur eniꝫ agẽs quidem oẽ poſſe: potẽs ỽo nõ oẽ agere: quare prius eſſe potentiaꝫ. At ỽo ſi hoc: nihil erit entium: ꝯtingit enim qdem poſſe eẽ: nõdũ ỽo eſſe. ꝛ etiã ſi vt dicũt theologi qui ex nocte generãt: aut vt phyſici erant ſimul res oẽs: dicunt idem impoſſe: qñ enim mouebant ſi nõ fuerat actu cã. nõ enim mã ipſa ſeipſam mouebit: ſed tectonica nec mẽſtrua: nec terra: ſed ſemina ꝛ genitura. ꝓpꝫ qđ faciũt qdẽ ſemp actuꝫ vt Leucippus ꝛ Plato. Semp eni dicũt eſſe motũ: ſꝫ quare ꝛ quẽ: nõ dicũt. nec ſi. nec cãm. Nihil enim vt ꝯtingit mouet. ſed opꝫ aliquid ſemp exiſtere. quẽadmodũ nunc nã qdem ſic. vi ỽo aut ab intellectu aut alio ſic: deinde qualis prior: differt enim imenſum quodcũqꝫ.

¶ Nũc pbat ſcdaꝫ ptẽ ſuppõnis. ſ. ꝙ talis ſuba ſempiterna ſit imobilis hoc eſt imãlis ꝛ ſimplex. ꝛ pͦ ſupponit vnum ꝙ ſ. ſit aliqua ſuba ſemp actu: hoc eſt aliqͣ ſuba cuiꝰ eſſentia ſit actus a quo ſemp opatio eueniat. vtit aũt ad hoc hypothetico ſyllo ſic: ſi agens motũ ſit motiuũ aut effectiuum potẽtia: nõ operans aũt aliqđ: nõ erit motus. ꝯñs eſt ipoſſibile:

ergo ꝛ añs. opꝫ ꝗ aliqđ eſſe agens motũ ꝑ eẽntiam ꝛ h̃ ĩgt. At vero ſi fuerit. ſ. oẽ mouens motiuũ aut effectiuũ, non operans aũt aliqđ: nõ erit motus. ꝓbat hãc hypothecicã. d. contingit eni potentiã hñs non agere. nã potentiã hñs eſt poſſe. poſſe vero eſt ↄtingẽs. Cõtingẽs aũt vt in ꝑi hermenias ꝛ prioribus dixit: eſt vel qđ eſt ꝛ põt nõ eſſe: vel qđ nõ eſt ꝛ põt eẽ. ꝗ potentiã hñs põt nõ agere ſi agit vel põt agere ſi nõ agit: ꝛ ſic ꝑſpicua eſt hypothetica. ꝙ ſi qs deſtruat ↄñs poteſt dare oppoſitum añtis ꝛ eſt ꝓpoſitũ. [Nihil ergo.] Ex dictis remouet poſitionẽ Platonis de ideis ꝛ Pythagoricoꝝ de mathematicis. nam iſti ponũt hec tanq̃ ꝓncipia gñõnis. mõ oſtendit hec nõ eſſe pñª motus: ꝛ ꝑ ↄñs ſupfluũt. ꝛ hoc dicit. nihil ergo ꝓdeſt nec ſi facimus ſubas ſempiternas: queadmodũ qui ſpẽs ponũt vt Platonici. dico nihil prodeſt niſi aliqđ ſit pñm potẽs trãſmutare. mõ ſupponit nullam eaꝝ eſſe pñm tale potens trãſmutare. ꝛ hoc nõ ꝓbat ſed relinquit notum ex hoc: qꝛ Plato poſuit ſpẽs vlia nõ. vle non eſt pñm actionis: qꝛ oẽ agens eſt ſingulare: ꝛ ꝓpterea ↄcludit ↄtra Platonem ꝛ ↄtra Pythagoram ſimul. d. nõ ergo neqꝫ ipa eſt ſufficiẽs neqꝫ alia ſuba ꝑter ſpẽs vt mathematica. nam ſi nulla eaꝝ egerit: nõ erit motus. modo ꝑꝫ nullam eaꝝ agere: qꝛ nulla eaꝝ eſt ſingulare: qđ eſſe poſſit pñm actionis. [Adhuc aũt.] Dedit duo ꝛ ꝙ ad ſempiternũ motuꝫ nõ ſufficit agens eſſe potens mouere ſed eſſe actu mouens. ꝛ ꝙ idẽ ꝛ mathematica nihil ꝓſunt ad motũ: mõ vult dare tria. ſ. ꝙ talis ſubſtantia agens ſm ſui eſſentiam ꝛ ſubam ſit actus. Debes vero ſcire ꝙ aliqđ dr̃ per eſſentiam actus qñ ei nihil potẽtie ꝛ ↄtingentie admiſcet. Id vero dr̃ ꝑticipatione actus qñ ſue eẽntie admiſcet potentia aliqua ↄtingens. ꝛ ꝓpterea oſtẽdit Ariſt. ſubam ſempiternam que mouet motu ſempiterno nihil habere potẽtie dicit. Adhuc aũt neqꝫ ſi aget. ſ. ſemꝑ. cuius tñ ſuba ſit potentia. ꝛ hoc ꝓbat dicens. nõ enim erit motus ſempiternus. hoc ꝓbat per diffinitionẽ poſſis ꝛ hoc ingt. ↄtingit. n. potentia exiſtens nõ eſſe. nã poſſe eſt vel qđ eſt ꝛ põt nõ eẽ vel qđ non eſt ꝛ põt eẽ. Ex his ↄcludit 3m ꝓpoſitoꝝ ꝛ ingt. Opꝫ igitur pñm eſſe tale cuius ſuba eſt actus. ꝛ ſic tria dedit nũc: ꝛ ꝙ ad ſempiternũ motum nõ ſufficiat agens eſſe potẽtia tale. ꝛ ꝙ idee ꝛ mathematica nõ ꝓſunt: ꝛ ꝙ agens motũ ſempiternuꝫ dꝫ eſſe per eſſentiã actus. [Amplius.] His declaratis declarat ſcdam ꝑtem ſuppõnis. ſ. ꝙ aliq̃ ſubſtantia ſit imãlis ſimplex ꝛ imobilis. ꝛ ꝓmo proponit ↄñem. d. Amplius igit tales. ſ. ſubas per eſſentiã actus: opꝫ eſſe ſine mã hoc ẽ ſimplices ꝛ imobiles: ꝛ hoc oñdit hypothetice ſic: ſi aliquid aliud vtpote motus ꝛ tꝑs ſit ſempiternũ: opꝫ eſſe ſubſtantias ſine mã ſempiternas. Uult hic añtis põnem ꝛ ↄſequẽtis ẽt ingt. ſempiternas eni eſſe opꝫ ſubaudi ſimplices ꝛ abſqꝫ mã. ſiqdem ꝛ aliqđ aliud ſempiternũ ꝛ ꝓpterea ↄcludit ꝓpoſitum. Igit actu ꝛ ſimplices ꝛ imãles. Expoſitor hic fingit rationes Ariſt. eſſe ex ſuppõne. ſ. ꝙ motus ſit eternus. ꝛ hanc ſuppõnem aliquo modo declarauit hic ex eternitate tꝑis. Uult ipſe breuiter ꝙ rõ Ariſt. nulla ſit vt viſum eſt ſupra. ꝛ ꝓpterea fingit ipſe ꝙ põt ꝓbari ↄcluſio eadem Ariſt. ex ꝓductione. nam ſi aliqđ producit opꝫ eſſe ꝓducens. ꝛ tunc querit an tale ſit factum vel eternuꝫ. ꝛ ſi eternum: erit ꝓpoſitum. ꝛ ſi factum: adhuc erit aliud ꝓducens: ꝛ cum non ſit ꝓceſſus in infinituꝫ ſtabit ad ꝓducens in productum: ꝛ ſimplex ꝛ imobile vt dicit Ariſto. ⁋ Sed pace tanti viri vr̃ mihi ꝙ ablata via motus eterni: nulla ſubſtantia põt ꝓbari eſſe ſempiterna ſimplex: qꝛ ſiue accipitur via expoſitoris ſiue cuiuſuis ſemꝑ preſupponit non eſſe ꝓcedẽdum in infinitum. ꝛ ſic ois rõ erit ex ſuppõne: modo aduerſarius ſuppoſitum tale negabit. dicet enim nihil ꝓhibere procedi in infinitum. Et quomodo põt improbari niſi ſupponendo motum eſſe eternum: Et ꝓpterea bene dicit Auerroes ꝙ omnes alie vie preter viam motus eterni ſunt dialectice: ꝛ nõ demonſtratiue: qꝛ oẽs ſunt ex ſuppoſitione ꝓbabili ꝛ nõ per ſe nota. ꝓpterea ſuppoſita eternitate motus ſequuntur qnqꝫ declarata. ſ. ꝙ aliqua eſt ſubſtantia eterna. Amplius ſequitur eſſe aliqđ mouens ſemꝑ actu. Adhuc ſequitur eẽ aliqđ mouens ſemꝑ cuius entia eſt actus. Ruſſuꝫ ſequitur tale mouens eſſe ſimplex ꝛ nullo mõ miſtum cum mã. Ultimo ſequitur ideas ꝛ mathematica non ꝓdeſſe ad motus ꝑpetuitatem. oĩa ergo hec qnqꝫ per ordinem ꝓbata ſunt ex vna ſola ſuppõne: ꝛ hoc exclamat Auerroes in mltis locis. ꝛ hec qnque ſũt in ꝓſenti loco declarata. [Quãuis dubitatio.] ⁋ Ad dicta mouet qõnem quã ꝛ in 9º tetigit. ſ. vtrũ actus ſit prior potentia: vel econuerſo potentia ſit prior actu. Eſt autẽ rõnabilis hec queſtio duplici de cauſa. ꝓmo qꝛ poſuit aliquaꝫ ſubſtantiam ſempiternã ſemꝑ mouentem ꝛ actũ. ꝛ ſic vr̃ ꝙ ꝓma ſubſtantia dꝫ eſſe actus: ꝛ ꝓpterea petit an actus ſit prior potentia: vel econuerſo potentia ſit prior actu. 2º qꝛ ex ſe eſt hec queſtio rõnabilis in hoc loco: qm̃ ex ſolõne huius ſciemus ꝓmas ſubſtantias eſſe puras ſimplices ꝛ non miſtas potentie. oſtendit aũt ꝓmo potentiam eſſe priorem actu: qꝛ prior ſm ↄñtiam: ꝛ hoc ingt. Quãuis dubitatio. videtur enim agens qdem oẽ poſſe. potens vero nõ oẽ agere. quare vr̃ prius eſſe potentiam actu. [At vero.] ⁋ Ad oppoſitũ arguit ꝛ oſtẽdit ꝓmas ſubſtantias eſſe actu ꝛ non potentia hoc argumẽto. d. nam ſi in prima entia vel ꝓme ſubſtantie ſunt potẽtia. ergo de facto ↄtingit ipſas aliqñ non eſſe: ꝛ hoc ex diffinitione ↄtingentis ſeu poſſibilis. ꝛ cuꝫ oia dependeant ab eis: ↄtingit nihil eſſe. ꝛ hoc ingt. At vero ſi hoc: nihil erit entium. nã ↄtingit qdem poſſe eſſe: nõdum vero eſſe: ꝛ hoc per diffinitionem poſſibilis. ſi ergo ꝓma entia nõ ſunt: cauſata ab eis nõ erunt. ꝛ ſic ipſis nõ entibus nihil erit. [Et etiam.] ⁋ Remouet vnam rñſionem antiquoꝝ. nam qdam antiquoꝝ ↄceſſerunt ↄñs ꝛ ↄñtiam. qdam namqꝫ dixerunt oia quãqꝫ eẽ nihil: ꝛ ꝓpterea qꝛ ex nocte ꝛ priuatione ſimpłr oia generant. alij vero dixerunt omnia eſſe nihil: ꝛ preeſſe in quodam chaos: ꝛ ſic conſequens tale non eſt inconueniens. dicit ergo non eẽ inconueniens. ⁋ Contra arguit ꝛ inquit. ꝛ etiam ſi vt dicũt Theologi qui ex nocte. ſ. ꝓuatione: ſimpłr generant. aut vt phyſici erant ſimul res omnes dicunt idem impoſſibile quõ enim mouebunt hec. ſ. ex ſe ſi non fuerat actu cauſa aliqua. ergo opꝫ actum preeſſe a quo talia moueant. ꝛ hoc declarat d. non enim mã ipſa ſeipſam mouebit: vtpote lignum non põt ſe mouere ad formã artis: ſed ipſa tectonica que eſt ars ꝛ actus. nec menſtrua materia mouebit ſe ad formam embrionis. nec terra ad formam plantarũ. ſed ſemina ad plantas: ꝛ genitura ad embriones illas mãs mouebunt. Ex his perſpicuum qualr opꝫ oĩno preeſſe actum: ſi debeant poſſibilia reduci ad actuꝫ. [Propter qđ faciunt.] Approbat ſuã poſitionem auctoritate antiquoꝝ ꝛ inquit: ꝓpter qđ faciunt quidem ſemꝑ actum vt Leucippus ꝛ Plato. nam ſemꝑ eẽ motum dicunt. ꝛ ſic apud hos opꝫ dicere actũ eſſe ſemꝑ: ꝛ per ↄñs ipſum ꝓcedere potentiam. [Sed q̃re.] Quia approbauit auctoritatem hoꝝ: oſtendit in quo ẽt ipſi defecerunt: ne qs credat eũ oĩno illis aſſenſiſſe ꝛ inquit. Sed quare ꝛ quẽ an. ſ. localẽ vel alios non dicunt nec ſic. ſ. certe determinant nec cãm. ꝛ hanc enitit explicare. d. nihil enim vt ↄtingit. i. a caſu ꝛ abſqꝫ cã mouet. ſed opꝫ aliqđ ſemꝑ exiſtere. ꝛ ponit exẽpla. d. queadmodum nũc nã qdem ſic: vi vero aut intellectu aut alio vtpote arte ſic. 2º obijcit eis q̃tum ad aliud dicens. deinde qualis prior ſubaudi nõ dicunt an ſit prior violentus motus vel nãlis. Differt enim multum quodcũqꝫ dicator ab alio. ꝛ ſic perſpicuum qualiter ipſi ſm vnam partem bene: ſm aliam partem male dixerunt.

⁋ Dixit Alexander.] Hoc cõmentum totuꝫ eſt ꝑſpicuum ꝛ parũ aut nihil dicit extra textum. Sꝫ volo notare vnũ verbum Alexãdri ibi. [Alexãder aũt dixit.] ⁋ Et ad motum Cõ. 30m.

eternum regirentur tria. primum ꝙ agens nec ſic agat ita ꝙ ipſo ablato auferat̃ ⁊ motus. 2m eſt ꝙ mouenti nihil admiſceat̃ potētie: vt in textu declarauimus. 3m eſt ꝙ mobile celus eſt: ⁊ motus talis ſit eternum ⁊ nobiliſſimū, cui⁹ cauſam dicit. nam tale corpus dꝫ moueri ꝓpter deſideriū: ⁊ nō ꝓpter deſiderium rei vilis ⁊ corruptibilis ſed ꝓpter ſpmmet. ḡ dꝫ eſſe eternum ⁊ nobile. ⁋ Sꝫ dices ꝙꝛ iſra dicet̃ ꝙ corpa celeſtia mouent̃ ꝓpter nos. Ideo intellige vbum ꝙ corpa celeſtia mouent̃ ꝑ ꝓpter ſe: ⁊ ſcdario ꝓpter nos. nec incōueniēs finem ſcdario eſſe vilē: ⁊ viliorē eis que ordinant̃ in finē. ⁋ Sed circa textū ⁊ cōmentū dubitatio emergit non pauca. dictuꝫ eſt enim ꝙ motor ſempitern⁹ dꝫ eſſe actus purus: ⁊ nihil habere potens. Sꝫ hꝫ vr̃ falſum: qꝛ ſi ſic oēs itelligētie eēnt prime ſubaꝗ̄ nulla eſt liberata a po⁹ ꝑter ꝑmā: vt cōmē. 5°. ⁊ 14° tertij de aia diximus. Et ſic oēs eſſent eque ꝑme: ⁊ nulla dependeret ex altera: cuius oppoſitū ſentit Auerrois iſra. ⁊ Auerroes cōmē. 44°. 2° vr̃ ꝙ ois itelligētia ſit cōpoſita ex mā ⁊ forma: qꝛ quelibet eſt idiuidua ⁊ vna nūō: ⁊ qðlibet indiuiduū ⁊ vnum nūero hꝫ mām: vt 3° de aia. cōmen 5°. ḡ quelibet itelligētia hꝫ mām. nulla ergo eſt ſimplex. ⁋ Circa hanc qōnem ꝑ eſt ſciēdum ꝙ oēs volunt Ariſ. hec gnqꝫ attribuiſſe ꝑmo motori: ſcꝫ ꝙ volūt ꝙ prim⁹ motor ſit ſempiternus: ⁊ ꝙ ſit ſemp actu: ⁊ ꝙ non ſit idea vlis: ⁊ ꝙ ſit per eſſentiā actus: ⁊ ꝙ ſit imixtus: ⁊ ꝙ non loquat̃ de reliquis. ⁊ hec vr̃ pō Ioānis in pñti. 12. ⁊ ſup h̄ ridet ad qōnē. ⁋ Sꝫ pace eoꝝ vr̃ mihi ꝙ pō Ariſ. ſit vlis: qꝛ eſt ex motu eterno. modo nō tm̄ ꝑmus motor mouet motu eterno: ſed oēs. ⁊ ꝓpterea ꝓbatio videt̃ eſſe vlis oibus: lꝫ ſit cōſulas ꝑmo ei⁹: qꝛ nōdum declarauit motoꝝ pluralitatem. ⁋ Debes ergo ſcire ꝙ apud phos mā ſumitur tripl'r. vno modo pro potētia tranſmutationis ad eſſe ⁊ non eſſe. 2° mō pro potentia motus ad motū ⁊ quietē: que dicit̃ mā ad vbi. 3° pro imꝑfectione: ⁊ ſic ois imꝑfectio dr̃ mā reſpectu ꝑfecti. de his ſatis habes vba Auerrois in multis locis. Tunc dicendum ꝑmo vr̃ ꝙ nulla itelligentiaꝝ eſt miſta materie vel ꝑmo vel ſecundo mō: ⁊ hoc declarauit Ari. in litera. Qm̄ ſi ſuba ſemper mouens eſſet potentia paſſiua primo vel ſcdo mō: tūc cum illa ſit potentia ꝯtingentis: poſſet eſſe abſqꝫ actu: ⁊ ita diſcurre per dicta in textu. Dicendū 2° ꝙ ſola prima eſt liberata a mā tertio mō. ſed cur: ⁊ ꝓpter qd: ex textu nō accipitur. pōt tn̄ accipi ex eo qꝛ ꝑma. nam vlr actus eſt prior potentia quocunqꝫ accepta. ⁊ ergo qꝛ prima ſuba eſt oibus prior: ideo eſt oino liberata a potentia. Debes ſcire ꝙ aliq (vt recitat Ioānes) voluerunt quālibet intelligentiaꝫ eſſe in genere: ⁊ ꝓpterea dixerunt quālibet intelligentiam cōponi ex genere ⁊ dr̃ia. ⁋ Sed ꝯ arguit Ioānes. nam ſi quelibet itelligentia eēt ſic compoſita: quelibet eſſet corruptibilis. ⁊ hoc deducit: qꝛ differentia vna eſt oppoſita alteri: ⁊ oppoſita habent fieri circa idem: vt 2° huius dictū eſt. quare ſi omnis intelligentia ſit ſic compoſita: quelibet eſſet corruptibilis ⁊ variabilis. Sed reuera hec ꝓbatio non demonſtrat: qꝛ lꝫ oppoſita habeant fieri circa idem: tn̄ dr̃ie non ſunt ꝓprie oppoſita de qbus loqtur Ariſt. loquitur enim ipſe in oppoſitis circa ſubm ⁊ non circa genus. Aliter ergo declaratur illa ꝯñtia apud Auerroem 2° celi cōmen. 49°. nam apud Auerroem genus vel eſt materia vel ſumit̃ a re hñte mām. ſ. potentia mãe: ⁊ ꝓpterea omne cōpoſituꝫ ex genere ⁊ dr̃ia eſt compoſitū ex mā ⁊ forma apud ipſum: nō ꝙ genus ſit mā: ſed ſumit̃ a potentia mãe: nec dr̃ia eſt forma ſed ſumitur a forma vltima. ⁊ ita vide cōmentum nr̃m in illo loco.

At vero nec platonicis poſſibile dicere quod eſtimant aliquando principium eſſe id quod ipſum ſeipſum mouet. poſterius enim ⁊ ſimul cuꝫ celo anima vt ait.

⁋ Platonici vt forte Xenocrates nitebantur dare cauſam motus eterni. voluit enim cām motus eterni eſſe aiam mūdi: vt in Timeo vr̃ dicere Plato. ⁋ Cōtra hoc obijcit Ariſ. nam vr̃ hec rō irrōnabilis: qꝛ cā dꝫ ꝑcedere effectuꝫ. modo aia mundi vr̃ poſterior motu: qꝛ apud ipm̄ ipſa eſt facta ſil' cū celo: qð factum fuit poſt motū iordinatum. ⁊ ſic volētes dare cām veri aſſignant falſam cām. Ingt. At vo neqꝫ Platonicis fuit poſſibile dicere qð eſtimant qdam. vꝫ. aliqñ ꝑncipium eſſe id qð ipſum ſeipſuꝫ mouet qð in Timeo vocat aiam mundi: cuius cām breuem ſubſcribit. d. nam poſteri⁹ ⁊ ſimul cum celo eſt aia vt aiūt mō nō vr̃ poſterius eſſe cām prioris. Debes ſcire ꝙ qdam Platonici nitunt̃ ridere pro Platone. nam dicūt motū eſſe duplicē. ſ. iordinatū ⁊ ordinatum. dicunt ergo aiam mundi eſſe cām motus ordinati: ⁊ talis motus fuit poſt celi ⁊ aie eſſe. ⁊ hoc velle vr̃ Boetius in 3° libro de conſolatione metro. 9. dicit enim.

Tu triplicis mediam nature cuncta mouentem
Connectens animam per conſona membra reſoluis
Que cum ſecta duos motum glomerauit in orbes
In ſemet reditura meat: mentemqꝫ profundaꝫ
Circuit: et ſimili conuertit imagine celi.

⁋ In his verſibus vides quo pacto mūdi aia motus inordinati cauſa non exiſtit ſed ordinati tm̄. Et hoc pacto viri iſti Platonem nitunt̃ defendere. Sed que ſit Platonis poſitio non hic diſputare volo: eſſet enim tranſgreſſio. Sed hec ꝛñſio nulla eſt. ꝑmo qꝛ vel motus ordinatus ⁊ inordinatus ſunt vnum in ſubo vel differunt: ⁊ ſi differunt tunc neuter erit perpetuus: cuius oppoſitum Plato intendit. Et ſi ſint vnus motus: tunc erit eius vna cauſa: ⁊ ſic vr̃ anima mundi cauſa amborum. ⁊ hoc Ariſt. impugnauit.

Potentiam quidem igitur exiſtimare priorem actu: eſt quidem vt bene: eſt autem vt non. dictum eſt autem quo modo. qð autem actus prius: teſtat̃ Anaxagoras. Intellectus enim actus. ⁊ Empedocles amicitiam ⁊ litem: ⁊ ſemper dicentes motum eſſe vt Leucippus. Quare nō fuit infinito tempore chaos aut nox: ſed eadeꝫ ſemper aut reditione: aut aliter ſiquidem eſt prior actus potentia. Cō. 31m. pſpicuum eſt.

⁋ Quia induxit argumenta pro qualibet parte qōnis: nunc ſoluit eam ⁊ remittit eam ad 9m huius. dicit potentiaꝫ qdē igit̃ eſtimare priorem actu: eſt qdem vt bñ: eſt aūt vt non. Nam actus ſimpl'r prior eſt potentia. ſed potentia in vno ⁊ eodem prior eſt actu. ⁊ hoc ſubſcribit. d. dictum eſt aūt quo mō. ſ. in 9° metaphyſice. Deinde vr̃ ꝯfirmare ſolutionem ꝑ auctoritatem antiquoꝝ. ⁊ ingt. qð aūt actus prius: teſtatur Anaxagoras. nam itellectus eſt actus: ⁊ hūc dicit eſſe ꝑmuꝫ ſimpliciter: ⁊ teſtat̃ Empedocles dicens amicitiam ⁊ litem eſſe prima ſimpl'r: que ſunt actus ēte teſtant̃ dicētes ſemper motum eſſe vt Leucippus. Ex his oibus teſtimonijs vr̃ verum eſſe actum ſimpl'r eſſe priorē potentia. [Quare non.] Nunc qñ ex dictis ꝯcludit errorem antiquoꝝ: qui dicūt vel chaos tpe eterno ꝑcedere vel noctē. Et hoc qꝛ eſtimant potentiam precedere actū ſimpl'r. Ingt. Quare non fuit iſinito tpe chaos aut nox. ⁊ hoc ſi act⁹ prior eſt potentia ſimpl'r. addit autem quō concedi pōt iſtud. d. Sed eadem ſemper erunt dupl'r: vel reditione hoc eſt ſm ſpēm: non enim corruptum reddi poteſt niſi ſm ſpēm. aut aliter hoc eſt ſm numeꝝ ⁊ hoc ſm Anaxagoram: qui ponit formas ab eterno preceſſiſſe in chaos. deinde iterum redire eaſdem numero in chaos

in chaos ⁊ non differre niſi quantū ad modū.dico hec eſſe impoſſibilia ⁊ falſa:ſiquidem prior eſt actus potentia.

Cō. 32m ¶ Cum declarauit.] Probat primo Auerroes in hoc cōmento tribus rōnib⁹ φ actus ſit prior potentia q̄ colligi poſſunt ex 9° huius.pͥmā/qa potētia extrahiť ab actu vel ab habente actū:⁊ oē extrahēs eſt pͥus eo qđ extrahiť.2°/qa tūc potētia moueret ſe.nam accipio illam in illo priori tpe ⁊ cū in illo tēpore priori nō ſit act⁹:igiť ipſa mouebit ſe.3° pbat idē auctoritatib⁹ antiquoꝝ.ſ.Anaxagore Leucippi ⁊ Empedoclis ⁊ res eſt perſpicua.Tu ℞o vide in 9° hui⁹ argumēta ad hāc qōnez.2° verificat quō pcedi pōt eadē ſemp eē ⁊ verificat altero modoꝝ:qa vel ſm ſpēm ⁊ hoc pacto intelligiť in miſtis:vel ſm partem:⁊ hoc verificat in elementis.nam apud ipſum elemētū nūq̄ totum corrūpiť:ſed ſm ptem:⁊ propterea redit ſm partez.⁊ ſic triplex eſt ppetuum apud Auer.vel ſm totū:⁊ ſm ptē vt corpa celeſtia:vel ſm totum ⁊ nō ſm partē vt elemēta:vel neq̄ ſm totū:neq̄ ſm ptez:ſed ſm ſpēm vt miſta.3° oſtendit ſolutionē.q.⁊ eſt φ actus ſimplr ⁊ abſolute pcedit potētiam:ſed potētia pcedit actū ſm numerum/hoc eſt in vno ⁊ eodē.deinde oſtēdit quedā conuerti:⁊ ſunt ſi quedā entiū permanēt in ſpecie vt miſta ⁊ quedam in numero vt corpa celeſtia:⁊ que permanēt numero ſunt cā pmanētiū ſpe:necē eſt potētiā eē priorez actu in eodem ⁊ ecōuerſo actū pͥorē potētia ſimplr.Ait 2° φ ecōuerſo.vz.actus ſimplr eſt pͥor potētia ſimplr ⁊ potētia pͥor actu in vno ⁊ eodez.ḡ quedā pmanētia numero ſunt cauſe quorūdam pmanētiū ſpe.Sed debes ſcire φ potētia diciť prior actu in vno ⁊ eodē:qm̄ potentia pͥus denotat rē gnālem.⁊ poſtea actus.v.g.Socrates gn̄andus pͥus dī po⁹ fieri ⁊ poſtea actu genitus.Actus ℞o diciť ſimplr pcedere potentiā qm̄ ineſt alicui priori.Ineſt eniz pͥmo motori qui eſt prior eo cui ineſt potentia.Ex his cōcludiť ꝯuerſio Auer.h enim conuertuntur.Sempiternum in numero eſt cā ſempiterni in ſpecie.ḡ actus ſimpliciter eſt prior potentia:quia actus ineſt priori ⁊ ecōuerſo in eodē potentia eſt prior actu:qa denominat rem generabilē prius ⁊ ſequiť ꝯuerſum act⁹ ſimplr eſt prior potētia.ergo ſempiternum eſt cauſa rei generabilis:que quidem eſt ſempiterna in ſpecie.

Si igitur idem eſt ſemper ⁊ circulariter:neceſſe eſt vt agat ſic per ſe: ⁊ ſic per alterum, Celum igitur primum eternum.

¶ Textus iſte eſt extra codicem grecum.Et credo fuiſſe extra in margine libri ⁊ quaſi gloſſa.⁊ propterea non expono:patet etiam per ſe.

Cō. 33m. ¶ Dixit Alexander.] Dic Auerroes de mente Alexandri facit multa enthymemata pro declaratione textus:quoꝝ primum eſt.Si generatio eſt ſemper:eſt neceſſe aliquid ſemp generari:⁊ hoc eſt corpus quod circulariter mouetur.ꝯſeq̄ntia eſt pſpicua:qm̄ generatio eſt motus:⁊ in oī motu opz itelligere mobile.ꝯñs etiā pz quoniā motus celi eſt ſemp generatio partis nouerā eſt admixtus potētie ⁊ in celo ſemper aliquid corrūpiť i tpoře reuolutio vna ⁊ alia generatur.vł forte ꝯñs dz legi actiue hoc modo.ḡ eſt neceſſe aliqd ſemp generare:⁊ ſic procul dubio celum eſt:qa ſemp generat q: ſi non in polo nr̄o:ſaltez alibi.2m enthymema:ſi nulla vna generatio eſt ſemp neq̄ vlla vna corruptio ⁊ mā non conſumatur:tunc duo debēt eē.ſ.generans ⁊ corrumpēs que ſunt diuerſa:vel ſaltem eſt neceſſe eē vnū ⁊ idē in ſubiecto corrumpēs ⁊ gn̄ans:diuerſis tamē diſpōnib⁹. 3m enthymema eſt:ſi nulla vna generatio neq̄ vlla vna corruptio eſt perpetua:ſed in ſpecie:neceſſe eſt aliquod eternum eē qđ ſit cā vnius actiōis eterne:⁊ eē aliquod eternū quod agat duas actiones diuerſas.ſ.nunc generationem nunc corruptionē.Et ꝯñtia tenet per ſe q: oīs actio eget agēte.hec ſunt tria enthymemata ſatis nota.[Et hec eſt.] ¶ Nūc declarat hec pͥ quid ſit agens vnam actionem ſemp.ſecundo quid agēs diuerſas actiones.¶ Ad primū vult φ primum mobile concurrat quod mouetur motu diurno:quo etiaz motu reliqua mouentur motu raptus.primum enim mobile fuit vt continuam faciat generationem ⁊ nūq̄ eaz deficere.¶ Ad 2m fuit orbis ſtellatus in q̄ eſt zodiacus ſeu orbis decliuis ſub quo diſcurrit ſol econtrario motui primi ⁊ planete oēs lz ſol ſit maximus.nam ſol remotus ⁊ propinquus facit contraria.nā remotus eſt cā corruptionis plurium entiuz:lz ēt generet plura.nam eſt cā corruptionis in parte noſtra ⁊ generationis in parte meridionali.Similiter quādo fuerit ppinquus zenith capituz noſtroꝝ:erit cauſa generationis plurium hic ⁊ cā corruptionis pluriuz illic.applicat autem ſententiā ℞bis ⁊ ſermo perſpicuus.¶ Debes ſcire pro oīb⁹ his φ generatio ⁊ corruptio ⁊ ſunt ſemper ⁊ nō ſunt ſemp:vel ſi magis logice velimus loqui:ſemper eſt gn̄atio ⁊ corruptio ⁊ nulla vna generatio ⁊ corruptio eſt ſemper. Inq̄ntuz quidē ſemp eſt generatio ⁊ corruptio:fuit neceſſe eē primū mobile qđ motu vno ⁊ ſimplici moueť:ſiue iſtud ſit nonū celū apud quoſdā aſtrologos:aut octauū apud Ariſtotelem:vel decimū apđ alios.Inquantum ℞o nulla generatio vel corruptio eſt ſemper:fuit neceſſariū mobile motu obliquo.ſ.octauus orbis:ſub quo peragrent ſol ⁊ luna ceteriq̄ omnes planete:ad hoc vt acceſſu generationez receſſu corruptionem faciāt:maxime autem ſol:vt dicit.

Si itaq̄ periodo ſemper opz aliquid manere:ſemper ſimilr agēs.Si autē debeat fore gn̄atio ⁊ corruptio:aliud oportet agēs eſſe aliter ⁊ aliter.neceſſe eſt.igitur quidez ſic ſm ſe agere.ſic ſm aliđ.aut ergo ſm alterū aut ſm primuz:neceſſe igiť ſm hoc.rurſus enim ipſi ⁊ cauſa illi.dignius ḡ primum.etenim cauſa erat illud ipſius ſemper ſimiliter.ipſius aūt aliter alteꝝ.eius aūt quod eſt ſemp aliter:palam qm̄ ambo.ergo ⁊ ſi ſic ſe hz motus:qd ergo alia opz querere principia.Qm̄ aūt ita contingit:⁊ ſi nō ſit ex nocte:erunt ſimul oīa ⁊ ex nō ente:ſolueнť vtiq̄ hec:⁊ eſt aliquid ſemper motū motu iceſſabili.hic autē:qui circulo.⁊ hoc nō ſolū rōne ſed opere palā.Quare ſempiternū erit vtiq̄ primū celū.

¶ Omnes expoſitores conuenere:nunc Ariſtotelem pbare agētis perpetuitatē ex generatiōis perpetuitate:⁊ nō tm̄ h imo ex generationis perpetuitate ⁊ eius alteritate declarabitur duo agētia eē:quoꝝ vnū vniforme eſt:alterū difforme depēdens ab illo primo.Debes ℞o ſcire φ generatio ⁊ eſt ppetua ⁊ eſt aliquo mō altera.ppetua qdē p quāto nūq̄ deficit:aliquo modo altera:qa nūc hic eſt generatio ⁊ alibi corruptio:nunc hoc generatur ⁊ illud corrumpitur:nunc econuerſo.ḡ duo ſunt in gn̄atione ſimplr ppetuitas ⁊ alteritas:que etiam ppetua eſt.Ex his duobus repertis in generatione Ariſtoteles dat duo agētia:quoꝝ vnum eſt vniforme:⁊ hoc eſt cā perpetuitatis ſimplr.alteruz eſt difforme ⁊ eſt cā alteritatis gn̄ationis.⁊ hoc 2m dependet a pͥma virtute.pͥmum agēs apud Ariſtotelē eſt pͥmū mobile qđ moueť motu ſimplici ⁊ ex ſe vniformiter ſemper ab oriente ad occidens:iteruz redeundo ad oriens.⁊ hic motus eſt diurnus ⁊ apud aſtronomos eſt cōmunis omnib⁹ ſtellis ſaltez ratū.Quod eniz mouetur hoc motu impetu ſuo(vt ita loquar.)

Trabit ſecum oēs alios orbes ſub ipſo ꝯtētos. 2ᵐ ꝟo mobi
le eſt ʒodiacus qui eſt circulus gdē interſecans equinoctialez
ad angulos ſphericales. poli autē huius declinant a polis eq
noctialis. Sub iſto ʒodiaco decurrunt ſeptē planete ⁊ ma
xime ſol ꝯ̄rio primi. hic enim incipit ab occidente ad oriēs
rediēs iterum ad occidēs. lʒ nō pari tpe planete iſtū ꝑgrēt:
de quo in libris aſtrologoꝝ relinquat̃. hic ergo motus ſo
lis ⁊ planetarū ſub iſto ʒodiaco cā eſt alteritatis gn̄onis. ſ.
ꝙ nunc ſit hic gn̄atio alibi corruptio nūc ⁊ conuerſo. ⁊ h̄ dič
Ariſtoteles. Si itaqꝫ redditione vtpote ſm ſpēm: ſemper
oportet aliquid manere: ſemꝑ ſilr agens opꝫ manere. Ecce
q̄ro ⁊ ꝑpetuitate gn̄ationis abſolute hꝫ perpetuitatē agen
tis abſolute. Quoniā effect⁹ nō eſt abſqꝫ cā: nec mot⁹ abſqꝫ
agēte. hoc ergo eſt ṗmū enthymema. [Si aūt.] Nūc ex al
teritate generationis ⁊ corruptionis concludit agēs. 2ᵐ. ſ. ali
ter ſe habēs ⁊ videtur facere 2ᵐ enthymema. inquit. ſi autē
debeat fore altera ſemꝑ generatio ⁊ corruptio aliud a ṗmo
opꝫ agēs eē ſe habēs aliter atqꝫ aliter. ℂ Dubitatur contra
primum enthymema: vr̄ enīʒ ꝙ ex ꝑpetuitate gn̄atiōis nō
ſequitur ꝑpetuitas ṗmi motus. nam ex ꝑpetuitate gn̄atiōis
videt̃ argui ꝑpetuitas gn̄abilis modo celū ṗmū nō eſt ge
nerabile. ℂ Ad hoc dōm/ꝙ ex perpetuitate gn̄ationis ar
guit Ariſtoteles ꝑpetuitatē agētis ⁊ non ſubiecti: ad perpe
tuitatē accidētis requiritur ꝑpetuitas agētis ⁊ ſubiecti. mō
agēs huius non pōt eē aliquod vnū numero gn̄abile quan
do nullum tale ſit perpetuum: nec oia gn̄abilia que ſunt vel
poſſunt eē: q̄ꝛ hec nō ſunt actu ſimul. opꝫ autē agēs ſimul
eē cum effectu. ergo ꝑ viā diuiſionis opꝫ eē aliquod vniſor
me ſemꝑ manēs: tale autē eſt ṗmū celuʒ. ℂ Ad rōnē pꝫ ſo
lutio. nā ex gn̄atione ꝑpetua: non tn̄ arguitur agēs ꝑpetuū
ſed gn̄abile ꝑpetuum: qḋ eſt ṗma mā. Ariſtoteles autē non
loquit̃ nūc de mā ſed de agēte. [Neceſſe eſt igit̃.] ℂ Mo
net dubitationē circa 2ᵐ enthymema. dictuʒ eſt enīʒ ꝙ opꝫ
eē aliquod agens quod aliter ⁊ aliter ſe habeat: vtpote ʒo
diacus: mouet ḡ circa hoc q̄ſtionem ⁊ ſupponit ṗmo ꝙ tale
agēs aliter ſe habēs agat virtute ꝓpria ⁊ propter alterum.
nā virtute ꝓpria agit alteritatē. ꝑpter alterū agit ꝑpetuita
tem. hoc ergo ſuppoſito querit vtrū tale agēs aliter ſe hn̄s
ex quo agit aliquo modo virtute alteri⁹: agit virtute primi
celi vel virtute alterius a ṗ celo ꝙcūqꝫ ſit illud. Dicit neceſ
ſe eſt igit̃ q̄dē ſic ſm ſe agere: vtpote ꝓpria virtute inq̄ꝫtuʒ
agit alteritatē. ſic ſm aliū. hoc eſt inquātuʒ agit ꝑpetuitatē.
hec eſt ſuppoſitio quaſi ex dictis ſequēs. ℂ Tūc querit aut
ergo ſm alterū a ṗmo celo agit ꝑpetuitatē aut ſm ṗmū. ſcꝫ
celum. hec eſt qō. [Neceſſe eſt igit̃.] Cui r̄ndet breuiter di
cens. neceſſe eſt igitur ſm hoc. i. ṗmuʒ celum. Cuius cāʒ bre
uiter ſubdit rurſum enim ipſi. ſ. agenti aliter ſe habēti. ⁊ illi:
ſcꝫ ꝑpetue gn̄ationi eſt cā. eſt ergo ſolutio ꝙ agens aliter ſe
habētis inquātū agit ꝑpetuitatē gn̄ationis agit virtute ṗmi
celi: qḋ non tn̄ eſt cā ꝑpetuitatis gn̄ationis: ſed ēt illi⁹ agen
tis aliter ſe habētis. ℂ Sꝫ dubitat̃. vr̄ enim ṗmum agens
non eē cām ſcḋi agētis: q̄ꝛ primū agēs eſt ṗmū celū. ſcḋm
agēs eſt vel celū 2ᵐ: vtpote octauū vel ʒodiacus: vel ſeptē
planete: quoꝝ ꝑnceps eſt Sol. Mō conſtat ṗmū celū nul
loꝝ hoꝝ eē cām. Dici pōt ꝙ forte eſt cā oium hoꝝ quo ad
motū principalr̄ ⁊ ſcḋario quo ad ſubam. vel forte eſt cau
ſa rōne ꝑtis formalis: vtpote primi motoris a quo oīa de
pēdēt. Tu ꝟo cōſidera q̄ poſtea explicabimus. [Dignius
ergo.] q̄ſi ꝑ viā corollarij cōcludit ordinē hoꝝ. d. ḡ primū:
ſcꝫ agēs vniforme eſt dignius 2° agente diſſormi. Subſcri
bit cām ⁊ debes ſcire ꝙ tria ſunt in gn̄abilibus. ſ. ꝑpetuitas
gn̄ationum: alteritas reciproca gn̄ationis ⁊ corruptionis: ⁊
perpetua alteritas reciproce gn̄ationis ⁊ corruptionis. per
petuitatis gn̄ationis quidē cauſa eſt primū mobile vniſor
me: alteritatis ꝟo reciproce: agēs aliter ſe habēs. ꝑpetuita
tis alteritatis: reciproce aūt vtrūqꝫ. ſ. vniforme ⁊ diſſorme
d. etenī cā erat illud. ſ. ṗmū ipſi⁹ ſemꝑ ſilr. ipſius aūt aliter:
cā eſt alterū: vtpote 2ᵐ agēs. Eius aūt qḋ eſt ſemper aliter:
ambo palā. ſ. agēs ṗᵐ ⁊ 2ᵐ. [Quoniā ergo.] ℂ Soluit ⁊ re
mouet nūc poſitiones antiquoꝝ ⁊ maxie Platonis. Pla
to enim ſaluans hec tria ponebat ideas. Ariſtoteles ergo ar
guit hec ſupfluere. Quoniā ad hec tria ſatis ſunt. ṗmū agēs
ſeorſum. ⁊ 2ᵐ ſeorſum: ⁊ ambo ſimul. inquit. Quoniaʒ ḡ ⁊ ſi
ſic ſe habēt motus. ſ. iſti quos diximus. qd ḡ opꝫ alia q̄rere
principia: vtpote ideas vel alia. Ego legi illā ꝑticulā dd cū
ſequēti particula. vꝫ. cum illa ꝑticula. ḡ lꝫ alij legāt cum ꝑ
cedēti: lꝫ eſt totum bonum. [Qm̄ autē.] approbat hec ꝑ ar
gumētum ad īpoſſibile ⁊ dicit: ⁊ ſi nō ſic: tunc ex nocte erūt
vt Theologi: ⁊ ex ſimul omnib⁹/hoc eſt ex chaos vt alij: ⁊
ex nō ente vt alij. modo hec nō ꝑt̄s ſolui niſi ponendo fun
damēta dicta. ⁊ hoc ſubſcribit. d. ſoluūtur vtiqꝫ hec ⁊ eſt ali
quid ſemꝑ motuʒ motu īceſſabili. q. d. per dicta noſtra hec
duo bona habebimus. ꝙ ſoluent̃ hec ⁊ dabit̃ aliqḋ ſemper
motuʒ motu inceſſabili: ⁊ ne accidat q̄ſtioni exponit hoc. d.
hic autēʒ. ſ. motus inteſſabilis eſt qui circulo. ℂ Amplius/
idē confirmat dicēs: ⁊ hoc nō rōne ſolū: que nūc dicta ē: ſed
oꝑe hoc eſt ſenſu ꝑſpicuum. Declarauit enim ipſe ṗmo celi
hoc ꝑ ſenſum. hoc mō q̄a ꝑ memoriā omniuʒ inuicē tradi
tā: quibus omnibus adijcit ꝯnē. d. quare ſempiternum erit
vtiqꝫ ṗmū celū. hec ḡ eſt ꝯcluſio ⁊ hec ſunt argumenta Ari
ſtotelis breuiter reſumpta hic. alibi tn̄ diffuſe recitata.
ℂ [Per hoc quod dixit.] Que dicit Auerroes hic perſpicua Cō. 34.
ſunt oībus ⁊ ex litera patēt. Debes tn̄ ſcire apud ipſū ꝙ Ari
ſtoteles per motum vel agens aliter ſe habēs intelligit mo
tum oīum planetarū. nā Ariſtoteles tn̄ duos motus perce
pit in corporibus celeſtibus. ſ. motuʒ cōem ꝙ diurnū eſt q̄a
ex ipſo dies ſumitur. ⁊ q̄ꝛ ipſo oēs mouent̃ cōtra ſucceſſio
nē ſignorum ſolē impetu vel ꝓpēſione illius primi. Co
gnouit ēt motuʒ planetarū huic ꝯ̄riū. ſ. ſm ſucceſſionem ſi
gnoꝝ. hoc enim motu oēs planete mouent̃ aliq tardi⁹ aliq
velocius: vt dicunt aſtronomi. Reliquos autem mot⁹ quos C. 35
addiderunt noui aſtronomi: non cognouit Ariſtoteles. non
enim erant tempore eius famoſi. Naʒ Pythagoras ꝙ plus
viſus eſt perfectus non plus ꝑcepit: nec Eudoxus: nec Ca
lippus qui erant precipui in hac arte tempore Ariſtotelis.
Ptolemeus aūt multos alios motus addidit quos enume
rat in libro Almageſti ⁊ ꝑcepit plures orbes: de q̄b⁹ ſuo lo
co dicemus. ℂ Amplius/nouit Ariſtoteles inter planetas
maximum eē ſolē. Et ꝙ reliq parū vel nihil agant. ⁊ Pto
lemeus in quadripartito dixit duos eē maximos. Solē. ſ. vt
virum. Lunam ꝟo tāq̄ꝫ vxorē. ꝑpter qḋ iuncta domicilia
habuerūt. nā Sol leonē. Luna ꝟo cācrū domicilia tenent.
Sol q̄dē oriētalis diurnus ⁊ maſculinus. Luna ꝟo ecōuer
ſo occidētalis nocturna ⁊ feminina. Et ſic Ariſ. ⁊ Auerroes
volunt ſolem eſſe datorem vite atqꝫ annorum eo quia ipſe
eſt princeps omnium: a quo emanat calor: qui cuncta viui
ficat. Aſtronomi aūt alij: vt Julius Firmicus maternus in
libro ſue matheſeos: videt̃ velle datorem vite nō eē ſolem
ſemꝑ: ſed dnm̄ geniture. Eſt autē dn̄s geniture planeta qui
eſt dn̄s ſigni ſequētis ſignum Lune geniture tēpore. ꝟ. g. ſi
Luna geniture tēpore ipſius Socratis ſit in Ariete: ſequēs
ſignuʒ eſt Taurus ⁊ huius domina Venus exiſtit: hec dn̄a
geniture erit: ⁊ hec eſt ꝑncipalis datrix annoꝝ. Vult tn̄ So
lē ⁊ Lunā eē participes valde ⁊ ta vide eū. Alij aūt fere oēs
vt Dalirodoā/Debenragel/Dabraamus: ⁊ multi alij opi
nantur datorem annoꝝ atqꝫ vite eſſe Alcocoden. i. viruʒ et
hylegē. i. vxorē. qḋ q̄liter cōtingat. vide eos. volūt tn̄ Solē
addere ſilr ⁊ Lunā. ⁊ ſic participē ſolē faciant. qḋ aūt velit
Ptolemeus: non ſatis habet̃. Tu ꝟo hec relinque. nā nīm
tranſcēdunt ꝓpoſitū: nec habent cauſam naturalem.

Eſt igiť aliqđ ꝛ qđ mouet. Quoniã autem qđ mouet́. ꝛ mouens mediũ. Jgitur eſt aliqđ qđ nõ motũ. mouet ſempiternũ ꝛ ſuba ꝛ actus exñs.

¶ Hunc textum expoſitores hñt corruptũ tñ directi ꝛ coacti a veritate bene ꝛ ſubtiliter dicũt ꝛ certe contenti eſſe debemus in v̄bis eoꝝ. nam medullã tetigerũt: ꝛ ideo nimirũ ſi ille bonus Thomas primus expoſitoꝝ habeať: reliq enĩ non ſunt digni expoſitores appellari. nec curaſſem exponere verba Ariſtotelis ipſo exponẽte. nã nec melius nec veri⁹ dici poteſt. Sꝫ ꝑꝑ nõnulla v̄ba que ipſe male tranſlata habebat: cogor exponere hec. lꝫ bonus vir veritate ꝛ doctrina compulſus raro aut nunq̃ erret: ꝛ vtinam oẽs latini laboraſſent circa textum: ſicut ipſe fecit. forte enim nõ occupati eſſent in quibuſdaꝫ captiunculis ꝛ puerilibus qõnib⁹. ſicut ꝛ nõ fere tota vniuerſitas occupatur. ¶ Ad rem ergo veniendo Ariſtoteles ꝑ̊ cõcludit ꝯnem que ex dictis haberi poteſt. 2° loco cõcludit imobilitatẽ ꝑmi mouẽtis cõtra Platonem. Et tu debes ſcire ꝙ Plato ꝛ Ariſtoteles differũt ꝛ cõueniunt. Conueniunt quideꝫ qꝛ ambo ex eoꝝ ꝑ̃ncipijs coguntur ponere agẽs qđdã qđ mouet hec: differũt v̄o qꝛ Ariſtoteles ponit tale eſſe ꝑmũ ꝛ imobile. Plato v̄o ponit ipꝫ primũ ꝛ ſeipſum mouẽs: ꝛ ſic ponit ipſum motũ ꝛ mouẽs. primo ḡ Ariſtoteles dat ꝑmũ in quo cũ Platone cõuenit. ꝛ inquit. Eſt igitur aliqđ ꝛ qđ mouet. Sequitur aũt iſtud ꝯñs ex dictis. nam accepit hic eſſe gñationẽ ꝑpetuã ꝛ corruptionem perpetuã. Et ex his dedit agens tale ꝛ mouens. [Quoniam autẽ.] Nunc addit illud in quo differt a Platone ꝛ vtiť enthymemate hoc mõ: ſunt duo. ſ. motũ tñ ꝛ mediũ mouens ꝛ motum. ḡ eſt tertiũ. ſ. mouẽs tñ. ingt. Quoniam aũt eſt qđ mouetur ꝛ eſt medium mouens. ꝛ etiam ſubaudi motum. ergo eſt aliquid quod non motum mouet explicat quale. ſ. ſempiternum ꝛ ſubſtantia ꝛ exiſtens actus. Sed cur valeat enthymema iſtud: dicemus in cõmento.

Cõ. 35. ¶ Dicit Alexander. Primo proponit intẽtuꝫ ꝛ excuſat Ariſtotelem. dicit ergo ꝑmo ꝙ Ariſtoteles intendit probare eẽ aliquod primũ imobile: ꝛ hoc rõne breui qꝛ diffuſe eſt dicta in. 8. auſcultatiõis phyſice ꝛ hic eſt rememorata. [Et eſt fundata.] ¶ Componit nunc rationẽ textus de mente propria hoc mõ. omne compoſituꝫ ex duobus quoꝝ alteꝝ per ſe eſſe poteſt: poſſibile eſt vt alteꝝ per ſe ſit. Mediũ eſt cõpoſitum ex moto ꝛ mouẽte: ꝛ motũ põt eẽ ꝑ ſe. ergo eſt mouens per ſe. ita ꝙ nullo mõ motum: maior eſt ꝑſpicua vna cõditione. vꝫ. ꝙ compoſitio illa nõ ſit ex ſubiecto ꝛ accidẽte: nã hoc caſu ſtante regula nõ tenet: ꝛ maior tunc pꝫ exemplo de hydromelle: qđ eſt cõpoſitio ex aq̃ ꝛ melle: ꝛ ideo qꝛ mel eſſe põt per ſe: ꝛ aqua etiaꝫ: ſic eſſe poterit. Ecce ꝙ ſm̃ Alexandrum vna ſola cõditio requiriť. ſ. ꝙ nõ ſit tale compoſitum ex ſubſtãtia ꝛ accidẽte: in oĩb⁹ alia regula eſt vlis: ꝛ propterea concludit tale mouens eſſe mouens tñ: ꝛ nullo mõ potentia paſſiua ad motũ: ꝛ in nulla mã exiſtẽs. Cõcludit ſcđo eſſe tria apud intellectum. ſ. motũ vltimũ. mouens primum ꝛ mediũ. ſ. qđ moueť ꝛ mouet. ergo opꝫ vt ꝑmum nullo mõ moueať: nec mediũ dici põt primũ ſi mouebiť. Iſ eſt prima deductio. [Aut ſi dicamus.] ¶ Hec eſt ſecũda deductio ꝛ ſic componiť. omne cõpoſitũ ex duobus oppoſitis eſt tale ꝙ ſi vnum illoꝝ inueniť per ſe: ꝛ reliquum inueniri neceſſe eſt. Sed medium cõponať ex oppoſitis. ſ. mouente ꝛ moto ꝛ inuenitur motuꝫ per ſe. ergo ꝛ mouens. dicit ſcđo ꝙ hec maior nulla eget conditione niſi ꝙ compoſitio ſit ex oppoſitis extremis. Eget dico nulla niſi forte cõditiõe Alexandri ꝙ vnum oppoſitum non accidat reliquo. hec eſt 2ᵃ deductio. [Potes enim dicere.] ¶ Ex his deducit enthymema dupliciter. vno mõ ſic. ſi medium ꝛ reliquum extremum ſint. ergo ꝛ 3ᵐ. vt ſi motuꝫ ꝛ medium ſint. ergo ꝛ mouens. 2° modo ſic / ſi extrema ambo ꝛ medium ſunt. ḡ vnuꝫ extremorum non erit medium. hoc eſt ſi mouens ꝛ motuꝫ ꝛ medium ſint. ergo ſi motuꝫ eſt mobile tñ ꝛ non mouẽs. ergo mouens erit ꝛ nullo modo motum ꝛ quomodocunqꝫ exponatur perſpicuuꝫ ꝑmũ motorẽ eſſe ꝛ nullo modo motum. Affert auteꝫ ſignuꝫ ꝙ hec 2ᵃ expoſitio ſit melior ꝑma. qꝛ in verbis eius ſumit mediũ. mõ mediuꝫ non datur niſi reſpectu extremoꝝ. ꝛ propterea ſi vnũ extremoꝝ a medio ſeparatur ꝛ reliquum neceſſe eſt preſcindi ꝛ ſeparari ꝛ reliquum cõmenti ꝑſpicuũ. ¶ Sꝫ circa dicta dubitať. ꝛ ꝑmo contra ꝑmã deductionẽ. nã mã ꝛ forma ꝛ compoſituꝫ ſunt tria. ergo ſi forma põt eẽ abſqꝫ mã: ꝛ mã abſqꝫ forma. hoc autẽ eſt falſum. ḡ ꝑma nulla eſt. ¶ Amplius / ſi valet argu͂o ſic. aliqđ eſt intellectum nõ itelligẽs vt lapis: ꝛ aliqđ intelligens intellectum vt hõ. ḡ aliqđ intelligens non intellectuꝫ. hoc auteꝫ falſum eſt. ſcđa expoſitio falſa eſt. Quoniam vel ipſe intelligit in vere oppoſitis ꝛ hoc falſum eſt: nam mouẽs ꝛ motum nõ ſunt vere oppoſita. Si de oppoſitis cõmuniter: tũc datur inſtantia de mã ꝛ forma: ꝛ de intellectu ꝛ intelligente: ꝛ intelligibili. Quidam occaſione hoꝝ rõnẽ hanc dicunt eẽ male intellectam. videtur eniꝫ Ariſtoteles ſupponere duo. Primum ꝙ magis dependet motũ a mouente q̃ e conuerſo ꝛ hoc cuilibet eſt ꝑſpicuuꝫ. Aliud eſt ꝙ ſi que magis dependẽt poſſunt eẽ per ſe: ꝛ que minus poterunt etiã: ꝛ ſic rõ valet. ꝛ in textu capitur. arguit enim ſi eſt qđ mouetur tñ: ꝛ qđ moueť ꝛ mouet. ḡ per locuꝫ a maiori erit qđ mouet tñ. Et certe hec deductio eſt plus conſona litere ꝛ ſecurior ꝛ ad eam minora ſequunť. Sed ad obiecta illa pro Auerroe rñdetur ſicut ipſemet Auerroes reſpondet in. 8. auſcultatiõis phyſice cõmento. 37. ꝙ maior debet intelligi in ſubſtantijs 2° oppoſitis eo mõ quo oppoſitio poteſt reꝑiri in illis. 3° intelligit per ſe exiſtẽtibus. ꝛ ſic Ariſtoteles preſupponit tria quorum vnũ eſt ꝙ mouens mobile ꝛ medium ſint ſubẽ. 2° ſupponit ꝙ ſint oppoſite aliquo mõ. 3° ſupponit ꝙ ſint per ſe exiſtentes. hec enim tria põt qs colligere ex declaratis. ꝛ tunc nõ componiť quecũqꝫ ſubẽ ſimul miſte ꝑ ſe exiſtẽtes oppoſite ſi in medio eſſe poſſunt: ꝛ per ſe eſſe poſſunt. Cui adde minorem. ꝛ ſumitur ꝯclõ. Et hoc mõ põt intelligi illa prima deductio: nec cures dictũ eius qꝛ dicit v̄bũ hoc nulla alia egere conditione niſi ꝙ ſit mediũ ex extremis oppoſitis. loquitur eniꝫ bono ſenſu. ꝛ ſic tolliť inſtantia de mã ꝛ forma: qꝛ neutra eſt exiſtens in actu. tollitur etiam de intelligibili ꝛ intelligente ꝛ inter hec medio. Quoniã hec nõ habent rõnem oppoſitoꝝ ꝓprie nec cõiter. poſſent hic enumerari omnes demonſtrationes Ariſtotelis ꝛ recentiorum ad probandam imobilitatem primi: ſed breuitatis cauſa relinquo. Debes ſcire ꝙ concluſio textus non tñ eſt ꝑ̃ſentis enthymematis: ſed eſt oĩum dictoruꝫ: ꝛ propterea plus ſumit in cõſequente q̃ acceperit in antecedente: vt vides.

Mouet aũt ſicut appetibile ꝛ intelligibile mouet nõ motũ. hoꝝ prima hec. Cõcupiſcibile quidẽ enim ipſum apparens bonũ. voluntabile aũt ipſum primũ exiſtens bonũ: appetimus aũt qꝛ videť magis q̃ videť qꝛ appetitus. principiũ eſt enĩ intelligentia. Intellectus autem ab intelligibili mouetur quod quidem eſt in re.

¶ His expeditis in vlĩ: nunc quaſi primuꝫ vult declarare. ꝛ oſtendit quo pacto ſe habeat ad reliqua. poteſt litera continuari ad proximũ verbũ. nã Ariſtoteles ꝓxime declarauit eſſe ꝑmum mouẽs tñ. ꝛ nullo mõ motuꝫ. ꝓpterea opus eſt ſ altius repetere ꝛ q̃o. ſ. ꝑmum mouet nõ motũ. ꝛ hec eſt cõ-

tinuatio ⁊ intentio:nec Ariſtoteles facit nouum principium
hic ⁊ placet expoſitori. Sed iſte locus cum primo ꝯtinuari
debet.nã ꝗd ipſe acceperit ꝑmũ eſſe mouens tm̃:ꝯpus eſt
hoc altius repetere. Debes ergo ſcire ꝙ triplex eſt mouẽs:
qđdã qđ alterius gr̃a ſolũ agit vt mouens nãle:ſicut ignis.
Quoddã eſt qđ mouet:qm̃ gr̃a eius cũcta moueat:vt finis:
⁊ quoddã eſt qđ mouet alteri⁹ gr̃a ⁊ eius gr̃a multa moueat
vt corpus celeſte. Ex his accipit ꝙ ſolum finis eſt mouens
tm̃:⁊ nullo modo motus.q2 igit̃ ꝓxime accepit ꝑmum eſſe
mouens tm̃.videtur cõſequi ipſuꝫ nõ mouere:niſi vt finis:
ergo opus eſt declarare qualiter finis mouet:⁊ hoc declarat
nunc:⁊ dicit̃.mouet autẽ ſubaudi finis ꝑmus ſicut appetibi
le ⁊ intelligibile.nam finis habꝫ rõneꝫ appetibilis ⁊ habet
rõnem intelligibilis.appetibilis quidem enim inquantum
bonum qđdam. Intelligibile vo:inquantũ ens ⁊ verũ.pro
pterea dicit.mouet autẽ ſicut appetibile ⁊ intelligibile mo
uet nõ motum.hoꝝ.ſ.que mouent ⁊ que mouent̃ ꝑma ſunt
hec.ſ.appetibile ⁊ itelligibile.q2 dĩ ꝑmum mouere vt appe
tibile:⁊ appetibile eſt duplex.ſ.ſenſu ⁊ volũtate:declarat q̃
appetibilitate primum moueat.⁊ inquit. Concupiſcibile q
dẽ.n.ipſum apparens bonum eſt.volunta bile autem ipſuꝫ
ꝑmũ exiſtens bonũ.ergo differentia eſt ꝙ appetibile ſenſu
apparet bonũ:appetibile volũtate exiſtit bonũ:⁊ hec ꝓhs
dicit etiam.6.ethicoꝝ.modo ſubſcribit quo appetitu ꝑmuꝫ
nos appetamus.⁊ inquit.appetimus aũt ſubaudi ꝑmuꝫ q2
videt̃ bonum ⁊ eſt.magis q̃ꝫ videt̃ q2 appetimus.q.d.nos
appetimus appetitu rõnali eo q2 ipſum appetimus q2 vi
detur ⁊ eſt bonum:⁊ non videt̃ ⁊ eſt bonuꝫ q2 appetimus.
Ecce ꝙ appetit⁹ noſter dependet a bonitate eius ⁊ nõ eius
bonitas a noſtra voluntate. Cuius cauſam ſubſcribit.d.naꝫ
actius appetitus eſt principium intelligentie.intellectus aũt
ab intelligibili mouetur qđ quideꝫ eſt in re:⁊ propterea eſt
bonum in re. Ecce igitur quo pacto ꝑmũ mouet in motũ.nã
mouet vt finis ⁊ hoc mouere eſt mouere vt mouet intelligi
bile ⁊ appetibile:⁊ dico appetibile rationaliter ⁊ non ꝑ con
cupiſcentiam. Expoſitor hunc locum non potuit recte expo
nere quia textus eſt male tranſlatus vt vides:tamen ſentẽ
tia ſua poſſet tolerari ⁊ ſatis textui conſonare. Ego vo legi
textum in greco et apud me ſic videtur exponendus.

Cõ.36ᵐ. Auerrois ordo. ¶ Et videtur primũ.] Auerrois videtur hanc literaꝫ facere
illatiuã. Itaqꝫ videt̃ velle ꝙ litera ꝓcedẽs ſit ſicut añcedẽs
⁊ preſens ſicut ꝯñs.hoc modo ſi ꝑmũ mouens mouet tm̃ ⁊
nullo mõ mouet̃:neqꝫ ꝑ ſe vt corpora phyſica:neqꝫ ꝑ acci
dẽs:vt aĩa que eſt in corpore phyſico:neceſſe vt iſte motor
primus moueat vt intellectũ ⁊ affectatũ mouẽt nos.hãc cõ
ſequẽtiã Auerrois nõ deducit:qm̃ poſtea patebit.nam ſola
hec duo.vꝫ.appetibile ⁊ intelligibile mouẽt non mota:qm̃
ſunt vt finis qui mouet tm̃. Addit 2ᵒ huic tale corollariuꝫ:
quare actio.ſ.totius vniuerſi videt̃ eẽ bonum:quoniam di
rigitur in finẽ optimum.hec expoſitio Auerrois ẽt certe eſt
ſtudioſa:ſed lr̃e grece non conſonat.naꝫ in greco ponit̃ vna
aduerſatiua que ſcribitur de ⁊ ſic non videtur corollaria ħ
litera:ſed potius explanatoria.[Et quia modi.] Dictuꝫ eſt
primũ mouere vt intelligibile ⁊ appetibile:ꝓpterea oſten
dit quo ⁊ vtitur enthymemate tali appetibile ſenſu ⁊ appe
tibile ratione apud nos differũt:q2 ꝯtrant̃.vt.6.ethicorum
maxime declarat̃.nam appetitus ſenſitiuus diſtat de ꝓſe
cutione.rõnalis vo de fuga.ġ in corporibus celeſtib⁹:idem
eſt ſimplr̃ appetibile ⁊ intelligibile.q.d.nullo modo eſt ibi
differẽtia inter appetibilia:q2 oẽ appetibile eſt in illis rõ
nale.tenet ꝯſequẽtia:qm̃ in corporibus celeſtib⁹ non eſt di
ſcordia.ġ in illis omne appetibile eſt itelligibile ⁊ rationa
le.[Deſideratũ enim.] ¶ Ponit ꝓbationes anteccdẽtis ex
hoc quia appetibile ſenſibile eſt reſpectu potẽtie ſenſitiue:
appetibile vo intelligibile eſt reſpectu potentie intellecti

ue.ergo differũt q2 nõ ſub vna ⁊ eadem potentia cõtinent̃.
[Corpora igit̃.] ¶ Probat idẽ 2ᵒ rõne ſic.corpora celeſtia
carent ſenſu.ergo eẽ appetibile in eis eſt per intellectuꝫ tm̃
⁊ rationale:añcedẽs ꝓbat:q2 ſenſus nõ dat̃ aĩalibus niſi ꝑ
ſalutem hoc eſt vt euitent incõmoda vite:vt dicit Auerro.
2ᵒ celi cõmento.37.naꝫ cũ corpora celeſtia ſint perfecta nõ
poſſunt eis accidere incõmoda cõtraria vite:⁊ ꝑ ꝯñs ſenſus
eſſent eis ocioſi:⁊ ſic perſpicuuꝫ in corporibus celeſtib⁹ eſſe
appetibile ſolum rõnale ⁊ intelligibile ⁊ ecõuerſo intelligi
bile eſſe appetibile:⁊ ſic pꝫ quõ voluptuoſuꝫ ⁊ intellectuũ
ſunt idem in eis.[Et ex hoc.] ¶ Duo dat corollaria iſimul.
Primũ ꝙ corpora celeſtia ſint animata. Scðꝫ ꝙ aĩatio eſt
equiuoca q2 nõ hñt de virtutib⁹ aĩe niſi ſolũ itellectũ ⁊ vo
luntatem per quã mouent̃ in loco.hec duo corollaria ex di
ctis ſic poſſunt cõduci q2 quecũqꝫ mouentur ꝓpter appeti
bile qđ eſt idem qđ intelligibile ſimplr̃ ſunt aĩata ⁊ nõ ha
bent niſi intellectum ⁊ volũtatẽ.hec maior ꝑſpicua eſt.mi
nor in litera eſt declarata.ſ.ꝙ corpora celeſtia mouent̃ pro
pter appetibile qđ eſt ſimplr̃ intelligibile ⁊ quo ſunt ea co
rollaria que diximus.[Et hoc.] ¶ Declarat ꝑᵐ ⁊ 2ᵐ corolla
riuꝫ iſimul paulo altius ⁊ per dicta Ariſtotelis alibi.ꝑmo
ſic.omne cuius mouẽs in nulla eſt mã eſt aĩatuꝫ animatio
ne equiuoce dicta vt ſupra.ſed corpora celeſtia mouentur ꝑ
motorẽ nõ exiſtentẽ in mã ⁊ ſeparatũ.ergo ſunt aĩata equi
uoce.[Amplius.] ¶ Scðo idẽ ꝓbat̃ ſic quecũqꝫ mouẽtur
per formam que eſt intellectus:ſunt aĩata equoca aĩatione:
ſed corpora celeſtia mouentur per formã que eſt itellectus
per dicta in libro de aĩa.ġ aĩata ⁊c̃.[Et eſt mouens.] ¶ 3ᵐ
corollarium eſt ꝙ motor corpoꝝ celeſtiuꝫ mouet duplr̃.vt
agens ⁊ vt finis.[Hec autē.] ¶ Declarat iſtum 3ᵐ corolla
rium paulo altius.⁊ ꝑmo ꝓponit cãm quare nos nõ ſumus
agens ⁊ finis motus:⁊ videtur ꝓ̃liſe dare hanc cauſam quia
mãles ſumus.nam res extra aĩam habꝫ duplex eẽ in aĩa ⁊
extra animaꝫ.⁊ ꝓpterea duo ſibi cõpetunt modi cauſarum
q2 inquantũ res eſt in aĩa concepta mouet vt agens:inquã
tum vo eſt extra aĩam:mouet vt finis:exemplũ eſt de bal
neo:nam balneũ duplicem hꝫ formã.vnã intentionalẽ qua
concipimus balneuꝫ in re:⁊ alterã realẽ per quã balneũ eſt
balneum.ſm̃ ꝑmã mouet effectiue nos:ſm̃ aliaꝫ extra mo
uet vt finis.ergo differt finis ab agente ꝓpter eẽ in mã:quia
in mã eſt cauſa ꝙ forma habeat duplex eſſe.ſ.intentionale
⁊ reale.ex hoc ſequitur ꝙ ſi balneum nõ eẽt in mã non mo
ueret aliter vt finis ⁊ aliter vt agens per conuerſionem per
compoſitionẽ. Tũc per oĩa hec vult habere hãc vl̃em:que
cũqꝫ non ſunt in mã eadem mouẽt vt finis ⁊ vt agentia.ſed
motores orbium non ſunt in mã:ergo idẽ ſunt fines ⁊ agen
tes:⁊ hoc declarat:qm̃ motores celorum ſunt res intellecte
⁊ res reales.poſſunt enim conſiderari ſm̃ eſſe intentionale:
⁊ ſic ſunt agẽtes:⁊ ſm̃ eſſe reale ⁊ ſic ſunt fines.ġ ideꝫ eſt in
eis finis ⁊ agens rõne ſolũ differẽs.[Queret autẽ.] ¶ Du
bitat Auerroes contra nũc dicta.nã habitibus ꝑſenatibus in
mã ceſſat motus.ġ qm̃ finis ſit ꝓ̃ſens agẽti in corporib⁹ cele
ſtibus q2 ſunt idẽ:ceſſabit motus.totuꝫ hoc declarat exem
plo de arcu:vel põt formari rõ ſic.ſi corpa celeſtia mouẽt
vel ꝓpter finẽ quẽ hñt:vel ꝑ finẽ quẽ nõ hñt.ſi ꝑᵐ tũc mo
tus eſſet ocioſus.ſi 2ᵐ tunc agẽs ⁊ finis non ſunt idẽ in eis.
[Dicamus.] ¶ Soluit.q.⁊ breuiter ſolutio ꝯſiſtit in hoc ꝙ
motores corporum celeſtium mouent̃ ⁊ ꝑ ſe ⁊ ꝑ formas
mãles.ꝑ ſe q̄dem qm̃ intelligũt ꝙ eoꝝ eſſe cõſiſtit in mo
tu:ſicut facit ille qui vult conſeruare ſibi ſanitatẽ per exer
citium:mouet enim nõ ꝓpter finẽ acq̄rendũ:ſꝫ ꝑ habituꝫ
finẽ conſeruandum:ſic corpora celeſtia mouẽt ꝑ ſe:ħ eſt
ꝑ ꝯſeruationẽ eoꝝ:q2 intelligunt ſe cõſeruari ꝑ motuꝫ
continuũ a quo ſi ceſſarent:deſinerẽt eſſe.ꝑ nos vo q2 in
telligunt ꝙ ꝑ motũ eoꝝ extrahitur forme de potẽtia ad
actum

actum ⁊ per ꝯſis vt forme mãles generentur:mouent. Hec eſt ſolutio q̃ſtionis.[Iſte enim forme.] ❡ Contra.q2 tunc forme mãles p̃eſſent ante ipſarum gñationem.l.ſaltē in potentijs cauſarum. Rñdet ꝙ forme mãles habēt duplex eē: ſcȝ in effectu qḋ eſt eē in mã actuata: ⁊ eſſe in potētia h̄ eſt eſſe qḋ habēt in illa forma: ⁊ ſic nō eſt inconueniēs formas p̃eceſſe ſm̄ eſſe potentiale.[Et dico.] ❡ Exponit diſtōnez ⁊ vult ꝙ per eſſe in potentia ſit intelligendum eſſe in potētia actiua q̃mo forme artificiales ſunt in potentia de mente artificis.dicit ſecūdo quaſi corollarie ꝙ forme habent duplex eſſe reale ⁊ intentionale.reale quidē eſſe eſt eſſe in eſſectu.potentiale Ꝟo eſt eſſe in potentijs cauſarum.dicit ergo ꝙ hoc voluerūt dicere Platonici q̃ poſuerūt ideas.voluerunt enim dicere ideas eſſe formas gñabiles in mēte p̄mi intentionalr̄ conceptas.ſȝ ad hoc non potuerūt peruenire.[Sed tñ.] ❡ Soluit 2[m] tacitam.q.nã finis eſt nobilior ordinatis in finem.mō gñatio formaꝝ nō eſt nobilior motoribus celeſtibus.ḡ non eſt finis motus coꝝ. Reſpondet ꝙ motus corporum celeſtium nō eſt p̄mo ⁊ p̄ncipaliter ꝓpter nos:ſed principalr̄ mouent̄ ꝑꝑ ſe ⁊ ſcd̃ario ꝓpter nos.ſicut ille qui exercet ſe ꝑꝑ ſanitatē ꝯſeruādam.p̄mo ꝑꝑ ſe mouetur.ſcd̃o ꝑꝑ exercitiū.reliquū cōmētī perſpicuum vſqȝ ibi.[Et intendebat cum dixit ⁊ non extimatur ⁊c.] ❡ Circa qḋ breuiter debes ſcire ꝙ appetit' ſenſitiuus differt ab appetitu rationali.nam bonum ſenſus eſt bonum q2 appetitus. bonum intellectus eſt bonū per naturā: ⁊ q2 bonum per naturã:ideo appetibile.[Et oĩa iſta.] Oſtendit 2° cur hoc dixit Ariſtoteles ⁊ vtitur hac rōne intellectus appetit maius bonum ipſo:vt patet per dr̃iam inter intellectū ⁊ ſenſum:ſed corpora celeſtia appetūt ꝑ intellectū.ergo appetunt maius bonum ipſis.[Et cum.] Tertio cōcludit quale eſt illḋ maius bonum qḋ corpa celeſtia appetūt: ⁊ vult ꝙ debeat eſſe optimum ſimpliciter.nam illud eſt melius corporib' celeſtibus ⁊ corpora celeſtia ſunt meliora ⁊ preſtabiliora oĩbus his.ergo illud erit optimum.tale autē vt dicit eſt motor q̄ mouet motu diurno.Ecce quo mō de mente Auerrois primus motor mouet vt finis ⁊ vt agens primū. ❡ Hic eſſent multa ambigenda.p̄mo vtrum corporibus celeſtib' debeantur ſenſus.ex quo debeatur eis anima.Scd̃o vtrū res mouet vt finis inquantum eſt extra aĩam vel quantū eſt in anima.Tertio vtrum illud eſſe qḋ hñt forme in cauſis ſit eſſe eſſentie an ſit eſſe ſimpliciter:ſed oĩa hec eſſent extra propoſitum.⁊ alibi viſa.Et ꝓpterea videndum eſt p̄mo quali animatione celum ſit aĩatum.ip̄m enim eſſe aĩatum ſuppono ⁊ ſum contentus ſermonibus Auerrois collectis hincinde. 2° q̃mo motores orbiū mouent propter ſe.ꝓpter nos:⁊ ꝑꝑ p̄mum.hec enim duo queſita ſunt ꝓpria huic parti p̄hie ⁊ huic cōmēto.Quātū ad p̄mū opȝ ſupponere celū eſſe aĩatum.Sed q̃li aĩatione ſit aĩatū eſt q̃rendū. Joānes Iādonus vir ſtudioſus pluribus in locis celū eſſe aĩatū per aĩam nō quidem inherētē ſed aſſiſtentē cōfitet̄. Imaginat̄ enī motorem hr̄e ꝓpriā actualitatē ⁊ celū aliā ꝓpriam ⁊ ꝙ ex his ſit vnum in opatione:q̃mo ex nauta ⁊ naui fieri vnū dicimus non ſm̄ eſſe ſed ſm̄ opationem: ⁊ ſic Joannes credit aĩam celi eē motorē ⁊ celum ꝑ ſe motum q2 vtrūqȝ in actu per ſe:hec poſitio recitata eſt a me pluribus in locis:nec volo nunc dicere rationes ei' q2 omnes ſunt leues. ❡ Sȝ breuiter hec poſitio videtur cōtra veritatē ⁊ cōtra Peripateticos.nam oē cōpoſitū per ſe mobile ⁊ itelligēs per ſe hȝ eſſe formalr̄ a ſua forma.ſed celum eſt tale vt videt̄.ḡ formalr̄ aĩatum.⁊ probat̄ minor:q2 denoiat̄ celū intelligere vt 3° de anima cōmento.14.⁊ per ſe moueri:modo nullū aggregatum ex aſſiſtenti videt̄ denoiari operãs formalr̄ operatiōe competēti alteri aſſiſtētium:nō enim dicimus nauē intelligere ſȝ nauta intelligat. 2° celum eſt vnū eſſentialiter ⁊ ꝑſe: ſicut hō.2° celi cōmento.3.⁊ in fine primi capituli de ſubſtantia orbis.Sed homo eſt vnū aĩal formalr̄.ergo celum. Multe alie rationes poſſunt addaci ſed relinquant̄. ❡ Videtur ergo mihi fore dicēdū ꝙ duplex eſt aĩa.altera q̄dē dans eſſe ſubiecto ⁊ conſtituta in eē per ſubiectū ⁊ hoc pacto cetere aĩalium forme ſunt.dant enim ſpēȝ eis ſed depēdent in eſſe ⁊ conſeruari a ſubiectis:quedā ſunt anime que ſubiectum quidē cōſtituunt in eē ſed a ſubiecto nō cōſtituuntur vt intellectus poſſibilis in hoīe ⁊ motor corporis celeſtis.Intellectus enim poſſibilis conſtituit hominē in eē ſpecifico ⁊ vltimo:tñ ab eſſe hoīs non dependet cū ſit imortalis.Silr̄ ⁊ motor celeſtis corporis celū quidē in eē conſtituit ipſe tamē nec conſtituitur nec dependet a celo.ergo ex motore ⁊ corpore celeſti ſit vnū formalr̄ ⁊ ꝑ ſpēm ꝓpriam ſicut ex intellectu ⁊ corpore humano:⁊ hoc dicit Auerroes p̄mo auſcultationis phyſice cōmēto.63.in fine.Inquit enī ⁊ fuit neceſſe vt forma ei' eēt liberata ab hoc ſubiecto hoc eſt nec in eſſe nec in conſeruari dependens ab illo ⁊ vt non haberet cōſtitutionem ꝑ corpus celeſte.ſed corpus celeſte conſtituitur ꝑ illā vt ſcies alibi.Ecce q̃mo plane velle videt̄ ꝙ celum ſit formalr̄ aĩatū. ❡ Sȝ tunc occurrunt q̃ſtiōes. Prima/q2 tunc ſubſtātia celi eēt pura potētia ⁊ ſic non eēt mobile in actu.Amplius/tūc motor celi mouetur ꝑ accidēs contra Auerroē.8° phyſicorū cōmēto.52.vbi dicit illas intelligentias non moueri nec per ſe nec ꝑ accidens. ❡ Ad h̄ dicēdum ꝙ ſubſtantia celi eſt potētia ſed non ſm̄ vtrūqȝ ſȝ ſm̄ dimidiū cōtingēter q2 eſt potētia ad eē tñ ⁊ propterea dicitur mã equiuoce ⁊ conceditur ꝙ illa pars ſe ſola non eēt mobile actu ſed illa pars actuata per motorē tūc eſt mobile actu ſicut ꝑſpicuum eſt in hoīe. ❡ Ad 2[m] dr̄m/ꝙ motor habȝ eē duplex.ſ.reale ⁊ quantū ad hoc eſt forma celi.⁊ intētionale ⁊ quantum ad hoc eſt forma motoris proximi. Scd̃m primū eē nihil prohibet ip̄m moueri per accidēs: q2 ſubiectum eius mouet̄.Quantū ad 2[m] neqȝ per ſe neqȝ per accidēs mouet̄ ⁊ hoc ſenſit Auerro.8.phyſicorum cōmēto.52.verum de hoc in libro de ſubſtātia orbis.⁊ in lib° de dei infinitate ſatis. ❡ His viſis ꝑſpicuum eſt quali aĩatione celum ſit aĩatū:eſt enī aĩatū aĩatione equiuoca:q2 anima illa cōſtituit ſubtū in eē ⁊ non econuerſo.Ampli';eſt forma materie equiuoce ⁊ nō mãe cōtingētis.hec de prima q̃ōne. ❡ Circa ſcd̃am videtur ꝙ vnus motus nō debeat eē niſi ꝓpter vnum finē principalē:ergo motores non poſſunt mouere ꝓpter ſe principalr̄ ⁊ ꝓpter primū vt dicit ipſe. Debes ergo ſcire ꝙ eſſe ꝯuiuſcuiuſqȝ motoris conſtat per hoc ꝙ per tantū appropinquat p̄mo enti in gradu ⁊ per tātum remouet̄ ab infimo ente.hoc enim eſt perfectum vniuſcuiuſqȝ.appropinquat autem primo pro quanto in operatione plus p̄mo aſſimilatur.⁊ ꝓpter hoc plures fuerūt motores:quoniam non equalr̄ recedunt a primo. ❡ Tunc ad q̃ſtionē dr̄m ꝙ motores corpoꝝ celeſtiū p̄mo mouent̄ ꝑꝑ cōſeruationē ſui tāq̃ ꝑꝑ id qḋ ⁊ ꝑꝑ p̄mū tāq̃ ꝑꝑ id quo.nã cōſeruant̄ ꝑ appropinq̃tionē ad p̄mū ergo mouent̄ ꝑꝑ ſe ⁊ ꝑꝑ p̄mū equalr̄ ſȝ diuerſa rōne.ꝑꝑ ſe q̄dē tāq̃ ꝑꝑ id quod intēdunt.ꝓpter p̄mū Ꝟo tāq̃ ꝓpter id quo ſe intēdūt.Ecce q̃mo vnica eſt itētio ad vtrūqȝ ſȝ ratio ſit diuerſa.⁊.ḡ. Idē eadē intētione mouemur propter ſanos eē:⁊ ꝓpter ſanitatē:ſȝ alia ratione:nam mouemur ꝓpter ſanos eē tāq̃ ꝓpter rē cōſeruatam:ſed ꝓpter ſanitatē tāq̃ ꝓpter rationē cōſeruandi.ꝓpter nos Ꝟo mouent̄ ſcd̃aria ratione.per hec tollit̄ obiectum factum vt perſpicuum eſt.

Sed intelligibile altera coelemētatio ſm̄ ſe ⁊ huius ſubſtātia prima. ⁊ huius que ſimplr̄ ⁊ ſm̄ actum. Eſt aūt vnū ⁊ ſimplex nō idē. vnū q̄dē enī

metrū ſignificat.ſimplex aūt qualr ſe hñs ipſꝫ.
At vo ꝛ qd bonū ꝛ qd eligibile ꝑpter ipm in
eadē coelemētatione: ꝛ optimū ſemꝑ aut pro-
portiōale qd primū. Qd aūt eſt qd cui⁹ grā i-
mobilib⁹: diuiſio oſtēdit: eſt enī alicui qd cui⁹
grā: quoꝝ hoc quidē eſt hoc vo nō eſt: mouet
igitur vt amatum: motuꝫ vo alia mouet.

¶ Per antehabita accepit pmū eſſe mouens tm̄ ꝛ mouere
vt intelligibile ꝛ rationale appetibile. Sed qm̄ intelligibi-
le eſt multiplex. ſ. pmū/mediū/ꝛ infimū. Silr ꝛ appetibile
triplex eſt: oſtendit illud mouens eſſe pmum intelligibile ꝛ
primū appetibile: ꝛ ꝑ ꝯñs mouere vt pm intelligibile mo-
uet ꝛ vt pmū appetibile ꝛ hoc p narrat: ſꝫ intelligibile alia
coelemētatio ſm ſe hoc eſt: ſed intelligibile eſt altera nā in
altera ſpecie cōſtitutum ꝙ ſint mobilia ꝛ mouentia cui⁹ ſe-
rici ponit extrema. D. ꝛ huius. ſ. coelemētationis ſuba eſt pri
ma: qa ſuba eſt prior accidentibus definitione/tēpore/ꝛ nā/
ꝛ huius ſube illa eſt prima que eſt ſimplex ꝛ ſm actum. Ex
his vult hr̄e hanc ꝑpōnem qd eſt ſuba ſimplex ꝛ ſm actū
eſt pmum intelligibile. huic potes videre hanc. ſed mouēs
tm̄ eſt ſuba ſimplex ſm actum, ḡ pmū intelligibile erit. nec
curauit ꝓbare maiorem qa in libris ꝑteritis eā ꝓbauit. ſed
nec ſubaccepit minorem qm̄ intelligit̄ ex dictis iā. ꝛ tūc vi-
des quo qa pmū eſt pmū intelligibile ideo mouet vt pmū
intelligibile mouet: qd erat ꝓpoſitum. [Eſt autem.] Ponit
dr̄iam inter vnum ꝛ ſimplex: ſed cur hoc faciat non videt̄.
Expoſitor reddit cām ex hoc ne videret̄ Ariſto. coincidere
cū Platonis opinione. Ego vo credo ꝙ hoc faciat vt oſten
dat illud primū nō eē tm̄ ſimplex ſꝫ vnū. differt itaqꝫ vnū
a ſimplici: qm̄ vnū (vt. 10. hui⁹ dr̄) dicit mēſuram. ſimplex
vo dicit diſpōnē qua aliqd caret cōpoſitiōe. dicit. eſt autꝫ
vnum ꝛ ſimplex nō idē: vnū qdē enim metruꝫ ſignificat ꝛ
menſuram. ſimplex aūt ſignificat q̄liter ipm ſit ſe habens
qa ſic per ꝑuatiōnē cōpōnis: ꝛ ex hoc quaſi ꝯcludit pmū eē
ꝛ ſimplex ꝛ vnum. ſimplex qdē qa caret cōpōne. vnuꝫ vo:
qm̄ eſt metrum oīum reliquoꝝ. [At vo.] Oz mouēs tm̄ ſit
primuꝫ appetibile nūc oſtendit: ꝛ hoc ꝑpterea qa appetibi
lium eſt eadē coordinatio ſicut ꝛ intelligibiliū. nā ſicut intel
ligibiliuꝫ prima res eſt ſuba ꝛ i ſuba prima res eſt id qd eſt
ſimplex ꝛ ſm actum: ſic ꝛ appetibiliū pma res eſt ſuba et
in ſuba primū eſt qd eſt ſimplex ei qd ſm actū. dicit at vo
ꝛ qd bonum eſt ꝛ qd ē ꝑpter ipſuꝫ eligibile eſt in eadeꝫ coe
lementatione cum intelligibilibus: ꝛ ꝑ ꝯñs id quod eſt mo-
uens tm̄ eſt primum intelligibile ꝛ primū appetibile: tunc
adijcit quid ex omnib⁹ his vult habere. ꝛ inquit. ꝛ pro ergo
qd pmuꝫ eſt optimū ſemꝑ aut ꝓportionale. Debes ſcire ꝙ
ꝓprie optimum dr̄ de re ſumme delectabili que potius eſt
talis propter ſenſum. ꝛ ꝑpterea dicit aut ꝓportionale. nam
optimuꝫ apud intellectū eſt optimū ꝓportionale ei qd eſt
optimum apud ſenſum. dicit̄ aūt illud optimuꝫ intelligibi
litate: qa ſūme intelligibile. bonitate: qa ſūme appetibile: ꝛ
motione: qa primum mouens. [Qm̄ autē.] 3⁹ huius ꝓbauit
in imobilibus non eſſe fineꝫ: nunc reſpondet per diſtinctio-
nem ꝛ vult ꝙ finis ſumit̄ dupl̄r. In re quo dicimus ſignuꝫ
eſſe fineꝫ ſagittatoris: ꝛ in intentione cui nihil reſpondet. in
re quo modo dicimus muſici eē cantū fineꝫ. vel dicimus fi
nem eſſe duplicem. ſ. in re exiſtentem vt bonū vere vel ap
parens qd quidem non eſt in re: ſed videtur. Dicit modo ꝙ
in rebus imobilibus lꝫ non ſit finis ſecundo mō. eſt tn̄ finis
primo mō. dicit. qm̄ autē qd eſt cuius grā ſit tēporis imobi
libus diuiſio oſtendit. nam quod cuius gratia eſt alicui du-
pliciter: quoꝝ hoc quidem eſt. ſ. in re: hoc vo non eſt ſꝫ in
intentione tn̄: vel apparēs: ꝛ tunc vult ꝙ finis pmo modo
ponitur eſſe in rebus immobilibus ſed ſecundo modo nō.
[Mouet igitur.] Ex dictis concludit differentiaꝫ inter pri-
mum mouens ꝛ pmū motū. nā primum mouens mouet vt
amatum ꝛ nullo mō mouet̄. ſed pmuꝫ motū mouet cuncta
alia inquātum ꝛ ipſum mouet̄ dicit. mouet igit̄ vt amatuꝫ.
Primum vo motū mobile mouet alia. hec eſt differentia.
dicit expoſitor ꝙ dixit vt amatum ꝛ nō vt deſideratū. naꝫ
deſideratum eſt reſpectu rei que nondum eſt. Uidet̄ autꝫ
mihi ꝙ dixit vt amatum in hac parte vt ꝛ grece ſcribitur:
amatū amore honeſto ꝛ non amore concupiſcentie. deſide-
ratum etiam dicitur etiam amore laſciuie.
¶ Quomodo declarauit.] Hec pma pars cōmenti dꝫ eē de Cō. 37m
textu precedenti: facit tamē in hoc duo. pmo enim epilogat
quecūqꝫ ꝓlixe dixit ꝛ res patet. dicit ſecūdo ꝙ motiōis ani
malis duo ſunt principia. vnum intrinſecum ꝛ eſt imagia-
tio per intellectū. ſ. intelligētia rei bone. ꝛ hec mouet vt agēs
vt dixi: aliud eſt res ad extra ꝛ propterea addit. intellect⁹
autꝫ ab intelligibili mouetur ꝛc̄. ꝛ hec mouet vt finis. [Et
quia intellecta.] Uult declarare quale intelligibile ſit mo-
uens pmum qd mouet motuꝫ diurno: cauſa aūt eſt qm̄ intel
ligibilia plura ſunt. hoc quidē pmū id vo mediū ꝛ illud po-
ſtremum. Hec eſt intentio ꝛ cā intentionis. Debes vo ſcire
ꝙ verbū hoc coelemētatio apud barbaros dicit̄ allaſtogia
grece vo ſyſtoichia ꝛ ſunt idem ſignificātia. Significāt n.
ordinem. tunc Auerrois quatuor modis exponit hanc lite-
ram. [Intelligibile autem altera coelementatio.] ¶ Pria
eſt/ꝙ hoc Ariſt. dixit ſm morem Pythagore qui poſuit or
dines duos: alterum. ſ. bonoꝝ: alterum. ſ. maloꝝ. In p decē
bona: in 2⁹ etiā deceꝫ mala enumerauit: ꝛ per ꝯña in primo
poſuit pmū mouens. in 2⁹ poſuit ſūmū malū. ꝛ hic eſt pm⁹
ſenſus. [Dixit ꝛ forte.] ¶ 2⁹ expoſitio eſt/ꝙ Ariſt. i elemē-
tis poſuit duos ordines: alterum. ſ. coꝝ que ſe habent vt
forme: alterum coruꝫ que ſe habent vt mãe ꝛ priuationes.
Ubi gratia. Ignis ꝛ aer vt forme ſunt: aqua ꝛ terra vt mã
ꝛ priuationes: ꝛ tunc vult ꝙ pmū mouens dꝫ eē de p ordie
qꝛ eſt forma ſimplex ꝛ per ſe. [Uel aliter.] ¶ Tertia expo
ſio eſt/ꝙ duplex eſt ordo. ſ. formaꝝ ſimpliciū qb⁹ nulla mã
eſt admiſta. ꝛ alter eſt ordo formaruꝫ mãliuꝫ mãe admi-
ſtarum. vult ergo ꝙ pmuꝫ mouens ſit in pmo ordine/ꝗ eſt
forma per ſe exiſtēs ꝛ per ſe intelligibilis. [Aut itēdebat.]
¶ 4⁹ expō ꝙ duplex eſt ordo. naꝫ i vno ponunt̄ oēs for-
me: in altero ponūtur omnes materie ꝛ priuationes ꝛ tunc
vult ꝙ primum mouens ponat̄ in ordine formarū: ꝛ qꝛ for
me ſunt ꝛ ſube ꝛ ſunt accidentia. addit ꝙ eſt in ſuba. ꝛ qm̄
ſubaꝝ quedam ſunt pme/quedā ſcḋe: addit ꝙ eſt ſuba pri-
ma ſimpl̄r ꝛ actus ꝛ huic aſſentit. Ex his omnib⁹ vult habe
re tale mouens eſſe pmū intelligibile ꝛ hoc qa ſuba: ꝛ pma
ꝛ ſimplex: ꝛ actus. [Qm̄ vnūquodqꝫ.] Ponit differentiam
inter vnū ꝛ ſimplex ꝛ differentia patet. cā vo cur apponat
hanc dr̄iam eſt: qm̄ famoſaꝫ. Si genitiuum huius nois ſim
plex ꝛ illius nois vnū coincidunt. ꝛ ꝑpterea ne accidat con
fuſio: fecit eam. reliquum ꝑſpicuum. [Et intendebat.] Col-
ligit intentū ſermonis ꝛ vult ꝙ Ariſt. hec fecit vt oſtendat
ꝙ tale mouens eſt ſimpl̄r ꝑfectum qm̄ eligit̄ ꝑpter ſe. ꝛ re
liqui motores eligunt̄ ꝑpter illū. Dicit 2⁹ ꝙ duplex ē fi-
nis. ſ. in alio vt ſanitas in corpore. ꝛ in ſe exiſtēs vt dñs re-
ſpectu ſerui. primus enim finis non eſt ens ſimplex: ſed ac-
cidēs. ſecundus eſt ſuba per ſe exiſtēs ꝛ ꝑ hoc dat intelligere
ꝙ hoc pmuꝫ mouens eſt finis reliquoꝝ ſicut ſuba ꝛ eſt ens
per ſe ꝛ nō ſicut accidens ꝛ exiſtens in alio. hoc eniꝫ mō ni-
hil ꝓhibet finē eſſe in rebus imobilibus. Dicit 3⁹ ꝙ Ar. in-
tendit per pmum motum corpus celeſte: ꝛ per alia mota ea
que ſunt ſub pmo corpore. ſ. cā alias ſpheras ꝙ cuncta gene
rabilia. Dicit 4⁹ ꝙ pmum celum mouet̄ ab illo primo mo
tore metaphorice vt a fine. ſcꝫ vt aſſimiletur illi. cius enim
ꝑfectio

ꝑfectio eſt in tāta ſimilitudine ſicut diximus quēadmodū; amans mouet̃ vt aſſimilet̃ rei quā amat. reliqua corpora celeſtia mouent̃ a pmo corpe motu ipetus pp illud cōmune deſideriū. Dicit 5° ꝙ planete ꝓpter hoc hñt duplicē motū .ſ. cōem quo .ſ. in viginti quatuor horis mouēt̃ ab oriente ad occidēs. Iteꝝ redeūtes ad illud: ⁊ proprium quo ꝗlibet mouet̃ ad ꝯtrium vt diximus. Dicit 6° ꝙ ea que ſunt ſub hiis vt ſunt gñabilia oīa mouent̃ mediantib⁹ illis tanꝗ̄ pp cauſas principales. Dicit 7° ꝙ motus oppoſitus duplex .ſ. factus a planetis ſub obliquo circulo facit gnōnē ⁊ corruptionem. Sed motus diurnus facit ꝑpetuitatē in gnōne ⁊ corruptione ipſa. Hec ſunt que vident̃ de cēntia lr̃e: que iſa breuiter diximus contexeram tempus ad inutilia. [Et ex hoc videtur.]

¶ Ex dictis concludit corollariū ꝙ deus curam hʒ omniū entium: ⁊ pōt corollarium ſic componi. Quicūꝙ motu ſuo rōnali gñat entia: curat illa. ſed deus motu ſuo rōnali gñat cuncta. ergo curat illa. [Dicentes aūt.] ¶ Cōſequēter gloſſat vnā famoſam opinionē. vʒ que dicit deum curare vnūquodꝙ indiuiduum. Rn̄det hoc eſſe verum in parte ⁊ verū non in parte. nam indiuidua dupl̃r accipi poſſunt. vno modo quo ad predicata cōmunia ⁊ competētia eis cōmuniter: ⁊ ſic deus curat illa. alio modo ſm ꝙ differūt: hoc eſt ſʒ differētias idiuiduales ⁊ hoc modo non curat. ⁊ ſic vult ꝙ de⁹ intelligat ſingularia ſub vniuerſali rōne ⁊ nō ſub particulari. Sed certe hec reſponſio videt̃ ꝯtraria ſibi infra in commento. 51. vbi vult ꝙ ſcientia dei non eſt vniuerſalis nec particularis: ⁊ ꝙ deus non intelligit res in vniuerſali: qꝛ tūc eius ſcientia eſſet in potentia. Ecce expſſa cōtradictio in verbis his. ſed de his latius ſuo loco dicemus.

SIquidem igitur aliqd mouet̃: contingit ⁊ aliter ſe habere. Quare ſi latio que prima ⁊ actus eſt ſʒ ꝙ mouetur hac contingit aliter ſe habere ſm locum etſi non ſm ſubſtantiam. Qm̄ aūt eſt qđdam mouens ipſum. imobile exiſtēs actu hoc non contingit aliter ſe habere nullatenus. Latio enim prima mutationum: huius autem que circulo: hac autem mouet hoc. Ex neceſſitate igitur eſt ens: ⁊ inquantum neceſſitas: bene: ⁊ ſic principium. nam neceſſarium toties. hoc quidem vi. quod preter impetum. Illud vo quo: ſine bene qđ bene. hoc autem non ꝯtingēs aliter: ſed ſimpliciter. Ex tali igitur principio dependet celum ⁊ natura.

¶ Quadruplex eſt motus (vt ita loquar) .ſ. localis: gnō vel corruptio: augmentū vel diminutio: ⁊ alteratio. Differunt aūt: qꝛ ſ motus localis eſt id quo mobile al̃r ſe hʒ ſm extrinſecum qđdam. reliq vo ſunt ꝗbus mobilia al̃r ſe hñt ſm id qđ eſt in re. nam per gnōnem gñabile al̃r ſe hʒ in ſubſtātia. per augmentū augmētabile ſe hʒ al̃r in ꝗtitate que quidem eſt intrinſeca. per alterationē alterabile ſe hʒ al̃r in q̄litate que eſt intrinſeca. Oſtendit ergo quo pacto mobile ſe habeat al̃r per motum localem. ⁊ hoc vt concludat mobile in locum ſolum poſſe eſſe perpetuum; Dicit ſiquidem igit̃ aliqd mouetur ꝯtingit ⁊ al̃r ſe habere. nam motus eſt quo res ſe hʒ al̃r. ergo ⁊ mobile erit quo ſe habet aliter. hec ē q̄ſi vna hypotheſis. Deinde arguit ratio ⁊ dicit. quare ſi latio q̄ actus eſt ⁊ prima .ſ. eius mobilis inquantum mouetur: hac contingit al̃r ſe habere ſm locum: ⁊ ſi non ſm ſubām. ergo enthymema eſt ꝙ ſolo motu locali mobile moueri poteſt: nulla facta tranſmutatione in ſubſtantia. Deinde ſumit primum eſſe ſimpl̃r inuariabile ⁊ dicit. Qm̄ autem eſt quoddam mouens ipſum imobile exiſtens actu exiſtēs: hoc modo contingit al̃r ſe habere nullatenus. Deinde 3° ſumit tale mouens mouere ſemꝑ motu qui circularis eſt dicit. Latio enim pma eſt mutationum: huius aūt generis ⁊ eſt prima q̄ circulo: hac autem ⁊ non alia mouet hoc qđ dicit̃ imobile. Ex his concludit ꝓpoſitum ſuum ⁊ dicit: ex neceſſitate igit̃ eſt ens: ⁊ inquantum neceſſitas bene: ⁊ ſic eſt principium. Primum ergo mouens eſt neceſſe eſſe ⁊ inquantum neceſſe eſſe. ⁊ ſic eſt principiū ⁊ cauſa motus. Debes ſcire ꝙ al̃r lr̃a poteſt ordinari ⁊ magis iuxta vba greca. Nam videtur Ariſto. ꝯcludere pmum mouens imobile eē neceſſe eē ⁊ eē pncipium inquātum neceſſe eſſe: ⁊ ꝓpterea tota litera debʒ eē ſuſpēſiua vſqꝫ ibi. [Quare ſi latio.] ⁊ tūc lr̃a eſt ex hypotheſi ⁊ ſupponit quinque. Primum eſt diffinitio motus vel mobilis. ⁊ dicit ſiqdem igit̃ ⁊ aliqd mouet̃: contingit ſe al̃r habere. Supponit ſcđo ꝙ prima latio ſit actus mobilis in eo ꝙ mobile ⁊ hoc ſumit. quare ſi latio que pma ⁊ actus eſt ipſius mobilis inquātum mobile. Sumit tertio ꝙ ſm hāc mobile variari ſm locum ⁊ nō ſm ſubām ⁊ dicit: hac autem ꝯtingit al̃r ſe hēre ſm locum: ⁊ ſi non ſm ſubſtantiam. Sumit quarto ꝙ pmum mouens nullatenus ꝯtingit ſe habere al̃r: ⁊ hoc dicit. Qm̄ aūt eſt qđdam mouens ipſum imobile exiſtens actu exiſtens: hoc nō ꝯtingit al̃r ſe hr̃e nullatenus. Sumit q̄nto tale mouens imobile mouere pmum mobile circulari motu ⁊ inq̄t. latio enim prima eſt mutationum. huius aūt ea que circulo. hac aūt mouet hoc. Tunc ex his concludit ꝓpoſitum dicens, ex neceſſitate igitur eſt ens ⁊ inquantum bene neceſſitas: ⁊ ſic eſt pncipium. Syllogiſmus eſt q̄ qđ exiſtens imobile mouet ſemper actu exiſtēs: eſt neceſſe eſſe: ⁊ inquātum neceſſe eē ⁊ ſic pncipium. Sed pmum eſt exiſtens imobile ⁊ ſemꝑ actu exn̄s mouet: ergo neceſſe eſſe ⁊c. ⁊ tunc videt̃ ꝙ ſola quarta hypotheſis ſit neceſſaria. reliq̄ que ſunt addite vt terminoꝝ expōnes: ⁊ ſic ſuperfluunt ad ſyllm lʒ nō ſuperfluāt ad terminos: ⁊ hec expoſitio vt mihi vi eſt vtilis: nam nullam violentiam pbet ſermoni greco, ⁊ qm̄ neceſſarium multipl̃r dr̄ ⁊ dictum eſt pmum eē neceſſe eſſe: poſſet eē dubitatio quali neceſſario primuꝫ ſit neceſſe eſſe. Cui rn̄det ⁊ enumerat tres modos neceſſarij. ⁊ ait primū eſſe neceſſe eē tertio modo. dicit nam neceſſariuꝫ toties hoc eſt pluribus modis ſumit̃. hoc qdem vi ⁊ violentia, qđ eſt ΑΠΑΡΑ ΟΡΜΕΝ. Sic hr̄ in greco ⁊ in tranſlatione noſtra hēturꝫ qđ eſt pter impetum,] ⁊ nō poteſt ſtare: nam tale neceſſarium eſt ꝓpter impetum ⁊ non pter impetum. alij tranſtulerunt [qđ eſt pter appellationē.] Sed ego non inuenio ꝙ vbum illud ΟΡΜΕ latine ſonet appellationem: nec habet ſenſum hec tranſlatio: ⁊ ideo videt̃ mihi ꝙ ΟΡΜΕ grece ſonet totum hoc latine. vʒ locus vnde aliꝗs icipit ⁊ mouet̃: ⁊ ſic tranſlatio apud me eſſe deberet [qđ eſt pter locum vn̄ aliqs incipit ⁊ mouet̃.] ⁊ tunc ſenſus eſt verus. nam violentia eſt ꝯtra nām motꝰ: ⁊ ꝑ ꝯñs ꝯtra nām loci nālis illius. v. ꝑ. violentum eſt graui ſurſum ferri. qm̄ eſt ꝯtra locum vnde incepit moueri graue: ⁊ hec eſt ꝑfecta expō huius. Deinde enumerat 2m modū .d. Illud vo quo ſine bene qđ bn̄: hoc eſt aliud eſt illō quo res que bn̄ ſe hʒ nūc eſt ſine bene. ⁊ hoc vocat̃ neꝰium vtile. Deinde enumerat 3m .d. Hoc aūt non ꝯtingens al̃r ſed ſimpl̃r neceſſariuꝫ. hac diuiſione ꝓpoſita ſumit quo mēbro primuꝫ dicatur neceſſarium .d. ex tali igit̃ principio .ſ. neceſſario 3° modo dependent celum ⁊ natura. ecce ergo qual̃r ſit neceſſariū. addit [⁊ nā.] qm̄ celum primo depēdet a tali principio. nā vo mediante celo ab eodem depēdet. Sed quo gñe dependentie non exponit: ſed poſtmodum dicemus.

¶ Uult declarare.] Auerroes introducit al̃r literam q̄ꝫ nos fecimus: vult enim ꝙ Ariſtote. intendat declarare modum Cō. 38m.

colligationis entium tranſmutabilium eſſe prima ſubã. Ca
ſas intentionis cauſa eſſe videt. ¶ Nam eſt circa hoc qõ. ſ.
verum ens corruptibile poſſit colligari eterno. vĩ enim pri
mo aſpectu q non: qz eternum non vĩ eſſe niſi principium
eterni. Diſſoluendo ergo qõnez ſupponit quattuor. Prima
ſuppõ eſt omne qõ mouet alr ſe hz. hec eſt manifeſta i om
nibus ſpẽbus motus. 2ª põt eſſe aliqõ eternum tranſmuta
bile in loco z non in ſubã. Circa quaz ſuppoſitionem addit
Auerroes hoc eſſe bñ dictuz. nam tale tranſmutabile loco/
ſubã vo non: eſt medium iter ſimplr eterna z ſimplr corru
ptibilia: qm per ſubam conuenit cum ſimplr eternis p trãſ/
mutationem in loco cum generabilibus z corruptibilibus.
3ª motus in loco eſt pmus motuũ: z ex hoc ſolus circularis.
hec cõſtat ex 8º phyſicoz. 4ª pmus motor mouet motu cir
culari imediate pmum mobile. Ex his quattuor colligit duo
conſequentia. Primum eſt pmũ mouens eſſe neceſſe eſſe: z
qm neceſſarium apud ipſum eſt duplex: erit neceſſe eẽ ſim
pliciter. Scdm ↄñs eſt celum z nã dependere ex tali neceſ/
ſario pncipio. [Et in alia tranſlatione.] ¶ Hec pars vz eſſe
in ſequenti textu: ſed qm Auerroes ponit eam hic: exponaz
craſſo modo pro nunc. Debes ergo ſcire q in barbara trãſ/
latiõe habet ſic. [Cum tali pncipio ↄtinuum eſt celum z na
tura.] ſicut in nobis bona diſpoſitio paruo tpe. In qb⁹ ver/
bis duo apud Auerroem velle videt Ariſt. Primũ q celũ
z natura colligantur cum intellectu diuino ſũmo appetibili
quẽadmodum z nos cum illo ↄtinuamur. Scdm eſt: q ce/
lum z nã ſempiterna copulatione copulant cum illo itelle/
ctu: ſed noſtra copulatio cum illo eſt paruo tpe. huius autez
cauſa eſt: qm mediũ quo copulat nobiſcum eſt gñabile vt/
pote phantaſma. Copulatur eni nobis intellectus diuinus
mediantibus phantaſmatibus corruptibilib⁹ e qbus gñat
in nobis intellectus ſpeculatiuus qui etiam gñobilis eſt. ſed
corpori celeſti ↄtinuat per medium eternuz: qm per moto/
rem intrinſecum qui eſt anima celi. modo talis aĩa eſt ſem/
piterna. z in his verbis dat itelligere Auerroes Ariſt. velle
pmum mouens eſſe idem cũ intellectu agẽte: nam z celũ z
natura dependens ab eo: z ſic eſt pmũ mouens. etiam z nos
dependemus: z ſic eſt primũ agens. [Et ex hoc.] ¶ Conclu
dit ex dictis corollarium z q ex dictis ſeqtur q forma ho/
minum in eo q ſunt homines non eſt finalr ppter aliud niſi p
pter ↄtinuationem eius cum itellectu: qui declarat in libro
de aĩa q ſit pmum agens z hic eſſe mouens nos: corollariũ
pſpicuum. nam ait celum z nãm dependere ab eo: z nos ſu/
mus nã: ergo z nos ab illo etiã. [Intelligẽtie enĩz.] Reddit
eãm corollarĩj hoc mõ, Intelligentie abſtracte ſunt cauſe
duob⁹ modis vtĩ fines z vtĩ agentia. ergo z noſtri erunt cau
ſe vtĩ fines: ergo z nos ſumus ppter eas tanqȝ pp fines. ad/
dit 2º q ẽt intelligentia agens que hic dicta eſt primuz mo/
uens: que qdem in nobis eſt pm⁹ neceſſe eſt vt moueat nos
vtĩ amatum amans. ergo vt finis z per ↄñs intelligẽtie: z p/
mus intellectus erunt fines noſtri: z per ↄñs nos finalr ſu/
mus ex illa. [Et ſi oĩs.] ¶ Nunc arguit neceſſitatẽ copula/
tionis hoc mõ. oĩs motus. ſ. pfectus vz copulari principio a
quo dependet. Sed itellectus ſpeculatiuus eſt motus depẽ
dens a pncipio pmo z pfectus: ergo neceſſe eſt vt in poſtre/
mo cõtinuetur cum iſto intellectu abſtracto qõ exponit. v.
Ita q erimus dependentes a tali pncipio a quo celum de/
pendet: qmuis hoc ſit in nobis modico tpe ſicut dicit Ariſto.
¶ Debes ſcire q hic eſt ordo beatitudinis. nã p itellectus
mãlis copulat phantaſmatibus. 2º medĩatib⁹ phantaſma
tibus copulat intellectui ſpeculatiuo. 3º mediante itellectu
ſpeculatiuo copulatur intelligentie pmi orbis. v. g. lune. 4º
mediante hac intelligentie mercurij. 5º mediante hac intel
ligentie veneris. z ſic mediantibus omnibus copulabit cuz
intellectu pmo: vtpote intellectui agenti qui eſt declaratus

hic z hic ſtatur. quare cum intellectus copulatus erit: z nos
ſumus per illum tanqȝ ppter formã. erimus ẽt nos copula/
ti cum primo pncipio mediantibus oĩbus illis ordine predi
cto. z in hoc ſtatu erimus ſiles celo lȝ dĩis ſit. Qm celum co
pulat ſemp: eo qz medium eſt aĩa ppria que ſempiterna ẽ:
nos autem paruo tpe qz medium eſt corruptibile vtpote i/
tellectus ſpeculatiuus. Hic apparẽt multi errores Ioãnis:
quoz primus eſt: qz dicit intellectum agẽtem eſſe partẽ rõ/
nalis anime. ↄſtat enim hic ipſum deum eſſe. Secũdus eſt:
qz ipſe dicit intellectum mãlem non eſſe formam hominis.
Conſtat enim hic itellectum materialẽ eſſe formam itrinſe
cam hominis per quã reponit in ſpecie: z alr non poſſemus
copulari illi. Tertius eſt: qz ipſe dicit felicitatẽ eſſe itellectio
nẽ ſpeculatiuã pmi entis. Conſtat enĩz hic felicitatẽ eẽ deũ
qui a nobis intelligitur in ſtatu p ↄtĩuiã eius: q̃ſio ipſe itelli/
git ſe. nec copulatio eſt felicitas: ſed diſpõ ad illã. ita enĩ co/
pulatione deus efficitur nobis felicitas: ſicut diſpoſitione q̃
litatiua z quantitatiua forma efficit pfectio corpis. Perſpi/
cuum 4º q nõ maiori felicitate deus eſt felix qȝ nos ſum⁹.
nã deo deus felix eſt: z nos deo. z in hoc errauit ille bonus
homo. eſt tamẽ deus ſeipſo felix: nos ipſo felices z bti. Per
ſpicuũ 5º contra Auẽpacem nos eſſe felices intellectione p/
petua. nã nos beati ſumus deo: z deus eſt per ſe itellectio p/
petua: lȝ nõ ſemp bti. qm mediũ attingendi ad illam corru/
ptibile eſt. Multa alia dixim⁹ in libro de itellectu. z i lib⁹
de aĩa z alibi. hec ſatis: qm in tranſcurſu ſunt dicta.

D Eductio aũt eſt qualis optima par/
uo tpe nobis. Sic enĩz ſemper illud
eſt: nobis qdem enĩz ipoſſibile. Qm
z delectatio actus huius: z propter
hoc vigilatio ſenſus: itelligentia: delectabiliſſi/
mum ſunt. Spẽs vo z memorie ppter hec.
Intelligẽtia aũt que ſm ſe: eius qõ ſm ſe opti
mum, z que maxime: eius qõ maxime. Seip/
ſum autem itelligit itellectus ſm trãſumptio/
nẽ itelligibilis. Intelligibilis enim fit attingẽs
z itelligẽs. quare idem itellectus z intelligibi/
le. Suſceptibile enim itelligibilis z ſube itel/
lectus opat aũt hñs. Quare illud magis iſto
qõ vĩ intellectus diuinum hic. z ſpeculatio d
lectabiliſſimũ z optimum. Sic igit ſic bene ſe
hz: vt nos qñqȝ deus ſemper mirabilis. Si au
tem magis: adhuc mirabilius. habet autem ſe
ſic. z vita autem vtiqȝ exiſtit. etenim intellect⁹
actus: vita: illud autem actus eſt. actus autem
qui ſm ſe illius: vita optima z ſempiterna. di/
cimus autem deum eſſe animal ſempiternum
optimum. Quare vita z duratio continua z
eterna exiſtit deo: hoc enim deus.

¶ Ex dictis ſcimus multa. p q p⁹ mouens mouet vt amatũ
z intellectũ. 2º q p⁹ mobile mouet ſicut amãs z itelligẽs
z p ↄñs q ſit alatũ aĩa amãte z itelligẽte illud p⁹ mouens.
3º q ẽt nos amamus z itelligimus p⁹ mouens. nã p⁹ nõ tm̃
mouet p⁹ mobile ſed etiã nos. hec oĩa ↄfeſſa ex dictis q ſu
mere põt. Tunc ponit diĩam iter diſpõnẽ noſtrã qua ama/
mus z intelligim⁹ p⁹ mouens z diſpoſitionẽ primi mobilis
qua p⁹ mobile amat z intelligit p⁹ mouens. volens q diſ/
poſitio noſtra durat paruo tpe. Illius ẽ primi mobilis diſ/
poſitio durat ſemper. z inquit. deductio aũt q̃lis optima in

nobiſ ī paruo tēpe eſt ſic enim vt nos ſumus in optima diſpōne ſemp illud p̄mū mobile eſt in nobis. Eſſe enim ipoſſibile eſt ſemp ſic eſſe. dixit aūt qualis optima qꝛ felicitas moralis pfectio ⁊ deductio eſt bona ſed non qualis optima. hec eſt dīa. ❡ Sed circa hanc dīam dubitaē primo quid intelligat per deductionē optimam. 2° quare illius primi mobilis deductio optima ſit ſempiterna ſed in nobis modico tpe. ❡ Circa hec vī quibuſdam theologis Ariſto. loqui de amore ⁊ dilectione quos nos habemus hic. de primo eſt ēt hec intellectio qꝛ eſt tale p̄mum. ⁊ quid quantum ad quedā cōmunia que pñt colligi ex ſenſibilibus. Siliter ⁊ amor eſt fruitio huius primi ſic intellecti quoad qꝛ eſt, ⁊ quātum ad qd eſt, ſm illa cōmunia dicta: ⁊ iuxta hanc expōnem differentia ſic intelligiē q optima diſpoſitio p̄mi mobilis que ē ī itelligēdo p̄mū motorē eſt ſempiterna. optima vō noſtra eſt in paruo tpe. Cuius cā eſt: qꝛ noſtra eſt per cognitionem ſenſibiliū: ⁊ per ꝯñs per abſtractionem phantaſticam ⁊ ſic non ſemper. diſpō vō corporis celeſtis qua ipm primum motorem itelligit eſt per eſſentiam primi motoris ⁊ nō per abſtractionē. Sed hec expō ſtare non pōt: qꝛ Ariſt. vī velle eſſe eādem felicitatem p̄mi mobilis ⁊ noſtram ⁊ non differre niſi penes ipſa eo qꝛ nrā eſt in tpe: illa in eternitate. qꝛ noſtra non pōt eſſe per abſtractionē a phantaſmatib⁹ quēadmodum nec illa. ⁊ ppterea aliq̄ dixerunt Ariſto. loqui de felicitate nrā: que habebiē in p̄ria. Illa enim nō erit per abſtractionem a phantaſmatibus ſed per eſſentiaʒ p̄mi entis, ⁊ talem credit Ariſto. ſemp hēre p̄mū mobile. ⁊ tunc iuxta hec differentia ꝯſpicua: nam hec non eſt nobis ſemp: quia nō infinito p̄terito tpe. In illo vō p̄mo mobili eſt ſemp ex vtroqꝫ latere. ❡ Sed hec expoſitio minime ſtare pōt. primo qꝛ Ariſto. ait vigiliam ſenſum ⁊ intelligentiam eē ppter hanc. modo hec nō videnē ppter illam in patria. Amplius Ariſto. loquiē de nobis modo nos non ſumus anima. ⁊ ſic videtur loqui de coniuncto ⁊ nō de parte. ❡ Adhuc ambiguum eſt apud Ariſto. ſi detur alia patria. Videē ergo mihi cum Auerroe eſſe dicendum in hoc loco: ⁊ p̄mo q Ariſt. loquiē in ſtatu pñti: vt ⁊ vba ⁊ rōnes oſtendunt. Scdo q ipſe loqtur de ſuprema felicitate. ⁊ tunc debes ſcire q Ariſt. credit primū mobile eſſe animatū anima intelligente ⁊ amante p̄mum motorē. Intelligente qdem: per eſſentiam primi, amante vō amore fruitionis illius. Secundo credit ⁊ nos aliqꝫ poſſe deduci ad talem ſtatum in q̄li eſt p̄mum mobile ſemp. ſit aūt hec deductio hoc modo, nam p̄mo intellectus mālis copulabitur intellectui ſpeculatiuo mediantib⁹ phantaſmatibus. Scdo mediante intellectu ſpeculatiuo ordine quodam declarato in cōmento precedenti: copulabiē primo intellectui qui hic dictus eſt primus motor. In 3° vō de anima intellectus agens. vulgo vō deus nuncupaē: ⁊ propter hanc cauſam grece nūcupatur DIAGOGE. latine vō deductio: eo quia non niſi pluribus medijs ad illaʒ nos deuenire poſſumus. Ex his ꝯſpicua ſunt duo. primuʒ eſt quō nos ſumus aliqꝫ felices ⁊ beati vt ſemp eſt p̄muʒ mobile. 2° q cauſa quare nobis non ſemp eſt: illi vō ſemper eſt: qꝛ nobis ineſt mediante intellectu ſpeculatiuo q eſt gñabilis ⁊ corruptibilis aliquo modo. Illi vō ineſt mediante aīa eius que eſt icorruptibilis ⁊ eterna. hoc mō pꝫ text⁹. [Qm̄ aūt.] ❡ Ponit ordinem deueniendi in illā hoc modo. nam delectatio eſt pp intelligentiam primi motoris. delectatur enim p̄mum mobile in itelligendo p̄mum motorem: qꝛ intelligit eum. vigilia: ſenſus: ⁊ intelligentia ſunt delectabilia pp delectationem illam. Spēs aūt ⁊ memorie pp vigiliam ſenſus ⁊ intelligentiam: quare oia ſunt pp intellectionem primi motoris. ergo pp intellectionem primi eſt delectatio noſtra. pp delectationem ſunt vigilia ſenſus: ⁊ intellectio rerum mālium: ppter hec ſunt ſpēs in memoria delectabiles: cur autem noſtra ſunt delectabilia ob illa: dicit ſubaudi dico deductionem illam eſſe optimā diſpōneʒ: qꝛ actus. i. ſpeculatio actualis huius. ſ. p̄mi motoris eſt ⁊ delectatio. pp hoc vigilia ſenſus itelligentia ſunt delectabiliſſimū. Spēs vō ⁊ memorie pp hec. dixit ſpēs ⁊ memorie: qꝛ ſpēs quo ad intellectum. memorie quo ad ſenſum. vel dixit ſpēs reſpectu futurorū: ⁊ memorie reſpectu p̄teritorꝫ. Spēs ergo ⁊ memorie pp hec ſunt delectabilia. Intelligentia aūt que eſt per ſe: eſt eius qd eſt ſm ſe optimū, ⁊ ea intelligētia que eſt maxime: eſt eius qd maxime. hic ergo eſt ordo felicitatis noſtre. debes ſcire q intellectio quā hēmus de p̄mo vocatur itelligētia per ſe: qꝛ eſt per eſſentiam rei intellecte. Immo eſt intētio illa ⁊ res intellecta idem. Intentio vō que habeē de rebus mālibus non eſt per ſe: qꝛ ē per abſtractionem a phātaſmatibus: ⁊ propterea equocat de intelligentia. [Seipm aūt.] Locutus eſt de felicitate primi mobilis ⁊ de felicitate noſtra. nūc de felicitate dei: qui eſt ⁊ ſibi ⁊ cunctis felicitas: loquitur. ⁊ qꝛ non pōt loqui de illius felicitate niſi ex eis que ſunt in nobis. p̄mo premittit quō intellectus noſter itelligit ſe: ⁊ quomodo reddiē agens ⁊ opans. debes ergo ſcire q per vnum ⁊ idem intellectus noſter ſit ens intelligibile ⁊ operans intellectionem. nam intellect⁹ noſter eſt pura potentia ⁊ per ꝯñs nō eſt ſm ſe intelligibile: ergo efficitur intelligibile ens: inquantum actuaē ab itelligibili re. qꝛ ex re intelligibili efficiē vnū actu: tunc reddiē itelligibile ens: efficitur enim vnum cum illo: qꝛ trāſmittit ipm atqꝫ attingit. eodeʒ etiam ſit opans. nam per intelligibile efficiē actu: ⁊ per ꝯñs per intelligibile efficitur opans. actus enī ⁊ ſpēs mot⁹ ⁊ operationis ſunt p̄n^a. 2° debes ſcire q intellectus pficiē magis a pſtabiliori itelligibili ⁊ maxime a pſtabiliſſimo. vnde quēadmodū mā pficiē a forma: ⁊ pfectiori forma perfectius: ⁊ a perfectiſſima pfectiſſime pfici videtur: ſic ⁊ intellectus ſi actuaē ⁊ perficiē ab intelligibili: a pfectiori plus: ⁊ a pfectiſſimo maxime perficieē. Erit ergo iſte ordo q ſicut materia primo recipit diſpōnes ⁊ formas impfectas. deide illis mediantibus perficitur redditur actu ab vltima forma: ſic ⁊ intellectus p̄mo ab intelligibilibus mālibus. deinde illis mediantib⁹ a diuinis actuabiē atqꝫ reddetur perfectus. hec ergo duo ponit ⁊ dicit ſeipſum autem itelligit intellectus. ſ. nr̄ ſm tranſumptionē itelligibilis. ⁊ dī tranſumptio: qꝛ intelligibile trāſfereē de māli ad imālē. nam p hō tranſumptionē ſit attingens ⁊ intelligens rei itelligibilis: quare ⁊ per idem itellectus ⁊ intelligibile ſiet idē hoc eſt vnum in actu: cuius cām ſubſcribit. d. nam itellectus eſt qōdam ſuſceptibile rei intelligibilis ⁊ ſubē. ⁊ addit ſubē. forte more Platonico: qui ſubē ⁊ ideas intelligi vult tm̄. hoc ergo pacto intellectus eſt [illegible] intelligibile. Sed hꝰs ſubaudi rem intelligibile operans: ⁊ per ꝯñs eadem eſt intelligibile ⁊ operans: ⁊ hoc fuit p̄mū. Deinde ſumit 2^m per ꝯñs ad hoc p̄mum: ⁊ dicit quare illud diuinum qd vī habere intellectus eſt magis iſto māli, ⁊ per ꝯñs pficiē plus per illud ⁊ ſpeculatio illius diuini dicetur delectabiliſſimū ⁊ optimum: hoc eſt vltima forma ⁊ ſupremus gradus felicitatis. Sic ergo ꝯſpicuuʒ quomodo itellect⁹ per abſtractionē rei itelligibilis efficiē itelligibile: ⁊ inquātum efficiē intelligibile efficitur operans: ⁊ mediante intelligibili māli efficiē in optima diſpōne ⁊ in ſupremo gradu felicitatis. debes ſcire q omnia hec ſunt declarata in libro de anima. ⁊ ppterea hic ſunt ſuppoſitiones: ⁊ ille qui vellet ſingula ſuppoſita declarare: tranſcenderet metaʒ ſue conſiderationis. Supponiē ergo hec nunc. [Si igitur.] Ex his declarat felicitateʒ primi p̄ncipij ⁊ loqtur hypothetice: ⁊ ponit poſtmoduʒ antecedens ⁊ relinquit ꝯñs hoc modo. Si deus ſe habet ſemper hoc modo vti nos quandoqꝫ in tali optima diſpōne deſcripta: erit deus mirabilis. ⁊ ſi deus ſe habet ſic ſemp ⁊ magis q̄ noueris mirabilius: deus ſe hꝫ

ſemper ſic ⁊ magis:ergo erit mirabilis ⁊ mirabilioꝛ.⁊ ſic ꝑſpicuum q̄lis felicitas dei.naꝫ eſt qualis nr̄a differens in tēpoꝛe ⁊ in ꝑfectiōe:tp̄e qdem q2 noſtra eſt in tp̄e:illa dei in eternitate.noſtra pauca:illa multa inquit. Si igitur bene ſe habet de⁹ ſemper vt nos q̄nq3 in ſupradicta optima diſpoſitione:erit mirabilis.ſi aūt magis ſe habet q̄3 nos:erit mirabilius.habet aūt ſe ſic ſemper vt nos q̄nq3:⁊ magis: quare mirabilis ⁊ mirabilioꝛ erit.dices.Deus eſt felix deo: ⁊ nos ſumus felices deo.ergo deus non eſt magis felix q̄3 nos:q2 eodem ſumus ambo felices.Dicendum eodem modo felices ſumus ambo.⁊ neuter neutro eſt felicioꝛ q̄tum ad eēntiam:ſed quantum ad modum magis deus:q2 deus eſt felix a ſe:nos v̄o ſumus felices ab eo.vt pariës tanta albedie albus eſt quāta ⁊ ipſa albedo alba.dī tamen albedo magis q2 per eſſentiam eius talis eſt:⁊ paries per participationeꝫ. Sic nos ⁊ deus tanta ⁊ eadem felicitate ſumus felices quātum ad eſſentiam:Sed deus per eſſentiam nos v̄o per ꝑticipationem.[Et vita aūt.] Oſtendit ꝙ deus ſit vita ⁊ ꝙ viuat ſicut dicimus vitam viuere ⁊ albedinem albam.nam ſicut albedo eſt alba per eſſentiam:ſic deus eſt vita ⁊ viuit ꝑ eſſentiam: ⁊ non viuit ſicut nos per participationem vite. Dicit ⁊ vita autem deus ipſe vtiq3 exiſtit.hec eſt concluſio. ꝓbatur etenim actus intellectus eſt vita. Illud autem ſcilꝫ deus eſt actus.exponit q̄uo actus.d.actus aūt qui ſm̄ ſe illius dico ꝙ eſt vita optima ⁊ ſempiterna hoc modo deus eſt actus:ſubiicit ꝯcluſionem:q2 prepoſuit eam.tangit ſcdām rōnem per ꝯſenſum vulgi.d.dicimus aūt deū eſſe aīal ſempiternum ⁊ optimū.hoc enim dī in cōi vſu.ex hoc infert cōcluſioneꝫ ꝓpoſitam.d.q̄re vita duratio ꝯtinua ⁊ eterna exiſtit deo.vita qdem ei exiſtit:q2 aīal.nam oē aīal viuit.Continua v̄o ⁊ eterna q2 ſempiternum ⁊ optimum.⁊ q2 dixit vitam ineſſe deo:poſſet credere aliqs deū non eſſe vitam per eſſentiam ſubſcribit hoc enim deus.ꝗ deus viuit ⁊ eſt vita: nam viuit per eēntiaꝫ.vn̄ ſicut dicimus q, caloꝛ eſt calidus ſibi ⁊ oībus:ſibi qdem per eēntiam:alijs v̄o per ꝑticipationem.ſic deus:ſibi viuit ⁊ alijs:ſibi qdem per eēntiam:alijs per ꝑticipationē. In h̄ ergo textu epilogando ꝑſpicua ſunt duo.pͥmū ꝙ deus eſt ſūme felix ⁊ beatus.2ᵐ eſt ꝙ deus eſt eſſentialr̄ viuēs ⁊ vita. Ad pͥmū preaccepit:quomodo pͥmū mobile ⁊ nos ſumus felices:aliquo mō ſimiles aliquo modo diſſimiles. Secundo preaccepit quomodo intellect⁹ noſter efficitur felix.⁊ quo ordine procedit ad illam. Tertio accepit quomodo efficit̄ actu beatus operans ⁊ intelligibilis. Hec ergo ſunt hic contenta.

Cõ.39ᵐ. ¶ Dicit Ariſtoteles.] Auerroes aliter videt̄ introducere literam q̄3 nos.videt̄ ergo Auerroi Ariſtotelem in illa parte. [Qm̄ ⁊ delectatio actus eſt huius ⁊c̄.] Velle probare quomodo [illegible] luptas ſimplr̄ eſt ſolum actio primi pͥncipij.nos enim delectamur ⁊ deus delectat̄.nos qdem delectamur ſed non voluptate ſimplr̄ dicta:deus v̄o delectat̄ voluptate ſimplr̄.⁊ hec eſt Auerrois itroductio.Qꝫ v̄o dei ſit ſimpliciter actio voluptas oſtendit hoc modo.primo ſupponendo ꝙ ipſa intellectio rei cauſat voluptatem in intelligente. 2° ſupponendo ꝙ intellectus voluptat̄ non inquātum eſt in potentia:ſꝫ inquantum eſt in actu. ¶ Ex his concludit ꝓpoſitum:ꝙ quidem intellectio ſit voluptuoſa perſpicuum eſt duplr̄. pͥmo vigilia ſenſus ⁊ cognitio rerum nālium voluptuoſa ſunt: ⁊ hoc non niſi ꝓpter intellectionē. 2° q2 ſpēs rei future ⁊ memoria rei p̄terite ſunt voluptuoſe ꝓꝑ comprehenſioneꝫ. nā ſpēs ꝓꝑ comprehenſionem futuram:memorie ꝓꝑ comprehenſionem preteritā:⁊ ſic perſpicua eſt pͥma ſuppoſitio. 2ᵃ etiam declarat̄. Nam intellectus noſter duplr̄ accipit̄. vno modo vt in po͞ᵃ:⁊ ſic nō voluptuat̄:q2 res non voluptuat̄ niſi inquātum eſt in actu. Alio modo inquātum eſt in actu: ⁊ ſic voluptuat̄.nam inquātum in poteñā non intelligit ſe.

Inquantum v̄o actuat̄ ab intelligibili intelligit ſe: ⁊ ſic voluptuatur. Addit autem Auerroes ꝙ inquātuꝫ actuatur ab intelligibili:intellectus:intelligibile:⁊ intellectio:vnum ſūt ſubiecto.differunt aūt rōne. Dī qdem intellectio inquantuꝫ eſt quo apprehendit ſe. Intellectus v̄o:inquātum apprehēdit. Res intellecta v̄o:inquātum intelligitur. Ex his oībus ſumendum intellectum intrīſ delectari inquātum intelligit ſe:⁊ intelligit ſe inquātum actuatus. actuat̄ v̄o inquantum recipit intelligibile ⁊ vnum ſit cum eo. ⁊ hec ſunt duo que accepit. Addit modo 3ᵐ.vꝫ qualr̄ eſt deus felix.nam ſi intellectus noſter felix eſt ⁊ in ſūma voluptate q̄n denudatur a potentia:⁊ deus ſemꝑ eſt denudatus a potentia:⁊ ſemꝑ exiſtens in actu.ergo felix ē ⁊ ſūme felix ⁊ ſic mirabilis ⁊ ſumme mirabilis.[Et Alexander dicit.] ¶ Hic Alexander ſoluit arduam queſtionem:vtrum.ſ.in pͥmo pͥn⁹ ſit delectatio. nam multis argumentis videt̄ ꝙ nō.pͥmo q2 delectatio eſt accn̄s ⁊ deo nihil accidit. 2° q2 delectatio ⁊ triſtitia habent fieri circa idem:ergo ſi in deo non eſt poſſibile ineſſe triſtitiam neq3 delectationem poſſibile eſt ineſſe.regula eſt ſecūdi topicoꝝ.⁊ Auerroes vtit̄ ea cōmento.51. Tertio videt̄ ꝙ in eo nō debeat eſſe ſūma delectatio:q2 comparatio ſit in his que ſunt eiuſdem generis.conſtat aūt deuꝫ in nullo eſſe genere. Ariſto.aūt dixit 3elam. ¶ Breuiter videt̄ ꝙ in deo ſit delectatio ⁊ ſūma delectatio.ꝙ quidem in deo ſit dlectatio:ſtatim ꝑſpicuū erit per declarata in ethica ⁊ hic.dictum eſt enim delectationem conſiſtere circa actuꝫ ⁊ operationē: ⁊ per ꝯñs quomodo deus ſit in actu:videt̄ ipſum eē in opatione ⁊ delectatione.qꝺ v̄o ſūma delectatio declarabit̄.nā per quātuꝫ res cadit a potentia per tm̄ cadit a triſtitia:⁊ accedit ad delectationem.nam potentia eſt cā triſtitie ⁊ actus cauſa delectationis:vt Ariſt.dicit ⁊ probauit per exēplum de vigilia ⁊c̄. Sed deus eſt in actu per eſſentiam ⁊ intellectus noſter per participationeꝫ.ergo deus eſt in ſūma delectatione:⁊ huius confirmatio eſt. Qm̄ deus intelligit per eſſentiam ⁊ non per potentiaꝫ precedentem actum:⁊ propterea deus eſt in ſūma delectatione in quali intellectus nō eſt q̄n eſt factus in actu. ¶ Alexander ergo rn̄det ad q̄ōnem ⁊ vult ꝙ delectatio ſequat̄ comprehenſionē ſicut vmbra corpus. Quotuplex ergo ē comprehēſio:totuplex ⁊ voluptas. eſt aūt vna comprehenſio cui non rn̄det oppoſitum.ſ.ignorātia:vt dei ſcia:ergo ⁊ delectationi tali nō rn̄debit triſtitia ꝯñs ad ignorantiam. Erit ergo duplex ignorantia.ſ. habens ꝯtrarium ⁊ carens ꝯtrario. In deo ergo eſt delectatio. pͥmo modo ⁊ non ſcdō modo:⁊ ſic dici pōt delectatio equiuoce ⁊ q̄ſi metaphorice.⁊ hoc pacto ſolue tu argumenta.[Et dicit̄ de eo vita.] Oſtendit nunc vitam ineſſe ſibi:⁊ ꝙ ſumma vita ꝙ quidē vita inſit ei perſpicuum.nam itelligit.vt enī dicitur ſcdō de aīa aliqd̄ multifariam viuere dicimus: quoꝝ eſt vnum itelligere. Qꝫ v̄o ſūma vita viuat:oſtēdo.nam intelligere eſt optimū viuere:ergo qꝺ eſt purus intellect⁹:erit optima ⁊ ſūma vita:⁊ ꝓpterea denūtiata eſt ab eo omnis vita.his quidem clarius:his v̄o obſcurius:vt dī pͥmo celi. Ex his ꝯcluditur definitio. Eſt enim deus ſapiens atq3 in vitima delectatione ſemper conſtitutus perfectiſſima vita viuens.[Et hoc putauerunt.] ¶ Auerroes hic digreditur contra duas poſitiones dictas de deo.prima fuit antiquorum. nam antiqui videntes in deo reperiri hec tria.ſ. ſapientiam amorem ⁊ vitam ſeu eſſentiam:in deo poſuerūt trinitatem ſubſtantiarū. Itaq3 voluerunt in deo eſſe tres ſubas.ſ.ſubſtantiam vite:ſubſtantiam ſapiētie:⁊ ſubſtantiam amoris. hec enim nō poterāt eſſe accidentia:q2 deo nihil accidit.⁊ cum ꝫ eos dr̄:ergo deus erit compoſitio quedā. Reſpondebant credentes euadere deum eē trinum ſubaliter ⁊ vnum ꝯgregatiōe.h̄ poſitio fuit antiquoꝝ.[Et neſciuerūt.] ¶ Contra hos arguit Auer.nam ſi ſuba eſt numerata:ita ꝙ de⁹ ſit

Solutio.

Digreſſio

congregatio trium ſubſtātiarum realiter diſtinctarum: deus erit vnum per vnam intētionem. i. vnam formā additaȝ illi ꝯgregato vt miſtum ē vnū ꝓpter vltimam formā miſtionis que eſt forma ſpecifica. ⁊ hoc eſt manifeſtum. nam omne vnum per ſe eſt vnū ab vna forma: ⁊ ſic ſeqtur in deo eē compoſitionē: ⁊ per ꝯñs ipſe nō erit eternus. [Et dicit Alexander.] Narrat aliam poſitionē. qdam enim euitantes hꝫ argumentum dixerunt illa tria eſſe tres diſpōnes additas eſſentie dei: ⁊ per ꝯñs voluerunt illa tria eſſe tria accidētia abſoluta addita eſſentie. hec eſt ſcḋa poſitio addita in lege maurorum. [Quapropter.] ¶ Contra arguit. nam quando deus ſit vnus ⁊ non ꝓpter aliquā illaȝ diſpōnum. ergo eſt vnum ꝓpter aliam diſpōnem ⁊ formā ſubalem additā eēntie: ⁊ illis diſpōnibus. [Et vtriqȝ.] ¶ Tunc arguit contra ambas inſimul. nam oē cōpoſitum eſt nouum ⁊ vtriqȝ diſpōni accidit cōpoſitio. ergo vtraqȝ diſpō eſt noua. [Et ſi dicat.] ¶ Rñdet qꝫ deum eſſe cōpoſitū ⁊ cōponentia eius nō cōponi ꝓpter agens colligans illa ſed eē cōpoſita ſemꝑ ⁊ a nullo. ¶ Contra hoc arguit. nam ſi aliqua componerentur per ſe: tunc exirent de potentia ad actum per ſe: ⁊ mouerent ſine motore per ſe. ꝯñtia tenet ſuppoſito ꝙ quecunqȝ cōponunt aliqḋ vnum in ſe ſint prius diuiſa. vt Ariſt. p̊mo celi declarauit. ⁊ tunc ſequitur deductio Auerrois. Debes ſcire ꝙ quidam ⁊ nos longo tp̄e credimus Auerroem contradixiſſe chriſtianis ⁊ mauris ⁊ iudeis: ⁊ certe non eſt ita: ⁊ ꝓpterea debes ſcire ꝙ chriſtiani dicunt. primo in vnitate eſſentie dei ſtare trinitatem ꝑſonarum: ita ꝙ volunt deū eſſe trinum in ꝑſonis ⁊ vnum in eſſentia. Dicunt 2° ꝙ perſone nec ſunt tres ſubē nec tria accn̄tia: ſed addunt eſſentie tres relationes qbus ꝯſtituunt̄ tres ꝑſone que qdem cōparate ad eſſentiam ſunt ſubē ⁊ trāſeunt in ſubam. Comparate vero inter ſe differunt re. nō qdem abſoluta ſꝫ relatiua. Et ex his tollit̄ obiectio Auerrois. naȝ ſi trinitas eſſet in deo: vel quo ad ſubas: vel quo ad diſpōnes abſolutas additas: in eo eſſet compoſitio. tñ ſi ibi eſt ſolum trinitas relationum: nec ibi erit compoſitio: nec ibi aliqḋ noui. Auerrois ergo contradicit antiquis ⁊ mauris. antiqs qdem pro quanto poſuerunt trinitatē ſubarum. mauris vero pro quanto poſuerunt trinitatem diſpoſitionum abſolutarum. Conſtat aūt chriſtianos nullum hoȝ ponere: ⁊ ꝓpterea nō chriſtianis ſed antiquis ꝯdicere vr̄. Sed vr̄ in dictis Auerrois cōtradictio. nā Auerroes ſumit ꝯtra hos hanc vl'em. omne compoſitum eſt nouum. Sed hec videt̄ contra ipſuȝ. nam celum eſt cōpoſitū ex intelligentia ⁊ orbe: ex q̄titate ⁊ ſuba: ergo nouum. Cuius oppoſitū per ipm̄ ꝯſtat. ¶ Amplius rōnalis anima eſt compoſita ex itellectu agēte ⁊ poſſibili: ⁊ tñ eſt eterna. Joānes fingit verbum phī eſſe intelligendū de nouitate in ſe vel quo ad accidentia. ⁊ ſic vult ꝙ omne compoſitum ſit nouū: vel quātum ad ſubam vel quātum ad accn̄tia. ⁊ ſic eſt celū. eſt enim nouum ſm̄ vbi diuerſa. Silr̄ ⁊ rōnalis aīa eſt noua quo ad accidentia. Aut pōt etiam dici Auerroem intelligere de compoſito ex ꝑncipijs tranſmutabilibus cuiuſmodi nō eſt in ꝓpoſito: naȝ neqȝ celum neqȝ aīa rōnalis ſic cōponit̄. Sed pace eius nulla horum eſt in ꝓpoſito ad mentē Auerrois. p̄ma qdem: non qꝛ Auerroes arguit contra eos: qui dixerunt aliqua eſſe componibilia per ſe hoc modo: qꝛ tunc extraherent ſe abſqȝ motore: ⁊ conſtat ibi nō loqui de variatione in accidente: qm̄ id non eſſet inconueniens. 2° vero minime: qꝛ tunc peteret p̄n̄m qꝛ ſupponeret ptes componētes deum eſſe tranſmutabiles ⁊ hoc petebat. Uidetur ergo mihi ſaluo meliori iudicio pro nunc verbum Auerrois eē intelligendum. vt dicit ipſe in libro. d. d. hoc modo: ꝙ omne compoſitum eſt nouū: hoc eſt dependens. ⁊ hoc modo hꝫ intentum. nam celum ſi eſt compoſitum eſt nouum hoc eſt dependens. Similr̄ ⁊ ſi rationalis anima ſit compoſita (vt credit Joānes) eſt noua hoc eſt dependens. ⁊ hoc modo hꝫ Auerroes contra eos: nec aliter intelligere debes ſi vba ſua ſint vl'r vera. debes ſcire ꝙ Auerroes in libro dſtructio deſtructionū. diuiſiōe 5ª. in ſolōne dubij tertij narrat pōnē chriſtianoȝ. ⁊ dicit aliter q̄ hic dicit: ⁊ ꝓponit ſe vere ꝯtradicere illi alibi: ⁊ tū vide eum ⁊ intelliges qūo hic non ꝯdicit chriſtianis ſed bñ ibi. [Et ſic eſt intelligendū.] Oſtendit nunc qualis multiplicitas ſit in deo ⁊ qualis diuerſitas. naȝ negare non poteſt qn de deo plura dicant̄ nomina. dr̄ eniȝ viuens: ſapiēs: ⁊ amans: ⁊ multis alijs modis. ⁊ ſic in deo vr̄ eſſe diuerſitas: ⁊ qm̄ deus eſt ſimplex ⁊ ſumme ſimplex vt predixit: videt̄ ꝙ ſint in eo diuerſitas ⁊ ſimplicitas. ⁊ ꝓpterea qualiter hec deo inſint: dicenduȝ reſtat. ⁊ p̊mo loquitur de diuerſitate. Dicit ergo p̊mo ꝙ deus dicit̄ vnus ⁊ viuēs. Sed hec non dicunt diſtinctionem realeȝ: ſed rōnis qm̄ ſūt vnum in re ⁊ duo in rōne. Dicit 2° nō ita idem qꝛ ſignat idē omnibus modis. i. ſm̄ rem ⁊ modum ⁊ reſpectu eiuſdem ſicut ſignat nola ſynonyma: qꝛ fruſtra laboraſſet Ariſtoteles in ꝓbando hec. Dicit 3° ꝙ non ſignat idem ſicut principale hoc eſt abſtractum ⁊ ſumptum hoc eſt concretum. qꝛ ſumptum hoc eſt ꝯcretum ſignat illud qḋ pricipale ⁊ magis. dicit enim formā ⁊ ſubm̄ cuius exēplum eſt. nam vita ſignat formam abſolute ⁊ non ſubm̄: viuum ſignat formaȝ in mā hoc eſt ordine quodam vtrūqȝ: qꝛ principaliter forma ⁊ ſecundo ſubm̄. vt qnto huius dixit cōmento. 14. contra Auicēnam. [Hec igitur.] ¶ Concludit corollarium ad dicta. ſ. qūo differunt modi ſignificandi in reb° mālibus ⁊ in abſtractis: ⁊ dicit. he igit̄ ſunt poſitiones hoc eſt modi ſignificationum nominum in eis que ſunt forme in mā. nam in illis ſunt ille tres differentie dicte ſynonyma: ꝯcretum ⁊ ꝑncipale: ⁊ differentia rōne. In eis autem que ſunt forme non in mā: diſpoſitio hoc eſt predicatum ⁊ diſpoſituȝ: hoc eſt ſubm̄ reducuntur ad vnum in eſſe ⁊ duo in ꝯſideratione: cuius cām dicit: qꝛ vna met eſſentia eſt p̄dicatum ⁊ ſubm̄. nam illa vt poſita eſt ſubm̄: vt diſponens ſemet eſt predicatuȝ quare ſubiectū ⁊ predicatum erūt vnum in eſſe ⁊ duo in intentione. quare ſaltem predicatū differt a ſubiecto rōne. [Sed tñ.] Oſtendit ꝙ ſimplicitas inſit deo: vbi debes ſcire ꝙ in ꝓpōne cathegorica neccīa per ſe: vt hō eſt aīal: p̄dicatum ⁊ ſubiectum differunt realiter: ſed nō in eſſe: qm̄ aīal ſumit̄ a forma alia a qua ſumit̄ homo: ſed hec ſunt vnū in eſſe: qꝛ vnū ab altero ſeꝑari non pōt: ⁊ ideo ſunt duo in potentia intellectiōis. pro quāto intellectus pōt intelligere illa duo deo attributa ſeorſum. [Intellectus eni.] ¶ Cōtra. qm̄ intellectus itelligit rem ſicut eſt: ſed res non ſunt in eſſe diuerſe: vt hō ⁊ aīal: g̃ non poteſt illa ſic itelligere. Reſpōdet ꝙ intellectus nō tñ eſt natus diſtincte itelligere ꝯgregata in eſſe ſed congregata in re: qꝛ eſt natus diuidere omnia ſeꝑabilia vt formā per ſe ⁊ māꝫ per ſe: ⁊ formā per ſe a compoſito ex mā ⁊ forma: ⁊ huius nulla cā eſt niſi qꝛ intellectus. [Hec igit̄ diſpoſitio.] ¶ Concludit nunc quales ꝓpōnes ſunt in rebus mālibus: ⁊ vult ꝙ qn̄ intellectus cōponit in illis predicatum cū ſubiecto: vtpote formā cum compoſito: vt homo eſt aīal: vel formā cum hn̄te formā vt corpus eſt albuȝ: tunc intelligit illa adunata ⁊ diuerſa modis diuerſis. adunata qdem inquantum ꝯiungit p̄dicatum ⁊ ſubm̄. diu'ſa vero inq̄ntum itelligit deferens hoc eſt ſubm̄ eſſe aliud a delato hoc eſt predicato. Ex his vult hēre ꝙ cā totalis q̄re in rebus mālibus ſubm̄ differt a predicato eſt eſſe in mā. nam rōne māe ſubiectuȝ ſubeſt: ⁊ rōne forme predicatū diſponit. ergo ſubiectū a mā predicatū a forma ſument̄. [Cum aūt.] ¶ Oſtendit modo qūo in rebus abſtractis a mā ſubm̄ ⁊ p̄dicatum nullo modo differūt. ⁊ huius cām dicit: qꝛ nullus eſt modus quo poſſit diſtingui: qꝛ tota cā fuit eſſe in mā: ergo vbi nō eſt mā non erit diſtinctio. ergo g̃ ſic: que diſtinguunt̄ ſūt in materia: vt

prediꝫit per ꝯuerſionem per ꝯtrapoſitionem que non ſunt in mã non diſtinguunẽ.[Et qm̃ itellectus.] ¶ Soluit dubiũ.nã ſi nulla eſt dĩa inter p̃dicatum ⁊ ſubm in ꝓpõnibus abſtractoꝝ: ergo ſubm ⁊ predicatum ſunt ſynonyma. Reſpondet ⁊ vult ꝙ illa duo non ſunt noĩa ſynonymaita ꝙ ꝓpoſitio ſit ſm nomẽ:vt hec tunica eſt veſtis:⁊ nõ ſm intentionẽ vt hec hõ eſt rõnalis. Sed intelligit ea duo eſſe dĩa ſm aſſimilationẽ:ita ꝙ in talibus accipit duo:quoꝝ ꝓportio adinuicẽ alterius ad alteꝝ eſt ſicut ꝓportio p̃dicati ad ſubm:⁊ ex eis componit ꝓpõnem cathegoricã in illis.vult ergo Auerroes p̃dicatum ⁊ ſubm in abſtractis nõ dici niſi metaphorice ⁊ per ꝓportionem:qꝛ ſubm ꝓprie vel eſt mã vel ſumit a mã.p̃dicatum ꝟo vel forma vel ſumit a foꝛa.⁊ qꝛ in eis totũ eſt forma: ideo nõ pñt hec duo inueniri niſi metaphorice.⁊ ſic ꝓpoſitio in illis.⁊ his vĩ fere equiuoce.[Et nullam].¶ Adhuc dubitabis ſi nulla eſt differentia in re:vñ eſt differentia inter predicatũ ⁊ ſubm. Reſpondet ⁊ dicit p̃mo nullam eſſe dĩam inter ea oĩno niſi ſm acceptionem.nam idem re accipit diſpoſitũ:hoc eſt ſubm ⁊ diſpõnẽ hoc eſt predicatum.Dicit 2° ꝙ ideo intendit multitudinem ſm acceptionem qꝛ intellꝰ põt intelligere:idẽ his duobus modis ſm ſiſitudinẽ ad ꝓpoſitionẽ cathegoricam in rebꝰ cõpoſitis:ſicut multa intelligit per ſiſitudinẽ:vt mãm in cõparatione ad ſubm:⁊ ſic intellectus verificans hanc: hõ eſt viuens vel hõ eſt ſapiens per attributionẽ trãſumit hec in deo:⁊ hec de cauſa dicuntur attributa.[Et ſi intellectus.] ¶ Probat hoc per impoſſe hoc mõ:ſi intellectus non accepiſſet.In iſtis cõpoſitis diſpõnẽ ⁊ diſpoſitum: hoc eſt predicatũ ⁊ ſubm:nõ poſſet itelligere nãs eoꝝ nec declarare.nã cognitio illoꝝ eſt ex ſenſibilibus hoc mõ.[Et magna.] ¶ Concludit q̃lis multiplicitas ſit in deo ⁊ facit enthymema hoc pacto:que differunt re ⁊ rõne:plus differunt q̃ que rõne tñ:ergo multiplicitas attributoꝝ in deo differunt rõne tñ ⁊ non re.tenet ꝯña:qm̃ ea differunt ꝓpter eẽ in mã.hec que differunt rõne tñ:differunt ꝓpterea qꝛ ſumuntur a differentibus mã. ¶ Ultimo Auerroes addit verbũ Alexandri.nã Ariſtoteles dicit intellectũ nõ intelligere ſe.contra arguit:qꝛ viſus videt ſe in ſpeculo:ergo ⁊ intellectus.⁊ ꝓpterea vult ꝙ Ariſtotelis verbũ intelligat recte ⁊ ad bonũ ſenſum:⁊ nõ ponit q̃lis ſit ille ſenſus. Tunc adde ꝙ intellectꝰ intelligit ſe per ſpẽs alioꝝ ⁊ non per eſſentiã ꝓpriã. Debes ſcire ꝙ tota ſnĩa Auerrois in hoc ꝙ attributa in deo nõ ſint ſynonyma eſt:qꝛ lꝫ ſubm ⁊ p̃dicatum in deo non differunt, ſumunẽ tamen a differentibꝰ que ſũt in cõpoſitis: ergo non ſunt ſynonyma.qꝛ igiẽ ſumunẽ a differentibꝰ:ꝓpterea differunt.⁊ ſi dices vel illi dĩa:vĩdet aliqd in re vel nihil dicẽdum ꝙ illi videt aliqd in re:ſed nõ in re dei: ſed in re cãta a deo per quã deum itelligimꝰ:⁊ hoc ſatis ad hoc ne illa differẽtia nõ ſit ficta.põt hec opinio ꝓbari multis rõnibus.vt in libro.d.d.diuiſione 5ª in ſolõne ad vltimam.ſed pro nũc ꝓbaẽ primo:qꝛ quecunqꝫ ſunt in aliquo ſunt in eo per modum eiꝰ.vt 3° de aĩa cõmento 5°.ſed deus eſt ſũme ſimplex ⁊ ſũme idem:ergo quecũqꝫ ſunt in eo ſunt in ſũma ſimplicitate ⁊ idẽtitate.ergo in eo nulla põt poni diſtinctio extra aĩam.ſcdo in p̃ncipio diuerſitatis:quecunqꝫ ſibi inherentia ſunt diuerſa:ita in p̃ncipio identitatis ⁊ vnitatis quecũqꝫ inſunt debent eſſe vnum ⁊ idem:quare in deo oĩa inexiſtẽtia ſunt idem ⁊ per ſe vnum. Sic igitur illi diſtinctioni nihil reſpondet ex parte dei. Sed ex pte cauſati ab eo bene reſpondet.⁊ propterea non eſt ficta.

Quicũqꝫ aũt putant:vt pithagorici ⁊ Speuſippus:optimum nobiliſſimũ nõ in principio eſſe ꝓpter ⁊ plantarũ ⁊ aĩaliũ principia cãs eẽ qdẽ:bonũ ꝟo ⁊ p̃fectum in his que ex his:nõ recte exiſtimant.nam ſperma ex alteris eſt prioribus perfectis:⁊ primũ nõ eſt ſperma ſed p̃fectum:vt priorem hoiem dicat aliqs eſſe ſpermate:non qui ex hoc fit:ſed alterum ex quo ſperma.

¶ Quãta ſit p̃fectio primi p̃ncipij:iam ex hiſce potes recipere. Nunc ꝟo qꝛ ſunt qdaꝫ ⁊ magni qui dicũt oppoſitũ:ideo narrat alioꝝ poſitiões.dicũt ergo qdam vt Pithagorici ⁊ Speuſippus Platonis nepos in p̃nº nõ eſſe aſcribendũ optimum ⁊ p̃clariſſimũ:ſed potius principiatis.⁊ hoc per hãc inſtantiam.nam p̃nª animaliũ ⁊ plantaꝝ ſunt cauſe:⁊ tamẽ bonitas ⁊ p̃fectio nõ his cauſis aſcribunẽ ſed cauſatis ab illis.nam ſperma eſt imp̃fectius aĩali ⁊ ſemen eſt imp̃fectius plãtis.Per hanc inſtantiam voluẽ hẽre p̃fectionẽ eſſe aſcribendam p̃ncipiatis ⁊ non p̃ncipijs.hoc ꝓponit.d. quicunqꝫ aũt putant vt Pithagorici ⁊ Speuſippus optimuꝫ nobiliſſimum nõ in p̃ncipio eſſe:⁊ ciuis cãm ſubſcribit.d. ꝓpter p̃ncipia qdem aĩalium ⁊ plantarum cãs eẽ.bonuꝫ ꝟo ⁊ perfectum in his eſſe que ſunt ex his:hi nõ recte extimant. hec ẽ poſitio ⁊ fundamentũ põnis.obijcit Ariſtoteles ⁊ reſpõdet ad inſtantiã illam:vbi debes ſcire ꝙ dupl'r peccant ⁊ in forma ⁊ in mã.In forma qdem:qꝛ ex vna ſingulari nõ ſequitur vlis.lꝫ enĩ in his eſſet ita:nõ tñ in oĩbus eſſe ita opꝫ.In mã ꝟo:qm̃ p̃nᵐ ꝓprie nõ eſt in mã ſperma in aĩalibꝰ vel ſemen in plantis:ſed aĩal:ex quo fuit ſemen vel planta prior a qua fuit ſemen. Ita ꝙ ſi totius congregationis hominum datur p̃ncipium ſimpl'r ⁊ ꝯceditur apud multos:illud non ẽ ſperma ſed homo a quo ſperma. propter quod nos diximꝰ hominẽ p̃mo fuiſſe ⁊ poſtea ſemen eius. Ariſtoteles ergo tangens ſolum peccatum in materia dicit:nam ſperma ex alteris eſt prioribus perfectis vt ſperma animalium ex animalibus:⁊ ſemina plantarum a plantis.⁊ p̃mum ſubaudi ſimpliciter nõ eſt ſp̃ma ſed p̃fectum:vtpote aĩal vel planta:vt ſupple ſiqs dicat priorẽ hoiem eſſe ſpermate:non dicet eũ qui ex hoc ſpermate fit:ſed alteꝝ hoiem ex quo ſperma. Ecce ergo q̃uo peccat argumentum in materia.

Quod qdem igiẽ ex ſuba quedã ſempiterna ⁊ imobilis ſep̃ata a ſenſibilibus:manifeſtuꝫ eſt ex dictis. Oſtenſuꝫ eſt aũt ⁊ qꝛ nõ ꝯtingit hẽre hanc ſubam magnitudinẽ vllã. veꝝ ſine pte indiuiſibilis eſt.mouet enĩ per infinitũ tp̃s.neqꝫ auteꝫ hꝫ ⁊ potẽtiã ĩfinitã finitũ. Qm̃ aũt oĩs magnitudo vel finita aut infinita.finitã qdem pp̃ hoc vtiqꝫ nõ hẽbit magnitudinẽ. Infinitã ꝟo non:qꝛ total'r nulla eſt ĩfinita magnitudo. At ꝟo ⁊ qꝛ ĩpaſſibilis ⁊ inalterabilis.oẽs enim alij motus poſteriores ſunt eo qui eſt ſm locũ:hec qdem igiẽ manifeſta qꝛ hunc modum habent. Cõ.40. p̃ſpicuũ eſt.

¶ Epilogat que nunc dixit ⁊ que alibi dixit per modum epilogi:etiam nunc adijcit dicit:ꝙ quideꝫ igitur eſt ſubſtantia quedam ſempiterna ⁊ imobilis ſeparata a ſenſibilibus:manifeſtum ex his nunc dictis:⁊ que ꝟo alibi.vt in 8° dixit. nũc repetit ⁊ oſtendit ꝙ hec prima ſubſtantia eſt incorporea.⁊ p̃mo ꝓponit rem ⁊ inquit.Oſtenſum autem ⁊ qꝛ non ꝯtingit habere hanc ſubſtantiam magnitudinem vllam verum ſine parte indiuiſibilis eſt.hec eſt concluſio ⁊ ſyllogiꝫat hãc ſic: quod mouet infinito tempore non eſt in magnitudine: ſed prima ſubſtantia mouet infinito tẽpore:ergo non eſt in magnitudine corporea.huius dedit minorem tñ.d. mouet

enim

enim per infinitum tp̄s: neq̨ aūt finitū h̄z ⁊ potentiã infinitam. cur addat hic ſcđam ꝓpõnem: ſtatim ſubſcribit: põt quis dicere ꝙ iſ nõ hēat magnitudinē finitã: h̄z infinitã: ⁊ propterea oñdit ipſam nullã hr̄e. ⁊ dicit. Om̄i aūt oīs magnitudo que finita eſt aut infinitã. finita quidem ꝓp hoc. ſ. qa mouet infinito tp̄e non habebit magnitudinem. nã vt diximus in cõmento oīs virtus in magnitudine finita eſt corruptibilis ⁊ finita in tempore. infinita vero non: quia totaliter nulla eſt infinita magnitudo. vt. 3. phyſicorū diximus. Ex his ſyllogiza ſic. nullum mouens tempore infinito eſt in corpore: ſꝫ prima ſubã eſt mouens tempore infinito. ergo prima ſubã non eſt in corpore. Hoc ergo eſt ſm̄ qđ reperit. reperit ⁊ 3° ꝙ prima ſubã ſit impaſſibilis ⁊ inalterabilis: ⁊ hoc ꝓponit. d. at vero ⁊ qa impaſſibilis ⁊ inalterabilis: cuius cāꝫ dicit. nã oēs alij motus poſteriores ſunt eo qui eſt ſm̄ locum. ex hoc vult habere p̄mam ſubam nullo alio motu poſſe moueri: qa ſi nõ mouet p̄ motu. ergo nec poſterioribus motibus moueri dignum eſt: ⁊ tunc breuiter epilogat totum. d. hec quidem igitur manifeſtum qa hanc motum habeat vt longo ſermone dixit.

Cõ. 41. ¶ Facit rememorationem.] Cõmentum iſtud diuidit: qa p̄ exponit textum. 2° ibi [Joãnes Grãmaticus.] Digredit. ſed prima pars videt perſpicua. tñ volo duo notare: quorum p̄m eſt ꝙ Auerroes alr̄ format ſyllm̄ q̄ nos. nam ipſe format in ſcđa figura hoc mõ: oē corpus aut potētia in corpore eſt finitum: ſed primus motor non eſt finitus. ergo nec eſt corp° nec virtus in corpore. minor ponit ibi [Mouet enim.] Maior vero ibi [Neq̨ autem.] Et ſic nihil in lr̄a eſt ſuperfluū. maior probat: ſyllogizat: qa omne corpus vel eſt finitū vel infinitum: ſed finitum eſt finitū, ⁊ infinitū nõ eſt. ergo omne corpus vel virtus in corpore eſt finita. Om̄e oē corpus eſt finitum ⁊ oīs magnitudo finita eſt corpus qa infinitū nõ dat. Componit ergo ſyllm̄ ſic. oē corpus finitū eſt finitum ⁊ oē corpus eſt finitum qa infinitum nõ dat. ergo oē corpus eſt finitū que erat maior. 2m vero eſt ꝙ Auerroes facit talem cõñiam: ſi in corpore finito fuerit potentia infinita: cõtingit corpus illud moueri in inſtãti hanc cõñiam in. 8. phyſicorū. cõmēto. 71. declarauit ⁊ in lib. de ſubã orbis ⁊ põt declarari a p̄mo ad vltimum hoc mõ. ſi virtus infinita eſt in corpore. ergo eſt corruptibilis: ſi corruptibilis. ergo h̄z cõtrariū: ⁊ ſi h̄z cõtrarium. ergo oportet tēpore infinito reſiſtere illi cõtrario ne ab eo corrumpat: ⁊ ſi reſiſtit cõtrarium tp̄e infinito. ergo erit infinita in vigore ⁊ potentia: ſi infinita in vigore ⁊ potentia. ergo mouet in nõ tēpore: ⁊ per cõñs a p̄mo ad vltimum ſi virtus eterna ſit in corpore: illa mouet in nõ tēpore. ſumit enim inſtãs per nõ tēpore qđ dico ꝓpter ſophiſtas de quo alias. hec igitur continentur in expõne litere. [Joannes Grãmaticus.] ¶ Hec eſt digreſſio in qua p̄mo mouet qõnem que ſic cõponit. oē corpus per Ariſtotelem h̄z potētiam finitam: ſed celū eſt corpus. ergo celū h̄z potētiã finitam. vltra, oē qđ habz potentiã finitã eſt corruptibile. ſed celum habz potentiam finitã. ergo celum eſt corruptibile. hec qđ eſt falſa. ergo aliqua ꝓpoſitionum ⁊ diſcurre per oēs nõ niſi ꝓp illam. vꝫ. omne corpus h̄z potentiã finitã: ⁊ per cõñs hec eſt falſa. [Si igitur.] ¶ Refellit hic reſponſionem tacitam. dicit enim cõmuniter ꝙ primario corruptiõis eſt acquiſita in celo a potentia abſtracta eternitas ꝙ celum ſui nã corruptibile eſt: ſed eſt adeptum eternitatem a ſubã eterna p̄ſeruante ipſum a corruptiõe. ¶ Cõtra arguit qa ſi ſic tūc aliqđ poſſe corrumpi nūq̄ corrūpet qđ eſt impoſſibile ⁊ ſunt declarata in primo celi. hec ſupponitur nunc qa declarare eſſet tranſgreſſio. [Dicamus.] ¶ Soluit ergo aliter ⁊ dicit primo, dicamus igit ꝙ mirū eſt de hoc qđ dicit ꝙ oē corpus habere potentiam finitã eſt verū. nã hec maior eſt diſtinguenda et non ſimplr̄ accipienda. Dicit 2° ꝙ potentia dī multiplr̄. eſt enim po° in ſubſtantia vt mã ⁊ alteratione vt alterabile ⁊ in vbi vt mobile. Relinquit potentiam ad quantitatē qꝛ illa eſt ſimul cum illa ad ſubam oē augmentabile in ſubſtantia tranſmutat. Dicit 3° ꝙ hec ꝓpõ Ar. vꝫ. oē corp° h̄z potētiã finitã: nõ eſt cõis oī corpori cuiuſcūq̨ potentie ſit: niſi quãdo po° intelligit potētia in vbi. hec ergo ꝓpõ, oē corp° h̄z potentiã finitã intelligit de potētia ad vbi. quaſi dicat. ꝙ oē qđ mouet: ex ſui nã finito tēpore mouet. [Quō n. dicim°.] ¶ Contra arguet qa per cõuerſionem in terminis oīs potentia in corpore eſt finita. ergo oē corpus h̄z oēm potētiã finitam. R̄ndetur ꝙ hec non eſt bona cõuerſio nec in terminis: nec in parte: nec per cõpoſitionem: ⁊ ideo licet põt cõcedi oē potētiam in corpore quecūq̨ ſit eſſe finitã. ſꝫ ꝙ oē corpus hēat oēm potētiã ⁊ finitã: eſt falſum: nã corpus celeſte non h̄z potētiam niſi tm̄ in vbi vt dictū eſt. [Si igit.] ¶ Contra adhuc q̄rit ad potentiã qua mouetur: qa cū potētia a qua mouet ſit in eo vel igitur eſt finita vel infinita. Si infinita contingit moueri in inſtanti vt deductum eſt 2° celi cõmento. 38. ⁊. 39. ſi vero finita poſſibile eſt qeſcere: qđ falſum eſt: nã mouet ſemper. R̄ndet ⁊ vult ſuppoſitū eſſe falſum: vult enim ꝙ illa potentia a qua mouet non ſit in eo: ⁊ ꝓpterea dicit ꝙ non mouetur a potētia exiſtere in eo ſꝫ a potētia ſepata: que in nullo ſubiecto eſt oīno. Eſt ergo ſolo ꝙ qđ ſupponit falſum. ſ. potentiam a qua mouet eſſe in celo: illa enim non eſt in eo. ¶ Sed hic eſt cõtradictio: nã cõmēto. 36. expreſſe dixit cõtrarium. voluit enim corpus celeſte eē aīatū ⁊ certum eſt ꝙ non niſi aīa exiſtēte in corpore. cuius oppoſitum dicit hic. forte ꝙ Auerroes loquit de primo motore qui quidē eſt cā ſempiterni motus ſaltē vt finis. ⁊ talē nullius orbis vult eſſe animam vel potētiã ſed oīno ſepatum. vel forte dici põt ꝙ per eſſe in corpore intelligit cõſtitui p corpus: ⁊ per eē ſeparatū intelligit independēs a corpore ⁊ hoc modo poteſt res moderari. [Sꝫ diligē.] ¶ Replicat cõ dicta 3° qm̄ potētia mouens primum mobile eſt infinita mõ ſiue intelligitur extra magnitudinē ſiue in magnitudine cum ſit infinita ſemp mouebit in non tēpore. non enim vr̄ maior ratio de ipſo in magnitudine q̄ de ipſo extra magnitudinē. [Et diſſolutio.] R̄ndet ⁊ vult ꝙ primum mobile duplicē habeat formã alterā. ſ. mobilem p quam eſt tale. alterã cõem que eſt talis totius cõgregati ex oībus orbibus ⁊ ſic motus diurnus componitur ex duplici motore hoc eſt requirit duplicē motorē: alterū intrinſecum qui eſt aīa eius ⁊ forma ꝓpria illius ⁊ hoc mõ ab illo h̄z motionem finitã in tēpore que quidem eſt terminata in velocitate. alterum vero extrinſecum ⁊ cõem a quo h̄z motionē infinitam. [Cum dicere.] ¶ Remouet dubiū. nã dictū eſt a motore ꝓprio p̄mū mobile habere finitã motionem. a motore vero cõmuni hr̄e infinitam motionē. quereret ergo quid intelligit p finitatem ⁊ infinitatē in motibus. R̄ndet ꝙ finitas ⁊ infinitas in motibus accipiunt dupl̄r. vno modo extenſiue hoc eſt p durationē. alio modo intenſiue p velocitate vel tarditate q̄ inferuntur ꝓpter proportionem motoris ad mobile. nam ſi motor ſupra mobile creſcit: auget velocitas: adeo ꝙ ſi eius potentia creſcat in infinitū: ⁊ motus efficiet in nõ tēpore et infinitus in velocitate. vult ergo dicere ꝙ tã motor cõis q̄ motor proprius primo mobili ſunt infiniti extēſiue hoc eſt in duratione. differunt vero qa motor cõmunis eſt infinitus in q̄litate, hoc eſt intēſiue ſed motor ꝓprius finitus. [Et ꝓpter diuerſitatem.] ¶ Probat hanc ſolonē. nam oēs aīe celorum põt conſiderari dupl̄r: vel quãtū ad id in quo cõueniūt: vel quãtum ad id in quo differūt. Quãtū ad id in quo cõueniūt: oēs ſunt infiniti in extenſione ⁊ in duratione. Sed quãtū ad illud in quo ipſi differūt: ſic vnum celū mouet velocius ⁊ alterū tardius. Eſt ergo vis rõnis. Si motores corporum celeſtium non eſſent finiti in velocitate ⁊ intenſiue: tūc oēs mouerent equalr̄: ⁊ ſic nulla eſſe differētia in velocitate ⁊ motiõe: nã hoc eſt falſum: videmus enim motus corporum celeſtium diuerſari penes velocitatem ⁊ tarditatē ꝓpter diuerſitatem

proportionū motoꝝ ad mobilia eoꝝ. ergo oīa cōueniūt. ſ. celum ꝛ motores quātū ad durationē eternā ꝗa oīa ſunt li berata a mā: ſed differunt penes diuas ꝓportiones vt ſcis. [Et hec eſt.] ¶ Scdo ꝓbat idem auctē Ariſt. 2. celi textu cōmenti. 71. Ibi enī facit tale enthymema. Si orbi adde reur aſtrum aut non moueretur aut tardius moueretur. hec ꝯñ ꝯñtia valet vel ꝓpterea ꝗa celum mouet cū pena ꝛ labo re ꝛ hoc nō: ergo ꝗa deſtruit ꝓportio inter motorē ꝛ mobi le: nam aīa celi mouet celū ꝓpter determinatā ꝓportionē. addito ergo aſtro additur ad ꝓportionē reſiſtētie: ꝛ p ꝯñs tollit ꝓportio illa: ꝛ per ꝯñs vel nō mouet vel tardius mo uebitur. eſt autē regula hec ꝙ quanto potentia motoris eſt maior: tanto velocius mouet. ꝛ econuerſo quāto minor: tan to tardius: ꝛ qñ potentia nō ſuperat reſiſtētiā: nullo modo mouet. Et hec ꝯñtia declarata ꝯſpicuū eſt qualiter ad mē tē Ariſto. motores corpoꝝ celeſtiū ſunt finiti intenſiue: ꝛ in qualitate motus. [In corpore quidē celeſti.] Quia accepit celū ꝛ motorē celi eſſe eternos ꝛ nō finitos: declarat hoc de celo ꝑmo. 2° de motore. Et de ipſo celo arguit: qḋ non habꝫ ꝯtrium non hꝫ potētiā vt corrūpat hoc eſt mām: ſed celum nō habꝫ ꝯtriū. ergo nō hꝫ potētiā vt corrūpat. hoc eſt decla ratum in ꝑmo celi ad longū. [Motus aūt.] ¶ Scdo decla rat idem de motore celi ꝛ ꝑmo ſupponit ꝙ motus celi pōt corrumpi per ſuā ſubam. nā hꝫ ꝯtriū vtpote quietē ꝛ omne habēs ꝯtriū eſt corruptibile in ſuba. ergo motus pōt corrū pi in ſuba. Ex hoc arguit mot⁹ eſt corruptibilis: ꝛ durat ſem per: vel igitur a ſe: ꝛ hoc mō nō: ꝗa ſeipſo corruptibilis ē. ꝗ̄ opꝫ ponere aliquod ſempiternū qḋ motū faciat perpetuū. [Et ideo non eſt in celo.] Oſtendit qualis eſt motor faciēs motū perpetuū: ꝛ facit enthymema hoc modo: motus celi eſt corruptibilis ꝛ habꝫ ꝯtriū: ergo celum pōt quieſcere. ſed nūꝗ̄ quieſcit. ergo opꝫ ponere motorē ſeparatū oīno a mā: ꝛ a potentia tam in ſuba vt mā ꝗ̄ accidentalr vt a mā vbi: ꝛ alioꝝ accidētiū. [Et ideo dicit Ariſto.] Accepit motū celi quātum eſt ꝓpter ſuī ſubam poſſe deficere ꝗa hꝫ ꝯtriū. ſ. que te m. hoc ꝓbat auctoritate Ariſto. in. 9. huius vt declaraui; Auerroes ibidem cōmēto. 17. Ibi enī Ariſtoteles dixit nō eſſe timendum celū quieſcere: mō timor eſt de poſſibili. ergo poſſibile eſt celum quieſcere. [Et ideo non eſt.] ¶ Contra arguitur: nam tūc aliqḋ eſſet poſſibile nō eſſe qḋ eſſet neceſſa riū qḋ eſt contra Ariſto. ꝑmo celi. Rñdet ꝛ ponit duo. Pri mum in ſuba nihil eſt poſſibile ex ſe ꝛ neceſſariū ab alio. 2ᵐ in accidente poſſibile eſt aliquid eſſe poſſibile ex ſe ꝛ ne ceſſarium ab alio: ꝑmū ꝓbat ꝗa tunc nā contingens efficere tur neceſſaria qḋ patet eſſe falſum. 2ᵐ patet ex motu. nā motus ſm ſe eſt poſſibilis nō eē ꝛ neceſſarius ab alio ꝛ cā huius dicit. Quoniā motus eſt talis a motore ſeparato. [Si igitur motus.] ¶ Concludit tria. ꝑmū eſt ſi motus celi eſt eternus: neceſſe eſt vt fiat a motore ſimpliciter imobili ꝛ p ſe ꝛ per accidens. 2ᵐ motus permanet ab alio. ſubſtātia ꝟo a ſe eſt eterna. 3ᵐ impoſſibile eſt in ſubſtantijs inuenire poſ ſibile ex ſe. neceſſarium ꝟo ab alio. [Omnis igit.] ¶ Pro bat ꝑtiam ꝯñtiā: erat enim hec. ſi motus eſt eternus: opor tet vt fiat a motore neqꝫ p ſe neqꝫ per accidens mobili. ꝓ bet ꝗ̄ nunc ꝯñtiā: nā ſi nō: det ergo oppoſitū ꝯñtis. ſ. ꝙ ta lis motor moueat per ſe vel per accidēs. arguo mō ſi mo uetur per ſe. ergo eſt corpus ꝯñabile ꝛ corruptibile: ſi p ac cidens: tūc omne qḋ per accidens mouet poſſit quieſcere: ꝗa omne per accidens mobile eſt virtus in corpore: ꝛ p cō ſequens generabile: ſed motus celi nūꝗ̄ ceſſat. ergo motor neqꝫ per ſe neqꝫ p accidens poteſt quieſcere: ꝛ per ꝯſequēs erit ſimpliciter imobilis. [Hec igitur.] Quia accipit omnē potentiam mobilem per accidens poſſe quieſcere: declarat hoc auctoritate Ariſto. nam Ariſt. in litera dicit omnis po tentia in corpore eſt finita. vel dicit ſimile huic ꝛ vult dice

re ꝙ eius actio eſt finita in tempore ꝗa eſt mūlis: ꝛ per ꝯſe quens corruptibilis. Dicit 2° ꝙ omne corpus in quo eſt po tentia vt tranſmutetur in ſuba: neceſſario tranſmutabitur nec poteſt acquirere eternitatem ab alio: imo opꝫ vt tranſ mutetur: ſed omne corpus in quo eſt potentia ad motū tñ nō opꝫ vt deficiat eius motus: ꝗa poteſt ab alio perpetua ri. ¶ Sed circa hec emergūt ambiguitates. ꝑma: nā videt ꝙ ſi celum pōt deficere in motu: ꝙ etiā in ſubſtantia defi ceret ꝛ econuerſo. nā ſi celū quieſcit: celū nō eſt. conſequen tia eſt Auerrois in libro de ſubſtātia orbis. ſed per ipſum an tecedens eſt poſſibile. ergo ꝛ ꝯñs per regulam prioriſticam ꝗa ſi motus poteſt deficere ꝛ celū pōt etiam deficere. Am plius, propter qḋ poſſibile nō eſſe in ſuba nō pōt effici eter num: ꝛ in accidēte maxime in motu ſic. hec enī eſt queſtio non parua. ¶ 2ᵃ queſtio eſt: nā hic plane dicit motores or bium non eſſe per ſe nec per accidens mobiles. oppoſitum dixit. 8. phyſicoꝝ cōmento. 52. ꝛ eſt neceſſarium: nā cū mo tor orbis ſit aīa celi ꝛ moto corpore mouetur ꝛ aīa opꝫ celi animā moueri per accidens. hec apud me eſt maxima qō. ¶ 3ᵃ queſtio eſt, dictum eſt primo celi ꝛ demōſtratū celū nō corrumpi ꝗa mouet motu quī nō hꝫ ꝯtrariū ꝛ hic dicit oppoſitum. ſ. motū habere ꝯtriū. hec enī eſt ꝯtradictio ma nifeſta. ¶ Circa primum debes ſcire ꝙ poſſibile eē in ſub ſtantia differt a poſſibili eſſe in accidente: nam poſſibile eē in ſuba eſt ꝓpter duo. ſ. ꝓpter mām ꝛ ꝓpter ꝯtriū. omne. n. poſſibile eſſe in ſubſtātia eſt tale ꝗa miſtum cū mā: ꝛ quia habꝫ ꝯtriū. Accidēs aūt pōt eſſe poſſe eſſe ꝓpter multa. ꝛ ꝓp mām ꝛ ꝓpter ꝯtriū ꝛ ꝓpter ſubiectum ꝛ ꝓpter agēs ꝛ alijs multis. Ex his accipit ꝙ eternum in ſuba eſt tale ꝓpter ca rentiam cauſaꝝ corruptionis vtpote ꝓpter carētiā cōtrarij ꝛ materie. In accidēte aūt pōt eſſe aliqḋ eternū ꝓpter eter nitatem cuiuſdā cauſe. tūc pꝫ cā quare eternū in ſuba non pōt eſſe pōſe nō eſſe. nam eternum in ſuba caret cauſis cor ruptionis ꝛ poſſibile nō eſſe habꝫ cauſas corruptionis que non poſſunt cōpetere eidē. In accidente aūt ſecus eſt: qm̄ eternum accidens pōt eſſe ab vna ſola cauſa. ꝛ corruptibi le ab alia. ꝛ ſic nō repugnat in accidēte. Idē eſt eternū vno mō ꝛ corruptibile alio mō. ꝛ hanc declarationē ego ſolus inueni. Et Ioannes conatus eſt ad eam ſed nō potuit attin gere. ¶ Tūc ad rōnē dico ꝙ regula illa qñ ad antecedēs eſſe ſequitur conſequens eſſe: ꝛ ad antecedēs poſſibile ꝯñs poſſibile debꝫ intelligi in ꝯñia bona per ſe. mō hec eſt bona per accidēs quam noſi vocāt bonā ſm mām. ſꝫ ꝟo ꝯſide ra ꝗa habꝫ replicā. 2° ſoluta eſt. ¶ Circa ſcḋam debes etiā ſcire ꝙ moueri per accidēs eſt dupl̄r. vno modo dependē ter: quō aīa bouis mouetur per accidēs: ꝗa ipſa dependet a corpore bouis. ꝛ hoc pacto oē per accidens mobile aliquā do quieſcit ꝗa eſt corruptibile. alio mō independēter: vt di cimus ipſius celi aīam moueri per accidēs. nā ipſa non de pendet a celo ſed econuerſo vt dixi. ꝛ hoc cōſidera. Nā ſo lus primus ſimpl̄r eſt imobilis ſimpl̄r ꝛ per accidēs: oī mō capiendo per accidens. de quo vide librū de dei infinitate. ꝛ Auerro. 8. phyſicoꝝ cōmento. 52. ¶ Circa tertiā debes ſcire ꝙ celū eſt in potentia mere paſſiua ad vbi: ꝛ ideo po teſt priuari oī vbi ꝗ̄tū eſt ex parte ſui: ꝛ ſic motus hꝫ ꝯtra rium priuatiue: non aūt poſitiue ꝛ ſic tollit ꝯtradictio hic. [Et etiam qm̄.] ¶ Alio modo declarat idē. declarauit enī primo ꝙ celū ſit eternū. deinde ꝙ eius motor ſit eternus: nunc ꝟo ꝙ motor cōis oīum vel totius congregati ſit eter nus declarat. Et ſupponit primo ꝙ celū etiā vt animatum pro prima forma pōt quieſcere. ꝛ ſylls̄ eius eſt. nam omne per ſe ꝛ ex ſe mobile poteſt quieſcere. ſed celum eſt per ſe ꝛ ex ſe mobile: ergo pōt quieſcere. nō ꝓbat maiorē ſed tñ ex ponit illam: ꝛ vult per motū per ſe illud qḋ mouet per de ſideriū ꝛ appetitū intrinſecū in eo: pōt tñ maior probari.

nam

nam motus ⁊ quies ſunt oppoſita. ⁊ oppoſita ſunt nata fie-
ri circa idem. ergo omne ex ſe mobile põt quieſcere. Dic̃ 2°
ꝙ qa de facto tale corpus celeſte nunꝗ̃ quieſcit: ergo opor-
tet dare motorẽ quẽdã ſimpliciter perpetuum: qui ſit cã ꝑ-
petuitatis motus: dico autem talem qui nec per ſe nec ꝑ ac-
cidẽs ſit mobilis. Dicit 3° ꝙ talis motor in nulla exiſtit ma
teria nec extenſa nec naturali. [Et ideo õrendũ.] ❡ Remo
uet tacitam queſtionem. poſſet enim qais dicere. Sicut va-
let hec cõſequẽtia: eſt motus eternus ergo motor etern⁹: aut
nõ valet hec eſt motor eternus per ſe: ergo motus ꝑ ſe eter-
nus. Reſpondet ꝙ non eſt ſimile: nam poteſt motor eter-
nus per ſe eſſe: ⁊ tamẽ motus nõ per ſe ſed ab alio erit eter-
nus. [Sed ſi motus.] ❡ Ponit differentiam inter motorẽ
propriuꝫ ⁊ cõem: ⁊ vult ꝙ motor cõmunis ſit ſimplr̃ ſepa-
ratus tam a corpore corruptibili q̃ꝫ a corpore eterno: quia
nullius eſt forma propria: ⁊ hoc quia eſt cauſa ꝑpetuitatis
motus ſimpliciter ⁊ abſolute. Motor ꝟo ꝓprius ⁊ ſi ſit ſe-
paratus a corpore corruptibili nõ tñ a corpore eterno: qa ẽ
prima perfectio ⁊ ꝑmus actus celeſtis corporis ꝓprij. [Et
hoc quidem.] ❡ Mouet circa dicta qõnẽ. naꝫ videtur mo
tor eternus ſuperfluus eſſe. nã corpus celeſte eſt in ſui ſub͂a
eternum: ergo non indiget aliquo nobiliori eo ꝗ quo perma
nentiam ſumat ſube ſue: cum ſeipſo ſit eternum. Confirma-
tur: nam hec ꝓpoſitio ois potẽtia in corpore eſt finita: non
eſt vera niſi in corpore corruptibili. ergo ꝑ locũ a cõtrario
ſi eſt aliquod corpus in ſui ſub͂a eternũ eius etiam operatio
debet eſſe eterna. g̃ ſi celum ſm ſubam eſt eternum: motus
eius etiam ſm illam nãm erit eternus. g̃ nulla eſt neceſſitas
ponendi motoreꝫ nobiliorẽ. vel ſic celũ vel eſt de ſe habẽs
eſſe vel de ſe hñs non eſſe. Si de ſe habet eſſe. ergo eſt per-
petuum quocũqꝫ alio circũſcripto: ⁊ ſi de ſe hꝫ nõ eſſe. ergo
eſt corruptibile: ⁊ hanc forte intelligit Auerroes. ⁊ hec que-
ſtio eſt difficilis. [Et in hoc.] ❡ Soluit ⁊ ꝑmo ponit errorẽ
quorũdam. 2° ponit fundamẽtũ Ariſ. dicit ꝑmo ꝙ ꝓpter h̃
argumentum errauerunt Zabij ⁊ eoꝝ ſapientes. Dicit 2° ꝙ
Ariſto. ad ꝓbandũ motorẽ celi eſſe ſeparatum ſuſtentatur
in duabus ꝓpoſitionibus: quarũ vna eſt ois potẽtia in cor-
pore eſt finita. 2° eſt ꝙ motus infinitus non ſit a motore fi-
nito. vnde ꝓuenit ꝙ faciẽs motum infinitum nõ ſit in mã.
Eſt ergo ſyllo iſte ois virtus in corpore eſt finita ꝑmus mo
tor faciens motum eternũ nõ eſt finitus. ergo in ſcda figura
non eſt virtus in corpe. ❡ Ad formaꝫ tñ non rñdet. põt tñ
dici celum eſſe formalr̃ neceſſariuꝫ ⁊ ab alio effectiue ſicut
albedo eſt talis formalr̃ ⁊ ab alio efficit̃. celũ ergo nec hꝫ ꝑ
ſe eſſe nec per ſe non eſſe. ſed non hꝫ per ſe eſſe: ⁊ tũc nõ va-
let. ergo hꝫ per ſe non eſſe. qa ex negatiua non ſequit̃ affir-
matiua. [Et cõtradicẽtes.] ❡ Adducit cõtradictionem ali-
quoꝝ cõtra hec. ⁊ dicit ꝑmo ꝙ qdã cõtradicũt Ariſt. in duo-
bus. ꝑmo qa volũt ꝙ oẽ hñs potẽtiam finitã eſt cõpoſituꝫ
ex mã ⁊ forma. ⁊ ꝓpterea ſi ſtelle hñt potentiã finitã: erunt
compoſite ex mã ⁊ forma. 2° dicũt ꝙ põt aliqd̃ eſſe poten-
tie finite ⁊ eſſe eterne actionis. Cuius cãm dicũt qa actio fi-
nitur propter alterationẽ motoris a moto: hoc eſt ꝓpter pe-
nam ⁊ laborẽ. g̃ qd̃ non alterat̃. nec accidit ei feſſitudo: põt
agere actionem eternã lꝫ ſit finite potẽtie. Syllo ergo coꝝ
eſt qd̃ non mouet cum pena ⁊ labore mouet eterno tẽpore
quocũqꝫ ſit. lꝫ celi motor mouet abſqꝫ pena ⁊ labore. ergo
mouet eterno tempore. [Themiſtius autẽ.] ❡ Cõtra hec
obijcit Themiſtius ⁊ ſumit ꝑmo ꝙ non põt aliqd̃ habere
potentiã infinitã ⁊ eſſe finitũ. videt̃ enim 9dictio ꝙ ſit fini-
tum ⁊ habeat potẽtiam infinitã. Dicit 2° ꝙ potentia infini
ta que videtur in eſſe ſtellis nõ eſt eis nãlis. nec inquantuꝫ
corpora nec inquãtuꝫ talia corpora. ſꝫ aut pendet a ꝑma cã
aut ab aia earuꝫ. Dicit 3° ꝙ ꝑma cauſa eſt illa que reuoluit
oẽs orbes tẽpore eterno. ꝓbat̃ 3° ꝙ ſtelle non pñt ceſſare
a motu ⁊ facit talẽ 9ſidam. v3. Qm̃ ſi haberent illud qd̃ hñt
in potẽtia vt corpus ⁊ magnitudo habent: ita ꝙ non eſſent
ſemꝑ in actu: tũc neceſſariũ: eſſet eis laborare ⁊ laſſari. con-
ſequentiã non ꝓbat. põt tñ ꝓbare qa omne animatũ qeſcẽs
in ſui operatiõe laborat: vt declarauit in 2° celi. cõmento. 3.
Oſtendit 3° ꝙ lꝫ ſtelle nõ qeſcãt qñqꝫ: pñt tñ qeſcere. nam
q̃libet hora variant loca. naꝫ qñqꝫ ſunt hic qñqꝫ ibi. omne
varians locum põt quieſcere. ergo ſtelle poſſunt quieſcere.
Dicit 4° ꝙ talia loca que ſtelle variant ſunt vltima hoc eſt
termini motus a quo ⁊ ad quem. nam quo modo aliqd̃ eſt
in potentia ad aliquid ⁊ venit ad illud: videt̃ illud eſſe ter-
minum illius ꝓgreſſus. Ex his oibus perſpicuum eſt apud
Themiſtium celum poſſe quieſcere. Probat quinto ꝙ cã
prima nullo modo eſt corpus vel magnitudo hoc mõ. ois
virtus que ſemꝑ eſt in actu ⁊ nunꝗ̃ diuerſificat̃ neqꝫ cor-
pus neqꝫ magnitudo. ſed ꝑma cã eſt ſemper in actu ⁊ non
diuerſificat̃: ergo nec eſt corpus corruptibile nec magnitudo
aliqua. [Et vniuerſalr̃ ſi actio.] ❡ Idem oſtẽdit ⁊ alio mõ
⁊ ſupponit duo ꝓ antecedẽte. ꝑmum ꝙ motus eſt deſcti-
bilis: nam actus qui eſt terminus exitus potentie eſt corru-
ptibilis: ſed motus celi eſt actus ⁊ terminus exitus potẽtie
vt ſupponit. ergo eſt corruptibilis. Supponit ſcdo ꝙ de fa-
cto nunꝗ̃ corrumpet̃ ⁊ harum ſuppoſitionuꝫ ꝑmo accipit
ſcdam: deinde ꝑmam. ❡ Ex his dat 9nẽ ⁊ vult ꝙ potentia
mouens in ſtellis ſit infinita: qm̃ ſtelle habere talem poten-
tiaꝫ nõ modo potẽtiali hoc eſt nõ per hoc ꝙ fuerit educta
de potentia ad actum: qa talis potentia eſt aia ſtelle. Dicit
2° ꝙ lꝫ ita ſit: tñ motus ſtellarũ eſt finitus: ⁊ per conſequẽs
potentie he ſunt in ſtellis hoc mõ ⁊ ſm has diſpõnes: quia
ſunt in eis tempore eterno ⁊ nõ recepte mõ potẽtiali. ⁊ hec
fuit tota ſnia Themiſtij ⁊ tu potes rñdere ad formaꝫ queſ-
tionis ſi placet. [Et abbreuiatio.] ❡ Auerroes logt̃ mul-
tum confuſe. dicit tamẽ ꝑmo ꝙ motus celi põt deficere: cu-
ius cauſa ſic componitur: ois motus exiens de potentia ad
actum eſt finitus. ſed motus celi cõtinue exit de potẽtia ad
actum. ergo eſt finitus. ꝓbat 2° ꝙ motor cauſans illum mo
tum eternuꝫ eſt ſimplr̃ ſeparatus neqꝫ corpus neqꝫ virtus
in corpore ⁊ ſyllo eius eſt. oẽ qd̃ ſemper eſt in actu neqꝫ eſt
corpus neqꝫ virtus in corpore. ſed ꝑmus motor ſemper ẽ
in actu. ergo neqꝫ corpus neqꝫ virtus in corpore. ❡ Sꝫ cir-
ca hec dubitatur ꝑmo. nã ſi celũ põt quieſcere. ergo aliquã-
do quieſcet aliter aliqua potentia eſt ocioſa in nã. 2° ſi mo-
tus põt deficere. g̃ aliqñ deficiet. Quidã dixerunt ꝙ celum
poteſt cõſiderari inquãtũ celũ ⁊ inquãtũ corpus. Si 9ſide-
ret̃ inquãtũ corpus põt qeſcere: vt talpa põt videre ĩquan-
tuꝫ aial. Si inquãtũ celũ nõ põt quieſcere ſicut nec talpa i-
quãtũ talpa põt videre. Sed hec reſponſio eſt 9 Auerroeꝫ
⁊ cõtra Themiſtiũ. ❡ Contra Auerroẽ qdẽ: qm̃ Auerroes
vult ꝙ celũ põt quieſcere ẽt inquãtũ aiatũ. ⁊ hoc qa motus
ille hꝫ 9trium. ſ. qeẽ. Themiſtius ꝟo vult ꝙ celum põt qe-
ſcere qa exit de potẽtia ad actum. ꝓpter hec dicendũ ꝙ ce-
luꝫ ſimplr̃ põt qeſcere in eo ꝙ corpus celeſte: ⁊ in eo ꝙ aia-
tuꝫ. ꝑmũ cõſtat qa eſt potentia paſſiua: mõ potẽtia paſſiua
eſt contradictionis. ergo põt quieſcere. 2m ꝓbat̃. qa in eo ꝙ
aiatum eſt corpus finitũ ⁊ omne tale põt quieſcere: ⁊ ꝓpea
bene dicit Auerroes ꝙ celuꝫ etiã vt animatuꝫ põt quieſce-
re. Imaginat̃ eniꝫ ꝙ motores inſaciẽ mouent inquãtum ap-
petũt ⁊ intelligunt ꝑmum finem: ⁊ per cõſequens eternitas
eſt a primo fine. Erit ergo motor ꝓprius finite motionis ra-
tione ſui. ſed ratione finis eterne. Debes ſcire ꝙ motus celi
poteſt capi duplr̃. Uno mõ totus ſm formã. Alio mõ totũ
ſm mãm quod recentiores dicunt aliter. Sumitur enim vt
totus cathegorice vel totus ſyncathegorice. Si ſumitur to-
tus ſm formam: ſic eſt perpetuus ſimpliciter vt elemẽtuꝫ
ſm totum eſt perpetuũ. Si ꝟo ſumat̃ vt totum ſꝫ mãm. ⁊

Rñſio ꝓpria.

De eternitate mot⁹

ſm partes vt ſic eſt corruptibilis imo cõtinue vna ꝑs cor-
rumpit̃ ⁊ alia gn̄atur. ¶ Tũc ad ꝑmũ dõm ꝙ celũ poteſt
quieſcere ſm partẽ nõ aũt ſimplr̃: ⁊ ideo qeſcit ſm partem
⁊ non ſimplr̃. ¶ Siſr ad 2ᵐ põt enim deficere ſm partem
⁊ non ſm totũ ⁊ hoc mõ deficit. [Et illud ſuper qd.] Nunc
breuiter ponit oĩum dictoꝝ Ariſto. fundamentum ⁊ ponit
duas ꝓpoſitiones. Prima ois actio equalis ⁊ ſempiterna ⁊
infinita fit a potentia in actione ⁊ tẽpore infinita intrãſmu-
tabili per ſe ⁊ per accidens. 2ᵃ ꝓpoſitio eſt ois potentia mo-
uens in loco exiſtẽs in corpore trãſmutabili mouet tempore
finito. quibus poſſunt cõi due minores. ꝑma ſꝫ motus celi
eſt actio equalis ſempiterna ⁊ infinita. ergo eſt a potẽtia in-
finita intranſmutabili: ⁊ hic ſyll's eſt in ꝑma figura. 2ᵃ ꝓpo-
ſitio ſed motor celeſtis corporis nõ mouet tempore finito:
ergo non eſt virtus in corpore tranſmutabilis. [Et cũ ita.]
Ex dictis cõcludit vnã diſtinctionẽ potentiarũ. ſ. ꝙ potẽtie
ſunt duobus modis. quedam exiſtẽtes in corporibus gn̄a-
bilibus ⁊ corruptibilibus: ⁊ hec nec poſſunt mouere ſemꝑ:
propter tranſmutationẽ in eis: qa corrumpunt̃ aliqñ: ⁊ ꝑꝑ
tranſmutationem ſubiecti qd̃ ĩ eſt corruptibile: ⁊ ꝓpterea
qa accidit eis feſſitudo atqꝫ labor. Quedam ꝟo ſunt potentie
exiſtentes in corporibus eternis ⁊ he vno mõ mouent ſem-
per. Alio modo poſſunt nõ mouere ſemꝑ. nõ mouẽt ſemꝑ
quidẽ ſi ꝑmus motor ſimplr̃ ponat̃ tranſmutabilis ꝑ ſe vl̃
per accidens. mouens ꝟo ſemꝑ. Si ponatur ꝑmus motor
ſimpliciter intranſmutabilis. hoc eſt neqꝫ corpus / neqꝫ vir-
tus in corpore. [Si igit̃ motũ.] Ex dictis ꝯcludit duo. ꝑmũ
ꝙ potentia mouens corpus celeſte ſempiterno motu debꝫ
moueri a ꝑmo ſimpliciter trãſmutabili: quod intelligit ſal-
tem finalr̃: ⁊ hoc applicat ꝟbis Ariſ. ve ꝑꝫ. 2ᵐ eſt ꝙ corpꝰ ce-
leſte eſt animatũ: nam ſi potẽtia mouens celũ ſemꝑ mouet̃
ab alio vel a fine non poteſt eſſe niſi illa potentia ſit aĩa: ⁊ ꝑ
conſequens corpus motum ab ea erit aĩatũ. reliquum com-
menti perſpicuũ eſt ꝑ ſe. ¶ Circa preſens cõmentũ duo oc-
currunt ambigua magnaqꝫ quoꝝ ꝑmũ eſt. qa vĩ Auerrois ꝯ-
dicere ſibi. nam hic plane ponit ꝑmũ ſimplr̃ eſſe infinitũ:
⁊ tamẽ in 8ᵒ phyſice auſcultationis cõmẽto. 79. vult ꝙ nec
ſit finitus nec infinitus: imõ 2ᵒ celi cõmento. 38. ⁊ 39. ponit
ꝙ omnis forma in eo ꝙ forma eſt finita: ⁊ ꝙ ꝑmus motor
⁊ omnes alij ſunt finiti. 2ᵐ eſt qa Auerroes expſſe vult pri-
mum motorem mouere tribus modis. ſ. vt finis: vt forma:
⁊ agens: ⁊ ꝙ hec tria ſunt vnum in ſubã ⁊ tria in ratione vt
cõmento. 4. huius dixit. ¶ Circa ꝑmum iaꝫ in multis locis
de virtute dei an finita vel infinita ſit locuti ſumus. Nunc
ꝟo tñ qd̃ Auerroes in hac re ſenſerit volo colliget̃. Debes
ergo ſcire ꝙ potentia infinita põt ſumi dupl'r: vel quantum
ad vigorem: vel quãtũ ad extẽſionem. quantũ ad vigorem
nulla virtus agẽs põt apud Phos poni infinita: qm̃ Ar. ꝑᵒ
celi docuit definire potentias per maximum in qd̃ poſſunt
vel vt placet nouis ꝑ minimũ in qd̃ nõ poſſunt: ⁊ qa nos vi-
demus maximum eſſe motũ celi ⁊ eẽ terminatũ: ideo Phi
nõ ponerent aliquẽ motorẽ celeſtem vel aliud cuius opus
nõ noſcerent infinitum in vigore. Ulterius de infinitate ex-
tenſionis diſtinguerent: nã quoddã eſt tale a ſe vt ꝑmꝰ mo-
tor ſimpliciter qui deus vulgo dicit̃. Deus enim infinitꝰ di-
cit̃ qa eſt talis ⁊ a nullo ⁊ cauſa oĩum que taliũ ſunt ſi q̃ ſũt:
qd̃dam dicit̃ infinitum ab alio vt motores orbium ꝑpetꝗ. ⁊
tales ſm reꝫ ſunt infiniti qa ſemꝑ extẽdunt̃ tñ finiti qa
habent hoc ab alio: ⁊ ꝓpterea ab Auerroe quãdoqꝫ dicun-
tur potentie finite quãdoqꝫ ĩfinite. infinite quidẽ quãtũ ad
rem. finite ꝟo quãtũ ad modũ qa habent tale eſſe ab alio.
¶ Tunc ad ꝑmum dicendũ ꝙ loquẽdo de primo moto-
re poſſumus dupl'r loqui. ſ. in ratiõe forme vel finis: ⁊ in rõ-
ne agentis. ꝑmo modo bene dicit Auerro. ꝙ nec eſt finitus
nec infinitus: qm̃ vt ſic non agit ſed in ratiõe agentis eſt in-
finitus ſm extẽſionem qa mouet per infinitum tꝑs: ⁊ ſic tol-
litur ꝯdictio. ¶ Ad 2ᵐ Joannes Jandonus in qõne ꝓpria
hac / ⁊ in 8ᵒ phyſicoꝝ voluit deum mouere tñ vt finis mo-
uet agens. ⁊ nullo modo effectiue qd̃ ⁊ multi recentiores te-
nent. vidẽt tamẽ pluribus rõnibus: ꝑcipue tñ ſunt due. Prīa
quia preter motorem qui mouet vt amans ⁊ intelligẽs opꝫ
dare aliud quod mouet vt amatum ⁊ intellectũ ⁊ talis mo-
uet vt finis tñ. 2ᵃ eſt / qa omne agens agit ꝓpter finem nobi-
liorem: ⁊ nullo modo nihil eſt ꝑmo ſimplr̃ nobilius. ſed ego de-
monſtraui pluribus locis ꝑmũ mouere tribus modis. ſ. vt
agens: vt finis: ⁊ vt forma: ⁊ nunc nolo ꝓbare. ¶ Eſt pro ſo-
lutione ſciendum ꝙ queadmodũ corpus aĩalis hꝫ ⁊ plura
membra diuerſa: quorum ſunt tot forme particulares quot
membra: ſic ꝙ alia eſt forma cordis alia epatis: ⁊ ceteroꝝ
ceterẽ: deinde eſt vna forma cõmunis que totius ⁊ omniũ
membrorũ eſt forma ꝑma ⁊ finis ⁊ agens. ſic opꝫ extimare
de primo celo. Capit̃ enim celũ ꝓ ẽibus orbibus aggrega-
tis: ex quibus vnũ fit aĩal celeſte: quoꝝ orbium ſunt parti-
culares forme vt ſunc ꝓpria intelligentia ⁊ ſolis alia ⁊ cete-
rorum cetere. deinde eſt vna forma cõmunis totius nexus
celoꝝ que eſt cã tribꝰ modis. ſ. vt finis: vt forma: ⁊ vt agẽs.
hec enim eſt cã agens motum diurnum cõem vt dicemus.
Ex his accipit̃ ꝙ quemadmodum cor habꝫ duas formas:
vna cõem vlem. ſ. aĩam totius que eſt ꝑmo cordis: ⁊ ꝓpriã
per quã cor eſt tale: ſic ꝑᵐ mobile hꝫ duos motores: alteꝝ. ſ.
cõem qui eſt cã illius motus ⁊ oĩum. ⁊ ꝑticularẽ q eſt cã po-
tiſſima particularis: ⁊ ꝟ hũ dixit Auerroes ꝙ ꝑmus motus
cõponit̃ / ꝟ eſt depẽdet a duobꝰ motoribus: quoꝝ vnus eſt
infinitus. ſ. in extẽſione qa eſt ꝑ ſe talis: alter finitꝰ dico ſm
modum ⁊ nõ ſm rẽ: qꝛ ſm rẽ eſt eternus ſicut ⁊ ille. Sed
qa eſt infinitꝰ a ꝑ ꝓpterea vocat̃ finitus: ⁊ ꝓpterea a ꝑmo
ſimplr̃ motꝰ iſte eſt eternꝰ a 2ᵒ ꝓpo ⁊ ꝑticulari eſt finitus in
tempore vtpote ſm reuolutionẽ: qa in. 24. horis. ¶ Sꝫ di-
ces ad qd̃ ponit̃ motor ꝑmi mobilis particularis ſi ꝑmus
motor mouet motũ diurno: Rñdet̃ ad quid ponit̃ forma
particularis cordis ſi aĩa totꝰ põt exercere opõnes cordis:
⁊ ꝓpea dico ꝙ ponit̃ vt cã particularis ⁊ determinata. deꝰ
enim ⁊ motor ꝑticularis ſunt eque neceſſarij: ſed diſſimilr̃:
nã particularis motor eſt neceſſarius vt ꝓxima cã: vlis ꝟo
vt vlis. ¶ Sꝫ dices q̃re di motor ꝑmus vlis ſi nihil plus
agit q̃ꝫ motum diurnum. ¶ Dõm ꝙ male intelligis dicta
Auerrois. nã ꝑmus motor vlis eſt: qa eſt cã ꝑmi motus pri-
mi mobilis ⁊ ſcdõ motus. ſ. ſeptem planetaꝝ vt dixit Auer-
roes cõmẽto. 4. qa ꝟo motus diurnus eſt ꝑncipalior: ideo
ſibi aſcribit̃ per excellentiã: queadmodum actio ꝑncipalis
membri aſcribit̃ aĩe lꝫ ipſa ſit vlis cã oĩum. Nota ꝙ ego lo-
cutus ſum ſm Ariſto. q nõ nouit motũ ſtellaꝝ fixarũ econ-
trario primi vt Ptolemeus: nã ſm Ptolemeũ eẽt facilior
via. põt enim dici ꝙ ꝑmus motor mouet diurno ꝑmũ mo-
bile / ⁊ motor ꝑticularis mouet econuerſo ab oriẽte ad oriẽs
tardiſſime. ⁊ ſic non oportet ponere nonum mobile vt po-
ſuit Ptolemeus. Sed bene eundẽ orbẽ hr̃e duos motores:
ſi octauus mouet̃ vt dicit. hec pauca ſatis: qa alibi diximus
copioſe. nõ poſſumus totum ſcribere ꝓpter multas cauſas.
¶ Ad rõnem Joãnis: ad ꝑmũ dõm ꝙ ſufficit reſpectu ꝑti-
cularium motoꝝ eẽ motorẽ vnũ cõem q mouet vt amatꝰ ⁊
intellectus. reſpectu ſui ꝟo vt mouens diſtinguit̃ a ſe vt fi-
nis ratione: ⁊ hoc ſatis. ¶ Ad 2ᵐ dicẽdum / ꝙ illa maior de-
bet intelligi quãdo motor ⁊ finis ſunt in diuerſis: ſed quan-
do ſunt in re idem: tũc ſatis eſt diſtinctio rõnis.

Trũ aũt vnã ponẽdũ eſt talẽ ſubaꝫ:
aut plures: ⁊ quot: opꝫ nõ latet̃. Sꝫ
reminiſci ⁊ alioꝝ negationes: qa de
pluralitate nihil dixerũt: qd̃ ⁊ planũ
dicere.

dicere. Que qdē enim circa ideas exiſtimatio: nullā perſcrutationē hʒ ꝓpriā. numeros qdeʒ eni dicūt ideas: q ideas ſunt dicētes. ſed de numeris qñqʒ qdē ſicut de infinitis dictuʒ. qñqʒ autē vt vſqʒ ad denariuʒ determinatis: ꝓpter quā cauſam ſꝫo tanta pluralitas eſt numeroꝝ: nihil dicunt ſtudio demonſtratiuo.

¶ Oꝫ ſit ſubā imālis ⁊ ſimplex: iā dixit. Nūc ſꝫo 2ᵐ deſideratū ꝓponit p modū qōnis ⁊ dicit. verū aūt vnā ponēdum eſt talem ſubam. dixit talē qualē. ſ. dixit intellectū imāleʒ ⁊ ſimpliceʒ ⁊ hꝫant plures. ſ. tales. ¶ 2ᵃ queſtio erit dato ꝙ plures: ⁊ quot. vtrū. 10. vel. 15. ⁊c. Debes ſcire ꝙ Ar. concedens duos motus perpetuos. ſ. diurnū ⁊ conuerſiuū iā conceſſit plures eſſe. ſed hec fuit ꝯfuſa ſolo. Amplius, cōcedens eſſe vnam que mouet vt amata ⁊ intellecta. ⁊ alteraʒ q̄ mouet vt amans ⁊ intelligens: etiam conceſſit plures eē. Sed etiam hec fuit ſolutio confuſe. vt ergo diſtincte ſoluat: petit hoc per ſe: ⁊ facit queſitum determinatū. Ideo addit oportet nō latere. hec duo diſtincte ⁊ ꝓpe. ſʒ cōmemorare ⁊ aliorū negationes hoc eſt opiones negatiuas. qȯ ideo negationes appellat: quia vt dicit de pluralitate nihil dixerunt: ⁊ ꝙ planū ſit dicere: ideo hꝰ opiniones negationes nūcupantur tāq̄ nihil dicentes. deinde ꝙ nihil dicāt oſtēdit. ⁊ p̊ reſumit opinionem ideas ponentiū ⁊ oſtendit ipſos ſemꝑ cōfuſe loqui ⁊ dicit. Que qdem enim circa ideas eſt extimatio: nullam ꝑſcrutationē hʒ ꝓpriā, hoc eſt certā ad aliquā duarum partium: qȯ oſtendit. ⁊ p̊ ſumit id in quo cōueniūt. d. numeros qdē enim dicūt ideas qui ideas ſunt dicētes: ⁊ in h̄ oēs ꝯueniūt. oſtēdit modo eoꝝ incertitudinē, ⁊ inquit. ſed de numeris qñqʒ quidē ſicut de infinitis dicūt. q̄ſi dicat. q̄a qñqʒ ponunt numeros augeri in infinitum: ⁊ ꝑ ꝯñs ideas q̄ apud ipſos ſunt numeri ēt augeri in infinituʒ. qñqʒ autē ponūt. ſ. numeros augeri vſqʒ ad. 10. ipſis exiſtentibus finitis: ⁊ per ꝯñs ponunt ideas finitas ad. 10. Ecce quō nihil certi dicūt. dicunt quoqʒ incertuʒ propter aliud quod ſcribit dicēs, ꝓpter quam cauſam ſꝫo tanta pluralitas. ſ. denaria eſt numerorum: nihil dicunt ſtudio demōſtratiuo ſed per apologias ⁊ fabulas. Ecce quo modo nihil certi habemus.

Cō. 42. ¶ Cum aūt.] Iſtud cōmentū ꝑſpicuuʒ eſt: debes tñ ſcire ꝙ quidā de mēte Auerrois in cōmēto ſumunt qōnē ꝓbi eſſe de p̊ma ſuba: ⁊ ſic voluit querere de pluralitate deoꝝ vtruʒ vna prima ſit ſuba vel plures: ⁊ h̄ q̄a iſtas eſſe plures precepit. Sed reuera iſti errant: ⁊ error eius apparebit. logē enim ipſe in cōi de ſubſtātia imāli: ⁊ lʒ ipſas plures eē p̄acceperit: id fuit in confuſo ⁊ nō diſtincte vt diximus.

Nobis aūt ex ſuppoſitis ⁊ determinatis dōm. principiū qdē eniʒ ⁊ primū entiū eſt imobile: ⁊ ſm ſe ⁊ ſm accidens. mouēs ſꝫo primo ſempiterno ⁊ vno motu. Qm̄ aūt qȯ mouet̄ neceſſe ē ab aliquo moueri. ⁊ primū mouēs imobile eē ſʒ ſe: ⁊ ſempiternū motū a ſempiterno moueri ⁊ vnū ab vno: videmus aūt p̄ter vniuerſi ſimpliceʒ lationē q̄ mouere dicimus primā ſubaʒ: ⁊ imobilē: alias lationes planetaꝝ ſempiternas eē. Sempiternū enim ⁊ iſtabile circulare corpus oſtēſuʒ eſt aūt ⁊ in phyſicis de his: neceſſe ⁊ haꝝ lationū vnāquāqʒ ab imobili moueri ſm ſe ⁊ ſempiterna. naʒ aſtroꝛuʒ nā ſempiterna ſuba quedā ens: ⁊ mouēs ſempiternum: ⁊ prius eo qȯ mouet̄: ⁊ prius ſuba ſubam eē neceſſe eſt. palam itaqʒ ꝙ tot ſubſtantias eſſe neceſſe eſt nā ſempiternas ⁊ imobiles ſm ſe ⁊ ſine magnitudine ꝓpter predictam cauſam.

¶ Nunc ſoluit qōneʒ per vera fundamēta. nā vt dixit ſolo predicta eſt cōfuſa. ⁊ virtus rōnis eius videt̄ eſſe hec. oē qȯ mouetur ſempiterno ⁊ vno motu: hʒ vnū ⁊ ſempiternū motorem: ſed p̄ter ſimplicē ⁊ p̊mā lationē ſunt plura mobilia: quoꝝ quodlibʒ mouet̄ vno ⁊ ſimplici ⁊ ſempiterno motu. ergo erunt plures motores ſempiterni. primo ponit fundamentuʒ quo ꝯcludit̄ p̊mus motor: ⁊ dicit. nobis aūt ex ſuppoſitis ⁊ determinatis dōm. nam eſt ſumēdū ꝙ p̊ncipiū qdem ⁊ p̊mū entiū eſt imobile ⁊ ſm ſe ⁊ ſm accidēs. mouēs ſꝫo p̊mo ⁊ ſempiterno ⁊ vno motu. ⁊ ſic ꝑſpicuū eſt eē vnuʒ motorē p̊mū: deinde oſtendit plures eſſe motores ſecūdos ⁊ tot quot ſunt lationes cōuerſiue: ⁊ p̊mo accipit maiorē. d. Qm̄ auteʒ qȯ mouet̄ neceſſe eſt ab aliquo moueri: ⁊ eſt neceſſe p̊mū mouēs cuiuſcūqʒ mobilis eē imobile ſm ſe. ſ. nō moueri motu ſui mobilis: ⁊ eſt neceſſe ſempiternū motum moueri ſempiterno motore: ⁊ eſt neceſſe vnum moueri ab vno. hec eſt maior colligendo oīa inſimul. omne qȯ mouet̄ vno ⁊ ſimplici ⁊ ſempiterno motu mouetur ab vno ⁊ ſimplici ⁊ ſempiterno motore: deinde ſcribit minorem. d. videmus auteʒ preter vniuerſi ſimplicē lationeʒ hoc eſt preter motum diurnū q eſt vniuerſi totius congregati qua latione ſimplici dicimus mouere primā ⁊ imobilem ſubſtantiam: videmꝰ dico alias lationes planetarum exiſtētes ſempiternas. ⁊ hec eſt minor. exponit qd vult per ſempiternū corpꝰ ⁊ dicit. ſempiternū enim ⁊ inſtabile eſt circulare corpus: ⁊ q̄ſi excuſat ſe. d. oſtenſum eſt auteʒ ⁊ in phyſicis de his: quibus addit ꝯcluſionem ſylli. d. neceſſe eſt ⁊ harū lationuʒ vnamquāqʒ ab imobili. ſ. ſuba moueri. ſ. ſm ſe ⁊ ſempiterna. ſed vtrum talis motor ſit ſuba: nondū dixit. ⁊ ſi dixit: non probauit. probat ergo motores planetarum eſſe ſubas: ⁊ ſyllꝰ eſt: oē prius ſuba eſt ſuba: ſed motores planetaꝝ ſūt p̊ores planetis qui ſunt ſube. g̊ ſunt ſube. Primo ponit māiorem minoris ⁊ dicit. nam aſtroꝝ nā ſempiterna ſuba quedā exiſtens eſt: hec eſt mā minoris: ⁊ complet eaʒ dicens ⁊ mouens ſempiternuʒ ⁊ prius eſt eo qȯ mouetur. hec eſt tota vis minoris: addit maiorem. d. ⁊ qȯ eſt prius ſuba neceſſe eſt eſſe ſubaʒ. Ultimo concludit concluſioneʒ p̊ncipaleʒ. d. palaʒ itaqʒ ꝙ tot ſubſtantias eſſe neceſſe eſt natura ſempiternas ⁊ imobiles ſm ſe ⁊ ſine magnitudine propter predictam cauſam. ſ. quia tot ſunt motus ſempiterni ⁊ diuerſi.

¶ Cōmentum correſpondēs huic textui perſpicuū eſt. Cō. 43.

Quod qdē igit̄ ſint ſube ⁊ haꝝ que prima ⁊ ſcda ſm ordinē eūdē latiōibus aſtroꝝ: palā. pluralitatē ſꝫo lationuʒ iaʒ ex maxime ꝓpria phia mathematicarum ſcientiarū intendere oportet ex aſtrologia. hec eni de ſuba ſenſibili qdeʒ: ſempiterna aūt facit theoriā: alie ſꝫo de nulla ſuba: puta que circa numeros: ⁊ geometriā. ꝙ qdē igitur plures ſunt eoꝝ que feruntur lationes: manifeſtum eſt ⁊ parum attingentibus: pluribꝰ. n. q̄ʒ vna errantiū aſtroꝝ vnūquodqʒ fertur.

¶ Nunc vult inueſtigare ſcdam queſtionem. ꝓbauit enim plures eſſe ſubas. ⁊ ſic terminauit p̊mā qōnē. deinde queſiuit ſi plures: quot. ⁊ hoc facit nunc. p̊mo tñ repetit ſolōnem p̄tactaʒ addēs ordinē illi pluralitati: ⁊ dicit. qȯ qdē igitur

ſint ſubẽ.ſ.plures ⁊ barum quedã ſit que pͥma ⁊ quedã que
2ª ſm ordinem eundẽ q̄ videt lationibus aſtroꝝ:palaꝫ eſt
ex dictis.hec eſt repetitio.deinde volẽs terminare ſecũdaꝫ
q̄ōnem.ſ.quot.p̄reſumit cuius ſit inueſtigare numerũ latio-
num ⁊ vult id ptinere ad eã ptẽ mathematice:que dĩ aſtro-
logia:q̄a illa ſolum de ſubã ſenſibili cõſiderat. relique due
vt arithmetica ⁊ geometria nihil de ſubã ſenſibili conſide-
rant:⁊ hoc premittit.d.pluralitatẽ ꝟo lationũ opꝫ intende
re ex maxime ꝓpria pħia de numero mathematicaꝝ ſcia
rũ.vꝫ.ex aſtrologia cuiꝰ cãm ſubdit.d.hec eniꝫ de ſubã ſen-
ſibili q̄dem:ſempiterna aũt facit theoriam.alie ꝟo vtpote
que circa numeros ⁊ geometria:de nulla ſubã:nam magni
tudo ⁊ numerus accñtia ſunt:de q̄bus hec loquũtur. deinde.
volens terminare ſcd̃am q̄ōnẽ repetit qđ eſt per ſe manife-
ſtum:⁊ dicit q̄ q̄dẽ igit̃ plures ſint earũ q̄bus ferunt̃ latio-
nes manifeſtum eſt ⁊ paruꝫ attingẽtibus.Cuius cãm ſãgit.
pluribus enim q̄ꝫ vna latione fert̃ vnumquodqꝫ aſtrorum
errantium:⁊ ſic perſpicuum ſit plures lationes eſſe:ſed q̄d
remanet perſcrutandum:loco eius dicetur.

Cō.44 ¶ Quia autẽ.] Auerroes primo epilogat d̃clarata ⁊ dicit pri-
mo ex dictis eſſe perſpicuũ plures eſſe ſubãs eternas.dicit.
2º patere in eis eſſe ordinẽ eſſentialẽ.nam vna eſt pͥma alia.
2ª alia 3ª.⁊ ſic ordinate ſm ſeriem ⁊ ordinẽ orbiũ.hec ergo
duo fuerũt declarata prius.[Quia aũt.] Declarat qualis eſt
ſubã prima in tali ordine ⁊ vult q̄ ſit prima valde ⁊ p̄ciſe.
debes ſcire q̄ deus dĩ ſubã prima valde.Quia ſm ſubſtan-
tiã oẽs alias p̄cedit vt dicet̃.⁊ p̄ciſe quia abſolute reliq̄s pre-
uenit.nã pñt quedã relatiue dici priora ⁊ poſteriora: vt ꝟbi
cauſa.a.põt dici prius.b.in quodã vt in fortitudine ⁊ econ-
uerſo.b.eſt prius.a. vt in iuſtitia.neutrũ tamen neutro dicit̃
abſolute ⁊ preciſe prius.deus ꝟo quia claudit omnes nobi-
litates reliquarum vt dicetur: ꝓpterea dicit̃ prior p̄ciſe.hoc
eſt ita p̄or q̄ nullo modo poſterior.¶ Amplius debes ſci-
re q̄ orbis quem pͥmus motor mouet:precedit oẽs alios in
quinque.pͥmo in intentione quia oẽs alij intẽdũt eius motuꝫ
tanq̄ꝫ propter finem.2º in loco/hoc eſt in ſitu.nã ceteris orbi-
bus ille eſt ſuperior ⁊ a nobis maxie diſtãs.3º ſm magnitu-
dinẽ.nã eius orbis eſt ceteris maior corpore atqꝫ ꝯtinẽtia.
Cunctos enim continet a nullo ꝟo continet̃. 4º ſm multi-
tudineꝫ.nã octauus orbis quẽ mouere putat Auerroes:cete-
ros p̄ualet quãtum ad ſtellaꝝ multitudinẽ.nam in eo.48.
imagines ꝯceperũt aſtronomi:in. M.⁊.22.ſtellas diuiſas.
ſunt ⁊ alie plures non notabiles.q̄libet aũt aliꝰ orbis vnius
ſtelle:vtpote planete tm̃ eſt.5º ſm velocitatẽ motus.nã hic
primus orbis vtpote octauus in.24.horis apud Ariſtotelẽ
vna reuolutione integra fertur.reliqui ꝟo diuerſimode.nã
Saturnus annis.30.ſuam reuolutionem. Juppiter ãnis.12.
ſuam. Mars diebus. Sol diebꝰ.365.atqꝫ horis fere.6.Ue
nus ⁊ Mercurius fere ſimilr̃. Luna ꝟo.27.diebꝰ atqꝫ ho-
ris 8.omnia ergo hec faciunt talem ſubãm primaꝫ ſm ſub-
ſtantiam:⁊ hoc modo perſpicuũ primuꝫ eſt.Dixi hec more
Ariſtotelis qui nõ nouit motũ ꝓpriũ ſtellarũ fixaꝝ in cẽtũ
annis gradu vno.[Quia ꝟo.] ¶ Declarat 2ᵐ.ſ.q̄ pͥmus mo
tor ſit preciſe prior/hoc eſt ſm omnem cõditioneꝫ ⁊ in nul-
lo ſit poſterior:⁊ declaratio ſua eſt quia in his quinque prece
dit reliquos omnes:⁊ in nullo hoꝝ precedit̃.ergo eſt preci-
ſe prior:⁊ nullo mõ poſterior.[Sed videmus.] ¶ Dubitat
contra hec quia in velocitate non vident̃ orbes ordinari vt
dixit.Quoniã velociores ſunt viliores.naꝫ qui ſunt ꝓpinq̄
terre ſunt velociores:⁊ tamen ſunt viliores.[Et hoc forte.]
¶ Soluit ſub diſtinctione ⁊ vult q̄ forte hec velocitas in-
eſt ei vel propter nobilitatem motoris vel propter paruí-
tatem corporis.⁊ hec ſcd̃a pars eſt tenenda.[Sol autem.]
¶ 2º dubitare videt̃ ex hoc.nã ſol videt̃ ſũmus in opera-
tione eo q̄a eſt cã vite.2º ꝓpterea q̄a reliq̄ ordinent̃ motus

ſm ſoleꝫ vt ſit orbus alijs nobilior.ḡ pͥmus nõ eſt vt dixit.
debes ſcire q̄ ſol duas dignitates vꝫ hic.pͥma eſt vita.nam
vt dicebatur apõ antiquos dator vite ponit̃ qui alcocoden
inſcribit̃.hoc eſt dator annoꝝ.2ª eſt regula:q̄a vt declarat
Ptolemeus in primo quatripartiti.caplo.8.p̄enes motũ ſo
lis ceterorum motus regulãtur.nam luna reſpectu ſolis q̄-
tuor habet variationes.naꝫ a prima ſua corniculatiõe vſqꝫ
ad ſuam primam dicothomitateꝫ/hoc eſt donec ſiat media
habet vnam.ab hac in pleniluniũ vſqꝫ:aliam ab hoc in di
cothomitateꝫ ſcd̃am:aliaꝫ poſtremã habet donec occultat̃
atqꝫ cum ſole coit eodem modo ⁊ in reliquis planetis.nam
quo mõ apparent a radijs exeuntes vſqꝫ in ſuam pͥmã ſta-
tionem.primaꝫ habent variationẽ.ab hac prima ſtatiõe in
veſpertinam aſcenſionẽ vſqꝫ:aliã.ab hac in ſcd̃am ſtatiõeꝫ
vſqꝫ:aliam.ab hac demũ vſqꝫ in eoꝝ occultationẽ:vltimaꝫ
habent variationẽ.Ecce quo mõ variationes habent reſpe
ctu ſolis.poſſet ⁊ idem oſtẽdi quantũ ad alias differentias
motuũ:ſed ſatis hec ſunt pro exemplo.naꝫ aſtrologi mul-
ta dicũt hic.[Sꝫ velocitas.] ¶ Reſpõdet ad hoc ⁊ p̄ repe
tit ſolõneꝫ datã ad primã q̄ōnẽ ⁊ res patet.deinde ſoluit ad
hãc ⁊ dat duas ſolutiões.pͥma ponitur hic.2ª ibi[Et forte.]
Debes ſcire q̄ aſtrologi per experiẽtias inuenere actiones
ſepteꝫ planetaruꝫ in nobis de quibus Ptolemeus aliter in
quatripartito loq̄tur.vt Thomas noſter hic doctiſſime me
minit.⁊ tu vide aliter in centiloquio verbo.87.Sꝫ vicũqꝫ
ſit:planetas ordinarunt dando Soli vitaꝫ:Saturno res ſi-
xas:Joui crementuꝫ:Marti vite defenſionem:Ueneri vo
luptates:Mercurio ſapientiaꝫ ⁊ prudentiaꝫ.Lune ꝟo vir-
tutes nãles.¶ Ex his videt̃ q̄ ſepteꝫ planetaꝝ pñt duplr̃
cõparari vel reſpectu primi ſimplr̃:⁊ h̄ mõ eoꝝ ordinatio
hoc eſt eorum poſteritas eſt preciſa/hoc eſt abſoluta:q̄a ita
poſteriores q̄ nullo modo priores:vel inter ſe.⁊ ſic aliquis
eorum eſt prior in vno:vtpote ſol reſpectu vite.⁊ poſterior
in alio:vtpote reſpectu permanẽtie q̄a Saturnus eſt prior.
non ergo inconuenit ſolẽ etiã vno mõ priorẽ ⁊ alio mõ po-
ſterioreꝫ.⁊ hoc cõſiderando ipſos iter ſe ⁊ nõ reſpectu pͥmi.
[Et forte.] ¶ Reſpõdet 2º q̄ Ariſtoteles vult q̄ ordo de-
beat ſumi tm̃ penes vnum vtpote penes locũ.naꝫ alia ſunt
accidentia.Solus enim locus facit dignitatem in ſubã:⁊ ſic
ordinando planetas ſm locos ſol non p̄cedit:niſi tres infe-
riores ⁊ poſtponit̃ a tribus ſuperioribus.hec tm̃ ſolo nõ ac-
ceptat̃ a Ptolemeo.[Quod autẽ moderni.] ¶ Nũc remouet
opinionem Auicẽne.opinabatur eniꝫ Auicẽna q̄ p̄ter mo-
torem pͥmi mobilis dat̃ aliq̄ alia intelligẽtia prior que ſit vt
finis tm̃ nec ſit alicui orbi ꝓpria:ſed finis prime intelligen-
tie.¶ Cõtra hoc arguit duplr̃.p̄ q̄a quelibet intelligentia eſt
cã tribus modis ſui orbis.ſ.vt finis:vt agens:⁊ vt forma.ḡ
non dat̃ aliꝰ finis ſeparatus.2º q̄ Ariſtoteles dicet q̄ ſi aliq̄
ſubã eſſet non mouens:illa eſſet ocioſa.Quia ois ſubã eſt for
ma ⁊ forme agere eſt propriuꝫ.[Quod aũt mouit.] ¶ Syllo
Auicẽne ad hoc fuit talis.oẽ ꝓducens plura imediate habꝫ
aliqđ p̄us realr̃ diſtinctũ ab eo.Sed intelligentia mouẽs pͥᵐ
mobile ꝓducit plura.nã ꝓducit intelligẽtiã ꝓximi orbis vt-
pote Saturni:⁊ aiam ꝓprij orbis ⁊ orbẽ ꝓpriuꝫ.ḡ hꝫ aliqđ
prius eo.maior pꝫ.nam ab vno inq̄tantuꝫ vnuꝫ non proue-
nit niſi vnũ.Si ergo intelligẽtia pͥma mouẽs pͥmuꝫ mobile
cauſat tria:opꝫ vt hoc diuerſa ratione faciat.nã ꝓut intelli-
git ſe:ſm q̄ hꝫ aliquid de potẽtia ꝓducit orbẽ ꝓpriũ.vt ꝟo
intelligit ſe prout habet aliqđ de actu:producit aiaꝫ ſui or-
bis.vt ꝟo intelligit pͥmum p̄ncipiũ:ꝓducit intelligentiaꝫ ꝓ-
ximi orbis.ergo opꝫ vt habeat aliqđ prius reſpectu cuiꝰ ſit
in potẽtia ⁊ ſit in actu.⁊ ſit perfecta.hec eſt ratio eius. Dicit
tm̃ q̄ a quolibet exercitato ſoluitur.[Jſte autẽ.] ¶ Rñdet
⁊ dicit pͥmo q̄ iſte ſermo eſt imaginibilis h̄ eſt fictus nihil
hñs in re.Dicit 2º q̄ illic.i.in ſubſtãtijs ſeparatis nõ eſt puctꝰ

⁊ ꝯſecutio

⁊ conſecutio nec actio : hoc eſt non eſt cauſatio phyſica per
motum ⁊ tranſmutationem: ⁊ ordo cauſationis: ita ꝙ dica-
mus ꝙ vna actio .i. vnus effectus conſequatur vnū agens.
⁊ deinde illum effectum alius: ⁊ ſic vſqꝫ ad vltimum vt pu
tat Auicēna. nā enim eſt illic cauſa ⁊ cauſatū vt intelligibilia
ſunt cauſe intelligentis. nō ergo eſt ibi phīca actio ſed intel-
lectualis. [Et cum ita.] ❡ Ad formā reſpondet ꝙ vnomet
cauſa pōt eſſe ſimul cā plurium in actione intellectuali: cui⁹
exemplum ponit Simplicius. vnus enī met panis eſt mo
uens plures famelicos. Amplius, vnuſmet lapis cauſat plu
res intellectiones ſil: ergo primus motor cauſat omnes intel
ligentias vna ⁊ ſimul: put ille intelligūt deū ſimul. Debes
ſcire ꝙ Auerroes putat deum eſſe obm oīum intelligentia
rum. ⁊ putat intellectionem non differre a re intellecta: ⁊ ꝑ
conſequens deus eſt cā oīum: pro quāto mouet intellectua
liter oēs. de his in deſtructionib⁹ diximꝰ ſatis. [Illud igr.]
❡ Remouet dubiū. nam ſi oēs cauſantur a pmo velut ab
obiectio: ergo omnes erūt equales. Rńdet ꝙ lꝫ cauſant̄ intel
lectualr oēs ⁊ ſil: tñ intellectiones ſunt diuerſe. ⁊ propterea
illa cuius intellectio fuit maior: eſt pfectior. ⁊ illa cuius intel-
lectio fuit minor: fuit minor. ⁊ ſic menſure entitatū earum
ſunt ſm menſuras intellectionum. de his in pmo. de celo cō-
mento. 90. ꝗquire. [Et ſic eſt intelligendum.] ❡ Remouet
qddam aliud dubium huic ſimile. vbi debes ſcire ꝙ Auer
roes ⁊ Ariſtoteles crediderunt ad motū completum vnius
ſtelle. verbi grā. ſolis, eſſe nec̄ias plures ſpheras ex quib⁹ fit
vnus orbis totalis: ⁊ eſtimant ꝙ quelibet ſphera habeat pro
prium motorem tanqꝫ ꝓpriā aīaꝫ. ⁊ ſic quot ſunt ſphere tot
ſunt aīe. Videt̄ ergo hoc falſum. nam tūc tales ſphere non
facerent vnum orbem totalē. Rńdet Auerroes ⁊ credit ꝙ
motus vnius ſtelle ſint plures ⁊ motores plures. Sunt tñ
oēs vnū ꝓpter vnum finē. Nam ſtellā mouet vnus prim⁹
⁊ oēs alij aliarum ſpheraꝝ mouēt grā illius pmi. oēs ergo
erunt vnū vnitate finis primi. opꝫ ḡ eſtimare motores par
ticulares ſpheraꝝ illi ſubſeruientium pfici ab illo cōmuni
motore: qui mouendo ſtellā pmo mouet totū congregatū
ſcdo. ❡ Sed hic eſt quedā ardua qō. vꝫ vtrū motores illi
particulares ad illum vnū ſubſeruiētes beatificent̄ tñ in
illo pmo eoꝝ: vel vltra illum intelligant ēt deum. hec qō ē
valde obſcura: ⁊ videt̄ ex vno ꝙ non intelligūt niſi illum
primū: qꝛ ille eſt finis eoꝝ: quo deus eſt finis oīum reliquo
rum. ergo ibi ſtat. Ex alio videt̄ ꝙ in tali non queſcant. nam
intellectus noſter inferior ꝫ nō quieſcit intelligendo aliqd i-
fra deum. Et certe qō eſt ꝓblema neutrum: ⁊ mihi ſatis eſt
qōnem mouiſſe. [Et ſic eſt.] ❡ Concludit duo corollaria. p
mū eſt ꝙ eodē modo oēs motores orbium totalium inten-
dunt motum orbis ſtellati. ita ꝙ mouēt vt illi vicinent̄: ⁊ ꝑ
ficiunt̄ a motore totius atqꝫ in illo beant̄: quemadmodum
dixit in vno orbe reſpectu motoꝝ particularium ſpheraꝝ.
[Et ideo omnes.] ❡ Scdm corollarium: ⁊ ideo oēs inten-
dunt hunc motum diuinum qui eſt pmi motoris actio ⁊ pn
cipium aliarum actionum. hoc declarat. o. apparet enim ꝙ
alij motus ꝓprij ⁊ particulares: vt Saturni ⁊ Iouis ⁊ alio-
rum ſunt ꝓpter iſtum motū hoc eſt ꝯſites eū ⁊ adiuuantes
in ordine cū intendit ⁊ quoꝝ eſt principiū. Debes ſcire ꝙ
motus ſtellarū fixarū ſuit propter generationē: modo etiā
alij ſunt ꝓpter generationē: ſed alr atqꝫ alr. naꝫ motus ſtel-
laꝝ fixaꝝ eſt ꝓpter perpetuā generationē: ⁊ alioꝝ mot⁹ eſt
propter variā generationē. ḡ oēs intendant idē lꝫ mō diuer
ſo. ⁊ tu intellige more Ariſtotelis: qui credit motū ſtellarū
fixaꝝ eſſe diurnū tñ. [Sed quereret aliqs.] ❡ Mouet qō-
nē Auerroes ſupra his. ⁊ vtitur duobus enthymematibus.
pmū eſt ſi oēs orbes atqꝫ oēs orbium motores intendant
eandem actionē ⁊ eundē ordinē cōmunē oībus. neceſſe eſt
vt habeant eandē formā intellectā cōmunē extrinſecam a

formis: quas intendit vnuſquiſqꝫ per ſe. .ſ. extrinſecā a pro-
prijs formis. conſequentiā non ꝓbat: ſed pōt probari. nā ſi
intendūt idē: ḡ vna intentione intēdūt idē. ſed illa intentio
non pōt eſſe niſi ſuba: qꝛ in ſepatis intellectio eſt ſubſtāria. ḡ
opꝫ vt talis intellectio ſit ſuba. ⁊ nō magis vnius qꝫ alteri⁹: ⁊
ergo cōis oīum ⁊ per conſequens extriſeca. ❡ Scdꝫ enthy
mema eſt: ſi oēs habēt vnā formā cōmunē extrinſecā: ergo
dabit̄ quedā forma veluti finis additus oībus gratia cuius
oēs mouent: ⁊ per conſequens redibit poſitio Auicēne. .ſ. ꝙ
preter pmū motorē datur vna ſubſtantia prior veluti finis
cōis ⁊ non agens ⁊ ſimplex ⁊c̄. hec eſt qō valde difficilis.
[Dicamus ergo.] ❡ Rńdet nunc qōni breuiter: ⁊ vl nega-
re primā ꝯſequentiā: ⁊ vult ꝙ nulla forma ſit quaſi finis ⁊
cōis ⁊ vniuerſalis: niſi illa ex eis que habet actionē cōem: ⁊
hec eſt diſpoſitio forme mouentis pmū celū motu diurno:
⁊ ſic breuiter negatur pria ꝯſequentia: qꝛ nō opꝫ vltra pmū
motorē agentē dari primū finē. [Diſpoſitio enī.] ❡ Pro-
bat hāc ſolutionē. p qꝛ ita eſt in toto vniuerſo: quēadmodū
in ciuitate bene legibus recta. hec ſimilitudo perſpicua eſt:
qm̄ in ciuitate datur monarcha ⁊ dantur preſidentes ⁊ or-
dinantur per acceſſum ⁊ receſſū ab illo monarcha. ſic ⁊ in
vniuerſo: ſed in ciuitate monarcha habet aliquā actionē p-
priā: alr eſſet ocioſus: que eſt oībus alijs actionibus nobili-
or: quā oēs intendunt ciues: vtpote iuſtitiā: ergo ⁊ in vniuer
ſo primū dꝫ habere aliquā propriā actionē quā oēs intēde
re opꝫ. [Et ſic accidit in artificijs.] ❡ Secundo probat idē
nā iſta eſt in vniuerſo ſicut in arte vna totali continēte plu-
res particulares vt eſt militaris que continet plures primo
ethicoꝝ. ſed pria ars habet aliquā operationē: vtpote victo
riā: ergo ⁊ primus motor dꝫ habere vnā actionē. [Differen
tia aūt.] ❡ Sed qꝛ hec differunt: ponit eoꝝ dñiā ⁊ ingt: ꝙ
inter iſta ⁊ artificialia eſt hec differentia: qꝛ forme artis mo
uentes artifices ſunt in mā. Sed forma mouēs oēs intelle-
ctus ſeparatos non eſt in mā: vt diximus. [Nos autem.]
❡ Contra argūt: nā cōiter in ore hoīm eſt ꝙ a pmo moto
re ſcdꝫ motor ꝯſequitur ꝙ pmus motor pcedit alios ⁊ ſilia
verba: mō procedere ſequi ⁊ pueniri ſunt cōditiones agen-
tis in tpe ⁊ nō ab eterno: ergo hec dicta falſa ſūt. ❡ Reſpō-
det ꝙ hec dicuntur metaphorice ⁊ non proprie qꝛ hec ſunt
conditiones agētis phyſici ⁊ nobis manifeſti. ⁊ qꝛ per tale
agens nobis manifeſtum ſcimus agens illud: ideo de eo vti
mur verbis his. vnde ꝓprie illic non eſt potētia neqꝫ agēs:
qꝛ hec pcedūt tpe acta proprie loquēdo. Tm̄ enim eſt illic
intellectū ⁊ intellectus: pfectum ⁊ perficiens ꝓprie loquen-
do. nā poſteriores intelligentie inquantū intelligunt primā
vt ſic pficiantur ab ea ⁊ cauſant̄ ab illa. [Quēadmodum.]
❡ Tribus modis declarat hoc. p ab exēplo artiū. nā artes
particulares perficiunt̄ ab arte vlī: ⁊ tñ non fiunt ab illa. ḡ
ſtat aliqd perfici abſqꝫ factione: ⁊ ſic eſt in illis. 2⁰ ſcientia
dei videt̄ eſſe veluti pria ſcientia: ⁊ ſcie aliaꝝ intelligētiarū
vident̄ eē pticulares ꝯtente ſub illa dei. ergo deus perficit
oēs alios abſqꝫ factiōe ꝓprie dicta. ⁊ hec ſilitudo eſt Nico-
lai peripathetici. 3⁰ quādo hō ſcit deū: tunc eſt in vltima p-
fectione. ergo ſcia dei ꝯtinet oēs alias. ⁊ per ꝯńs oēs alie pfi
ciuntur a pria ⁊ non fiunt vera factione ab illa. [Hoc aūt.]
❡ Cōtra: quia Plato in Timeo dicit ꝙ creator creauit an
gelos manu. deinde precepit eis creare cetera mortalia ⁊
remanſit ipſe in quiete ſine labore: ergo illa verba intelli-
guntur proprie. ❡ Reſpondet ꝙ ſunt dicta metaphorice ⁊
non ad literā. cuius ſignū eſt. nam iudei eſtimantes verba
illa: obſeruant ſabbatum credentes deū quieuiſſe in illa die
ab omni opere qd patrarat. [Et hoc qd.] ❡ Vltimo redit
ad declarationem quam dixit in particulari orbe reſpectu
ſpheraꝝ: ⁊ declarat illud per ſuū ſimile ⁊ ſmo perſpicuū.
Iam vtiqꝫ ꝯtra Ioānem hic perſpicuū eſt primum pnci-

pium eẽ cauſam primi mobilis tribus modis.ſ. vt forma ⁊ vt finis ⁊ vt agens. vt in cõmento.41.diximus. nec in hoc ẽ excitandum. eſt enim veluti pncipium primũ in phia Auerrois. ❡ Sed circa hec dubitatur. nam Auerroes in libro de ſtructio ðſtructionũ. in ſolõne dubij.18. arguit ſic. dator formas ipſis rebus eſt agens: pmus motor eſt dator forme entibus ſeparatis: ergo eſt illoꝝ agens. minor pſyllogiçaẽ ibidem ſic: dans finẽ illis dat formã: ſed pmus motor dat illis finem: ergo dat formã. Ex his verbis ⁊ hac rõne pſpicuum eſt primũ motorẽ eſſe agẽs ſubſtantiaꝝ ſeparataꝝ. ❡ Sꝫ ꝯtrarium teſtaẽ hic. dicẽdũ ꝙ agens ꝯſideraẽ ſm duas rõnes. pma rõ dĩ tranſmutare: ſeu extrahere formã de potentia in actum mediãte alteratione. ⁊ hec eſt pma ratio eius. ⁊ ab hac vendicauit ſibi nomen agẽtis. 2ª ratio eſt ꝑut ipſuꝫ eſt ⁊ alia nõ ſunt abſqꝫ ipſo: vel pro quanto ipſum eſt in ſe pfectum ⁊ alia pficiunẽ ab eo. ⁊ hec vocaẽ depẽdentia quedam vel habitudo que nõ itelligiẽ niſi cum difficultate: vt Auerroes dicit in pmo celi. cõmento.20. ⁊ tunc ſoluo cõtradictionem ⁊ dico ꝙ Auerroes neget deum eẽ agentem motoꝝ ſm pmam rõnem: ſed ſm alteraꝫ rõnem ⁊ ſecundariã concedit eſſe agentem. ⁊ hoc modo debemꝰ ꝯtradictio. [Et ſciendum.] ❡ Digrediẽ circa motum ſtellaꝝ. ⁊ pmo diſtinguit in duo. 2º ſubdiuidit in tria. dicit ꝙ motꝰ quos ponunt aſtronomi ſunt tribus modis. vnus comprehendiẽ a vulgo vt motus cõis quo mouenẽ ab oriente in occidens. hũc oẽs comprehendũt. Alius eſt ꝗ tñ a ſapiẽtibus cõprehendiẽ.ſ. inſtrĩs ⁊ ꝯſiderationibus hoc eſt obſeruationibꝰ: ⁊ hunc 2ᵐ diuidit in tres. nam vnus eſt cõprehenſus longiſſimis tẽporibus: vt forte motus augium ⁊ ſtellarum fixarũ quos norunt noui. Talis enim motus nõ niſi inſtrĩs ⁊ longis obſeruationibus ꝓpenſus eſt. alius modus pũis ꝯſiderationibus vt motus ꝓprius ab occidẽte in oriens. Hunc enim in anno ꝗs videre põt in ſole ⁊ in luna in menſe. Tertius autem nec paruo nec multo tpe comprehendiẽ: ſed rõne tñ ⁊ hoc declarat. nam plures motus ipſoꝝ viſu apparẽt ſimplices: ſꝫ ratione opꝫ eſtimare eos eſſe compoſitos. Exẽplum huius eſt: nam quedã ſtelle erratice vt ꝗnque planete: videnẽ qñqꝫ veloces: quandoqꝫ tardi: qñqꝫ directi: qñqꝫ retrogradi. Modo videẽ hoc eſſe ꝯtrarium rõni. nam declaratũ eſt in nãli phia motum celi eẽ ſimpliciſſimũ ⁊ vniformem ⁊ propterea fuit necẽium vt ponaẽ aſtrologia: qua hec ſaluentur ſine aliquo impoſſibili in nãlibus. Ecce quõ hec nõ pñt ſine ratiõe ſubtili perpendi. [Et hoc.] ❡ Oſtendit q̃t modis hoc poſſꝫ contingere: ⁊ vult ꝙ tñ duobus modis. vno mõ ita ꝙ motus planete ſit miſtus ex pluribus: ſicut motꝰ miſti in generabilibus: aut ita ꝙ dentur aliqui orbes vt eccentrici ⁊ epicicli quibꝰ hec ſaluenẽ. pmus modus eſt omnino impoſſibilis. Sed ſcõs eſt oĩuꝫ mathematicoꝝ. [Propter hoc igiẽ.] ❡ Ex his ꝯcludit duo corollaria. primum eſt ꝙ aſtronomi differunt: qꝛ ꝗdam ꝯdicunt nãlibus: ꝗdam cuꝫ nãlibus principijs volunt cõcluſiones aſtronomicas dare. [Et multotiens.] ❡ Scõm eſt ꝙ aſtronomia non eſt ſcientia ſemper vna. nam vno tpe inueniũt motum ſtelle: ⁊ dant illi ſtelle illum motũ tñ. deinde in millibus annoꝝ perquirunt per inſtrĩm ſtellam illam: ⁊ eã variatam inueniũt a zodiaco: ⁊ hoc pacto addunt alium motum. verbi grã. vt facit Ptolemeus qui lune ⁊ ſeptẽ planetaꝝ ponit motum quem nullus antiquoꝝ nouit vt motus augium ⁊ ſtellaꝝ fixarũ: ⁊ lune motum reſpectiuũ qui eſt motꝰ diameter epicicli: vt dicemus: ⁊ motũ poloꝝ epicicloꝝ queꝫ nullus dat. [Iſtoꝝ autẽ.] ❡ Contra hec arguit. pmo: qꝛ huic motui reſpectiuo ⁊ motui polorum non dedit ad hunc aſtronomiam ita vt poſſint ſtare cum phica nãli. 2º qꝛ dat eccentricis ⁊ epiciclis centra extra centrum mundi qđ nõ ſtat cum nãli philoſophia. Sed de his dicemus cõmento ſequenti.

Sed quot ſunt hec: Nunc quidem nos que dicunt mathematicoꝝ: quidam attẽtionis gratia dicimꝰ vt mẽte aliq̃ pluralitas determinatas ſuſcipiunẽ. Reliquum vero hec quidem querentes: opꝫ eẽ ipſos. illa vero perſuadentes a querentibus: ſi quid videaẽ preter modo dicta ab hec tractantibus: amare quidem vtroſqꝫ perſuaderi vero exactioribus. Eudoxus quidem igitur ſoleꝫ ⁊ lunam vtriuſqꝫ lationem in tribus poſuit eſſe ſpheris. Quarum primam applanoꝝ aſtrorũ eſſe. Secundam autem ſm eũ qui animalium per medium. Tertiam autem ſm obliquatuꝫ in latitudinẽ aĩalium. In maiori autem latitudine obliq̃ri ſm quã luna ferẽ: q̃ꝫ ſm quã ſol. Cõ. 45.

❡ Determinatum eſt plures eſſe ſubſtãtias ſeparatas: vtpote tot quot motus: ſed quot: vtpote.10. vel.20. nõdum dictũ eſt. hoc ergo nunc exquirit. premittit aũt quandam excuſationem ⁊ propriam ⁊ mathematicoꝝ. ⁊ vult ꝙ ipſe pmittet opinionem mathematicoꝝ tñ vt excitementũ vt aliquali ꝯiectura pluralitas ſubſtantiaꝝ ſepatoꝝ capiaẽ. ❡ Secundo dicit ꝙ tractantes hec debẽt hec ꝗdem ingrere per ſe: hec vero ꝑſuaderi a querentibus. Qđ ſi aliquid addẽt aliquis vltra perſuaſionem receptam: nos debemus amare vtroſqꝫ.ſ. pmos perſuadẽtes ⁊ nouos addẽtes: qꝛ ambo nobis fuerunt pncipium inueſtigãde veritatis. hec ergo eſt excuſatio ⁊ ꝓlogus ad dicenda inquit. ſed quot ſunt hec: nunc ꝗdem nos que dicũt mathematicoꝝ ꝗdam attentionis grã dicimus hoc eſt non vt vera ſint: ſed excitandi cauſa: erant enim nobis excitamenta ad altiora ⁊ hoc ſubdit erunt.ſ. attentionis gratia: vt mente aliqua pluralitas determinata a nobis ſuſcipiaẽ. hec eſt vtilitas dicendoꝝ. deinde excuſationem inducit. d. reliquum vero hec ꝗdem querentes opꝫ eſſe ipſos hoc eſt de reliquo opꝫ ipſos querere per ſeipſos. Illa vero opꝫ eſſe perſuaſos a querẽtibus: ſiqđ videaẽ preter mõ dicta ab hec tractantibus amare ꝗdẽ vtroſqꝫ.ſ. primos opꝫ ⁊ nouos auctores. perſuaderi tñ opꝫ certioribus hoc eſt a poſterioribus acutioribus. hec eſt excuſatio ⁊ preceptum. [Eudoxus.] Debes ſcire ꝙ Eudoxus percepit tres motus tñ in ſole ⁊ luna. vnus eſt cõmunis. vꝫ diurnus. alius contrarius huic ſm ſucceſſionem ſignoꝝ qui longitudinalis dicitur. Tertius latitudinis: vtpote a polo ad polum: ⁊ hunc tertiuꝫ dedit ſoli ⁊ lune. ſꝫ lune magis pateat vt dicemus in cõmento. huic triplici motui dedit tres ſpheras. aliam quidem qua motus cõmunis fit. alia qua motus longitudinalis. alia qua motus latitudinalis. e quibus tribus congregatur totus orbis. alius lune alius ſoli dicit. Eudoxus quideꝫ igiẽ ſolem ⁊ lunam vtriuſqꝫ lationem in tribus poſuit eſſe ſpheris: quarum primã ꝗdẽ applanoꝝ hoc eſt fixoꝝ aſtrorum eſſe. Scđam aũt ſm eũ qui aĩalium per mediuꝫ vtpote longitudinalẽ ſm ſucceſſionẽ ſignoꝝ. Tertiam autẽ ſm obliquatum in latitudine aĩalium: vt de polo ad polum. In maiori vero latitudine dicit obliquari ſm quam luna fertur: q̃ꝫ ſm q̃ꝫ ſol. ⁊ ſic cuilibet horum tres dedit ſpheras. Debes ſcire ꝙ eudoxus dicit tria contraria aſtronomis noſtri tpis. pmo dicit octauam ſpheram nullo alio motu moueri pter diurnum: cuius ꝯriũ Ptolemeus ꝓbauit ⁊ Thebith expertus eſt: repererunt enim ipſam moueri econuerſo ab occidente in oriẽte: ⁊ Thebith addit motũ trepidationis circa polos de quo in almageſto ſatis. 2º dicit eſſe necẽiam ſpheraꝫ propriam pro motu diurno ſolis ⁊ pro motu diurno lune:

cuius ēt 3ᵉ iuꝫ tenent oēs.nā pᵐ mobile motu cōi rapit oēs orbes ⁊ oēs ſpheras in vigintiquatuoꝛ horis ſemel:nec neceſſaria eſt ſphera ꝓpꝛia pro hoc motu. Tertio dicit ꝙ ſol exit ab ecliptica ⁊ mouetur latitudinaliter vt luna: lꝫ luna magis.ēt huius oppoſitū eſt.ꝓbatū in aſtronomia. Sol.n. nūꝗꝫ exit ab ecliptica:lꝫ oēs alij planete: ſic in his ergo tribus Eudoxus dicit ꝯtraria famoſis noſtri tempoꝛis.

Cō. 45. ¶ Quare phs.] Auerroes ꝑ premittit excuſationē Ariſtotelis. 2ᵒ loco proſequit̄.dicit ꝑ ꝙ propter diuerſitatē in ſcientia motuū. In quibus fundat pluralitatē motoꝝ. Cogitur enarrare famoſioꝛem poſitionē ſuo tpe. probat 2ᵒ ꝙ talia non pſſt eſſe niſi famoſa.nā hec accipiunt̄ a ſenſibus.⁊ talia non pſſt ſentiri niſi in tpe:ad qd non ꝑtingit vita humana: ⁊ per ꝯſequens opꝫ ſtare ꝯſiderationibus ⁊ obſeruationibꝰ famoſis alioꝝ. Dicit 3ᵒ ꝙ in talibus non pōt qs vti neceſſarijs ꝓꝑ eoꝝ difficultatē:ſed tm̄ famoſis. Modo famoſa ſūt duplr vel ꝯceſſa ab oībus:⁊ tunc hñt potentiā demonſtrationis:vel talia in qbus diſcoꝛdant ſapientes; ⁊ tunc nihil ſunt certi. Ariſtoteles ḡ vut̄ talibus:qꝛ melius eſt vti talibꝰ ꝙ̄ nihil.hec eſt excuſatio.deinde narrat textū ⁊ poſitionem Eudoxi ⁊ ſermo pꝫ.[Mathematici aūt.] ¶ Ponit ꝯuenientiam iter aſtronomos nouos ⁊ antiquos ⁊ dr̄iam. Cōuenientia eſt qꝛ moderni dant motū in longitudine ſub oꝛbe declitiue in latitudine reſpectu poli aliqbus planetis.hec eſt cōuenientia. Dr̄ia eſt ꝑmo qꝛ pro predicto motu in latitudine non eſt neceſſaria ſphera ꝓpꝛia:qꝛ vna ſufficit. ꝓpterea qꝛ mouet̄ ſupra diuerſis polis.modo qd nā poteſt vno inſtrumento facere ſupꝑſedet ab alio. 2ᵃ dr̄ia eſt:qꝛ ſol nō hꝫ duos motus.ſ.longitudinalē ⁊ latitudinalē:qꝛ ſol nunꝗꝫ exit ab ecliptica.[Et ſic.] Uult rememoꝛare poſitionē mathematicoꝝ ſui tpis.⁊ ꝑ narrat breuiter poſitionē eoꝝ. 2ᵒ refellit eam:volunt ergo ꝑ ꝙ ſol habeat 3ᵐ motū vel tertiā variationē motus:vtpote velocitatē ⁊ tarditatē.modo vel ſol habet ab vno ⁊ codē oꝛbe:nunc velocitari ⁊ nunc tardari:vel habet a diuerſis.⁊ cū non ab codē:ergo eſt neceſſariū ponere eccentricos quibus ſaluet̄ velocitas ⁊ tarditas:vt dictuꝫ eſt in almageſto.[Eccentricuꝫ.] ¶ Contra arguit ⁊ dicit ꝙ epiciclus eſt impoſſibilis:eccentricus eſt extra naturā.duo ergo probat.ꝑ epiciclum eſſe rem ipoſſibilē.ſecundo eccentricum eſſe preter naturā.pᵐ dupliciter probat. ꝑ:qꝛ omne coꝛpus qd mouetur circulariter motu ſimplici ⁊ eterno mouetur circa centrū mundi:ſed epiciclus non mouetur circa centrū mundi:ergo non eſt.maioꝛ eſt Ariſtotelis in ꝑ de celo.⁊ minoꝛ eſt mathematicoꝝ. 2ᵒ ſi eſſet epiciclus:tunc haberet centrū pꝛopꝛiū:⁊ cū naturaliter terra mouetur ad cētrū qdcunqꝫ:tunc terra moueret̄ ad illud centrū:⁊ ſic daretur terra extra terraꝫ. Hec pꝛobatio eſt efficax per illamet media quibus deſtruit mundoꝝ pluralitateꝫ.[Et ſimiliter foꝛte.] ¶ Oſtendit ſecūdo ꝙ eccentricus ſit preter naturalis.ꝑ qꝛ ſi daret̄:darent̄ plura centra.nā eccentricus habet centrū extra centrū mundi.vltra ſi plura centra:ergo plura coꝛpoꝛa grauia extra locum terre.hec pꝫ vt ſupra:ergo non vnū mediū:ſed haberet latitudinē ⁊ diuiſionē pro quanto non eſſet ſimplex ⁊ vnum. Secundo probat idē.nā ſi dant̄ eccentrici:tunc vna pars coꝝ eſſet groſſioꝛ ⁊ alia ſubtilioꝛ; ⁊ quando pars groſſa cū groſſa mouetur:tunc inter ſubtilē ⁊ ſubtilem vel daretur vacuū ⁊ hoc non:vel daretur quoddā coꝛpus iplens:vt ſpongia ad nullū aliuꝫ finē niſi vt ipleat vacuū:vt in coꝛpoꝛibus animaliū fit. Datur enī in coꝛpoꝛe animalis caro vt impleat loca vacua tm̄.[Sed nihil.] Nunc reſpondet ad argumentū de velocitate ⁊ tarditate:⁊ vult ꝙ nihil cogat ponere coꝛpoꝛa talia.nā huiuſmodi variatōes ſaluari poſſunt per motū linee lenlab:vt Auerroes declarauit 2ᵒ celi.cōmento.35.⁊ tu vide dicta mea ibidē ⁊ intelliges hoc.[Et ſicut Ptolemeus.] Oꝛ aūt huiuſmodi coꝛpoꝛa non ſūt neceſſaria:probat ipſe auctoꝛitate Ptolemei.nā vult ꝙ huiuſmodi diuerſitates ſaluari poſſunt propter motū generationis:hoc eſt generando ⁊ multiplicādo multos motus multaꝝ ſpheraꝝ:⁊ poſſunt ſaluari per eccentricos ⁊ epiciclos:ait tñ ꝙ 2ᵃ via eſt leuioꝛ:ſimplicioꝛ:⁊ nobilioꝛ.leuioꝛ quidē qꝛ non opꝫ ponere numeꝝ tot coꝛpoꝛū.nā ſic eſſet confuſio.ſimplicioꝛ:qꝛ natura potens paucioꝛibus facere aliquid:fruſtra vtitur pluribus.nobilioꝛ deo:qꝛ ſaluat propoſitum paucioꝛibus. Ecce qūo cōcedit vtranqꝫ pōnēꝫ laudet ſcđam viam. Ex hoc vult habere Auerroes ꝙ hec oīa poſſunt ſaluari preter talia extranea.[Ptolemeꝰ aūt.] ¶ Nunc declarat erroꝛē Ptolemei,⁊ vult ꝙ Ptolemeus ignoꝛet fundamentū antiquoꝝ quo ponebant motū multiplicationis.i.multiplicabant qñando plares motus.nā mouebātur ex eo qꝛ tales motus eccentrici ⁊ epicicli ſūt ipoſſibiles ⁊ contra naturā.[Neceſſe eſt igitur.] ¶ Concludit coꝛollariū ꝙ propter hec ipoſſibilia eſt neceſſe declarare aſtrologiā antiquā ꝙ̄ apud ipſaꝫ fundatur ſupra eodem oꝛbe ⁊ polis diuerſis.dico diuerſis:qꝛ duobus vel pluribus vt conuenit apparentibus.⁊ hec vocat̄ linea lenlab. Cuius cauſaꝫ ſubdit.nā poſſibile eſt ſtellis accidere motū velocē ⁊ tardū ⁊ progreſſum ⁊ retrogradationē ⁊ alios motus quibus Ptolemeus non potuit ponere aſtrologiā:vt eſt ꝓpinquitas ⁊ remotio que accidit in luna reſpectu ſolis que vocatur motus reſpectiuus. Debes ſcire ꝙ oēs differentie motuū ſaluari pſſt per hanc imaginationē vt Thebith ſaluat motū trepidationis circa varios polos. Siquis enī varios polos imaginetur ⁊ varias ſpheras:poteſt ſaluare has oēs dr̄ias.⁊ hec vocat Auerroes lineā lenlab.ſed id qd apparet de eclipſibus lune Auerroes non pōt ſaluari.vt 2ᵒ celi diſputauimus. naꝫ luna qñqꝫ eclipſat̄:⁊ eius eclipſis durat hoꝛis pluribus:quandoqꝫ paucis.⁊ hoc non eſt niſi ꝓpterea qꝛ luna qñqꝫ plus de vmbra:qñqꝫ minus ſuſcipit: ⁊ hoc non eſt niſi propter eleuationē ⁊ depreſſionē eius:⁊ ad hoc non poteſt dari aſtronomia niſi epiciclus:ſed de hoc ſatis in libro de celo.[In iuuentute autē mea.] Narrat ſuā deſperationē ⁊ vtilitatē eoꝝ que dixit.deſperatio qdem eſt:qꝛ nūc in ſenectute amplius nō ſperat inuenire aſtronomiam conuenientē ꝑncipijs nālibus. Utilitas ꝯo eſt:qꝛ ex nūc dictis aliquis foꝛte efficit̄ ſtudioſus ⁊ ingret veritatē ꝓpter duo. ꝑ:qꝛ hec moderna contradicit ꝑncipijs nālibus. 2ᵒ qꝛ dedimus ꝑncipiuꝫ aliqd ſubandi apparentias ⁊ per lineam lenlab.[Lune autē.] ¶ Ultimo redit ad narrandū numeruꝫ motuū attributoꝝ lune.⁊ vult ꝙ antiqui tēpoꝛe Ariſtotelis dederant vnum motum lune vtpote ſcđm motū draconis.⁊ reſpectu huius dederant oꝛbem toti concentricum:qui dicitur deferens caput draconis. Ptolemeus dedit quartum motum reſpectu ſolis ⁊ 2ᵐ hoc eſt quintum reſpectu centri qꝛ mouet̄ centrū equāťr:⁊ propterea talem vocat motuꝫ reſpectiuuꝫ. ergo lune Ptolemeus vt Auerroes narrat dat quinque motus.ſ.cōmunē:ꝓpꝛium longitudinis; draconis ſeu latitudinis:motuꝫ ſui coꝛpoꝛis reſpectu ſolis: ⁊ motum ſui centri reſpectu eiuſdē ſolis.ergo quinque. Sed quomō ſit illud in aſtrologia relinquat̄. ¶ Debes ſcire ꝙ Joannes Jādonus fingit negare hec coꝛpoꝛa Auerroem vno modo ⁊ concedere alio modo:⁊ conatur exponere illos modos. Sed iſte homo certe non hꝫ mētem Auerrois:nam Auerroes vbiqꝫ nitit̄ deſtruere hec oīno ⁊ conatur ſaluare apparentias per oꝛbes concentricos mundi: ⁊ per diuerſitatem motuū ſupra diuerſis polis vt erat tempoꝛe Ariſtotelis famoſum.⁊ oīa ſaluat vt dicit per lineam lenlab:excepto illo quod apparet de eclipſibus.⁊ propterea Joannes querens ſaluare Auerroem deſtruit ipſum.qdam enim conantur ſoluere rationes Auerrois.dicunt enim nō eſſe neceſſe vt ſpherica coꝛpoꝛa celeſtia mouēātur oīa circa vnum centruꝫ:ſed ſatis

eſt vt moueatur circa centrum proprium. ¶ Ad ſcōm principale fingunt argumētum Auerrois nihil eſſe. nam ſpiſſum vnius ſemper mouetur cum ſubtili alterius: ⁊ ſic non opꝫ dari vacuum nec corpus ocioſum ad replendum vacuum. ¶ Debes ſcire ꝙ omnes rationes Auerrois poſſunt reduci ad duas potiſſimas: ⁊ maxime has quas tetigit. Et prima fundaẗ in duabus ꝓpōnibus. ꝙ idē ſit locus totius ⁊ partis quando totum ⁊ pars ſunt eiuſdem nature: hoc videmꝰ in omnibus elementis. nam in quolibet elemento quelibet particula fertur ad idem ⁊ in eodem numero quieſcit. Nec in hac ꝓpoſitione eſt ambiguitas. ¶ Secunda ꝓpoſitio ē ꝙ totum celum eſt in loco per cētrum terre. hāc declarauit ipſe 4.° auſcultationis phice cōmento. 45. ⁊ ꝑſpicua eſt per ſe. nam circa cētrum moueẗ totū ſm formā ⁊ circa ipſum quieſcit ſm ſubiectū. ⁊ hec ſunt de rōne loci. Ex his conſtat virtus primi ſyllogiſmi. pars ⁊ totū eiuſdem nature vnum habent locum numero: vt pma mōſtrat ꝓpoſitio. ſed celū ⁊ quelibet pars celi ſunt pars ⁊ totum eiuſdem nature ſimpliciter: vt declarauit Ariſt. 2° celi. ergo totum celū ⁊ quelibet pars eundem habent locū: ſed locus totius celi per ſecundam ꝓpōnem eſt centrum terre. ergo eidem eſt locus omniū ſpherarum: ⁊ hoc eſt totū poſſe Auerrois: nec valet fingere eūdem eſſe locum totius ⁊ partis loquendo de loco cōmuni. nam hoc haberet locū ⁊ forte in toto ⁊ tempore diuerſarum naturarum. Nam qū pars eſt eiuſdē nature cū toto: opꝫ vt ſint vnius ꝑfectionis ⁊ per conſequēs vnius loci: ſ; pmo totius ⁊ ſcdo partis. ¶ Pro intellectu ſecūde rationis debes ſcire ꝙ cuicūqꝫ non repugnat maius ei non repugnat minus: ex hoc ſeqtur ꝙ celo in eo ꝙ celum nō repugnat moueri omni modo: vt ex occidente in oriens ⁊ econuerſo: ⁊ de ſeptētrione in meridiem ⁊ ecōuerſo. ſ; enim hoc ſit ĩpoſſibile apud nām: eſt poſſibile logicum. nā eo poſito in eſſe nullū ſeqtur ĩpoſſibile apud mētem. hoc accepto arguo. Si eccentrici eē pñt vt dicit Ptolemeus: poſſibile eſt ſpiſſum vnius moueri cum ſpiſſo alterius: ⁊ ſubtile ſimul cū ſubtili. Si hoc eſt poſſibile: poſſibile eſt dari vacuū: vel dabuntur corpora ocioſa. Ultima ꝯñtia etiam perſpicua ē: ſed vltimū conſequēs eſt impoſſibile: ergo pmū antecedēs ⁊ hec eſt potiſſima rō. nec valent ambages recentiorꝫ. Tu ꝟo in his conſidera bene: qꝛ. 2. de. diſputamus.

Errantium ꝟo aſtrorum in quatuor cuiuſqꝫ ſpheris. harum autem ⁊ primam quidem ⁊ ſecundam eandem eſſe illis. nam ⁊ eam que applanorū omnes ferētem eſſe ⁊ eam que ſub ea ordinatam ⁊ ſm eum qui per medium animalium lationē habentem cōmunem omnium eſſe. tertie ꝟo ſphere omnium polos per media animalium eſſe. quarte autem lationē ⁊ ea eorꝫ que obliquantur ad medium eius. Tertie autem ſphere polos: aliorum quidem proprios: veneris ꝟo ⁊ mercurij proprios.

¶ Locutus eſt d̄ ſpheris ſolis ⁊ lune: ⁊ voluit vnicuiqꝫ tres dari: ⁊ per conſequens ſex ſunt he. Nunc de reliquis quinque legiẗ: ⁊ videtur vnicuiqꝫ quinque eſſe neceſſarias quatuor ſpheras. ¶ Circa qđ debes ſcire ꝙ quilibet planetarꝫ quinque hꝫ motus quorꝫ duo quidem longitudinales ⁊ duo latitudinales. pmus longitudinalis eſt ab occidente ad occidens. Secundus huic oppoſitus eſt ab occidēte in oriens. Tertius eſt latitudinalis a meridie in ſeptentrionē. Quartus econuerſo a ſeptentrione in meridiem. ¶ Debes etiā ſcire ſecundo: ꝙ omnis motus circularis eſt circa aliquos polos ⁊ ſupra aliquam axem. ⁊ propterea poli pmi longitudinalis ſunt poli firmamenti ⁊ axis etiam eius. poli ſecūdi longitudinalis ſunt poli zodiaci. ⁊ axis ſimiliter. poli latitudinalis primi ſunt in ecliptica: vnus quidem in angulo diei alter in angulo noctis: ⁊ axis eſt ab vno horum ad alterum. poli vltimi ſunt declinantes ab his ⁊ ſimiliter axis. ¶ Debes ſcire tertio: ꝙ quia quatuor perceperunt motus in talibus quinque: ⁊ ideo quatuor perceperunt ſpheras concentricas. nam quilibet motus eſt propter certam ſpheram dederunt ꝟo orbem quartum. nam ꝑceperunt planetā nūqꝫ moueri verſus vnū polum ꝙ attingeret illum ⁊ rediret ad aliud redeundo ad eundem. Sed viderunt planetā declinari ab ecliptica certo ſpatio deinde redire: ideo cogebanẗ ponere duas ſpheras: alteram qđem vt traheret planetam verſus polum vſqꝫ in certum terminum. alteram ꝟo vt retraheret retro verſus polum contrarium. hoc ergo pacto cuilibet quinque planetarum dederunt quatuor. modo quatuor ducta in quinque ſunt. xx. ⁊ ſol ⁊ luna habēt ſex ſpheras: ergo omnes erunt. xxvj. omnibus ergo ſeptem erraticis tot Eudoxus credidit competere ſpheras. Inquit. Errantium ꝟo aſtrorꝫ vniuſcuiuſqꝫ. ſ. lationē in quatuor ſpheris ſubiacentem eſſe ponebant. ⁊ exponit has. d. Harꝫ aūt primam qđem. ſ. per quā mouentur longitudinaliter ab oriente in occidentem: ⁊ ſecundam. ſ. per quam moueẗ longitudinalr. econuerſo ponebant eſſe eandem. ſ. ſimilē illis duabus ſolis ⁊ lune per quas ſimilr moueẗ ſol ⁊ luna: ⁊ he ſunt due ſphere neceſſarie pro pmis duobus motibus in longitudinem. Clarius has exponens ſubdit. nam ⁊ eam que applanorꝫ. ſ. non errantium oēs ferentem eſſe. ſ. opꝫ ⁊ ea que ſubordinatam: ⁊ hec eſt prima. nam hec ſubordinaẗ firmamēto pro quāto hec moueẗ. Similiter ⁊. ſ. opꝫ eſſe lationem habentē cōmunē omnium eſſe ſm eum circulum qui per mediū animalium. ſ. zodiaci: ⁊ hec eſt ſecunda ſphera. he ergo ſūt due ſphere neceſſarie duobus primis motibus lōgitudinalibꝰ. de aliis duabus ſpheris latitudinalium motuum ſubſcribit exempla ⁊ dicit. Tertie ꝟo ſphere reliquorꝫ. ſ. omniū quinque dixit eſſe polos per medium animalium hoc eſt in ecliptica. nam vnus polus eſt in angulo diei ⁊ alter in angulo noctis: ⁊ axis eſt linea ab vno ad alterū extenſa. poſuit autem hanc ad cauſandum motū lateris verſus alterum polorum. deinde ſubdit deſcriptionem quarte. d. quarte autem lationem poſuit. ſ. ⁊ ea. ſ. eos polos de numero eorꝫ que obliquanẗ ad medium eius. ſ. ad tranſuerſum primi circuli. nā hec quarta trahit in contrarium tertie: ne. ſ. planeta totaliter ad polum verſus procedat. ¶ Debes ſcire ꝙ iſti perceperunt tres ſuperiores vt Saturnum Iouem ⁊ Martem habere tres ſpheras ꝯcentricas ⁊ quātum ad polos ⁊ ad axes ſimiles: ⁊ ſed duos inferiores aliter. ſ; enim ſphere Ueneris ⁊ Mercurij ſint concentrice: tamen poli non ſunt ſimiles cum polis trium ſuperiorꝫ: qꝛ duo hi īferiores plus declinant ꝙ̄ tres ſupremi. ⁊ ideo ſubſcribit. d. Tertie autē ſphere polos dicit aliorꝫ quidem trium ſuperiorum proprios: Ueneris ꝟo ⁊ Mercurij eoſdem: hoc eſt alios proprios: qꝛ non ſimiliter mouentur in latus tres ſuperiores: ſicut tres inferiores. vel forte aliter intelliges hec ⁊ ego relinquo. perſpicuum eſt ſpheras omnium erraticorum eſſe. xxvi.

¶ Cum narrauit. ſ. preſens cōmentum pſpicuū. Debes tñ ſcire qꝫ in motu planetarꝫ ſignantur latitudo ⁊ longitudo. latitudo accipitur vt planeta moueẗ ab vno polo in alterꝫ ⁊ econuerſo. di autē hec latitudo aſtronomice pro quanto penes hanc ſumuntur latitudines ciuitatum apud aſtronomos. phice ꝟo hec dicunt longitudo: qꝛ vnus polus eſt velut ſurſum alter velut deorſum: vt 2° celi pꝫ. longitudo ꝟo aſtronomice ſumiẗ ꝓut planeta ferẗ ab ortu in occaſum ⁊ econuerſo: ⁊ dicit longitudo pro quanto ciuitates ſic menſu- Cō. 46.

rantur in longum apud aſtronomos:⁊ tū vera latitudo di-citur q̄ñ eſt a dextro in ſiniſtrum. ¶ Scd̄o debes ſcire ꝙ antiqui ꝑceperūt duplicē latitudinē.ſ.alterum ab equinoctia-li:⁊ quādum ad hāc omnes mouent̄ in latus etiam ſol ⁊ lu-na que potius declinatio dicenda eſt.alteram xō ab eclipti-ca verſus alterū polorū:⁊ hanc anūq dederunt omnibus. Sed Ptolemeus excepit ſolem. Nam centrum ſolis ſemꝑ decurrit per eclipticā:nec exit ab ea.reliqua patent.

Calippus autem poſitionem quidem ſpherarum eandem poſuit cum Eudoxo.huius autem eſt diſtantiarum ordinem.pluralitatem xō ei quidem que Jouis ⁊ ei que Saturni eandem cum illo dabat. Soli xō ⁊ lune duas exiſtimabat ad-huc apponendas eſſe ſpheras.apparentia ſiqs debeat aſſignare:reliquis xō planetis vnicui-qꝫ vnam neceſſe autem ſi compoſite omnes debeant reddere apparentia ſm quemlibet er-rantium alteras ſpheras vna minores eſſe re-uoluentes ⁊ ad idem reſtituentes poſitione pri-mam ſpheram ſemper inferius ordinati aſtri. Sic enim ſolum contingit planetarum latio-nem omnia facere. Quoniam igitur in quibus quidem ipſa feruntur ſpheris:he quidem octo. he autem quinque ⁊ viginti ſunt. harum au-tem ſolas non oportet reuolui in quibus deor-ſum ordinatum fertur. Que quidem reuol-uunt eas que ſunt primorum duorū ſex erunt: que autem eas que ſunt poſteriorum quatuor: ſexdecim. omnium itaqꝫ numerus ⁊ ferentiū ⁊ reuoluentium ea quinquaginta quinqꝫ. Si autem ſoli ⁊ lune non addiderit quis quos di-ximus motus; omnes ſphere erunt. vij. ⁊ xl. pluralitas quidem igitur ſpherarum tanta ſit.

¶ Nunc Calippi poſitionem de numero ſpherarum enarra-re nititur. fuit aūt Calippi etate poſterior Eudoxo Ariſtote-li coetaneus: vt Simplici9 narrat in pmo de celo.atqꝫ Athe-nis cū Ariſtotele moderauit conſiderationes Eudoxi. Pro huius ergo viri poſitione debes ſcire ꝙ duplices credidit eſſe ſpheras.ſ.deferentes ⁊ reuoluentes. Saturno quidem ⁊ Joui octo deferentes tribuit:vnicuiqꝫ quatuor. Soli xō ⁊ lune deferentes decem:vnicuiqꝫ qnque.aliis deniqꝫ trib9 qndecim deferentes:vnicuiqꝫ quinque:ergo omnes deferē-tes erunt numero.xxxiij. Reuoluentes xō Saturno ⁊ Jo-ui ſex:vnicuiqꝫ tres. Soli ⁊ Lune octo:vnicuiqꝫ quatuor. Marti ⁊ veneri ⁊ Mercurio duodecim:vnicuiqꝫ quatuor. omnes ergo reuoluentes erunt.xxvi.ergo congregando re-uoluentes cum deferentibus erunt omnes numero.lix.Cau-ſa autem horum patebit in litera. ¶ Debes ſcire ꝙ phs in litera enumerat.lv.nam pretermittit vnum errantium cui quatuor ſphere ſunt neceſſarie. Primo ergo ꝑponit conue-nientiam ⁊ videntur conuenire in duobus. Primo quātum ad numerum deferentium. Secundo quātum ad ordinem planetarum ⁊ hoc dicit.Calippus autem poſitionem quidē ſpherarum eandem poſuit cum Eudoxo:quod intellige de deferentibus:hec eſt prima conuenientia eorum.deinde ponit ſecundam.d. Huius autem.ſ.viri Calippi eſt ponere ordi-nem diſtantiarum. Similr.ſ.cum Eudoxo:nam eodem mo-do ordinabat ſpheras.hec eſt ſecunda conuenientia.Deinde narrat differentias ⁊ dicit:pluralitatē xō ſpherarum defe-rentium ei quidem que Jouis ⁊ ei que Saturni eandem cum illo dabat:q2 quatuor dabat Eudoxus ⁊ quatuor nunc dat Calippus. Soli xō ⁊ lune duas eſtimabat adhuc apponen-das eſſe ſpheras:⁊ hoc ſiquis debeat aſſignare apparentia. ¶ Debes ſcire ꝙ Calippus vidit ſolem ⁊ lunam quādoqꝫ veloces quandoqꝫ tardos:⁊ propterea vltra tres datas eis ab Eudoxo addidit duas.ergo computando omnes primo rum:⁊ horum erunt deferentes.xvij.reliquis xō planetis addebat vnicuiqꝫ vnam : ergo erunt qndecim. ¶ Debes ſcire ꝙ addit hanc vnam propter direptionē ⁊ retrograda-tionem quas ꝑcepit in his: ⁊ per conſequens congregando oēs deferentes omnium erunt numero.xxxiij. deinde docet eligere ſpheras reuoluentes. ¶ Debes tamen ſcire ꝙ ſphe re reuoluentes dantur vnicuiqꝫ tot quot deferentes vna mi nores.nam ſphere que defert planetam nō indiget ſphere re uoluentes propter cauſam dicendam. ¶ Scd̄o debes ſcire ꝙ ſphera ſuperior hꝫ virtutem forme: ⁊ inferior virtutem materie:⁊ ꝑpterea ſuperior orbis trahit ad ſe inferiorem:⁊ ſic videtur Saturno per neceſſaria correſpondēs prime defe rēti vt retineat eam:ne feratur a ſupremo celo ſtellato nimio raptu:⁊ ſic deſtruatur proportio aſtri ſui.⁊ pari pacto ſub ſtantia deferens eget altera ſibi reuoluente coeua. ⁊ ſimili-ter tertia eget tertia quarta xō ꝑpter ꝙ: multum diſtat ab orbe continente:parum participat raptu:ideo non fuit ne-ceſſaria ſphera reuoluens:ergo Saturno dabuntur quatu-or ferentes ⁊ tres reuoluentes:⁊ ſimilr Joui:⁊ breuiter vni-cuiqꝫ tot quot dantur deferentes vna minores ꝑpter hanc cauſam dictam. Dicit/neceſſarium eſt autem ſi omnes com-poſite ⁊ debite ordinate debeant reddere apparentia ſm quālibet errantium eſſe adhuc alias tres ſpheras:que ſunt tot quot ille vna minores: eo quia deferenti aſtrum omni-no datur ſphera reuoluens exponit hoc.d.reuoluentes ⁊ ad idem reſtituentes:dico reſtituentes primam poſitione.i.in-fimam ſpheram ſemꝑ deorſum exiſtentem:ordinati aſtri id eſt fixi aſtri.ecce officium harum reuoluentium eſt manu tenere ſpheram infimam in qua aſtrum figit̄:ne ipſa diuer tatur per motum raptus ſpherarum ſuperiorum. ſubdit cau ſam:q2.ſ.ops aſtrum ſic regulariter ſeruari.d. Sic enim cō-tingit ſolum lationem planetarum omnia facere:hoc eſt q2 planete ſic ſeruati ſunt omnium rerum cauſe : deinde colligit numerum omnium ⁊ dicit. Quoniam igit̄ in quibus quidem ipſa feruntur ſpheris he quidem octo vt Saturni ⁊ Jouis vnicuiqꝫ quatuor.he autem.xxv.ſunt.nam reliqui quin que ſunt planete: ⁊ vnicuiqꝫ dantur quinque:modo qnque in qnque ducta faciunt.xxv.ergo omnes ſunt.xxxiij. Oſtē-dit in quibus non opꝫ dare reuoluentes.d.harum autem ſo las non opꝫ reuolui in qbus deorſum ordinatum fertur.ſ. aſtrum:quaſi dicat ꝙ infima in qua figit̄ aſtrum caret reuol uente:q2 propter diſtantiam eius a ꝯtinente orbe: parum aut nihil raptus participat:omnes relique habent reuoluē-tes. His habitis epilogat numerum oium ⁊ dicit:que quidem reuoluunt eas que ſunt primorum duorum.ſ.Saturni ⁊ Jouis. ſunt ſex.que xō poſteriorum quatuor:erunt.xvi.ergo omni-um ⁊ ferentium ⁊ reuoluentium numerus ea ſunt.lv. Sed videtur Ariſto.ſubtrahere quatuor.hoc cur faciat : videbi-mus in cōmento. Deinde vult enarrare poſitionem verio-rem.d.Si aūt ſoli ⁊ lune non addiderit quis quos diximus motus vtpote ſoli duos ⁊ lune duos:vtriqꝫ quatuor eorum a lv.remouebuntur:⁊ qđ remanet erit.li.e qbus iterum ſub-trahe quatuor ab vnoquoqꝫ quatuor vnā quā addebat Ca-lippus:⁊ ſic oēs ſphere erunt.xlvij.pluralitas quidem igit̄ ſpherarum tanta ſit.⁊ ad hanc videt̄ Ariſto.plus inclinare. Ad huius exemplum format̄ figura ſequens.

Declaratio poſitionis Calippi.

¶ In hac ergo figura ſunt deſcripti ſeptem circuli ſeruientes ad motum Saturni: cuius quilibet repreſentat vnam ſpheraꝫ. Saturnus ergo ſcribitur charactere ♄. reliqui do circuli deſignantur per a.b.c.d.e.f.g. Tunc declarantur ea que Ariſto. dixit ſm Calippum. nam Saturnus mouetur I xxiiij. horis ab oriente in occidens iterum rediens ad illud aliquo inſenſibile minus: ⁊ quantum ad hunc motum fuit neceſſaria ſphera a. hec enim rapta a firmamento rapit centrum Saturni in. xxiiij. horis ſemel vt dictum ē. Et quoniā hec ſphera moueret tanto impetu quanto mouet̃ a firmamento: ⁊ ſic Saturnus nunq̄ poſſet econuerſo moueri ab occidente in oriens. vt experientia ꝑcepit hac de cauſa eſtimauit eſſe neceſſariam ſpheram. b. vi. l. detineret planetaꝫ in ſua menſura ⁊ in ſuo curſu. ⁊ qm̄ ꝑcepit Saturnum promoueri in latus poli ſeptentrionis dedit ꝓpter hoc vnam ſpheram. ⁊ q2 hec ſphera impetu mouet magno: eguit ſphera. d. vt impetus ille abſcindatur atq3 planeta moueat̃ certa regula: ⁊ qm̄ etiam percepit ♄ moueri verſus polum meridianum dedit. e. ſpheram: vi. l. ♄ trahatur ad contrariuꝫ polum. ⁊ q2 hec itcm vt prius dicta magno ipetu rapit: dedit. f. vt detinens atq3 regula. Et qm̄ percepit Saturnū moueri ab occidente in oriens: dedit. g. ſpheram cui non ſuppoſuit aliam inferiorem: go q2 eſt nimis inferior nullius impetus particeps: ⁊ cum hoc hic eſt motus eius nāliſ. hec fuit fictio Calippi. ⁊ ſicut dixi in Saturno: eodem modo ⁊ in reliquis potes ſcribere. Sed hec eſtimatio pluribus modis deficit. Primo q2 ſphera. a. ſuperfluit: quoniam firmamentum ſatis eſt ad mouendū omnes inferiores: vt Ptolemeꝰ probauit. Adhuc omnes reuoluentes videntur ſuperfluere, nam quomodo motus hi ſint naturales: videtur a proprijs motoribus eſſe determinatos ad maximum ⁊ ad minimū. nulla ergo eſt neceſſitas ſpherarum reuoluentium. Preterea ſuperfluunt ſphere mouētes in latus. quoniam planete declinant ab ecliptica: qm̄ eoꝝ poli declināt ab ecliptica: ⁊ hac de re mouent̃ cū hac declinatione vt dicit Ptolemeus: ergo dedit excentricos duos ⁊ vnum deferentē ⁊ epicicluꝫ ⁊ in quibuſdam deferentem caput. Saturno quidē ⁊ alijs duobus ſſerioribus. ſ. Ioui ⁊ Marti Ptolemeus dedit tres orbes. ſ. deferentem epiciclum ⁊ duos eccentricos ⁊ epiciclum. hi nāq3 ſatis ſunt pro omnibus motibus eoꝝ. Soli tres etiam ⁊ ei nō dedit epiciclum. lꝫ Auerroes in ſuo almageſto ſaluet omnes motus ſolis cum epiciclo tn̄. Venus ēt hꝫ tres ⁊ epiciclum vt de tribus ſuperioribus dixi. Mercurius hꝫ quinque ⁊ epiciclum. ſ. duo dicti deferentes augē equantis. duo intra hos dicti augem eccentrici deferentes. Quintus defert epiciclum in horum medio poſitus. Luna demum habet ſpheras quattuor ⁊ epiciclum. habet enim tres orbes vt ſol ⁊ ſuperiores: ⁊ hi dicuntur deferentes augem eccentrici. tertius eſt in horum medio locatus qui defert epiciclum. quartus eſt orbis mundo concentricus aggregatus ex tribus alijs ambiens: qui deferens caput draconis nuncupatur. Demonſtrationes ⁊ rationes Ptolemei perquirantur ab eo in almageſto. Potes ergo omnes enumerare orbes ⁊ motores ſi placet de mēte Ptolemei: ⁊ erūt xxxj. numero. Et hec poſitio tenetur nunc ⁊ tēporibus noſtris viſus tabularum ⁊ canonū oīum motuuꝫ ſunt de mēte Ptolemei: ꝗcq̄ in motu ſtellaruꝫ fixarum ⁊ augiuꝫ: ipſe tibi habet: de quo in libro magne compoſitionis ſatis.

¶ Dicit Ariſtoteles.] Cōmētum fere totum perſpicuuꝫ eſt: tn̄ quedam annotent̃ difficilia. Primuꝫ ibi. [Et ſm q̄ Alexander. [Ubi primo debes ſcire q̄ debent eſtimari noueꝫ ſphere. verbi gratia. reſpectu motus ſolis: ⁊ debet eſtimari ſol fixus eē in ſphera infima hoc eſt maxime propinq̄ verſus caput noſtrum: ⁊ tunc perſpicuum eſt circa illā primam Cō. 47.

ſpheraꝫ

ſpheram eſſe octo alias ſpheras eã continẽtes: que ſunt pro pter apparẽtia in motu ſolis. Ita ꝙ ſuprema ⁊ nona erit ea que a capite noſtro ſũme eleuaẽ. Inqt. modo ⁊ ſm ꝙ Ale- xãder dixit ponebãt oĩa3 orbiũ ſtellaꝝ pter orbẽ ſignoꝝ. ſ. firmamẽtũ orbẽ qui mouet illũ. v. g. Solem ſup vnum po lum ad partẽ ꝯriaꝫ ad quã mouet pmus orbis ⁊ iſta ſphera in ꝯriam mouẽs dr reuoluẽs. Tũc dicebant q̃rtũ orbem a parte noſtra eſſe ſub q̃rto a pte ſupremi: ⁊ ſextũ quo ad nos eſſe ſub tertio ad illam ſupremã. ⁊ ſeptimũ quo ad nos ſub ſcdo. ⁊ dicunt ꝙ reuoluens ⁊ deferẽs ambo mouenẽ ſupra eiſdeꝫ polis. nã ſic cõponẽdo orbes ſaluanẽ apparẽtie. hec erat poſitio Calippi vt Ariſto. narrat. [Et iſta aſtrologia.] ¶ Contra hoc dictuꝫ Alexandri arguit Auerroes. pmo/ qꝛ hec aſtrologia non cõuenit fundamẽtis datis in hoc tẽpore. Scdo/ qꝛ iſti motus ſuper eoſdem polos de ꝯrijs terminis ad ꝯrarios terminos ſunt ꝯrarij: ⁊ p ꝯñs deſtruũt alter al terꝫ. [Sup aũt.] ¶ Rñdet ꝙ aliter ⁊ dicit. Super autẽ po los diuerſos poſe eſt. ⁊ ſimilr ſupra centra diuerſa. Nam h modo nõ ſunt ꝯrij. deinde dat ſcdam ſołonem ⁊ eſt imagi nãdo orbẽ in quo poniẽ ſtella locari inter duos orbes: ꝙ mo ueantur ſuper cõtrarijs polis. [Sed talis.] ¶ Cõtra arguit: nam talis motus eſt violentus: nam aſtruꝫ deferẽ impetu vnius ⁊ alterius. ergo violentus erit eius motus. hoc autem non accidit corporibus celeſtibus: vt dictum eſt in pmo de celo. [Et ideo.] ¶ Redit ad verã ſolonem ⁊ vult ꝙ iſti mo tus. ſ. deferentis ⁊ reuoluentis non debẽt eſſe ſupra eoſdem polos nec ſupra vnã axe. hanc pbat pmo/ qꝛ p hanc poſitio nem ſaluatur velocitas ⁊ tarditas: directio ⁊ retrogradatio. 2°/ qꝛ p eaꝫ ſaluaẽ latitudo a zodiaco ita ꝙ p eã planeta po teſt moueri in lat°. 3°/ ex h fundamẽto nõ accidit ipoſe. 4°/ hec poſitio ſaluat omnes apparentias. 5°/ nam motus eẽ ſu pra diuerſis polis concedunt aſtronomi in motu diurno et motu obliquo. nã dicunt ꝙ motus diurnus eſt ſupra polis mundi. motus vo obliquus eſt ſupra polis zodiaci ab illis declinantibus. ita ꝙ mathematici Hiſpanie volunt polos zodiaci reuolui circa polos totius mũdi deſcribendo circu lum paruum. Si ergo iſti motus conceduntur in zodiaco: ⁊ toto mũdo. ergo non eſt inconueniens in talibus ſpheris. Addit ꝙ mathematici Hiſpanie ꝯcedant talem motũ polo rum in orbe ſtellato. Dicunt enim ꝙ orbis ſtellatus moueẽ circa polos totius/ hoc eſt noni orbis motu trepidatõis. Ex his pꝫ veritas ſołonis. reliquum cõmenti patet.

QUare ⁊ ſubſtantias ⁊ principia ĩmo bilia ⁊ ſenſibilia tot rõnabile exiſtima re: neceſſariũ eni dimittaẽ fortiorib⁹ dicere. Si aũt nullã poſe dicere latio nẽ nõ ordinatã ad aſtri lationẽ. Amplius autẽ oẽm nãm ⁊ oẽm ſubaꝫ ipaſſibilẽ ⁊ ſm ſe opti mũ ſortitã eſſe finẽ opꝫ exiſtimare: nulla vtiqꝫ erit pter has altera nã ſed talẽ ſubarũ numerũ eẽ neceſſe eſt. Si eni eſſent alie: mouerẽt vtiqꝫ tãq̃ꝫ finis exiſtentes lationis. Sed alias qdem eſſe lationes ipoſe preter dictas. hoc aũt exiſti mare ex latis rõnabile. nã ſi oẽ ferẽs lati gratia natũ eſt: ⁊ latio ois lati alicuius eſt: nulla vtiqꝫ latio ſui grã erit: nec ali⁹ vtiqꝫ lationis: ſꝫ aſtro rũ gratia. nã ſi fuerit lationis gratia: ⁊ illaꝫ alte rius oportebit eſſe: quare cum nõ eſt poſſibile ire in infinitũ: finis erit omnis lationis latorũ aliquod diuinorum corpoꝝ ſm celum.

¶ Ad dicta.] Nũc addit ꝯnẽ. ⁊ ingt. quare ⁊ ſubſtãtias: ⁊ p idest principia imobilia ⁊ principia ſenſibilia tot. ſ. quot la tiones extimare eſt rationabile. ¶ Debes ſcire ꝙ cuiuſlibꝫ lationis duo ſunt principia. alterum imobile vt intelligẽtia: ⁊ alterum ſenſibile vt ſphera ſeu celeſte corpus: ⁊ ppterea quantum ad vtrũqꝫ pncipiũ dixit pncipia imobilia ⁊ ſenſi bilia. dixit aũt rõnabile hoc eſt pbabilr. nam vt ſcripſit ne ceſſariũ ⁊ demõſtratiuũ dimittaẽ dicere fortioribus: ⁊ p h ſignat eius pbationem fuiſſe dialecticã ⁊ nõ demõſtratiue. ¶ Debes ſcire ꝙ plures eſſe intelligentias vna põt demõ ſtratione ſciri quia. Nam plures ſunt orbes ⁊ motus vt ſci mus ꝙ plures ſunt anime humane: qꝛ ſunt plures homi nes animati ⁊ plures opationes hoĩuꝫ: ⁊ quãtũ ad h vbum ſuum non hꝫ locũ: plures tñ in certo numero: vtpote vel. 55. vel. 47. vel. 49. non poteſt demonſtratione ſciri. naꝫ rõ ſic componeẽ. Quot ſunt motus celeſtes: tot ſunt orbes ⁊ intel ligentie: ſed motus ſunt. 55. vel. 47. vel. 49. ergo ⁊ orbes ⁊ intelligentie erunt tot. Modo conſtat maiorem ſciri certa demonſtratione. Sed minor non ſcitur niſi ex famoſis ſuo tẽpore: modo famoſa poſſunt eſſe falſa. Sed nulla demon ſtratio ex falſis eſt. Syllogiſmus vt declaratur in poſterio ribus: bene ergo dicit h eſſe rõnabiliter ſcitum ⁊ nõ demõ ſtratione. [Si autem nullaꝫ.] Debes ſcire ꝙ ſylls eſt quot ſunt lationes tot ſunt intelligẽtie: ſed. 47. vel. 49. vel. 55. ſũt lationes. ergo ⁊ intelligentie. poteſt ergo quis obijcere Ari ſtoteli quantum ad maiorem imaginando quaſdam alias ſubſtãtias abſtractas per ſe exiſtẽtes/ nec mouẽtes/ nec mo tas: ⁊ per conſequens hec via nulla eſt: ⁊ hec rñſio eſt theo logorum. dicunt enim eſſe quaſdam intelligentias per ſe p fectas: que nullius ſtelle ſunt motores: vt ſũt angeli. ¶ Cõ tra hoc obijcit Phs ⁊ ſupponit duas propoſitiones. prima/ omnis latio eſt propter ordinatũ aſtrum. hanc non probat ſed ſumit vt famoſam. Secũda/ omnis ſubſtantia ⁊ ois na tura impaſſibilis optimũ finẽ ſortita eſt. Sumatur hec ſe cũda propoſitio vt maior ⁊ addatur hec minor. vꝫ. ſed mo uere ſtellaꝫ aliquaꝫ eſt optimus finis. ergo omnis nã ⁊ ois ſubſtãtia abſtracta eſt ſortita aliquam ſtellã: ⁊ per ꝯſequẽs nulla eſt que nõ moueat. harum duarum propoſitionũ. pri ma additur ad bene eſſe ⁊ terminoruꝫ cauſa. Secũda eſt vt maior cui ſubaudiri opꝫ minoreꝫ dictã ⁊ dabitur concluſio noſtra. Inquit. Si auteꝫ nullã poſſibile eſt dicere lationem non ordinataꝫ ad aſtri lationem: ⁊ hec eſt prima que paruꝫ prodeſt. Deinde addit aliam. d. Amplius aũt omnem natu ram ⁊ omnem impaſſibilem oportet exiſtimare eẽ ſortitaꝫ optimum ſm ſe finem: ⁊ hec eſt maior cui ſubſcribe hanc ſed mouere aliquam ſtellã eſt optimus per ſe finis dat con cluſionem. d. Nulla vtiqꝫ erit preter has altera natura: ſed talem ſubſtantiaꝝ numeruꝫ eſſe neceſſe eſt vt dixit. Debes ſcire ꝙ theologus debet a Phõ diſcordare. Quoniam pri cipijs Philoſophi verificantur per ſenſata vel mediate vel immediate. Theologus etiam poteſt verificare concluſio nem ex principijs creditis: ⁊ ideo Philoſophus quantũ ad hanc concluſionẽ diſcordat a theologo. Naꝫ Philoſophus per numerum motuũ nobis apparentiũ concludit numeꝝ intelligentiarum. Theologus aũt cõcludit numerũ ex cre ditis principijs via reuelationis acceptis. ⁊ propter hec de mõſtratio hec eſt firma Philoſopho: theologo vo credita. [Si enim.] ¶ Scda obiectio poteſt eſſe ad minorem ima ginando ꝙ ſunt multo plures lationes in celo q̃ꝫ que nume rate ſunt. nam poſſunt fingi quedam non deprehenſe a no bis: vt ſi earum motus eſſent vniformes ⁊ in nullo diuerſi: ⁊ non propter partem ſigillataꝫ: ſed propter partes nõ ſtel latas: vt ſi quis ſupra octauum celum imaginaretur infini tas ſpheras mundo concentricas. ¶ Contra hoc arguit et repetit quod nunc concluſit ⁊ dicit. Si enim eſſent alie: mo

nerent vtiq̃ tãq̃ exiſtentes finis cuiuſdam lationis.hec ẽ ſuppoſitio eſt q̃ omnis intelligentia eſt finis alicuius lationis. ¶ Tunc arguit ⁊ dicit:ſed alias q̃dem lationes eẽ impoſſibile eſt pter p̃dictas.quare tot ſunt vt dixi.hoc aũt. p̃bat hãc miſſionem ex latis.⁊ p̃mo pponit hoc.d. Hoc autez extimare eſt ex latis rõnabile:⁊ arguit vno enthymemate: cuius añs eſt due ppoſitiões.⁊ inquit.nam ſi oẽ qd̃ fert lati gr̃a eſt natum.i.nãliter mouet gr̃a lati.Deinde ponit ſecũdam.d.⁊ ois latio lati alicuius eſt:⁊ hoc totũ eſt añs cui addit concluſionem.d.nulla vtiq̃ latio ſui gratia erit:nec alterius lationis ſed aſtrorum gr̃a. pbat ꝯñtiam:⁊ habet ꝯñtia duas partes. Prima q̃ nulla latio ſit ſui gratia.⁊ hanc non probat:q2 ꝯſpicua eſt.nam lator eſt ppter lationem ⁊ latio propter latũ vt oẽs ꝯfitent. Deinde pbat ſecũdam partem d.nam ſi latio fuerit gratia lationis:pari ratione ⁊ illã alterius lationis gratia oportebit eſſe:q2 quoniã ſunt vnius ſpẽi.ẽ vel nulla erit propter lationem vel oẽs.Dat concluſionez ⁊ repetit totum.d.quare quo modo non ſit poſſibile ire in infinitum:finis erit cuiuſlibet lationis aliqd̃ diuinorum latorũ corporum ſm celum,hoc eſt de natura celi.Debes ſcire q̃ virtus rationis eſt hec:ſi ſunt alique intelligentie preter dictas:vt dicunt aliqui:ille ſunt ppter lationẽ.nam per lationem optimũ ꝯſequunt finem.ergo op3 eẽ lationes aliquas vltra predictas:⁊ tot numero quot ſunt intelligentie vltra p̃dictas:vel ergo latio quelibet illarum eſt propter ſe:vel ppter aſtrum:vel propter aliam lationẽ. Siqdem ppter ſe, hoc eſt contra nãm lationis.nam ferens eſt lationis gratia ⁊ latio eſt lati gratia.nõ ergo ppter ſe nec propter aliam lationem diuerſam.nam pari ratione ⁊ illa ppter alias ppter ſimilem cauſam.ergo vel ibitur in infinitu3:vel oportet ſtare ad lationem:que eſt propter aſtrum:⁊ per conſequẽs tot lationes erunt quot aſtra:⁊ ſic nulle erunt lationes preter p̃dictas:⁊ nec intelligentie erunt plures.Et hec eſt virt⁹ demonſtrationis Ariſtotelis.

Cõ.48. ¶ Cum poſuit]Cõmentũ iſtud p3 maxime per dicta nr̃a in precedẽti textu.Debes ſcire q̃ de numero intelligentiarum diſputaui in nr̃o libro deſtru⁹ deſtru.ᵐ diſ.4.in ſolone dubij 4ⁱ p totũ.⁊ ibi ſcripſi quecũq3 in iuuẽtute potui colligere. Nũc do ⁊ ſi plus exercitatus ſim:mihi nihil plus videt illo.ibi enim ſubtiliter rem quo ad poſſe explicari.Tu do lege atq3 perlege ea:⁊ tibi placebunt valde.

Uod autẽ vnu3 celũ:manifeſtũ. Si eni3 plures eſſent celi vt hoies: foret principiũ circa vnũqdq3 ſpecie vnũ: nũero do mlta. S3 q̃cũq3 ſũt nũero multa mãm hñt. vna eni3 ⁊ eadẽ rõ multoꝝ vt hoĩs:ſoꝛ.do vnus. Qd̃ aũt qd̃ quiderat eẽ nõ habet mãm primũ:endelechia enim vnum q̃dem igit ⁊ ratione ⁊ numero primũ mouens: imobile ens: ⁊ motu3 ergo ſemper ⁊ continuẽ vnum ſolum: vnum ergo ſolum celum.

¶ Erat ſyllogiſmus Ariſtotelis quot ſphere tot intelligẽtie 47.vel.49.vel.55.ſunt ſphere.ergo ⁊ tot intelligẽtie. Obiecit maiori ⁊ minori ⁊ ſatiſfecit queſtionibus.nũc videt obijcere concluſiones.na3 poſſet quis dicere q̃ plures ſunt mũdi:⁊ per conſequens erunt.59.ſphere duplicate.i.118.non ẽ 59.ergo concluſio falſa.Ariſtoteles ergo vult remouere talem obiectionem ⁊ arguit hypothetice hic.nã a deſtructione conſequentis ad deſtructionem antecedẽtis ſic:ſi plures eſſent mundi plures eſſent primi motores:ſed nõ ſunt plures primi motores.ergo non ſunt plures mundi. maiorem ſupponit tãq̃ manifeſtam ⁊ probat minorem ſic:quecũq3 ſunt plura numero ſpecie habent materiam. Sed primus motor non habet materiam.nam eſt purus actus.ergo vn⁹ eſt primus motor tm̃.Debes ſcire q̃ qui ponũt plures mũdos plures ponunt eos numero:ſed ſpecie vnu3 vt Democritus:quia aliter ponere nõ poſſunt vt Ariſtoteles p̃mo celi diſputauit.dicit q̃ autem vnum celũ:manifeſtu3.Sumit celum pro mũdo:vt dicit ipſemet p̃mo celi.hec eſt ꝯcluſio. deinde probat hãc hypothetice.vt dixi.d. Si enim plures eſſent celi vt hoies ħ eſt plures numero ⁊ ſpecie vnus:⁊ addit hoc:q2 alr nõ põt extimari mũdorum multitudo:foret p̃ncipium circa vnumquodq3 ſpecie vnũ:numero do multa.hec eſt prima hypothetica ⁊ eſt maior:nec curat eam probare:q2 ex ante dictis ſatis p3.⁊ in libro de celo eſt declarata.hinc ſubaudias minorẽ.i.oppoſitũ cõſequentis ⁊ inferas oppoſitum añtis qd̃ erat ꝯclo:⁊ probat minorem ⁊ dicit:q2 quecũq3 ſunt numero multa habẽt mãm:cuius cauſa3 hec uiter ſubſcribit.d.vna enim ⁊ eadem ratio eſt multorum vt hominis.i.ratio eſt Socratis ⁊ Platonis.Socrates do vn⁹ propter vnam materiã.hec ergo eſt maior ⁊ eius probatio. deinde ponit minorem.d.qd̃ autez eſt primum qd̃ quiderat eſſe non habet mãm:qd̃ probat.d.nam endelechia.i.perfectibilis ⁊ purus actus dicitur:hec eſt tota probatio. Deinde connectit ſyllogiſmum ⁊ arguit a primo ad vltimũ.d.vnũ quidem igitur ⁊ ratione ⁊ numero eſt primus mouẽs imobile exiſtens.ergo ⁊ motum ſemper ⁊ continue erit vnum. ergo vnum ſolũ celum.i.vnus ſolus mũdus. ¶ Debes ſcire q̃ Ariſtoteles in hac ratione quedam ſumit ⁊ quedaz probat. Sumit primo q̃ pluralitas mundorum (ſi eſſet) nõ poſſet eſſe niſi indiuidualis. Secũdo ſumit q̃ vno exiſtẽte mũdo vnus o3 eſſe primus motor ⁊ econuerſo. Uidetur autez ipſe duo probare. Primum eſt, q̃ quecunq3 plura numero ſunt ſpecie vnum habent mãm. Scd̃m eſt, q̃ primũ qd̃ qd̃ erat eſſe hoc eſt prima forma vel primum principium non habet mãm.probat autẽ primu3 per hoc:q2 vna poteſt eẽ ratio multoꝝ:⁊ econuerſo multa poſſunt eẽ vna ratio:hoc autem pro tãto eſt, pro quãto vna rõ ſumit ab vna forma ſed pluralitas ab ipſis multis materijs.probat autem 2ᵐ quia primum qd̃ quiderat eſſe vel prima forma vel primu3 principium eſt purus actus. Auerroes autem hanc probat per impoſſibile hoc modo.na3 ſi prima forma haberet materiam:prima forma haberet aliam eſſentiã:hoc eſt quidditatem diſtincta3 ab indiuiduo.⁊ ſi ſic queratur de illa q̃dditate ſi habet adhuc mãm.⁊ ſi non:pari rõne ſtandu3 erat. In prima ⁊ ſi ſic:erit proceſſus in infinitũ. Sed que mã ſit principiu3 indiuiduationis an mã que eſt compoſiti. Altera pars vel materia totius. Recentiores altercantur.tamen de hoc ſcripſi in locis pluribus. Cõmentum patet. Cõ.49.

Ue do tradunt a ſenioribus ⁊ antiq̃s in fabule figura dimiſſa poſterioribus:q̃ dij ſunt hi: ⁊ q̃ ipſum diuinum cõtinet nãm totam. Reliqua do fabuloſe iam adducta ſunt:ad pſuaſionẽ multoꝝ ⁊ ad vſu3 qui ad leges ꝯferẽs. Cõformes eni3 hoib⁹ hos ⁊ alioꝝ aialiu3 q̃buſdã ſimiles dicũt: ⁊ his altera ꝯſequẽtia ⁊ dictis ſimilia. A q̃bus ſiq̃s ſeparãs id accipiens q̃ primũ deos extimauerũt primas ſubas eſſe. diuine vtiq3 eſſe dictum putabit ⁊ ſm veriſimilitudine3: ⁊ ſepe inuẽta ad poſſibile vnaq̃q3 ⁊ arte ⁊ philoſophia: ⁊ iteru3 corruptis: ⁊ has opiniones illoꝝ quaſi reliquias vſq3 nunc ſaluatas eſſe.

¶ Auerroes videt̄ velle Ariſtotelem confirmare quecūqȝ
dixit de dijs ex teſtimonio antiquoꝝ: ⁊ hec eſt conſuetudo
eius.nam poſt ſermonem demonſtratiuum:adducit ſermo
nem probabilem.Expoſitor videtur velle Ariſtotelem po
nere differentiam inter opinionem eius ⁊ ea que antiqui ⁊
vulgares ſentiunt̄ ⁊ he expoſitiōes ſunt optime.mihi tamē
magis ad verbum videtur dicendum ꝙ Ariſtoteles ſoluit
dubitationem.Nam in contrariū ſunt apologi ⁊ leges nūc.
Tenent enim ꝙ ſint plures dij:⁊ ꝙ ſint ſimiles hominib⁹
vel animalibus:⁊ per conſequens eſt totum contrariū eius
quod dixit.hoc ergo vult refellere ⁊ dat ea que vera ſūt ex
antiquorum dictis.Secundo oſtendit reliqua eſſe falſa ⁊ fa
buloſe eſſe dicta ꝓpter cauſas plures dicit.que ṽo tradun-
tur a ſenioribus ⁊ ab antiquis dimiſſa poſterioribus in figu
ra fabule:duo ſubaudi ſunt vere ⁊ diuine dicta.Primum
ꝙ dij ſunt tales:hoc eſt perpetui ⁊ imortales nos gubernā-
tes.⁊ ꝙ ipſum diuinum continet totam nām.ſ.in potentiā ⁊
virtute.Debes ſcire q̇ dios grece latine ſonat diuinus p ex-
cellentiam.tñ ſoli deo ꝯuenit.verum qñ in ſingulari reperi
tur.Semper accipitur pro omniū reꝝ pfectiſſimo pn̄°.Qñ
ṽo pluraliter ſcribit̄ vt Ariſtoteles hic:ſemꝑ ſumit̄ pro re-
bus diuinis ⁊ non p p̄mo p̄ncipio.hec ergo duo antiquorū
dicta vera ſunt.itelligēdo ea vt intelligi debent.Deinde de-
clarat quid de reliquis dōm ſit.dicit reliqua ṽo fabuloſe iā
adducta ſunt triplici de cauſa.primo ad perſuaſionē vulgi.
Vulgus enim multitudo di.Secūdo ad vſum qui ſit ad le
ges.Tertio ad conferens.ſ.hoibus.Debes ſcire vt in ethi-
cis ſcribitur ꝙ v̄tus dupl̄r accipi pōt.vno mō volūtarie.⁊
hoc mō eam accipiunt ſapientes.alio mō violētia quadā ⁊
ad hanc tria requirunt̄ perſuaſio:lex:⁊ cōis vtilitas:perſua
ſio qdem vt vulgus velit obſeruare ſemel leges.Lex ṽo p
pena ⁊ memoria pene ⁊ alioꝝ vtilitas deniqȝ vt finis.⁊ hec
tria Ar.tetigit.Deinde explicat que ⁊ quot ſūt iſta reliqua
fabuloſe dicta.⁊ videntur quatuor:⁊ inquit conformes eniȝ
hominibus hos deos dicunt.Deinde addit 2^m ⁊ alioruȝ ani
malium quibuſdā ſimiles dicunt.deinde addit 3^m ⁊ dicunt al
tera ꝯſītia his.⁊ 4° dicūt quedā ſimilia dictis.hec ergo ſūt
oīa reliqua.Debes ſcire ꝙ iſti dicunt hoies diuinos.⁊ 2° ani
malia diuina.⁊ 3° ꝙ ea que ſunt hic obediūt hominib⁹ illis
⁊ illis aīalibus.4° dicunt quedam ſimilia ad dicta a nobis
⁊ innuit:vt dicit Auerroes tria que dicunt aſtrologi. dicunt
enim in zodiaco figurata eſſe.12.aīalia.vt aries:taurus:ge-
mini:⁊ reliqua.Secūdo dicūt.7.planetas quos antiqui.7.
hoies ⁊ in illos fuiſſe deificatos ferūt qđ enarrare eſſet lon-
gum.Tertio dicūt quecūqȝ ſunt hic ꝯſequi ad illa duo vt
effectus ꝯſequunt̄ cauſas:dicunt 4° antiqui multa alia his
ſimilia:quod enarrare eſſet ſuperfluuȝ.Scribit quomodo
hec verificari pñt.o.a quibus ſiqs ſepans id ſolū ſit accipiēs
ꝙ primū.ſ.in phyſicis accepimus.ſ.ꝙ deos exiſtimauerūt
primas ſubſtātias eſſe:diuine vtiqȝ eſſe dictū putabit ⁊ ſm
veriſimilitudinem.hoc mō.ergo eſtimando:poſitio eorum
erit vera ⁊ fabula cōueniet veritati.Deide addit ſignum ꝙ
hec debeant ſic intelligi ⁊ dicit ⁊ ſepe quoad poſſibile fue-
runt illa vnaquaqȝ arte inuenta.⁊ phia.⁊ iterum corruptis
⁊ has opiniones illoruȝ quaſi reliquias vſqȝ nunc ſaluatas
eſſe.Ex hoc ſigno vult habere ꝙ ſi nunc ſuo tempore hec
ſunt in flore non erat īpoſſibile ea eſſe in antiquo tempore:
quia hec infinities renouantur.Debes ſcire ꝙ Ariſtoteles
poſuit mundum eternū.⁊ qm̄ accidūt bella,inundationes,
peſtilentie:que corrūpūt penitus artes ⁊ phiam ⁊ inconue-
niēs vī gen⁹ humanū īfinito tp̄e eſſe ſine his.ꝓpea dixit q̄dā
certo tp̄e hoies incepiſſe philoſophari ⁊ artes adinuenire.⁊
hoc īfinities prout īfinities accidūt cāe corruptionis oium
hoꝝ.Et ſimilia accepit in methheoris ⁊ in libro de celo.

¶ Cōmentum 50^m patet.

Paterna quidē igitur opinio ⁊ que a
primis:inquantū nobis manifeſta ſo
lum.Que ṽo circa intellectū habēt
quaſdā dubitationes.Videt̄ qdē eni
eſſe apparentiū diuiniſſimū.Quomō ṽo hñs
talis erit vtiqȝ:hȝ quaſdā difficultates.Naȝ ſi
nō intelligat:quodā vtiqȝ erit inſigne.Sed hȝ
quemadmodū vtiqȝ vt dormiens ſi intelligit.
huius ṽo aliud principale.nō enim eſt hoc qđ
eſt ſua ſubſtantia itelligētia:ſed potētia nō vti-
qȝ erit optima ſubſtantia:p intelligere eniȝ ho
norabile ei ineſt.Amplius aūt ſiue intellectus
ſit ſua ſubſtantia ſiue intelligentia:qd intelligit
aut enim ſeipſum aut alterum aliquid.⁊ ſi alte
rū qd:aut idē ſemꝑ aut aliđ.Vtꝝ ergo differt
aliquid aut nihil intelligere bonū:aut ꝯtingēs
aut ⁊ inconueniens meditari de quibuſdā.pa-
lā ergo ꝙ diuiniſſimū ⁊ honorabiliſſimū intel
ligit ⁊ nō tranſmutat̄.In deterius eni tranſmu
tatio:⁊ motus aliquis iā tale.Primū quideȝ
igitur ſi nō eſt intelligētia ſed potentia rationa
bile eſt laborioſum eſſe ei continuationem itel-
ligentie.Deinde palam qꝛ aliud aliquid vtiqȝ
erit dignius q̄ȝ intellectus.ſ.intellectiuū.eteni
intelligere ⁊ itelligentia ſubſtantie ⁊ indigniſ-
ſimum intelligenti:quare fugiendū hoc.eteni
non videre quedā dignius q̄ȝ videre:nō vtiqȝ
erit optima intelligentia.Seipſum ergo intel-
ligit ſiqdem eſt potentiſſimum:⁊ eſt intelligē
tia intellectionis intelligentia.videt̄ aūt ſemꝑ
ſcientia ⁊ ſenſus ⁊ opinio ⁊ ratio.ipſius autē
nō ex ꝓpoſito.Amplius ſi alqđ aliud eſt in-
telligere ⁊ itelligi ſm vtrūqȝ coꝝ qđ bene eſt.
non eni idem eſſe intelligentie ⁊ intellecto:aut
in quibuſdaȝ ſcientia:res in factiuis quidem ſi
ne materia ſubſtantia.⁊ qđ quid erat eſſe.In
theoricis ṽo ratio ⁊ res ⁊ intelligentia:non al
tero igitur exiſtente eo qđ itelligit̄ ⁊ itellectu:
quecunqȝ non mām habent idem erunt ⁊ itel-
lectio eius qđ intelligitur vna.Adhuc autē re-
ſtat iam dubitatio:ſi ꝯpoſitū eſt qđ intelligit̄.
Tranſmutabitur enim in partibus totius:aut
indiuiſibile omne qđ nō habet materiā:vt hu-
manus intellectus:aut qđ quidē compoſitorū
habet in aliquo tempore.non enim ſemꝑ bene
in hoc aut in hoc:ſȝ in toto quodā qđ optimū
ens aliud aliquid.Sic aūt habet ipſa ſui ipſius
intelligentia q̄ omne eterna.

¶ Compleuit queſtionem de numero intelligentiaꝝ.Nunc
ergo redit ad p̄mum intellectum:dictum eſt omnes intelli-
gentias habere vnum primum:qđ eſt intellectus per eſſen-
tiam qđ eſt optimum ⁊ perfectū gratia cuius omnia agunt

⁊ ſunt. Et quoniã optimum ⁊ pfectum dicit̃ propter opera-
tionem: hac de cauſa circa eius operationẽ queſtionem mo
uet. Eſt autem eius operatio duplex. Altera quidẽ vt moto
rem ⁊ de hac nihil nunc q2 ſatis de motu. Altera vero inquã-
tum intellectus: ⁊ nunc de hac vult loqui. primo tamen epi
logat poſitionem antiquoꝝ. d. paterna quidez igitur opinio
⁊ que a primis inquantũ, hoc eſt hoc modo nobis ſit mani
feſta ſolum: vtpote fabulas interpretando ad bonuz ſenſuz
vt diximus. Sed ea que circa intellectum. ſ. pmuz diximus
habent quaſdam dubitationes: ⁊ ſubſcribit circa quod ſunt
dubitationes. d. nam ſcilicet primus intellectus videt̃ eẽ di
uiniſſimum oium eoꝝ que videntur. hoc enim omnes con
cedunt ⁊ eſt probatuz. Sed quo mõ optime ſe habẽs talis
vtiq3 ſit. ſ. diuiniſſimus ⁊ perfectus: habet quaſdaz difficul-
tates. Debes ſcire q bec queſtio aliud ſupponit ⁊ aliud pe-
tit: ſupponit enim primum intellectum eẽ optimuz ⁊ diui-
niſſimum ſed petit quo ipſe eſt ſe habens ſic. Queſtio ergo
eſt de modo ⁊ non de re: ⁊ quoniã certuz eſt q ipſe eſt opti-
mum ⁊ perfectum intellectione: propterea querit de ei⁹ in-
tellectione qualis ſit eius. debes etiam ſcire q omne intelli
gens dupl'r poteſt ſe hñe: aut q̃dẽ in actu: aut in potentia ſeu
habitu: quãdoq3 dem enim quis vtitur actu rõnis: tunc actu
intelligit. quãdo vero nõ vtitur: põt tamẽ vti quãdo vult tũc
dicit̃ habitu intelligere vel potentia vt dormiens. petit mõ
vel primus intellectus actu intelligit vel nõ actu ſed habi-
tu. ſi nõ actu ſ3 habitu. ergo erit vti dormiens: ⁊ ſic nõ ſemp
felix ⁊ optimus: q2 a pmo ethicoꝝ tradit̃: felix ab infelici nõ
differt niſi dimidio vite propter ſomnum. Si vero intelligit
ſemper: querit vel intelligere eſt eius ſubſtantia: vel differt
ab eius ſubſtantia. ſi differt. ergo deus non eſt optimoz per
eſſentiam: ſed per aliqd differens ab eius eſſentia. Si p in-
tellectionem que eſt eius eſſentia: queritur quo mõ intelle-
ctu põt eſſe ſubſtantia. hoc vltimum membꝛum pretermi-
tit ⁊ reliqua tangit. d. nam ſi non intelligat actu: qddã vtiq3
erit inſigne ⁊ honorabile ſed nõ ſimpl'r: ſed habet ſe quẽad
modum ſi dormiens qui eſt optimus habitu ⁊ non actu, hoc
eſt primoz mẽbꝛuz. Si intelligit. ſ. actu: huius. ſ. intellectus
erit qddã aliud principale. i. eo dignius. non enim intelligẽ-
tia eſt hoc qd eſt ſua ſubſtantia ſed potentia. naz quãdo dif-
fert intellectio ab intellectu: ſemper intellectus eſt vt poten
tia ⁊ intellectio vt actus. ⁊ ſic concludit. d. nõ vtiq3 erit opti
ma ſubſtantia: nam per intelligere honorabilitas ineſt ei.
Tertium membꝛuz pretermittit breuitatis cauſa. hec itaq3
queſtio eſt de intellectione ipſa. deinde mouet ſecundã que-
ſtionem circa intelligibile. ⁊ d. Amplius autem ſiue intelle-
ctus ſit ſubſtantia, hoc eſt ſiue intellectus ſit potẽtia ſiue in-
telligentia, hoc eſt ſiue actuale intelligere: vt prima queſtio
petit: petitur nunquid intelligit: aut enim ſeipſum aut alte-
rum aliquid. ⁊ ſi alterum quid ſubaudi intelligit. petit̃ vel
idem ſemper vel aliud. ita q nunc vnum nunc aliud. h eſt
ſecunda queſtio principalis. ⁊ ſi conſideretur poteſt eſſe di-
uiſa in tertiam. ¶ Deinde mouet tertiam principalez que-
ſtionem circa rationem intelligendi ⁊ eſt, vtruz referat quã-
tum ad dignitatem intelligentis intelligere rem ſub ratione
boni ⁊ rem ſub ratione vilis. inquit. vtruz ergo aliquid aut
nihil differat intelligere bonuz aut contingens. ſ. malũ. De-
bes ſcire q contingens eſt fortuitum: ea autem que ſunt for
tuna ſunt mala potius q̃ bona. hec eſt tertia. Debes ſcire q
intellectio eſt operatio: operatio autem omnis perficitur p-
pter operans: ⁊ propter operabile: ⁊ propter rationez ope-
randi. ⁊ propterea Ariſtoteles tres queſtiones mouit circa
intelligere: vt prima ſit circa intellectum operantez: vtrum
ſcilicet ſit potentia intellectiua an act⁹ intelligendi. ¶ Se-
cunda fuit de re operata: vt vtrum res itellecta ſit ipſemet
deus an aliud. ¶ Tertia quantum ad modum intelligẽdi
vt vtrum refert intelligere rez ſub ratione boni vel turpis
an nihil referat. hec ſunt tres queſtiões Ariſtotelis. [Aut ⁊ ſ]
¶ Nunc ſoluit queſtionem. ⁊ primo premittit vnam ſup-
poſitionem velut principiũ eorum que dicentur: ⁊ eſt q pri-
mus intellectus intelligit aliquod diuiniſſimum ⁊ honora-
biliſſimũ intranſmutabiliter: ita q non tranſit nunc de vno
in alterum: nunc econuerſo: hoc probatur pmo q talis trãſ-
mutatio eſſet in deterius: nam poſtq̃ intelligit optimum ſi
pretermittit intelligere illud ⁊ intelligit aliud: illud aliõ non
poteſt eſſe niſi prius. ¶ Secundo, quia talis tranſitus eſſet
motus. ⁊ ſic in deo motus eſſet quod eſt falſum: quoniã eſt
primuz imobile. hec quidem ſuppoſitio habet duas ptes. ſ.
q deus non intelligit niſi optimum. Secũdum q tale intel
ligit intranſmutabiliter. Primum probat. d. aut ⁊ inconue-
niens meditari de quibuſdam. palam ergo q diuiniſſimuz
⁊ honorabiliſſimum intellectus iſte intelligit: ⁊ nõ tranſmu
tatur. ¶ Scdo probat 2ᵐ ⁊ dicit primo: nam tranſmutatio
eſſet in deterius: q2 nihil melius eſt optimo. Scdo quia ⁊
iam tale. ſcilicz tranſmutari de vno in aliud. eẽt aliquis mo
tus qui deo eſt impertinens. hec eſt ſuppoſitio ⁊ ſi bene cõ-
ſideras: ex hac poteſt ſolui queſtio ſecũda vt dicetur. [Pri
mum quidez.] ¶ Soluit queſtionem pmaz ⁊ reſpõdet ad
materiam. ⁊ dicit primo q intellectus diuinus nõ eſt potẽ-
tialis q poſſit quãdoq3 eſſe ſine intellectiõe vt nos ſumus.
⁊ hoc probat tali enthymemate: nam ſi intellectus diuinus
eſſet in potentia ad intelligere: intellectio ſua continua eſſet
ſibi laborioſa. dicit primum quidem igitur ſi non eſt intel-
ligentia ſed potentia: rationabile eſt eſſe ſibi continuationẽ
intelligentie quoddam laborioſum. Sed quo modo valeat
hec conſequentia eſt obſcurum ⁊ poſtmodum in fine dice-
mus. hec ergo eſt materia ſolutionis ad primaz queſtionẽ.
[Deinde palam.] ¶ Ponit materiam ſolutionis ſecunde
queſtionis. videlz q deus nihil aliud extra ſe intelligit: ſed
ſeipſum tm̃. ¶ Circa probationem huius ſolutionis debes
ſcire q intellectio variatur ſm rationem obiecti. nam obie
cto exiſtẽte nobili: intellectio eſt nobilior: ⁊ obiectio exiſtẽ-
te turpi: intellectio vilificatur: ꝓpter quod turpia videre vi
lius eſt q̃ videre pulchra. Ex his poteſt ratio ſic erigi. deus
intelligit optimum: ſed eſſe dei eſt optimum tm̃. ergo deus
non intelligit niſi deum. Ipſe autez arguit hypothetice hoc
modo. d. Deinde palam ſubaudi q deus nihil aliud extra
ſe intelligit. nam ſi aliquid aliud extra ſe intelligeret: cum il
lud oportet eſſe nobiliſſimum: aliquid aliud vtiq3 erit di-
gnius q̃ intellectus: ſcilicet intellectiuum, hoc eſt obiectuz
intellectus. Deinde probat ſuppoſitionem: ſcilicet q intelle
ctio ſit nobilis ⁊ ignobilis ratione obiecti. ⁊ dicit etenim in-
telligere ⁊ intelligentia ſubſtantie ſunt ⁊ indigniſſimum in-
telligenti. q. d. q intellectio poteſt eſſe circa ſubſtãtiam ⁊ cir
ca viliſſimũ. quare hoc. ſ. vile fugiẽdũ cuius cauſaz ſubdit.
etenim non videre quedã dignius q̃ videre: non vtiq3 erit
optima intelligentia. Ex omnibus his (vt mihi videt̃) vult
habere hanc maiorem: optima intellectio eſt optimi intelli
gibilis. cui adde hec: ſed dei eſt optima intellectio ⁊ optimũ
intelligibile eſt deus. Seipſum ergo intelligit. ſiquidem eſt
potentiſſimuz. Debes ſcire q tota ratio fundatur in duab⁹
propoſitionibus. ¶ Prima eſt optimũ oium itelligibiliuz
eſt deus. ⁊ hoc perſpicuũ eſt omnibus. ¶ Secunda eſt de⁹
intelligit optimum intelligibile: ex his ſequitur ↄcluſio. ſ. q
deus non intelligit niſi deũ. reliquie ꝓpoſitiones ſunt ſuper-
flue ad rationem ſyllogiſmi: ſunt tamen vtiles ad rõnes ter
minorum ⁊ ad pſyllogiſmos. vt diximus. de ſyllogiſmo er-
go principali videt̃ ponere minorẽ dum dicit. ſiquidẽ potẽ
tiſſimum ⁊ cõcluſionez ibi. ſeipſum ergo reliqua ſunt poſi-
ta maioris gratia nec poteſt iſta bene aliter dirigi. [Et eſt
intelligentia.] ¶ Contra hanc ſolutionem arguit pmo q2 ſi

intelligentia

intelligentia dei eſt ſuiipſius:⁊ ipſe eſt intelligentia.ergo intelligentie erit intelligentia. vt in tertia figura ſic arguatur: dei eſt intelligentia dei:deus eſt intelligentia:ergo intelligētie erit intelligere. Sed hoc videtur falſum. naʒ ſemper ſcientia ⁊ ſenſus ⁊ opinio ⁊ ratio eſt ſuimet per accidens ⁊ nō ex propoſito.inquit.⁊ eſt intelligentia intelligentie intelligentia.hoc eſt conſequens quod tāq̄ manifeſtuʒ relinquit: deſtruit conſequens.d.ſed videtur ſemper ſcientia ⁊ ſenſus ⁊ opinio ⁊ ratio:ipſius autem interceſſiue ⁊ non ex propoſito.hec eſt conſequentis deſtructio.[Amplius.] Secundo querit cum deus ſit intelligens ⁊ res intelligibilis:⁊ tam intelligens q̄ intelligibile ſint bona.propter qd deus eſt optimum. vtrum ratione qua intelligibile vel ratione qua intelligens.inquit.ſi aliquid aliud eſt intelligere ⁊ intelligi.nā intelligere conuenit intelligenti:intelligi conuenit obiecto: ſm vtrūqʒ eorum:quid ſcilicet deo bene ineſt:vtrum ſcilʒ inquantum intelligens vel quantum intelligibile.hec eſt ſecunda queſtio.[Aut in quibuſdam.] Reſpondet ad materiam harum queſtionum.in 2o ad formam conſidera. Eſt autem ſciendum ꝙ duplex eſt ſcientia.ſcilicet factiua ⁊ ſpeculatiua.modo conſtat in factiuis ſcientijs ſcientia ⁊ ſubſtātia ſunt idem vt domus ⁊ ſcientia domus. nam domus in mente ⁊ ſcientia domus idem ſunt in ſpeculatiuis ſimiliter:vt ratio rei:⁊ intelligentia ideʒ ſunt:⁊ hec ſupponit nūc ex tertio de anima. Ex hoc arguitur intellectus ⁊ intellectū idem tam in actiuis q̄ in ſpeculatiuis in his que ſunt ſine materia:ſed deus eſt ſine materia.ergo in eo hec ideʒ ſunt. Dicit.aut in quibuſdam ſcientia eſt res in factiuis quideʒ ſine materia ſubſtantia.ſubaudi ideʒ ſunt ſcientia ⁊ res ⁊ qđ quiderateſſe.hoc eſt vt abſtrahant a materia. in ſpeculatiuis 2o ratio ⁊ res ⁊ intelligentia.ſubaudi idem ſunt,⁊ iteruʒ prout ſunt ſine materia. Ex his accipitur hec maior:in eis que ſunt ſine materia:ideʒ eſt ſcientia ⁊ ſcibile:⁊ hoc ſumit ⁊ infert concluſionem.d.igitur non altero exiſtēte quod intelligitur ⁊ intellectu:quecunqʒ non materiam habent ideʒ erunt ⁊ intelligentia eius quod intelligitur vna. Cui adde hanc minorem: ſed deus eſt ſine materia.ergo deus eſt ſua intelligentia.[Adhuc.] Querit vltimo deus itelligit ſe ⁊ intelligere eſt dupliciter actu ſimplici que vocatur ſimpliciū intelligentia:⁊ actu compoſito que vocatur compoſitio vel diuiſio.queritur vtrum deus intelligat ſe ſimpliciter vel cōpoſite. Reſpondet vt mihi videtur ꝙ deus intelligit ſe indiuiſibiliter:⁊ hoc probat tribus rationibus.inquit. Adhuc autem reſtat iam dubitatio ſi quod intelligitur a deo ſit cōpoſitum. ¶ Reſpondet ꝙ non. Primo,quia ſi deus intelligeret ſe compoſitiue:tunc tranſmutaretur,hoc eſt tranſiret de quodam in quodam.nam ante actuʒ compoſitionis eſt intelligentia ſimplicium:dicit. Tranſmutabitur eni in partibus totius. ¶ Secundo arguit,quod non habet materiaʒ intelligitur indiuiſibiliter: vt humanus intellectus intelligit ſe:ſed deus non habet materiam.ergo intelligit ſe indiuiſibiliter:dicit.aut indiuiſibile omne quod non habet materiam vt humanus intellectus: quando ſcilicet intelligit ſe. ¶ Tertio arguit,quicquid intelligitur compoſite non ſemper intelligitur:ſed deus ſemper intelligitur.ergo non compoſite.maior probatur:quia quādo intellectus intelligit reʒ compoſitam:tranſit de intellectione partiuʒ ad intellectionem totius tāq̄ de imperfecto ad perfectum:eo quia perfectio partium tota continetur in perfectione totius:dicit.aut quod quidem compoſitorū habet in aliquo tempore.hec conſequentia probatur ⁊ dicit.non enim bene ſemper in h aut in hoc:ſed in toto quodam quod optimum exiſtens eſt aliud aliquid.nam in toto eſt optimitas: ⁊ per conſequens intellectus diuinus non ſemper fuiſſet in perfectione: quia tranſiſſet de cognitione partiuʒ ad cognitionē toti9.deſtruit ꝯſequens.d.ſicut aūt ipſa ſuiipſius intelligentia habet eterna:hoc eſt res eternas:omne.i.omni tempore ⁊ nō aliquando ſic:⁊ aliquādo nō.⁊ hec eſt deſtructio ꝯſequentis.

¶ Quia iſta queſtio.] Cōmentum iſtud habet duas partes. Cō.51.
Prima eſt expoſitiua textus.2a ibi[Et ſic eſt in alijs intelligentijs.] Digreditur. Et primam partem non legemus:ſʒ circa literam dubitando adducemus ſententias Auerrois ad noſtrum propoſitum. Secundam partem paſſim legemus. ¶ Circa ergo literam emergunt quedam ambiguitates.⁊ prima eſt circa conſequentiam Ariſtotelis.videlicet ſi primus intellectus non ſit ſua intellectio ſed potentia: tunc continuatio intellectionis eſſet ſibi laborioſa ¶ Sed contra:quia motus non eſt ſubſtantia celi ſed celum eſt potentia pura ad motum:⁊ tamen motus non eſt violentus celo. Secūdo,quia labor ſit propter reſolutionem ſpirituum. vt dicit Auerroes ſecūdo celi cōmento tertio.⁊ tamen cōſtat in deo ſpiritus non ſolui. Tertio,quia rationalis aīa poſt mortem non intelligit per ſuam ſubſtantiā:⁊ tamen intellectionis continuatio non eſt ſibi laborioſa. Ultimo,omne enthymema tenet in virtute ſyllogiſmi.quid eſt ergo mediuʒ ſyllogiſmi preſentis:forte propter hec ⁊ alia expoſitor noſter ⁊ alij latini videntur ad verba litere tenere ꝙ hec cōſequētia non ſit neceſſaria ſed probabilis.ipſe etiā Philoſophus hoc innuit.d.rationabile:modo rationabile idem eſt ꝙ ꝓbabile:probabilitas tamen eſt ex hoc.quia vbi itellect9 dei ſit pura potentia:illa eſt contradictionis ad intelligere ⁊ oppoſituʒ intellectionis:⁊ omnis talis eſt ab extrinſeco.⁊ hoc videtur rationabile aliquo modo pro quanto de foris. Mihi videtur aliter cum reuerentia tanti viri. vbi debes ſcire apud Auerroem hic ꝙ deum intelligere res extra pōt accipi vel ſimul vel ſucceſſione.ſimul quidem: vt ſi intelligeret omnia intelligibilia vno ⁊ ſimplici actu.⁊ hoc modo intellectio non eſſet ei laborioſa:imo ſumme delectabilis: vt.10. ethicorum ſcribit Ariſtoteles. Alio modo ſucceſſiue:ſcilicʒ. nunc ſciendo vnum ⁊ ignorando aliud ⁊ ꝓcedendo de ignorantia ad ſcientiam per media vt nos diximus:⁊ hoc modo ſi ipſe intelligeret res oportet habere ſenſus a quibus ſumeret phantaſmata repreſentantia nunc vnum:nunc aliud.primo modo Ariſtoteles non arguit.ſecūdo modo conſequētia ſua eſt fortiſſima. Sumatur ergo antecedens ſic,ſi deus intelligeret inquantum eſt in potentia ad intelligibilia diuerſa ſucceſſiue: vt dixit Auerroes:intellectio eſſet cum labore.probatur.nam intellectio illa eſſet per concurſum ſenſuum:⁊ ſenſus ſunt virtutes materiales.ergo laborarent vt in nobis videmus.nec dicit Ariſtoteles ꝙ itellectio illa eſſet violenta:ſed ꝙ continuatio intellectionis eſſet laborioſa:quia eſſet cum reſolutione ſenſuum.primum membrum non deſtruit:quia patet per alia dicta ⁊ dicenda:ſcilicet ꝙ ſi deus intelligeret omnia ſimul ⁊ ſubito:tunc in eo eſſet multitudo. Amplius perficeretur per vile.hoc modo inſtantie remote ſunt, vt patet intelligenti. ¶ Scđa dubō,vtrū in factiuis ſcientijs idē ſit res ſcita ⁊ ſcia:⁊ videt̄ ꝙ non.nā res ſcibilis eſt extra animā.ſcia eſt in aīa. ¶ Reſpondet ꝙ ſcibile poteſt accipi ſm qđ eſſe,hoc eſt vt hʒ eſſe cognitum h eſt abſtractum a mā ⁊ ab indiuiduis.alio mō vt hʒ eē ſimpliciter:⁊ hoc eſt eſſe extra alam. ¶ Tunc dōm ꝙ quātum ad eſſe ſm quid ideʒ ſunt.nā domus vt hʒ rōnē ſcibilis eſt res in anima:⁊ vt ſic eſt ars domificatiua.ergo ſm qđ ideʒ ſunt.ſimplr 2o ſunt diuerſa. Sʒ qa deus:⁊ ſm quid:⁊ ſimpliciter ſeparat̄ a mā:ideo in eo ⁊ ſciētia ⁊ ſcibile oī modo ſunt idem. Simili mō de ſcia ⁊ ſcibili in ſcientijs ſpeculatiuis dicendum. ¶ Tertia dubitatio videtur,ꝙ illa ꝯſequētia nulla ſit.vʒ.deus intelligit ſe vt cōpoſitū. ergo tranſmutatatur.nam dicaʒ ꝙ intelligit ſimul totuʒ ⁊ partes vno actu. dōm ꝙ conſequētia Ariſtotelis ſaltem tenet de poſſibili.h

modo deus intelligit ſe vt cōpoſitū. ḡ pōt intelligere partes prius toto: tenet ꝯñia. nam intellectus diuinus pōt itelligere res vt ſunt intelligibiles: ſed partes ſunt intelligibiles abſolute abſqꝫ intellectione totius. ḡ poteſt itelligere ptes nō intellecto toto. Et tunc vltra: ſed in eternis poſſe ⁊ eſſe ſunt ſimul. ergo de facto intelligit prius partes ipſo toto: ⁊ hec eſt pulchra deductio. ¶ Quarta dubitatio eſt quo mō valꝫ hec ꝯſequentia: deus eſt ſimplex ⁊ abſqꝫ mā. ergo intelligit ſe ſimplici intelligentia ⁊ non compoſite. videtur enī ꝙ hec conſequentia nulla ſit. nā tunc nō poſſemus nos intelligere deum intellectione cōpoſita qḋ falſuꝫ eſt. naꝫ intelligimus ipſum vt ens ⁊ vt bonū ⁊ talia. Debes ſcire ꝙ aliter nos intelligimus deum: ⁊ aliter deus intelligit ſe. naꝫ nos intelligimus deum per attributa: modo attributa ſumuntur ab entibus cauſatis que ſunt in materia. vt dixit Auerroes ſupra cōmento. 39. ⁊ ſic deus aliquo modo eſt in materia ꝓ quāto ſibi attributa ſumuntur ab entibus in materia. deus ꝟo vt intelligitur a ſe ſimpliciter intelligitur ⁊ non per attributiones: ⁊ per conſequens non poteſt deus formare propoſitiones de ſe: qꝛ predicatū ⁊ ſubiectū diſtinguuntur realiter. vt dixit Auerroes ibidē. bene ergo arguit Ariſtoteles. Si deꝰ intelligeret ſe cōpoſite tunc eſſet in mā: quoniam tunc formaret de ſe propoſitiones: ⁊ oīs propoſitio habet ſubiectuꝫ ⁊ predicatum: ⁊ ſubiectuꝫ ſumit̄ a mā ⁊ predicatū a forma. ſecus eſt de intellectione noſtra. nam nos intelligimus ipm per attributionem. ⁊ hanc deductionem pauci intelligunt. ¶ Quinto dubitatur circa conſequentiā vltimā. videt̄ enī ꝙ nō ſequit̄. ſ. ꝙ deus intelligat ſe in tempore: ſi ipſe eſt totum. dōm ꝙ totū dū intelligit̄ rōne partiū intelligitur. partes autē intātū inquātū per operationē ſumuntur. hoc autē fieri nō poteſt niſi in tēpore. ⁊ ſic patet ꝯſequentia. Multa dixit Auerroes in his verbis paruꝫ vtilia. Tu ꝟo lege per te ⁊ intelliges ſi textum intellexiſti. [Et ſic debꝫ eſſe.] ¶ Hec eſt ſecūda pars cōmenti in qua Auerroes digredit̄ ⁊ declarat differentiam inter intellectionē intelligentiarū ⁊ dei. et remouet queſtiones. ⁊ pmo colligit cōuenientiam. ſcdo differentiam. dicit pmo. ⁊ ſic debꝫ eſſe in alijs intelligētijs abſtractis: hec eſt conuenientia. ſ. ꝙ nulla intelligentiarum intelligit aliquid extra ſe: ⁊ ꝙ in eius intellectione nō accidit labor. Dicit ſecūdo. ſed primus eſt ſimplicior eorum. ⁊ hec eſt differentia. ſ. ꝙ mō ſimpliciori intelligit primus rem intellectam. ¶ Tertio ꝯcludit corollariuꝫ ⁊ hec eſt ſcda dīia. Ubi debes ſcire ꝙ aliquis itellectus poteſt eſſe multus in intelligendo vel multiplicitate cognitorū: ⁊ hoc eſſet quādo multa cognoſceret: vel multiplicitate modi cognoſcendi: ⁊ hoc eēt quādo intelligibile ⁊ intelligēs differunt. Eſt ḡ differētia ſecūda hec ꝙ intelligētia ſcda nō eſt multa multiplicitate modi cognoſcēdi: quoniā in ea intellectus ⁊ intellectum ſunt vnū re ſed bene multiplicitate intellectorum qꝛ intelligit multa. ſ. ſe ⁊ omnes intelligentias ſuperiores. Deus ꝟo eſt ſimplex dupliciter. primo qꝛ nō multa intelligit: qꝛ ſolū ſe intelligit. ſcdo qꝛ intellectus ⁊ intelligibile idē ſunt ſimpliciter in deo. dicit. ⁊ ideo eſt vnum ſimpliciter ſine aliqua multiplicitate: quia neqꝫ ꝓpter alietatē intellectꝰ ⁊ intellecti: hoc quantum ad modum cognoſcendi. neqꝫ propter multitudinem intellectorum: ⁊ hoc quantum ad rē cognitā: probat hanc differentiā ⁊ ſupponit ꝙ multiplicitas cognitorum pendet ex modo cognoſcendi alio. ex eo qꝛ cognituꝫ ⁊ cognoſcens diſtinguunt̄ realiter. ⁊ hoc pꝫ. ¶ Ex hͦ arguit ſi intellectus diuinus intelligit multa: tunc intellectꝰ ⁊ intellectum diſtinguuntur realiter: conſequentia patet ex ſuppoſitione ⁊ verba patent. [Et cū Themiſtius.] ¶ Narrat poſitionem Themiſtij ⁊ reprobat illaꝫ. Themiſtius ergo voluit ꝙ poſſibile eſt ꝙ deus intelligat multa: imo oīa entia mundi ſubito. ¶ Contra arguit Auerroes quia declarauimus duo. ſcilicet ꝙ deus nihil aliud extra ſe intelligit: ⁊ per ꝯſequēs non multa. ⁊ ꝙ intellectus ⁊ intellectū ſunt idē omnino. [Dicit enim.] ¶ Scdo narrat motiuū Themiſtij quod expoſitor magnifacit. Arguit enim ſic. Intelligit ſe eē principium alioꝝ. ergo intelligit alia. quoniaꝫ cognitio vniꝰ relatiui pendet ex cognitione alteriꝰ correlatiui. ¶ Contra arguit. D. ⁊ omnia iſta ſunt eius qui nō intelligit demonſtrationem Ariſtotelis: ⁊ quaſi vult habere reſpōſionem ⁊ non expreſſit illam. vult tñ eaꝫ eſſe intellectā ex verbis Ariſtotelis. ¶ Breuiter ergo dōm ꝙ deus intelligit ſe cognitione abſoluta ⁊ non relatiua: ⁊ ꝑ ꝯñs nō itelligit ſe eſſe pncipiuꝫ neqꝫ pncipiatuꝫ nec ſe ſub rōne aliqua. [Sꝫ tamē.] ¶ Cōtra hoc arguit: nam tunc deus ignoraret ſe eſſe pncipium ⁊ ignoraret hec ⁊ per ꝯña eſſet ignorans quod deo nephas ē. [Et ideo.] ¶ Reſpondet ⁊ primo narrat poſitionē quorūdam. ſcdo reſpondet ſm veritatē. Quidam itaqꝫ dixerunt ꝙ eo mō deus ſcit ſe eſſe pncipium quo mō cauſat hec. Eſt autē cauſa hoꝝ vlis ⁊ non particularis: ⁊ ꝓpterea hec ſcit ſcientia vli ⁊ non particulari: ⁊ per ꝯña ſcit ſe eſſe pncipiuꝫ vle ⁊ non particulare. [Et veritas eſt.] ¶ Reſpōdet ergo aliter/ vbi debes ſcire ꝙ deus eſt ens per eſſentiā. ⁊ reliqua ſunt entia participando deuꝫ. ⁊ propterea eſſe dei eſt cauſa oīum reliquorum: ⁊ qꝛ ſcientia ⁊ eſſe in deo ſunt idē: dicit ergo tria. Primum ꝙ deus ſcit oīa pro quanto ipſe eſt oīa ſicut calor eſt omnia calida. Secūdo dicit ꝙ ſcit omnia ſcia que eſt cauſa rerum: nam ſcit omnia per eſſentiam: ſed ſciētia eſt ſua eſſentia: ⁊ ſua eſſentia eſt cauſa rerum. ergo ſcientia ſua eſt cauſa rerum. Dicit tertio ꝙ deus non ignorat reliqua quoniam aliquo modo ſcit illa ſciendo ens/ hoc eſt ſe qui eſt totū ens. Ex his videtur ꝯcedere Auerroes ꝙ deus ſcit oīa non quidem per ſe: ſed ſciendo ſe: nā ipſe eſt oīa. [Et ideo.] ¶ Concludit quedam corollaria. Primuꝫ eſt ꝙ ſcientia dei ⁊ noſtra dicuntur equiuoce: naꝫ ſua eſt cauſa ⁊ noſtra eſt cauſata a rebus. nam ſua ſcientia eſt entis vt ſimpliciter dicti ⁊ tale eſt cauſa noſtre ſcientie. Debes ſcire ꝙ ſciētia dei eſt entis ſimpliciter: ⁊ eſt idē enti ſimplr. ſꝫ ens ſimpliciter eſt cauſa ſcīe noſtre: ⁊ ꝑ ꝯñs ſcia dei eſt cauſa ſciētie noſtre. [Scientia igit̄.] ¶ Scdm corollarium eſt ꝙ ſcientia dei nec eſt vlis nec pticularis: hoc eſt ꝙ ipſe nec ſcit hec in vli nec in particulari. pmū ꝓbat: naꝫ ſcire in vli eſt ſcire in potentia particularia. ſed in deo nulla eſt potentia. ergo deus non ſcit particularia in vli. nec ſcit pticularia in particulari: nam particularia ſunt infinita ⁊ infinita non cōtinētur in aliqua ſciētia: quāto minime in ſcia pma. [Ille igitur primus.] ¶ Ad formā qōnis rñdet ꝙ deus nec ſcit ſcia noſtra nec ignorat ſcia noſtra. nam cōtraria ſunt nata fieri circa idem: ſi ergo deus nō ſcit ſcia noſtra: vtpote vli vel particulari. ergo nec tali ratiōe ignorabit. quare patet ꝙ aliquid eſt ſciens de quo ſciētia non dicit̄ niſi equiuoce vt deus: ſcit enim ipſe deus: ⁊ tamē nō dicit̄ ſciens niſi equiuoce. In multis partibus libri deſtruꝰ deſtruᵐ locuti ſumus de ſcia dei ⁊ intelligētiarū: nec opꝫ nūc imorari: tñ pro preſenti declaratiōe debes ſcire ꝙ aliqd pōt ſciri tribꝰ modis. ¶ Uno mō in particulari qūo per ſenſum ſcimus particularia in materia ſignata. ¶ Scdo mō in vli. ſ. ſcientia cōfuſa vt ſciēs ſolem ſcit infinitos ſoles ſi eſſent: ⁊ hec ſciētia eſt in potētia ⁊ in actu. eſt potentia quidem reſpectu cōtentoꝝ: ⁊ eſt in actu reſpectu ſui eſſentie: qꝛ ipſa eſt aliqua perfectio. ¶ Tertio modo eſt cauſa. qui enim ſcit effectus in cauſa: ſcit effectus ſed nec in particulari qꝛ cauſa non eſt materia effectuū: ⁊ hͦ modo videt̄ velle Auerroes ꝙ deus ſcit oīa pro quāto ſcit ens hoc eſt eſſe quod eſt cauſa oīum. ⁊ ſic ſua ſcientia dicit̄ equiuoce quia nec eſt vniuerſalis nec particularis: ſed cauſalis. ¶ Sꝫ dices/ deꝰ ſcit oīa cauſaliter. ergo ſcit oīa vt termini relationis cauſe ad illa. ḡ oīa particulariter. ⁊ hoc erat

argumentuꝫ

argumentum Themiſty ⁊ expoſitoris. ¶ Reſideo ꝙ in effectu tot ſunt gradus quot cauſe ſunt. deus ḡ eſt cã oim̄ ſub ratione entis ⁊ nõ ſub ratione talis entis: vt videtur Proculus ſentire dum dicit. prima creaturarum eſt eſſe. ⁊ ſic cõcederem ꝙ deus ſcit oia eo modo quo concurrit ad eſſe oim̄: ⁊ qꝛ concurrit ad eſſe oium ſub ratione entis: ideo ſub ratione entis intelligit oia: ⁊ hoc eſt intelligere oia ſub ratiõe entis cauſe ⁊ nõ entis cauſati: nam ſic ſua ſciẽtia eſſet vniuerſalis. Tu vero lege dicta noſtra ibidem: ⁊ intelliges ſolutionem hanc. ¶ Debes ſcire pro itellectu oium illoꝝ ꝙ Auerroes imaginat̄ ꝙ deus ſit formaliter entitas vel ens formalr̄ reliqua vero non ſunt entitas ens formalr̄. ſed entia participatiue que potius (vt ita loquar) dicunt̄ entalia: ⁊ per cõſequẽs ſicut caliditas per eſſentiam eſt formaliter calida. ⁊ reliqua ſunt calida participatiue ꝓpter calorem: ſic deus eſt ens ⁊ entitas formalr̄: nos vero tales ipſo deo participatiue. Ex his ſequunt̄ pͥmo ꝙ deus ſciẽdo ſe ſcit oia. quo mõ ḡ ſcit formã ſcit ꝑticipantia illã: vt qui ſcit caliditatẽ ſcit oia calida. ⁊ per ſpicuum eſt ꝙ qui ſcit per caliditatem oia calida: non ſcit calida in vniuerſali nec in particulari per illam formã. nam illa forma nec eſt vniuerſalitas illorum nec particularitas. Scit ergo omnia illa caliditate cauſaliter: pro quanto ſcit illa ſciendo cauſam qua participando calida ſunt. Secũdo ſequitur ꝙ deus ſciendo ſe qͥeſcit nec appetit ſcire hec. Sicut ſi aliquis guſtaret saporẽ in quo eẽnt omnes bonitates omnium ſaporum: non appeteret guſtare alium ſaporem preter illum. Et qm̄ deus eſt tota veritas ⁊ tota bonitas: in eo ꝙ ſcit ſe ſcit omnia vera: ⁊ in eo ꝙ fruitur eius bonitate que eſt tota bonitas: non cupit frui alia bonitate. Tertio ſequitur ꝙ ipſe ſolus eſt perfecte beatus. nam intelligit verũ in quo eſt tota veritas ⁊ fruitur bonitate in qua eſt ratio totius bonitatis: ergo eſt perfectiſſime beatus ſolum in intelligendo ſe. Sed quantum hec contradicant theologie ⁊ veritati: diximus in libro deſtructio deſtructionũ. ⁊ tu q̃re hec ⁊ diligenter lege: qꝛ reperies multa quibus nunc addere nõ poſſum (etſi plus expertus ſim) propter negocia.

Perſcrutandum autem eſt qualiter habet totius natura bonum ⁊ optimũ. vtrum ſeparatum quid ⁊ ipſum ſm̄ ſe: aut ſm̄ ordinem: aut vtroqꝫ modo: ſicut exercitus. Etenim in ordine ipſum bene: ⁊ dux. ⁊ magis iſte. non enim iſte propter ordinem ſed ille propter hunc eſt. omnia vero coordinata ſunt aliqualiter: ſed nõ ſimiliter ⁊ natatilia ⁊ volatilia ⁊ plante: ⁊ non ſic ſe habent vt non ſit alteri ad alterum nihil: ſed eſt aliquid. Ad vnum quidem enim omnia coordinata ſunt. ſed quemadmodum in domo liberis non licet quod contingit facere: ſed omnia vel plura ordinata ſunt: Seruis vero ⁊ beſtijs parum quod ad cõmune. multum vero quod contingit. Tale nãqꝫ principium cuiuſqꝫ ipſorum natura eſt. dico autem puta ad diſcerni neceſſe quoqꝫ omnibus venire. ⁊ alia ſunt ſic: quibus cõmunicant ad totum.

¶ Oſtendit ꝙ primus motor ſit primus. ſ. effectiuus ⁊ primum intelligibile. ⁊ qꝛ accepit ipſum eſſe primum appetibile: ⁊ nõ declarauit quomodo: nũc vult exponere quomõ. ¶ Et debes ſcire ꝙ bonum eſt duplex. ſ. bonum ordinis: qđ pro tanto bonum eſt pro quanto participat ratione finis. ⁊ bonum fine ⁊ hoc dicit̄ optimum. finis enim vult eſſe vltimum: ⁊ per ꝯſequẽs optimũ. ⁊ ꝓpterea querit Phs ⁊ dicit. Perſcrutãdum eſt aũt qualiter totius natura hoc eſt mundus habet bonum. ſ. quãtum ad ordinem: ⁊ optimũ. ſ. quantum ad finem vocat̄ mundus natura totius: qꝛ eſt omnia entia: ⁊ dicitur ꝓpter hoc vniuerſum. ¶ Deinde explicat queſtionem. d. vtrum ſeparatum quid ⁊ ipſum per ſe. ⁊ hoc quantum ad finem ⁊ ad optimum: aut ſm̄ ordinem: ⁊ hoc quãtum ad bonum ordinis: ⁊ hec eſt queſtio. ¶ Debes ſcire ꝙ differẽtia eſt inter bonũ ordine ⁊ finem. nam bonum ordine eget aliquo: aliquo modo ad quod ordinentur cuncta illius ordinis. ſed finis eſt id ad quod cuncta tendunt: ⁊ propterea finem vocat ſeparatũ quid ⁊ ipſum per ſe. [Aut vtroqꝫ modo.] ¶ Soluit queſtionem ⁊ vult: ꝙ quemadmodum in exercitu eſt duplex bonitas. ſ. ordo ⁊ dux: ſic ⁊ in vniuerſo. Ordo in exercitu eſt bonum quoddam: ⁊ ipſum milites enituntur ſeruare. ⁊ dux eſt optimum: qꝛ ad ipſum eſt ordo ⁊ milites. dicit: aut vtroqꝫ modo ſicut exercitus. etenim in ordine. ſ. exercitus eſt ipſum bene. et. ſ. in exercitu eſt dux: cui debetur ratio optimi: quia appellauit ordinem bonum: ⁊ finem ſeparatũ ⁊ per ſe optimũ. oſtẽdit per ſimile hoc eſſe bñ dictum: ⁊ dicit. ⁊ magis iſte. ſ. dux eſt q̃ ordo. ſubdit cauſam. d. non enim iſte eſt propter ordinem: princeps enim exercitus eſt ſupra ordinem: ſed ille. ſ. ordo. eſt ꝓpter hunc. ſ. ducem. Ex his ſequitur ꝙ bonum ordinis ſubordinatur fini: ⁊ per conſequens ordo dicitur bonum ⁊ finis optimum dici dꝫ. quoniam eſt ſui gratia ⁊ bonum ordinis gratia eius. [Omnia vero.] ¶ Remouet dubium. nam poſſet quis dicere ordo eſt in eis que ſpecie differunt: genere vero conueniunt. ſed mundi partes ⁊ ſpecie ⁊ genere differunt: ergo non coordinentur: ⁊ ſic philoſophus ſupponit falſum. Videtur reſpondere ꝙ duplex eſt ordo. ſ. vniuocus q̃lis eſt in animalis ſpeciebus: ⁊ analogus ſeu proportionis: vt eſt in his que ſic ſe habent ꝙ priora ſunt vtilia poſterioribus: ⁊ tandem omnia ſunt ad vnum. vult ergo ꝙ mundi partes habeant ordinem ſecundo modo. nam vult ꝙ vna pars mundi eſt vtilis alteri: ⁊ tandem reducuntur ad vnum cõmunem omnibus finem. dicit. omnia vero coordinata ſunt aliqualiter. ſ. analogice ⁊ proportionaliter: ſed non ſimiliter ſ. ſm̄ ſpeciẽ ſunt ordinata vt natatilia ⁊ volatilia ⁊ plante: ⁊ non ſic tamen ſe habent vt non ſit alterum ad alterum nihil: ſed alterum alteri eſt aliquid. nam ad vnum quidem omnia coordinata ſunt. Eſt ergo iſte ordo ꝙ plante ſunt animalium gratia: ⁊ animalia propter hominem: ⁊ hoies ꝓpter corpora celeſtia: ⁊ omnia tandem gratia primi entis in natura optimi. ⁊ ſic partes mundi non habent ordinem vniuocum ſed ordinem proportionis. [Sed quemadmodum.] ¶ Declarat idem ſecũdo exemplo. ſ. accepto a domo. Ubi debes ſcire ꝙ in domo ſunt paterfamilias: liberi: ſerui: ⁊ beſtie: ⁊ poſſeſſiões vt Ariſtoteles declarat in iconomicis. ⁊ iſti omnes agunt bonum domus: ⁊ optimum domus. bonũ domus eſt ordo agibilium: optimum eſt volũtas patris familie: liberi ⁊ pater ambo participant eo ꝙ optimum: pater quidem qꝛ ipſe eſt optimum qꝛ dat ordinẽ. filius vero qꝛ propinquus patri: ⁊ per conſequens aliquo modo dat ordinem ⁊ recipit ordinem. Nam liber magis accedit ad voluntatem patris. Serui ⁊ beſtie participant bono ordinis. nam ſolum ordinantur. ſꝫ ſerui beſtias ordinent ⁊ beſtie agrum. Sic in vniuerſo ſubſtantie ſeparate ⁊ deus valde participãt optimo. deus quidem qꝛ ipſe eſt optimum: ſubſtantie vero ſeparate: qꝛ vicine optimo. res vero generabiles multum participant bonum ordinis ⁊ parum bono optimo qꝛ ſunt elongate. hec eſt perfecta declaratio. Sicut ergo in domo paterfamilias eſt ordinans tm̄: ⁊ ſerui ⁊ beſtie ⁊ poſſeſſiones ordinate tm̄: liberi vero ordinantes vno modo ⁊ ordinati alio modo: ſic ⁊

in toto mundo eſt deus optimum qui ordinat: ⁊ generabilia ordinata tñ: ⁊ intelligentie que quidez vt liberi ſunt vno modo ordinātes alio mō ordinate. dicit. Sed queadmodū in domo liberis nō licet qđ ɔtingit facere. hoc eſt parū participant bono ordinis qꝛ ſunt in loco pris: ſed oīa vel plura ordinata ſunt ſubaudi que liberi faciunt: ⁊ per conſequēs in poſſe eoꝝ videt̃ eſſe ordo pro quāto vicini ſunt patri. propterea liberi videntur imparare ſeruis in loco patris: ſeruis ꝟo ⁊ beſtijs videtur eſſe parum qđ cōe .i. parum participāt optimo qđ eſt cōmune patri ⁊ liberis: multum ꝟo participat eo qđ contingit: hoc eſt bono ordinis: qꝛ ipſi nō hñt niſi ordinata ſibi facere ⁊ parum imperāt .ſ. niſi beſtijs. ❡ Debes ſcire ꝙ bonum ordinis dr̄ qđ ɔtingit: qꝛ nō pōt variari: ⁊ eſt in poteſtate patris ⁊ aliquo modo in poſſe filioꝝ. ⁊ huic ſubaudiendum eſt ꝙ eodē mō eſt in vniuerſi ptibus. nam ſunt quedam partes multū participātes optimo ⁊ quedaz parum. huius ġ ſubaudiendi reddit cām. d. tale nāqꝫ principium vniuſcuiuſqꝫ eoꝝ eſt natura: ergo res mundi vident̃ participare ordine propter eoꝝ naturas: que ſunt pncipia exequendi ordinē: ⁊ ideo res mundi lꝫ nō intelligāt. faciant operationes ordine qm̄ diriguntur ab optimo: vt dicit Themiſtius. [Dico aūt.] ❡ Exponit qđ eſt illud quo omnia participant: ⁊ que ſint ea que participant eo qđ optimum: ⁊ vult ꝙ oīa mūdi entia participant dūi: hoc eſt ordine qui conſiſtit in differentia poſterioris ad priꝰ: talē enim ordinē habent oīa per ſe: lꝫ deus parū: Sed quedam ſunt que participant quodam optimo qđ eſt ſupra ordinem dicit. dico aūt vtpote bonū ordine quātum ad diſcerni ⁊ diſtingui: neceſſe eſt quoqꝫ oībus venire ⁊ accidere tale bonuz. ergo bono ordinis omnia participāt: ⁊ alia ſunt ſic quibus oīa ad totum cōmunicant vt ſunt corpora celeſtia. hec enim oīa cum vniuerſi duce participant optimo ad totum vniuerſum perficiendum. Sunt enim intelligentie ſimiles liberis: ⁊ mundi entia ſimilia ſeruis ⁊ beſtijs: ⁊ propterea intelligentie pticipant eo optimo: quo primus. ⁊ parum participant ordine. hec ꝟo multo ordine ⁊ parum optimo participant.

Cō.52m. ❡ Ipſa eſt tertia.] Cōmentum habet duas partes: altera quidem eſt tm̄ expoſitiua textus: altera ꝟo digreditur aliqualiter: ⁊ pma quidem ſatis nota eſt per ea que nos diximus in noſtra expoſitione. Deinde ibi. [Et ſciendum eſt.] ❡ Digreditur ⁊ videt̃ pmo colligere poſitionē Ariſto. ⁊ dicit. Et ſciendum eſt ꝙ hec eſt ſententia Ariſtotelis in ſollicitudine: ⁊ per ipſam ſoluunt̃ omnes queſtiones tangentes ſollicitudinez. Debes ſcire ꝙ ex verbis Ariſtotelis colligi poteſt ꝙ deus habet ſollicitudinem ⁊ ꝙ nō hꝫ. habet enim ſollicitudinem pro quanto ipſe eſt quaſi cauſa oīum ⁊ ordināſ cuncta: ſed nō hꝫ curam particulariuꝫ. Quia igitur Ariſtoteles dixit deum eē cauſam ordinis: ⁊ nihil eſt cauſa ordinis niſi cognoſcat ordinata: ⁊ per conſequens deus hꝫ ſollicitudinē pro quanto ordinat. [Sunt enim quidam.] ❡ Narrat nūc poſitionem quorundam. quidam enim volunt deum omnia ſcire ⁊ particulariter ⁊ vniuerſalr̄. ⁊ huius cauſa eſt: qꝛ ſapiens non dꝫ permittere aliqđ abſqꝫ ſollicitudine. Dicunt ſecūdo ꝙ oēs actiones dei ſunt iuſte: ⁊ per ɔſequens nō facit malū: qꝛ malꝫ non eſt ens. ⁊ hec eſt poſitio noſtra ⁊ vera. Alia poſitio eſt Epicureoꝝ: nolunt enim ꝙ deus non creet hec: qm̄ hec multa mala ſunt que ſapiens dimittere debet: ergo iſti ſunt in extremo contradictorio ad illos. naꝫ iſti ponunt ꝙ nulla ſit ſollicitudo oīno. [Et veritas.] ❡ Reſpondet Auerroes ⁊ vult ꝙ veritas ſit ꝙ ſollicitudo ſit eo modo quo dixit: ⁊ probat. nam ſi res eſſent ſine ſollicitudine: eſſent a caſu ⁊ extra intentionem agentis: ſed per ſe ⁊ ex neceſſitate materie. Ultimo narrat propter hoc argumentuꝫ poſitionem Pythagoricoruꝫ. Pythagorici enim videntes multa mala eſſe in rerum natura ⁊ multa bona: cogunt̃ dicere duos deos eſſe quoꝝ vnus bona: alter mala creet. ❡ Debes ſcire ꝙ Pythagorici decipiuntur. nam nullum malum eſt: ⁊ illa mala que ipſi reputant dicuntur mala ſm quid vt reſpectu vnius ⁊ bona reſpectu alterius: ⁊ propterea malū ſimplr̄ nihil eſt: non ergo valet ponere duos deos.

Quecūqꝫ īpoſſibilia accidunt aut abſurda: aliter dicētibus. Et qualia gratioſius dicētes. ⁊ in qbꝰ minime dubitationes opꝫ nō latere. oēs enim ex ɔtrarijs faciūt oīa: neqꝫ aūt oīa neqꝫ ex qđ ɔtrarijs recte: nec in qbuſcūqꝫ ɔtraria exiſtunt: quō ex ɔtrarijs erunt non dicūt. Impoſſibilia enim ſunt ɔtraria adinuicē. nobis aūt ſoluit̃ hꝰ rōnabilr̄. eo ꝙ tertiū aliqđ ſit. alij ꝟo alteꝝ contrarioꝝ: mām faciunt: quēadmodū qđ inequale equali: aut vni mlta. Soluit̃ aūt ⁊ hoc eodē mō: mā enim que vna: nulli eſt contraria.

❡ Auerroes ⁊ expoſitor conueniunt. nam vterqꝫ vult Ariſtotelem hic enarrare poſitionem antiquoꝝ ⁊ eas confutare. Auerrois dicit Ariſtotelem hoc facere: vt oſtendat poſitionem eius eſſe magis rōnabilem: qꝛ per ipſam ſoluuntur omnes queſtiones: non ſic poſitiones antiquorum ſunt. ⁊ textus bene ⁊ docte declaratur ab expoſitore. nec poteſt addi. ⁊ cōmentum ſimiliter patet. Cō.53m.

Amplius omnia praui participatiōe ſunt extra vnū: nam malum ipſuꝫ alterum elemētoꝝ. Alij aūt nec principia bonum ⁊ malū quis in omnibꝰ maxime qđ bonuꝫ principium. Alij ꝟo hoc quidem recte: qꝛ principiuꝫ. Sed quomō bonum principium nō dicunt. vtrū vt finis aut vt mouens aut vt ſpecies. Inconuenienter aūt ⁊ Empedocles: amicitiam eni bonū facit: hoc autez principium ⁊ vt mouēs. Congregat eniꝫ ⁊ vt materia. pars enim mixture. Si itaqꝫ ⁊ eidem accidit vt mãe. ⁊ principiū eſſe ⁊ vt mouenti: ſed eſſe non idem ſm qđ duoꝝ igitur amicitia. Inconueniens autem ⁊ incorruptibilem eſſe litem. ſed hoc ipſum eſt mali natura.

❡ Quia quidam dixerūt duo. ſ. ꝙ oīa fiant ex ɔtrijs. ꝙ prima gña contrarioꝝ ſunt duo. ſ. bonum ⁊ malum: ⁊ contradixit his in textu precedēti: nūc arguit ɔtra eoſdē: ⁊ vtitur enthymemate hoc modo. Si oīa eſſent ex ɔtrarijs: ergo oīa participarent malo. que ɔſequentia pꝫ. nam alterum elementoꝝ eſt malum ⁊ alterum eſt bonū: ergo oīa participarēt malo excepto vno. ſ. bono. nam bonum eſt ɔtrariuꝫ ipſi malo. dicit. Amplius oīa praui. i. mali participationeꝫ eſſent preter vnum. ſ. bonum hoc eſt enthymema. [Alij aūt.] Narrat poſitiones alioꝝ vt oſtēdat ꝙ predicte poſitiones ſunt remote ab oībus ⁊ dicit. alij aūt nec pncipia bonū ⁊ malum. ſ. dicūt quis in oībus maxime qđ bonū eſt dicāt eē pncipium. Eſt ergo ſcđa poſitio ꝙ bonū eſt ſcipue pncipiū ⁊ non maluꝫ. [Sed quomodo.] ❡ Cōtra hoc etiam oſtēdit eoꝝ diminutionem. d. Sed quomodo bonum ſit principium nō dicunt vtrum. ſ. vt finis aut vt mouens aut vt ſpēs hoc eſt forma. ⁊ ſic iſti vident̃ manchi ⁊ diminuti. [Inconuenienter autē.] Nūc ſpāliter narrat Empedoclis pōnem. Ubi debes ſcire ꝙ Empedocles opinatur amicitiam eſſe principium ⁊ eſſe

bonū: ꝛ ꝙ amicitia ſit ꝑncipiū duplici ratiōe.ſ. vt agēs ꝛ vt mā. vt agens qdem qm̄ ꝯgregat: modo congregare eſt act⁹ agentis. vt mā ꝟo eſt pars mixti. nam mixtū apud ipm̄ ſit ex quatuor elemētis ꝛ lite ꝛ amicitia modo eſſe ptem eſt ꝯditio materie dicit. Incōuenienter aūt ꝛ Empedocles ſub undi dicit amicitiam. n. facit bonū. hoc aūt principium facit dupliciter: ꝛ vt mouens. congregat enim ꝛ vt mā. pars eniꝫ eſt mixture ipſa amicitia. [Si itaqꝫ.] ℭ Contra arguit: naꝫ non videt̄ ꝙ idem poſſit eſſe agens ꝛ materia ſm̄ eandem rōnem. ergo opꝫ amicitiam eſſe alteruꝫ ſub altera ratione. Utrum ergo amicitia ſit vt materia magis an vt agēs. quo modo enim non ſit poſſibile vt mā ſit ſm̄ eandem ratiōnē vtrūqꝫ: qd̄ ergo duoꝝ magis erit. dicit ſi itaqꝫ ꝛ eidem acci dit vt materie eſſe ꝛ principium ꝛ vt mouenti etiaꝫ accidat eſſe principium. igit̄ ſm̄ qd̄ duoꝝ amicitia ſit: vtruꝫ ſub rō ne materie magis an ſub ratione agentis. [Incōueniens au tem.] ℭ Secundo arguit ꝯtra Empedoclem. nam ipſe po nit litem eſſe incorruptibile ꝛ ipſam eſſe principiuꝫ: vt na tura mali. litem ergo eſſe incorruptibilem ꝛ eſſe principiū: vt malū natura eſt incōueniens: dicit. Inconueniens autē ꝛ incorruptibilem eſſe litem: ſed hoc ipſum eſt mali natura. modo hec duo ponere videtur inconueniens.

Cō. 54. eſt clarū

Anaxagoras aūt vt mouēs quod bonum principium. intellectus: ſed gratia alicuius mouet: quare alteruꝫ. excepto vt nos dicimus. nam medicatiua eſt ſanitas quodāmodo. Inconueniēs āt ꝛ contrarium nō facere bono ꝛ intellectui.

ℭ Specialiter 2⁰ pōnem Anaxagore declarat. Anaxagoras ergo ponit ꝙ bonū ſit pn̄ᵐ ꝛ vtitur ſyllo in 3⁰ figura. nam intellectus eſt pn̄ᵐ ꝛ intellectus eſt bonū. ergo bonū eſt principium. hec eſt poſitio Anaxagore ꝯtra quem intellectus mouet alicuius grā. ergo opꝫ dari aliqd̄ alterum ab intellectu p̄mo. cuius grā primus itellectus mouet. ℭ Rūdet p Anaxagora: ꝙ forte itelligit vt nos itelligimus. ſ. ꝙ in ſeparatis a mā: idem eſt finis ꝛ agens: vt ſanitas in mente videtur eē ipſa res medicatiua quodāmodo: ergo primus itellect⁹ erit primum agens ꝛ primus finis pro quāto ſui gratia mouet. ℭ Scd̄o arguit ꝯtra Anaxagorā: nam cōis opinio dicit ꝙ ꝯria ſunt omniū pn̄ᵃ. ergo videt̄ incōueniens bono ꝛ intellectui non facere ꝯtraria. nam intellectus ꝛ bonum ſunt de numero entium: ꝛ cōmunis opinio ponit contraria eſſe principia omnium. Sed hec inſtantia parum valet ꝯtra Anaxagoram: ſed tenet hypothetice. ſ. ſi opinio cōmunis ſit vera. ſ. ꝙ omnia ſint ex contrarijs. Ariſtoteles autē non vult Anaxagore contradicere. naꝫ ipſe fuit plus propinquus ꝟo omnibus alijs. verba textus patent.

Omnes at contraria dicentes nō vtuntur contrarijs niſi figuret aliquis. ꝛ q̄re hec quidem corruptibilia: hec autē incorruptibilia nullus dicit. omnia nāqꝫ entia faciunt ex hiſdem principijs. Ampli⁹ autem alij quidam ex non ente faciunt entia. Alij autem niſi hoc cogatur vnum omnia faciunt. Ampli⁹ propter qd ſemp erit generatio: ꝛ que eſt cauſa generatiōis nullus dicit. Et duo principia facientibus: aliud neceſſe primū principalius eſſe: ꝛ his qui ſpēs: q2 aliud principium principalius. ꝓpter qd enim pricipauit vl̄ pricipat: ꝛ alijs qdem neceſſe ſapiētie ꝛ bono ꝯtrarium eſſe: nobis autem nō. non enim eſt ꝯtrarium primo nihil. nā omnia contraria mām̄ habent: ꝛ hec potentia ſunt. Contraria aūt ignorantia ad contrariuꝫ. primo ꝟo contrariū nihil. Amplius ſi nō erūt preter ſenſibilia alia. non eſt pricipium ꝛ ordo ꝛ generatio ꝛ celeſtia: ſed ſemꝑ principij principium. vt theologis ꝛ phyſicis omnibus. Si autē erunt ſpecies aut numeri nullius cauſe. ſi autēꝫ non: neqꝫ motus. Adhuc quō erit ex nō magnitudinibus magnitudo ꝛ continuuꝫ: nō enim numerus facit continuum nec vt mouēs nec vt ſpecies. At ꝟo nullum erit contrarioꝝ qd̄ qdem ꝛ motiuum ꝛ factiuum. Continget enim vtiqꝫ nō eſſe. At ꝟo poſterius qdem ipſum facere potentia. non ergo ſempiterna ſunt entia: ſed ſunt. Inter medium igit̄ eſt aliqd horum. hoc aūt vt dictum ē. Adhuc aūt quomodo numeri vnuꝫ aut anima aut corpus ꝛ ſpēs totalr̄: ꝛ res. nihil dicet nullus: nec ꝯtinget dicere ſi nō: vt nos: dicat: ꝙ mouēs facit. Dicentes aūt numeꝝ primū mathematicū: ꝛ ſic ſemper aliā habitā ſubaꝫ ꝛ pricipia cuiuſlibet: alia in cōnexā ipſius vniuerſi ſubam faciunt. nihil cui alia alij ꝯfert aut ens aut nō ens ꝛ pricipia multa. Entia ꝟo nolūt male diſponi: nec bonum plures principes: vnus ergo princeps.

ℭ Iſti textui nō hēmus cōmentum. Expoſitor tn̄ optime ꝛ ꝑegregie textum hūc exponit. Tn̄ videt̄ mihi ꝙ p̄ma pars ſatis pꝫ. In ea eniꝫ cōplet ꝯfutationē predictaꝝ poſitionū. [Amplius ſi nō erūt.] Hec eſt 2ᵃ ps vbi ꝯdicit Herculeis q̄ ſubas ſepatas deſpexerūt: ꝛ ſolum ſenſibilia acceperūt. ꝯ hos q̄ arguit enthymematice ſic: ſi nulle eſſent ſube preter ſenſibilia: tunc nec eſſet pn̄ᵐ hoc eſt deus nec ordo: nec gnō: nec celeſtia: ſed ſemꝑ ꝑncipij erit pn̄ᵐ. vt theologis ꝛ phiſicis videbat̄. Sed vꝫ in hoc enthymemate qd̄. nam ſi nō ſit generatio: nō erit ꝑncipij pn̄ᵐ. ꝛ ꝑ ꝯm̄ eſt ꝑncipij pn̄ᵐ. ergo ꝯdictio. dicēdū ꝙ ex ꝓpōne ipoſſibili ſequunt̄ apud phm̄ ꝯdictoria. nam falſuꝫ ipoſſibile eſt illud quo poſito ſegtur ꝯdictio. hec ꝓpō nihil eſt ꝑter ſenſibilia: eſt ꝓpō falſa ipoſſi. ꝛ ꝓpterea ſegtur vtrūqꝫ. ſ. ꝙ nō ſit gnō ꝑncipij ex pn̄ᵒ: ꝛ ꝙ ſit gnō ꝑncipij ex pn̄ᵒ: vt facile quis deducere pōt. [Si aūt erūt.] ℭ Hec eſt 3ᵃ ps textus: in qua Ariſtoteles tāgit Platonē. Plato q̄ poſuit duplex genus entiū ſepatoꝝ vt ideaꝝ ꝛ numeroꝝ. Cōtra hoc arguit Ariſtoteles multiplr̄. Prio q2 ſi hec eſſent vel nullius eſſent cauſe: vel ſaltē motus non eſſent cauſe: q2 abſtrahunt a motu. dicit: ſi aūt erūt ſpēs aut numeri: nullius cauſe. ſ. erūt. Sed ſi erūt: nō erūt ipſius mot⁹ q2 abſtrahūt ab eo. [Adhuc.] ℭ Scd̄o arguit: ex nō corpore nō ſit corp⁹: ſꝫ idea ꝛ numerus ſūt nō corpora: ergo ex idea ꝛ numero nō ſit corpus ꝯtinuū ꝛ magnitudo: dicit adhuc quō erit ex nō magnitudinib⁹ magnitudo ꝛ ꝯtinuuꝫ. nō eni numerus facit ꝯtinuum hoc eſt corp⁹: nec vt mouens ꝛ agēs: nec vt ſpecies hoc ē forma. [At ꝟo.] ℭ Tertio arguit ſi idea ꝛ numerus ſūt ꝑncipia: tunc nullum ꝯrioꝝ erit pn̄ᵐ. nam nūero nihil eſt ꝯriuꝫ: nec idee aliqd tale ꝯriat̄. ꝛ ſi nullum ꝑncipioꝝ ſit ꝯtrarium. ergo gnō non eſt: q2 gō generatio eſt ex ꝯrio in ꝯriū: ꝛ ſi gñatio nō eſt entia nō erunt ſempi-

terna:nec ſm ſpēm nec ſm indiuiduū.ſed nos videmus en
tia eē ſempiterna:ergo eſt aliqđ itermediū vt nos diximꝰ.
dicit at Ꝛo qđ gdem ⁊ factiuū ⁊ motiuū nullum erit de nūe
ro ꝯtrioꝝ.nihil eni numero vel idee ꝯtrariaṫ.nam ꝯtigeret
ſ.ideam vel numeꝝ nō eſſe.omne.n.habēs ꝯtrium pōt non
eē:ſed.ſ.ſi hēret ꝯtrium ꝯtingeret ipſum ꝯtrarium gdem no
bilius ⁊ prius facere ſuum ꝯtrium.ppterea nam calidū fa
cit frigidū in potētia ⁊ econuerſo.⁊ ſic ſi idea vel numerus
hīet ꝯtrium:ꝯtingeret non eē qꝛ illud ꝯtrium faceret hec po
tentia:vel hec facerēt illud.nō ergo ſempiterna ſunt entia:
nec.ſ.ſm ſpeciē nec ſm indiuiduū.deſtruit hoc ꝯñs.o.ſed
ſunt.ſ.entia ſempiterna.Igiṫ itermediū eſt aliqđ hoꝝ qđ g
dem nō eſt ꝯtrium ſed mediū vt mã.hoc aūt vt dictum eſt.
[Adhuc aūt.] ❡ Quarto arguit:ſi nūeri vel idee cauſe ſūt:
quō erūt cã veritatꝭ vel aīe:vel corporis:vel ſpēꝝ:vel reꝝ.
nullus gdem dicit quō niſi dicaṫ:vt dixit in 8° huius ꝙ res
eſt vna ꝑ ꝑ agēs.dicit adhuc aūt quō ſi numeri vnū ſuppleꝛ
erit aīa aut corpus:aut ſpēs diuo ⁊ res quecūqꝫ ſit illa.nullꝰ
eni gēꝫ dicit nec ꝯtigeret dicere niſi dicat vt nos diximꝰ.ſ.
ꝙ mouens facit rem eſſe vnū.[Dicētes.] ❡ Hec eſt vlti a
pars textus in qua refert poſitionē Pythagoricoꝝ vbi de
bes ſcire ꝙ Pythagorici poſuerūt ordinē entiū ⁊ ordinē
ꝑncipioꝝ rñdentium illi ordini entiū.poſuerūt enim ꝑmaꝫ
entium numeꝝ poſt numeꝝ magnitudinē:poſt hanc aīaꝫ:
poſt has ſenſibilia.⁊ ſic dixerūt ꝑncipium numeri eē tm̄ nu
meri:⁊ poſt ꝑncipiū numeri ponūt principium magnitudi
nis:⁊ poſt hoc ꝑncipium aīaꝝ:⁊ poſt hoc ꝑnᵐ ſenſibilium:
nec ponūt vnum ꝑncipioꝝ ex alio dependere.Sed alterū
ſeipſo eſſe ꝑ ſe.❡ Cōtra hoc arguit Ariſtoteles:nam tunc
vniuerſi ſuba erit icōnexa:ita ꝙ nulla pars ꝯferret ad aliã
ſiue ſit ſiue nō ſit dicit.dicētes aūt numeꝝ ꝑmuꝫ mathema
tici.⁊ ſic ſemꝑ aliam habitã.ſ.ꝯſequentem ſubam ⁊ dicētes
ꝑncipia cuiuſlibꝫ de per ſe alia vt numeroꝝ:aliud ⁊ magni
tudinū:⁊ aliud ⁊c̄.Incōnexam ipſius vniuerſi faciūt ſubaꝫ.
nam nihil aliud.ſ.ꝑncipiū:alij.ſ.ꝑncipio ꝯferret ſiue exiſtēs
ſit ſiue nō exiſtēs:⁊ erunt ꝑncipia multa inuicē impmixta.
hec eſt ꝑma obiectio.❡ Secūdo arguit:ſi plura eſſent ꝑnª
diuerſa nullū hñtia ordinē ad vnū ꝑmū:entia male guber
narenṫ.nam plures ꝑncipes mali ſunt.vnus ḡ ꝑnceps.dicit
entia Ꝛo nolunt male diſponi/hoc eſt gubernari.nec bonū
plures ꝑncipes:vnus ergo ꝑnceps.⁊ ſic poſitio hec que ne
gat ꝑncipioꝝ dependētiam videṫ erronea.❡ De vnitate ꝑ
mi aliqua ꝯſtringamus.naꝫ Ariſtoteles in vltimo ſeruauit.
Et lꝫ etiam plura ꝑma ꝑnª ſimplr̄ nō ſit ab humana mēte
excogitabile:ſitqꝫ reponēdum iter poſitiones ac animi pri
mas ꝑpōnēs:tñ qꝛ Empedocles ⁊ Pithagoras pluralitatē
deoꝝ ac ꝑmoꝝ non tm̄ ꝯceſſerunt:imo tanqꝫ numerū con
tēpſerūt:ducimur quedã ⁊ valde pauca ꝯtractare.vbi ani
maduertendum ꝙ recentiores enitunṫ vnitatem primi ꝑ
ſuadere gnque petitionibꝰ acceptis:que gnque ſunt tm̄ cre
dite ⁊ nō per ſe note.⁊ ita cogunṫ reꝫ per ſe notã facere vix
ꝓbabilē:quapropter rōnibus eoꝝ eiectis duas Ariſtotelis
rationes quas in hoc.12.inuit formare enitar:deinde alijs
acceptis alijs e locis eiuſdem philoſophi.❡ Prima accipi
tur textu cōmenti.49.que pōt ſic formari.Si eſſent plura
ꝑma ſimplr̄:vel eēnt eque ꝑfecta:vel vnum eſſet altero ꝑfe
ctius.Si vnū altero ꝑfectius:vnum eēt primū ſimplr̄.Nã
primū ſimplr̄ id volunt ⁊ theologi ⁊ phi in quo oīs ꝑfectio
ꝯtineṫ:⁊ quo nihil eſt ꝑfectius.quare vnum tm̄ erit.Si Ꝛo
plura eque ꝑfecta:tūc erūt eiuſdē ſpeciei ⁊ plura nūero.naꝫ
īdiuidua eiuſdē ſpēi ea ipſa ſunt:que gdeꝫ plura ſunt ⁊ eiuſ
dem eſſentialis ꝑfectionis.que aūt ſunt plura numero:opꝫ
eſſe talia vel ꝑpter mãm ꝑncipaliter:vel ꝑpter mãm ꝯco
mitatiue:⁊ oīa talia ſunt corruptibilia vel ſaltem ꝯtingētia
vt cōcedant oēs.❡ Scđa via accipiṫ ab Ariſtotele hic qñ
ingrentia nolūt male diſponi:que lꝫ ſit quaſi rhetorica rō
⁊ accepta ab Homero:tñ pōt reduci ad demonſtrationem
hoc mō.Si plura ꝑma ꝑnª ſimplr̄ eſſent:vel vnus ⁊ idem
effectus eſſet bis vel ſimul tpe geminus.Conſequentia faci
le deduciṫ:qꝛ effectus quē vnum eoꝝ ꝑducit:vel poteſt ab
alio ꝑduci vel nō.ſi non pōt:tunc tm̄ vnū eſſet ꝑmum ſim
pliciter:illud.vꝫ.ꝙ pōt oīa ꝑducere.Si aūt pōt:vt.vꝫ.celi
motū ꝑmū:tunc vel duo eēnt primi motus ſucceſſiue ꝑdu
cti vel geminus qđ repugnat itellectui itelligere.⁊ ppterea
ait/entia nolle male diſponi:⁊ ꝙ pluralitas ꝑncipum mala
eſt:qꝛ.vꝫ.eſſet reꝝ ꝯfuſio:⁊ gemina reꝝ replicatio vl̄ ſucceſ
ſiua.Idem pōt ſuaderi ⁊ fortaſſe demonſtrari:ex eo qꝛ ꝑᵐ
ꝑncipaliū ⁊ ſimplr̄ eſt prima forma:primus finis:⁊ ꝑᵐ mo
uens.vbi enim eēnt plura ꝑma principia ſimplr̄:eſſent plu
res ꝑme forme:plures primi fines:plura prima mouentia.
igiṫ plura ꝑma formata:plura ꝑma mota:pluraqꝫ ordina
ta in finem.⁊ ſic olum ⁊ ſingulorum rerū duo eiuſdem per
fectionis ⁊ nature vt duo Socrates:duo Platones:⁊ duo
Ariſtoteles.Hec rō ab Ariſtotele ⁊ Auerroe colligiṫ ꝑmo
celi textu cōmenti.90.⁊.92.⁊ tu quere dicta noſtra ibidem.
Ex his ⁊ alijs plurimis pꝫ vnum eſſe ꝑmum ꝑncipiū ſim
pliciter:quem vulgares grecoꝝ primum deum vocant.Cui
ſit honor ⁊ gloria horum noſtrorum laborum.

FINIS.

❡ Auguſtini Niphi Sueſſani philoſophi celeberrimi in duodecimū libruꝫ Metaphyſices cōmentaria/nuper diligentiſſime ſumptibus heredum.q.D. Octauiani Scoti ciuis Modoetiēſis ac Socioruꝫ Venetijs impreſſa fuere. Anno ſalutiferę incarnationis Dominicę. Die.30. Iulij.1526.

Regiſtrum

A B C D E F   Omnes ſunt terni.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE